

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

137583

EDEBİYAT-I UMÛMİYE MECMUASI

İNCELEME, TAHLİLİ FİHRİST, SEÇİLMİŞ METİNLER

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞEGÜL KÖSA

137583

MAYIS – 2003

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

EDEBİYAT-I UMÛMİYE MECMUASI
İNCELEME, TAHLİLİ FİHRİST, SEÇİLMİŞ METİNLER

Ayşegül KÖSA

Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü’nce

Bilim Uzmanı (Türk Dili ve Edebiyatı)

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez’dir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 28. 04. 2003

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 27. 05. 2003

Tezin Danışmanı : Prof. Dr. N. Nazan BEKİROĞLU

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Bilal KIRIMLI

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. A.Hilmi İMAMOĞLU

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. M. Alaaddin YALÇINKAYA

Mayıs – 2003

TRABZON

0.SUNUŞ

00. Önsöz

1916 ile 8 Mart 1919 yılları arasında 110 sayı olarak yayınlanan, içinde yenilikçi pek çok imzanın, tanınmış bir çok ismin yer aldığı Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası dönemin edebi birikimi, sosyal hayatı ve dünyadaki hareketlilik, I. Dünya Savaşı'nın etkileri, akışı hakkında belirleyici fikirler veren haftalık bir mecmuadır.

Bu çalışmamızın ilk aşaması mecmua içinde yer alan yazıları tanımak ve tasnif etmek amacıyla fihristini çıkarmak oldu. Daha sonra başta edebî yazılar, şiirler, hikâyeler olmak üzere mecmua sayfalarındaki dokümanı Eski Türkçe'den günümüz Türkçe'sine çeviri çalışmasına giriştik. Bu faaliyetin yanı sıra I. Dünya Savaşı'nın bizde ve tüm dünyada yankılarını, yönlendirmelerini, ekonomik, sosyal ve siyasî hayatımıza; bütün bunları tümüyle kavrayan gelişmelerin tesir ettiği edebiyat hayatımıza etkilerini araştırarak dönemin basın dünyası hakkında kaynak kitaplardan I. Dünya Savaşı yıllarına ilişkin eserlerden ve süreli yayın kataloglarından bilgi edinerek dönem şartlarını kavramaya çalıştık. Bir taraftan da mecmuada emeği geçen ediplerin hayat hikâyelerini derledik.

Çalışmamızın edebiyat ve kültür tarihi araştırmacılarına kaynak teşkil etmesini dilerken, tez çalışmam süresince bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım hocam, Prof. Dr. Nazan Bekiroğlu'na, lisans ve yüksek lisans dönemlerinde hiçbir yardımı esirgemeyerek, yolumu ve ruhumu aydınlatan, öğrencileri olmaktan gurur duyduğum tüm hocalarıma ve de en büyük desteğim olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Trabzon, Mayıs 2003

Ayşegül KÖSA

01. İçindekiler.....	Sayfa Nr.
0. SUNUŞ.....	III-XVII
00. Önsöz.....	III
01. İçindekiler.....	IV
02. Özet.....	VI
03. Summary.....	VII
04. Tablolar Listesi.....	VIII
05. Kısaltmalar Listesi.....	IX
06. Seçilmiş Metinler Listesi.....	X
1. GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DÖNEMİN BASIN YAYIN HAYATINA GENEL BİR BAKIŞ.....	2-16
--	------

İKİNCİ BÖLÜM

2. EDEBİYAT-I UMÛMİYE MECMUASI.....	17- 49
20. Süre, Dönem, Gaye.....	17
21. Yazarlar Kadrosu.....	18
22. Bazı Yazarlar Hakkında Bilgiler.....	22
23. Türler.....	46
24. Muhtevâ.....	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EDEBİYAT-I UMÛMİYE MECMUASI TAHLİLİ FİHRİSTİ.....	50-110
--	--------

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. EDEBİYAT-I UMÛMİYE MECMUASI METİN ÇEVİRİLERİ.....	111-385
--	---------

5. SONUÇ.....	386
---------------	-----

YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	388
-----------------------------	-----

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

02. Özet

Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası I. Dünya Savaşı'nın sıcak günlerinin yaşandığı yıllarda, 1916-1919 yayın hayatına başlayan İstanbul'un, Anadolu'nun, savaşın nabzını tutmaya çalışan bir dergidir. Başyazar olan ve çekirdek kadroyu oluşturan Celâl Nuri'nin önderliğinde çıkan dergi pek çok ayrı fikir akımının mevcut olduğu ve çarpıştığı dönemde yaşanan hayatı edebî kimliğinin yanında kültür, ekonomi, siyâset başlıklarını da soyutlamadan yansıtmayı amaç edinmiştir.

Çalışmanın giriş kısmında I. Dünya Savaşı yılları İstanbul ve Anadolu'daki basın hayatı, siyâsî ve sosyal gelişmeler hakkında genel bilgiler verilmektedir. Dönemin yayınları kaynaklardan ulaşıldığı oranda tanıtılmaktadır.

Mecmuanın tanıtıldığı kısımda ise yayın süresi, dönem, gâye belirtilmekte 110 sayı boyunca sergilediği dış yapı, biçim özellikleri tarif edilmektedir. Ayrıca mecmuanın yazar kadrosunda hayat hikâyelerine ulaşabildiklerimiz tanıtılmakta, hakkında bilgi bulamadığımız isimler mecmuadaki takdimleriyle sunulmaktadır. Diğer bir bölümde ise Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nda yer alan tüm türler ve ağırlık kazanan muhtevalar hakkında bilgi verilmektedir.

Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nda makale, şiir, tiyatro, hikâye, güzel sözler, savaş haberleri vb. pek çok türde yazılar yer almaktadır. Yazıların tümü Tahfîli Fihrist bölümünde bunlara ait detaylı bilgilerle tanıtılmaktadır. Mecmuamız hem içerdiği türler, hem yazar kadrosu açısından yayınlandığı yıllardaki sosyal ve kültürel hayatı, savaş, dünya devletlerini ve izledikleri politikaları gerek edebî içerikli yazılarında gerek diğer tüm türlerde yansıtmaktadır.

Dördüncü ve son bölümde mecmuadan seçilen metinler günümüzde kullandığımız Lâtin kökenli Türk alfabesine çevrilmiş şekilleriyle yer almaktadır. Seçilmiş metinler Latin karakterlerle yeniden yazılırken orijinal imla ve fonetik kurallara sıkı sıkıya uyulmuştur. Bilinmeyen isimler orijinal halleri ile yazılmıştır.

03. Summary

Edebiyatı Umûmiye Mecmuası is a magazine aimed at analysing the atmosphere of the world war I, in İstanbul and Anatolia during the war (1916-1919). The magazine published by Celâl Nuri who is editor and organizer, aimed to reflect the literary life directly which has got many different ideas and trends and also economy, culture and politics.

At the beginning of the study there is general information which is about literary life, political and social developments in İstanbul and Anatolia during the world war I. The publication of the era are introduced by the help of sources of that period.

In the introduction part of the magazine, the period of publications, era, aim are determined, during the 110 issue, its performance, and its form are described. Moreover the biographics of the magazine writers as far as we could obtain are introduced the other writers whom we couldn't find any information about their life are just given with their works. In another part of the study information is given about all the types included in Edebiyat-ı Umumiye Magazine and about most important contents.

There are articles, poems, stories, beautiful statements news of war etc. In the "Edebiyatı Umûmiye Mecmuası" all works are given in the content of the magazine. The magazine reflected social and cultural life, war, countries and their politics both in the literary works and other works.

In the fourth part which is the last, the text which are chosen from the magazine have been translated into Latin oriented Turkish alphabet. While rewriting the chosen texts(poems, stories and literary works)with Latin characters the rules of original spelling and our phonetics are strictly obeyed. The unfamiliar names in the writings have been shown with their original forms.

04. Tablolar Listesi

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Birden Fazla Eseri Olan Yazarlar	19
2	Türlerin Dağılımı Gösteren Tablo	46

05. Kısaltmalar Listesi

a. g. e : adı geçen eser

bkz. : bakınız

KTÜ : Karadeniz Teknik Üniversitesi

nr. : numara

s. : sayfa

SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü

ss. : sayfa sayısı

TTK : Türk Tarihi Kurumu

b. t. y. : baskı tarihi yok

b.y. y : baskı yeri yok

06.Seçilmiş Yazular Listesi

Bismillahirrahmanirrahim.....	107
Kafkas'a, Mehmed Emin, (Şiir).....	109
Dâima O Sâkite-i Dura Dur, Fâik Âli, (Şiir).....	110
Hindistan Meselesi(Nesir).....	111
Enderûn-ı Hümâyûn Mektebi, Hâfız Mahmud Refik (Nesir).....	111
Fağfur, B.N, (Şiir).....	115
Esef, Fâik Âli, (Şiir).....	116
Âlem-i Neşriyatta, Mahmud Nazım,(Nesir).....	117
Tevhid, Cenap Şehabettin, (Şiir).....	119
Şarkı, Halid Fahri, (Şiir).....	120
Venus'ün Kolları, İsmail Hami, (Nesir).....	120
Halî, B.N, (Şiir).....	122
Amerika'da Siyâset Ve Amerika Siyâseti Celâl Nuri, (Nesir).....	123
Hasta, Cenap Şehabettin, (Şiir).....	127
Güstav Löbon'un Şahsiyeti Ve Âsârı , Ahmet Sâkî, (Nesir).....	128
Edebiyat-ı Milliye Meselesi, Reşad Nuri, (Nesir).....	131
Darüleytâm Yavrularına, Halid Fahri,(Şiir).....	135

Oh Senden Ziyâde Ruhumsun, Süleyman Nesib, (Şiir).....	137
Muhibb-i Necibim Celâl Nuri Bey, Süleyman Nazif, (Nesir).....	138
İki Refika'ya, Süleyman Nesib ve Fâik Âli,(Şiir).....	140
Sana, Vedat Örfi, (Şiir).....	141
Edebiyat-ı Milliye Meselesi II, Lisan Reşad Nuri, (Nesir).....	142
Kadınlarımız Ve Hürriyet, L. Y, (Nesir).....	146
Tarih-i Siyâside Milliyet Meselesi, İsmail Hâmî, (Nesir).....	150
Gazel, Fâik Âli, (Şiir).....	152
Nûr-ı Aynım Efendim Hâmid'im, Sezâi, (Nesir).....	153
Bir Manzûme-i Nefise, Abdülhâk Mihrünnîsâ, (Şiir).....	156
Muhibb-i Muhteremim Efendim, Sezâi, (Nesir).....	157
Kanûn-ı Aşk, Ali Ekrem, (Şiir).....	158
Şarkı, Fâik Âli, (Şiir).....	159
Tahmid, Fâik Âli, (Şiir).....	160
Celâl Nuri Bey'e Mektup, Sezâi, (Nesir).....	161
Minik Saksım, Nigâr Bint-i Osman,(Şiir).....	165
İbn Musâ'dan, Abdülhâk Hâmid, (Şiir).....	166
Terennüm, M. Rüşdî, (Şiir).....	167
Şehzâde Süleyman Paşa, Şehim, (Şiir).....	168
Süleyman Nazîf Bey'in Üslûbu, Celal Nuri, (Nesir).....	172

Gazel, Süleyman Nazif, (Şiir).....	174
Bir Latife-i Ahvatkârane, Ali Ekrem, (Şiir).....	175
Leb Ber Leb, M.Rüşdî, (Şiir).....	178
Mülâhazât-ı Hususiye, Nigâr Bint-i Osman, (Nesir).....	179
Velid'in Hasbihali, Abdülhâk Hâmid,(Şiir).....	180
Bilir misin?, Fâik Âli, (Şiir).....	181
Her Zaman Sen, M. Rüşdî, (Şiir).....	182
Şarkı, M. Rüşdî, (Şiir).....	183
Celâl Nuri Bey'e, Sezâi , (Nesir).....	183
.....,Abdülhâk Hâmid(Şiir).....	185
Bülbül'e, FâikÂli, (Şiir).....	186
Tevfik Fikret Hakkında, Helvacızâde, (Nesir).....	190
Mahmud Esad Efendi, İsmail Hâmî, (Nesir).....	191
Gazel, Fâik Âli, (Şiir).....	193
Şarkı, Fâik Âli , (Şiir).....	195
Kayıkçının Felsefesi, SâmiH Rıfat, (Şiir).....	195
Somnanbül, SâmiH Rıfat,(Şiir).....	197
İhtiyâc-ı Sükûn, Süleyman Nesib, (Şiir).....	197
İstanbul'umuza Dair, Fâik Âli,(Şiir).....	198
Yine Bu Gece, Fâik Âli, (Şiir).....	204

Bir Levha, Nigâr Bint-i Osman, (Şiir).....	205
Kalenburg, Nigâr Bint-i Osman,(Şiir).....	206
Ahmet Sâkî Beyefendi'ye, Celâl Nuri, (Nesir).....	208
Şarkı, Süleyman Nesib, (Şiir).....	210
Şarkı II, Süleyman Nesib, (Şiir).....	210
Melâl Nesimeleri, Ali Mükerrerem, (Şiir).....	211
Türklerin Aslı, Mütekaid Erkân-ı Harbiye Feriki Enver, (Nesir).....	212
Simâ'yı Rûhum, Fâik Âli, (Şiir).....	218
Tanif-i Elsinede Türkçe Hangi Sınıf Lisândan Ma'düddur, Enver, (Nesir).....	219
Rûhlar, Abdülhâk Hâmid, (Şiir).....	224
Hezeyan-ı Aşk, Rıza Tevfik , (Şiir).....	225
Gazel, Süleyman Nazif , (Şiir).....	228
Ordu'ya, Süleyman Nesib, (Şiir).....	229
Zill u Ziyâ, Fâik Âli, (Şiir).....	233
Solgunluklar İçinde, Ali Mükerrerem, (Şiir).....	234
Abdülhâk Hâmid Bey'in Süleyman Nazif Bey'e Cevabı, (Nesir).....	236
Azizim Cevad Rüşdü Beyefendi, Süleyman Nazif, (Nesir).....	238
Şarkı, Süleyman Nazif., (Şiir).....	239
Şarkı, Fâik Âli, (Şiir).....	240
Gazel, Fâik Âli, (Şiir).....	240

Fazilet Mefsedet, Hüseyin Rahmi, (Nesir).....	242
Gazel, Ali Emirî, (Şiir).....	245
Gazel, Süleyman Nazif, (Şiir).....	247
Süleyman Paşazade Sami Bey'in İrtihal-i Müessifi, (Nesir).....	248
Aache Deresi Kenarında, Ahmet Hikmet, (Şiir).....	249
En Azizi Arkadaşım Sami'ye, Fâik Âli, (Şiir).....	253
Geceler, Samih Rıfat , (Şiir).....	254
Gazel, Ali Emirî, (Şiir).....	256
Kirpiklerinin Gölgesinde, Tahsin Nahid, (Şiir).....	257
Yine Ona, Hüseyin Daniş, (Şiir).....	258
Tanburî Cemil Merhûm İçin, Samih Rıfat (Şiir).....	259
Necm-i Seher, Hüseyin Daniş, (Şiir).....	262
Ahû, Tahsin Nahid, (Şiir).....	263
Tagazzül, Fâik Âli, (Şiir).....	264
O Akşam, Tahsin Nahid, (Şiir).....	265
Gazel, Ali Haydar İlmî, (Şiir).....	266
Oğlum Munis'e, Fâik Âli, (Şiir).....	267
Hanımeli, Nigâr Bint-i Osman, (Şiir).....	267
Gece Kuşları, Tahsin Nahid, (Şarkı).....	269
Gazel, Fâik Âli, (Şiir).....	270

Yolcu, Faruk Nafiz, (Şiir).....	271
Gazel, Tevfik Lâmi, (Şiir).....	272
Diyar-ı Fuzulî, Süleyman Nazif, (Şiir).....	272
Karlı Bürkân, Tahsin Nahid, (Şiir).....	274
Ölmeyen, Kemal Reşit, (Nesir).....	274
Âtî, Refikimiz, (Şiir).....	278
Hayâl Nesimeleri, Ali Mükerrerem, (Şiir).....	280
Hep Sendendir, Rıza Tevfik , (Şiir).....	282
Gazel-i Şahane, Elif, Ayın, (Şiir).....	284
Şâm-ı Gariban, Rıza Tevfik, (Şiir).....	286
Hasbihallerim, Dr. Bafralı Yanko, (Nesir).....	289
Bir Gazel-i Âşıkane ve Şahane (Şiir).....	293
Gerçek Ne Güzelmişsin, Fâik Âli, (Şiir).....	294
Talebkâr-ı Şiir Olan Mini Mini Dürrîşehvâr Sultan'a, Nigâr Bint-i Osman, (Şiir).....	295
Nefs-i Levvâmenin Bana Hitâbı, Rıza Tevfik, (Şiir).....	296
Mektubât, Haydarizâde İbrahim Efendi, (Şiir).....	299
Hazan, Yaşar Şadi, (Şiir).....	301
Aşk-ı Bî-zâfer, Feridun Nüzhet, (Şiir).....	302
Yine Sen Her Zamanda Her Yerde, Fâik Âli, (Şiir).....	304
Tamât-ı Garam, Yaşar Şadi, (Şiir).....	305

Şebâb, Reşid Süreyya, (Şiir).....	307
İntibah, Fâik Âli,(Şiir).....	309
Terennüm, M.Rüşdü, (Şiir).....	310
Nefs-i Levvâme'ye Cevap, Mehmet Bâkî, (Şiir).....	310
İcmâl-i Efkâr Edebiyatta Tecrübe, Celâl Nuri, (Nesir).....	313
Bir Bağ İçinde, Faruk Nafiz, (Şiir).....	315
Rauf Bey İçin, Nigâr Bint-i Osman, (Şiir).....	317
31 Mart, Celâl Nuri, (Nesir).....	318
Muhibb-i Necibim Celâl Nuri'ye, Fâik Âli, (Nesir).....	321
İcmâl-i Efkâr, Celâl Nuri, (Nesir).....	325
Şarkı, Mustafa Reşid, (Şiir).....	328
Hep Gül, Fâik Âli (Şiir).....	328
Şarkı, Mustafa Reşid, (Şiir).....	330
....., Mir'ât Sâfi, (Şiir).....	330
İcmâl-i Efkâr, Celâl Nuri, (Nesir).....	332
Huzur-ı Hümayun Dersleri, Mehmed Zeki, (Nesir).....	334
Rüzgârlar Neler Söylüyor, Nezihe Muhiddin, (Nesir).....	338
İslâm ve Biz, Samizâde Süreyya, (Nesir).....	339
Büyük Ada, Mustafa Reşid, (Şiir).....	342
Cıvıklar Hastanesinde, Celâl Nuri, (Nesir).....	344

Fikr ve Sanat Tarihimize Doğru, Mahmud Hilmi, (Nesir).....	347
Gönül, Kozanzâde Cenap Muhiddin, (Şiir).....	348
Son Mektup, Fatin Tevfik, (Şiir).....	350
Suad, Ahmed Sâkî, (Nesir).....	351
Kanûnnâme-i Mehmedî, Mehmed Atâ, (Nesir).....	356
Şu Güzel Kıza, Kozanzâde Cenap Muhiddin, (Şiir).....	359
Gözlerinden Mülhem, Fâik Âli, (Şiir).....	360
Güft u Gûlar, Fâik Âli, (Şiir).....	362
Çiçek Lîsanı, Cevad Rüşdi, (Nesir).....	363
Âyine-i Devran Ne Gösteriyor?, Rıza Tevfik, (Şiir).....	365
Bilmem Bilir misin?, Fâik Âli, (Şiir).....	367
Mükemmel Ve Muntazam Tarih-i Osmâni Nasıl Yazılır, Ahmet Saib, (Nesir).....	368
Ziyâ Gökâlp Bey'e, Fâik Âli, (Şiir).....	371
Yanlış Bir Telakkî, Fatin Tevfik (Nesir).....	375
Gazel, Veled Çelebi, (Şiir).....	377
Vedâ, Faruk Nafiz, (Şiir).....	378
Tevkifâta Dair Mütâlaa-i Şahsiyem, Celâl Nuri, (Nesir).....	379
Gazel, Mehmed Abdülbâkî Efendi, (Şiir).....	380

GİRİŞ

Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nın tahlil, inceleme ve çevirisinin amaçlandığı bu çalışmamızın birinci bölümünde I. Dünya Savaşı yıllarında basın faaliyetlerinin genel çerçevesi çizilmiş, dönemde yayınlanan diğer gazete ve dergiler hakkında bilgiler verilmiştir. Ardından gelen bölümde mecmuanın çeşitli yönleriyle, süre, dönem, gaye, dış yapı, biçim özellikleri ile tanıtılması yer alır. Dergide yazan kadronun hayat hikâyelerine yer verilmiştir. Türler ve Muhtevâ başlıklı kısımlarda ise mecmuadaki yazıların çeşitleri ve içerikleri anlatılmaya gayret edilmiştir.

Tahlili Fihrist bölümünde tüm Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nın metinlerini içeren detaylı bir inceleme yapılmış, yazarın ve yazının adı, kısaca ne anlatmak istediği, yazının türü ve sayfa sayısı bu bölümde verilmiştir. Yazar adları dergideki halleriyle verilmiştir. Örneğin bir künyede Hacı Mirza Yahya olarak geçen isim bir başka künyede sadece Yahya olarak geçmektedir. Veya Mütেকaid Erkân-ı Harbiye Feriki Enver ismi başka bir künyede Enver olarak zikredilmektedir.

Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'ndaki metinleri günümüz alfabesine aktarırken şiir, hikâye ve edebi içerikli yazılar seçilmiş olup bu çeviri çalışmasında olabildiğince orijinal imlâya uyulmuştur. Metinlerin Lâtin alfabesine aktarılmasında mümkün olduğunca günümüz fonetiği esas alınmıştır. Yazılarda zaman zaman karşımıza çıkan yabancı isimler, yer ve şahıs isimleri ve kelimeler doğru yazılışlarını bulabildiklerimiz haricinde orijinal metinlerdeki okunuşlarıyla yer almıştır. Mecmuada tefrika edilmiş metinler mevcuttur. Bunlar yaşanan dönemin sosyal ve kültürel hayatı ve yabancıların Türklere bakışları hakkında belirleyici fikirler verirler.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DÖNEMİN BASIN YAYIN HAYATINA GENEL BİR BAKIŞ

Bize matbaanın gelişi daha geç bir tarihe denk düştüğü için basın yayın hayatı Avrupa'ya göre daha geç bir dönemde başlamıştır. Gazetecilik, haberi halka ulaştırma, halkı bilgilendirme bilinci geç uyanmakla birlikte harareti olduğu için özellikle basın tarihimizde bir dönem neredeyse gazete ve mecmua sayısında bir patlama görülmüştü.

Meşrutiyet döneminde iktidarda olan İttihat ve Terakki Partisi ülkeyi I. Dünya Savaşına sokmuştu. 1914-1918 tarihleri arasında on cephede Türk orduları çarpıştı. 1918 yılında I. Cihan harbi sonuçlanmış bizim de dahil olduğumuz ittifak grubu itilâf devletlerine yenilmişti. Osmanlı İmparatorluğu hükümetinin 30 Ekim 1918 günü imzaladığı mütareke tarihe kara harflerle geçmiştir. Mütarekenin maddeleri çok ağırdı.

Galip devletler bu mütarekenin hükümlerine dayanarak 13 Kasım 1918 sabahı İstanbul'u işgal ettiler. İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan donanmalarına mensup altmış zırhlı gemi İstanbul limanı önünde demir attılar. İngilizler hükümet merkezinin resmi dairelerini işgal etti.

Mondros mütarekesinin imzalandığı gün İstanbul'da çıkan gazeteler büyük manşetlerle "Sulh oldu" diye yazmışlardı. Halk sokaklarda haberi almak için adeta bu gazetelere hücum ediyordu.

I. Cihan savaşında tam dört milyon kişilik bir ordu kurulmuş, bunun bir buçuk milyonu toprağa verilmişti. Analar, babalar sokaklara dökülmüş cepheden dönecek olan gazi evlâtlarını bekliyorlardı. O zamanlarda kitle iletişim araçları bu denli gelişmiş olmadığı için haber yalnız gazetelerden öğreniliyordu. Basının bu aşamada önemi çok büyüktü.

Cihan savaşı gazetenin büyük ihtiyaç olduğunu meydana koymuştu. Büyük savaşta gazeteler fazla kâğıt sıkıntısı çekmemişlerdi. Çünkü Almanya'dan bol kâğıt geliyordu. Tiraj fazla olmadığından kâğıt yetmekteydi.

İstanbul halkının gazetelerde yayınladığı barış sevinci bir anda eleme dönüştü. İstanbul'da itilâf devletleri askerlerini gören azınlıklar azgınlığa başladılar. Karşıyaka Rum gazeteleri Türkler aleyhinde adeta ateş püskürmekteydi. "Türkler esir edildi. Bizans yeniden kurulacaktır" nidâlarıyla sokaklara düştüler. Beyoğlu sabahlara kadar eğlencelere daldı.

1918 sonları ve 1919'un ilk yarısında son sayılarını neşretmekte olan Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nın "*Haftalık Tarih-i Harp ve Siyâset*" genel başlıklı yazısında ilk sayıdan itibaren yaşanan hayatın, savaşın izleri derin bir şekilde aktarılmaktadır. Tüm siyâsi ve askeri politikalar, savaşın etkileri, cepheden haberlere geniş bir şekilde yer verilmiştir. Bununla beraber toplum bir yandan da içte ve dışta özgürlük sancıları çekmekteydi. Giridi Ahmet Sâki'nin kaleminden Fransız edip Gustav Löbon'un eseri olan "*Fransa İhtilâli ve Ruhîyat-ı İnkılâbat*" genel başlığı ile tarihten sayfalar sunan mecmua o günlere fikir hayatının hareketliliğine ışık tutmaya çalışmıştır. Mecmuanın Aralık 1918 tarihli 100 No'lu sayısında Subhi Nuri'nin "Hürriyet-i Matbuat" yazısı basın özgürlüğünden bahsetmekte, Kanûn-i Esâsi'nin konu hakkındaki maddelerinden örnekler vermektedir.

9 Şubat 1919 tarihinde İstanbul mütareke günlerinin en karanlık, en uğursuz günlerinden birini yaşadı. Tarih kitapları o günün tarihi hakkında şunları yazmaktadır. "Rumlar büyük Türk bayrağını Karaköy meydanına, bir çok bayrağı da Osmanlı bankasının önüne serdiler. Bütün binalar Yunan ve Fransız bayrakları ile donatıldı. Rum kızları beyaz elbiseler giydiler, başlarına mavi kurdelalar taktılar, ellerine çiçek buketleri alıp Galata rıhtımına dizildiler. Fransız zırhlıları Galata rıhtımına yanaştı. Franşe Despere galip bir komutan edası ile karaya çıktı. Rumlar alkış ve yaşa sesleri ile her tarafı inlettiler. Franşe Despere'ye binmesi için yağız bir at getirmişlerdi. Komutan :

"-Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u zaptettiği zaman beyaz ata binmişti. Ben de İstanbul'un ikinci Fatih'iyim, beyaz at isterim."

Dedi. Ona beyaz bir at bulup getirdiler. Bando çaldı, kıtalar harekete geçtiler şanlı Türk bayrağını çiğneyerek Beyoğlu'na çıktılar. Sabahlara kadar Beyoğlu'nda Fransız askerlerine balolar verildi.

Bütün bu olayları halka gazeteler haber veriyordu. İşte o zamanlar mecmuamızda yazıları yayımlanan Mehmet Tevfik Bey'in 1918'de çıkarmaya başladığı *Hadisat* gazetesinde Süleyman Nazif "Kara Bir Gün" başlıklı yazıyı yazdı. Yazıyı aynen alıyoruz.

Fransız generalinin dün şehrimize vürudi münasebetiyle bir kısım vatandaşlarımız tarafından icra olunan nümeyiş Türk'ün, İslâm'ın kalbinde ve tarihinde müebbeden kanayacak bir ceriha açtı. Aradan asırlar geçse ve bugünkü hüzn-i ibdarımızı şevk-i ikbâle münkalib olsa yine bu acıyı hissedecek, hüzn ve tesiri evlâd ve ahfadımıza, nesilden nesile ağlayacak bir miras bırakacağız.

Alman orduları 1871 tarihinde Paris'e dahil olarak büyük Napolyon'un neşide-i mütehaccire-i muvaffakiyatı olan Tâk-ı Zafer altından geçerken bile Fransızlar bizim kadar hakaret görmemişti. Ve bizim dün sabah saat dokuzdan onbire kadar hissettiğimiz yeis ve azabı duymamışlardır. Çünkü Fransız namını taşıyan bir ferd, çünkü biz yalnız Hıristiyanlar değil, Yahudi Fransızlarla Cezayirli Müslümanlar ve matemi karşısında aynı telehhüf ve hicâbı ile ağlamış ve kızarmıştır.

Biz ise mevcudiyeti Millîye ve insanîyelerini bizim uluvvu-cenâbımıza medyum olan bir kısım halkın hayhuyu şematetile matemi mufrizimize en acı hakaretlerin bir tokat şeklinde atıldığını gördük. "Buna müstehak değildik" diyemeyiz. Müstahak olmasaydık bu felâkete düçar olmazdık. Her kavmin sahife-i hayatında bir çok ikbâl ve ibdâr sahifeleri vardır. Fransız kralı I. Fransuva "Şariken" in mahbesinden kurtulmuş ve koca Viyana şehrini kerrat ile sarmış ve ümmetin defter-i mukadderatına böyle bir satırı elem de mestur imiş bir her hali mütehavvildir. Arapların güzel bir sözü vardır:

"Sen sabret, dünya sabretmez" Yeni hâdiseler tevali eder ve hak yerini bulur"

Süleyman Nazif

Meşrutiyetin ilk yıllarında Müslüman olmayan azınlıklar birbirlerine rekabet edercesine gazeteler çıkarıyorlardı. *Arnavutluk, Kürdistan, Bosna, Baskım, Kürd, Makedonya* adlı gazeteler neşretmişlerdi. İttihatçıları tutan gazeteler şunlardı: Ebüzziya Tevfik'in «*Yeni Tasvir-i Efkâr*», Kitapçı İbrahim Hilmi'nin çıkardığı «*Millet*», Samih Rıfat'ın «*İttifak*» gazetesi, yine Ubeydullah Efendi'nin «*İttihad*» 1, Ali Efendi'nin «*Basiret*» gazetesi, ayrıca *Payitaht, Servet, Ahali, İstiklâl, Metin, Saadet, Zaman, Vakit* gazeteleri idi. Salah Cimcoz «*Kalem*» mizah gazetesini neşre başladı. Ayrıca mizah gazetelerinden birini de Baha Tevfik çıkardı. Gazetesinin adı «*Eşek*» idi. Sonra «*Elmalum*», ayrıca «*Yuha*»'yı çıkardı. Bundan başka «*Geveze*», «*Cingöz*», «*Davul*», «*Hacivat*», «*Kel Hasan*», «*Şaka*», «*Zevzek*», «*Hoca Nasreddin*», «*Hokkabaz*», «*Curcuna*», «*Püsküllü Belâ*», gibi mizah gazeteleri neşredildi.

Dinî gazete ve mecmualardan da «*Sırat-ı Müstakim*», «*Sebil-ür Reşat*», «*Sada-yı Din*», «*Tarik-i Hidayet*», «*İlmiye*», «*Mikyas-ı Şeriat*», «*Hikmet*», «*Medrese*», «*Ceride-i Safiye*» çıktı.

Mecmualar da «*Şehbal*», «*Resimli Kitap*», «*Mehasin*», «*Resimli İstanbul*», «*Aşıyan*», «*Eşref*», «*Musavver Muhit*» çıktı. Selanik, Manastır ve Üsküp'de ise «*Silâh*», «*Top*», «*Tüfenk*», «*Süngü*», «*Mumya*», «*Peyman*», «*Hançer*», «*Kurşun*» ve «*Kasatura*» gazeteleri neşredildi.

Bu gazetelerden başka şu gazeteler de neşredildi : «*Adalet*»i çıkaran Mahmud Nedim, 1907 «*Ahrar*»ı çıkaran Mehmed Fahreddin, 1909 «*Bayrakdar*» Ahmet Cevdet, 1912, «*İfham*» Ahmet Ferid, 1912, «*İnkılâb*» Mustafa Bahaddin, 1909, «*İştirak*» Hüseyin Hilmi , 1909, «*İttihad ve Terakki*» 1908'de Cemiyet, tarafından çıkarılmıştır. «*Sada-yı Hak İsmail*», 1908, «*Vazife*» Mustafa Suphi, 1913, «*Volkan*» Kıbrıslı Derviş Vahdeti çıkarmıştır. Bu gazete 31 Mart'ın çıkmasına sebep olmuştur. «*Yeni Gazete*» Abdullah Zühdü, 1908. Bu gazetede bir çok değerli muharrir yazı yazmıştır. «*Hakikat*» Mestan İsmail, 1911, «*Hayret*» Mehmed Bahaeddin, «*Karagöz*» Fuad Bey, 10 Ağustos 1908'de çıkmıştır. O devrin en kuvvetli bir mizah gazetesi idi. «*Servet-i Fünûn*», 1909'da Ahmed İhsan Bey çıkarmıştır. Edebiyatçılarımız, bu mecmua etrafında toplanmışlardır. «*Havadis*» Ahmed Fethi, 1910, «*Hakimiyet-i Milliye*» Mehmed Galip, 1910, Abdullah Cevdet «*İçtihâd*» 1, Baha Tevfik «*Piyano*»'yu çıkardı. «*Hür Memleket*» Ali Haydar, 1910, «*Hamiyet*» Celil Edib, 1910, «*İleri*» gazetesi Celâl Nuri Bey çıkarmıştır. «*Devlet*» Mehmed Tahir, 1911, «*Hanımlara Mahsus Gazete*» Mehmed Tahir, 1909. İlk defa hanımlar için çıkan bir mecmuadır. «*Hayal-i Cedid*» Mehmed Rauf, Süreyya Sami, 1909, «*Haberdar*» Süleyman Şevket, 1912, «*Zekâ*» mecmuası, Ali Fuad, Baha Tevfik, 1911, «*Resimli Kitap*» Abdullah Esat, 1909. Türkiye'de en güzel resimli mecmuadır. «*Resimli İstanbul*» Mustafa Refik , 1910, «*Rençber*» Süleyman Tevfik, 1918, «*Rivâyet*» İsmail Hâmî, 1919 gazeteleri çıktı. Bu devrin en ateşli diğer gazeteleri de Mevlanzâde Rıfat Bey'in çıkardığı «*Serbesti*» gazetesi ile Ahmed Samim Bey'in çıkardığı «*Sadâ-yı Hak*» gazetesi pek ateşli yazılar yayınlamıştı. İkinci defa «*Tasvir-i Efkâr*» gazetesini 19 Ocak 1913'de Talha, Velid çıkardı. «*Tarih Encümeni Mecmuası*» 1 Nisan 1910'da neşredildi. Pek kıymetli yazıları vardır. «*Türk Yurdu*» mecmuası Türk Ocağı tarafından 22 Eylül 1911'de çıkarıldı. 26 Ekim 1913'de Satî Bey de «*Terbiye*» Mecmuası'nı çıkarmıştır. «*Yeni Mecmua*» yı 1917 tarihinde Küçük Talât Bey çıkarmıştır. Meşrutiyet devrinin en meşhur muharrirleri bu mecmuada toplanmıştı. Kütüphane gazete arşivindeki defterde eski harflerle 1607 gazete ve mecmua adı kayıtlıdır. Hattâ meşrutiyet devrinde bundan fazla gazete neşredilmiştir. Ayrıca çocuk, tiyatro, izci, uçak, iktisat,

ticaret ve muhtelif mesleklere ait mecmualar da çıkmıştır. Ayrıca Edebiyat Fakültesi de «İctimaiyat», «Edebiyat», «İlahiyat» mecmualarını neşretmiştir.

Meşrutiyetin ilânı, Türk gazeteciliğinde çok canlı bir devir açmıştır. İstibdad devrinden beri *İkdâm*, *Tercüman-ı Hakikat*, *Sabah* gazeteleri devam ederken, birdenbire bunlara bir çok gazeteler ilâve edildi ise de, bunların içinde en önemli olanları «*Tanin*», «*Mizan*», Abdullah Zühdü ve Mahmud Sadık Beylerin «*Yeni Gazete*» si idi. Yine bu ilk zamanlarda «*Hürriyet*», «*Şûra-yı Ümmet*» gazeteleri de çıkarıldı. Cenab Şahabeddin, *Hürriyet*'te yazmaya başladı. Bu ilk gazetelerden sonra «*Fedakâran-ı Millet Cemiyeti*», «*Hukuk-u Umûmiye*» gazetesini, Demokrat Fırkası da *Hakimiyet-i Millîye*, *Türkiye*, *Selâmet-i Umûmiye*, *Genç Türk*, *Yeni Ses*, *Hür Memleket* gazetelerini çıkardı. Sosyalist fırkasını kuran Hilmi de «*İştirak*» gazetesini çıkardı.

Meşrutiyet inkılâbını yapan ittifadçılara karşı bir çok gazete muhalefete geçti. *Sabah* ve *Tercüman-ı Hakikat* bağımsız görünüyordu. *İkdâm* gazetesi kuvvetli bir muhalefete başladı. Bu gazetenin yazılarını «Ali Kemâl» yazmakta idi. Diğer gazeteler de hücumla başladılar. İttihad ve Terakki'yi tutan Hüseyin Cahid Bey'in *Tanin* gazetesi idi. Hüseyin Cahid Bey muhaliflerle mücadele ediyordu.

Gazete Sayısı:

İkinci Meşrutiyet'in ilk üç buçuk yılında Türkiye'de 607 gazete ve dergi yayınlanmıştır. Bunların çok azı uzun bir süre dayanabilmiş, bazıları birkaç sayı, bazıları üç beş ay çıktıktan sonra kaybolmuştur. Parti gazeteleri bu dönemde aydın çevreleri kışkırtmada önemli rol oynamışlardır. Yeni yayınların çoğu muhalefet gazetesidir. II. Meşrutiyet'in ilânından 1918 sonuna kadar, on buçuk yıllık bir dönem içinde 918 gazete ve dergi çıkartılmıştır. Balkan Savaşı sırasında yeni yayınların sayısında bir azalma görülmüşse de 1913'de yeniden önemli artışlar olmuştur. Yeni yayınların en az olduğu dönem 1915-1917 yıllarıdır.

1908-1918 yılları arasında çıkan yayınların sayısı

1908 - 1909	353	gazete ve dergi
1910	130	“ “ “
1911	124	“ “ “

1912	45	“	“	“
1913	92	“	“	“
1914	75	“	“	“
1915	6	“	“	“
1916	8	“	“	“
1917	14	“	“	“
1918	71	“	“	“ ¹

Dönemdeki Haber Ajansları

Türkiye'de ilk yerli haber ajansı 1911'de kurulan *Osmanlı Telgraf Ajansı*dır, 1911-1914. Salih Gürcü adlı bir kişinin kurduğu bu ajans devletten bazı yardımlar elde ediyordu. Havas ve Reuter Ajanslarıyla imzalanan anlaşmalar gereğince de Osmanlı Telgraf Ajansı bu ajansların Türkiye'de haberlerini yayma tekelini almıştı.

Ajans bir süre sonra hükümetten daha çok yardım istedi, tekelini genişletmeye yöneldi. Hükümet bu istekleri destekleyecek bir kanun tasarısı hazırladı ve bunu Mebusan Meclisi'ne getirdi. Tasarıda Osmanlı Ajansı'nın yurt içinde 15 büro kurması öngörülüyor ve bürolardan çekilecek tellerin günde 50 kelimesinin ücretsiz olması isteniyordu. Mecliste bazı milletvekilleri bu tasarıya karşı koydular, “Hükümetin yetki vermek istediği ajans yabancı bir ortaklıktır. Bunlar yalnız kendi çıkarlarını korumaya çalışacaklardır. Yabancı bir ortaklığa bu yetkileri vermedense ulusal bir ajansın kurulması doğru olur”dendiyse de Hükümet öne sürdüğü tasarıyı geri almamış ve tasarı Meclisten geçmiştir.

Osmanlı Telgraf Ajansı (1914-1918)

Osmanlı Telgraf Ajansı İngiliz ve Fransız Hükümetlerinin propagandasını yaptığı gerekçesiyle 1911'de kapatıldı. Hükümet yeni bir ajansın kurulmasını öngörüyordu. *Osmanlı Telgraf Ajansı* bu koşullar altında kuruldu. Bu ajans da Alman haber alma servislerinden alınan

¹ Hıfzı Topuz, *Türk Basın Tarihi, Gerçek Yayınları, İst. 1973 s.105*

bültenleri yayınlıyordu. Birinci Dünya Savaşı sonunda Almanların yenilgisi üzerine bu ajans da kapandı.

Türkiye - Havas - Reuter Ajansı (1920-1922)

Yeniliden sonra İstanbul'a yerleşen yabancılar hemen Türkiye'de kendi haberlerini yayacak bir ajans kurmaya kalktılar. Türkiye - Havas - Reuter Ajansı 1920 Nisan'ında bu amaçla kuruldu. Ajans iki yıl yaptı bu görevini. Kurtuluş Savaşı'nın sona ermesiyle bu ajansın da görevi sona ermiş oluyordu. Hele Anadolu Ajansı kurulduktan sonra Türkiye - Havas - Reuter Ajansına yapacak hiçbir iş kalmıyordu. Havas ve Reuter Ajansları sadece malî ve ekonomik bülten yayınlamakla yetindiler. Bir süre sonra bütün yetkiler Anadolu Ajansında toplandı. Böylece Havas ve Reuter'in Türkiye'deki görevi sona ermiş oldu.²

Mütareke Ve Kurtuluş Savaşında Basın (1918 – 1923)

Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti ile itilâf devletleri arasında Mondros Mütarekesi, 30 Ekim 1918 imzalanmış, bu mütarekenin 7. maddesine dayanılarak savaşı kazanan, İngiltere, Fransa, İtalya devletlerin askeri kuvvetleri tarafından 1 Kasım 1918'den itibaren pek çok önemli merkez işgal edilmiştir. Bu önemli olay iç politikada da, iktidarın devrilmesi, yeni bir hükümetin kurulması, Meclis-i Mebusan'ın feshedilmesi gibi değişikliklere neden olmuştur.

15 Mayıs 1919'da Yunanlılar tarafından İzmir'e asker çıkarıldı. 19 Mayıs 1919'da Atatürk'ün Samsun'a çıkmasıyla Anadolu Kurtuluş Hareketi'nin ilk adımının atılması, daha sonra Osmanlı Parlamentosu'nca Millî Misak'ın kabul ve ilân edilmesi, itilâf devletleri askerleri tarafından 16 Mart 1920 günü resmen işgaline neden olmuştur. Yaşanan bu olaylar ulusu ikiye bölmüştür.

1918 -1923 yılları arasında merkezi İstanbul'da bir Osmanlı hükümeti, bir de merkezi Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti vardır. Basın da bu duruma paralel olarak İstanbul basını ve Anadolu basını olmak üzere iki merkezde gruplaşmıştır

Millî Mücadele'nin başlarında, kısa veya uzun süreli olarak İstanbul'da yayınlanan gazete ve dergi sayısı 45 civarındadır. 1913 yılına göre bir düşüş olduğu görülmektedir.

² Hıfzı Topuz, a.g.e. s.205

Mücadele Dönemi İstanbul basını, Mücadele'ye destek verenler, karşı olanlar ve bu iki grubun dışında kalanlar olarak üçe ayrılır.³

Mücadele'yi destekleyenler: *İleri, Akşam, Yeni Gün, Vakit, Tasvir-i Efkâr gazeteleri ile Dergâh, Diken ve Yarın* dergileri.

Mücadele'ye karşı olanlar: *İstanbul, Alemdar, Peyâm-ı Sabah* gazeteleri ile *Aydede ve Ümit* dergileri.

İki grubun dışında kalanlar: *Tanin, İkdâm, Tercüman-ı Hakikat, Sebilü'r-Reşat* gazeteleri.⁴

Millî Kurtuluş Savaşı başladıktan sonra bu hareketi destekleyen gazetelerin çalışma şartları çok zorlaşmıştır. Çoğu kez sansür yüzünden yeri boş kalan kısımlar görülür.

İleri Gazetesi : 1919 yılında Celâl Nuri İleri ve kardeşi Suphi Nuri İleri tarafından kurulan, İleri gazetesi, yayınlarında, İttihatçıları ve İstanbul hükümetini sert bir dille eleştiriyor ve Millî Mücadele'yi destekliyordu. Anadolu'daki Kurtuluş Cephesi ile ilgili haberler önce "*İleri*" gazetesinde yayınlanıyor, Başkumandan Mustafa Kemâl'in halka duyurulmasını istediği haberler bu amaçla İleri'ye ulaştırılıyordu.

İleri gazetesi Millî Mücadele'nin İstanbul sözcüsü haline gelmişti. Bu nedenle Celâl Nuri 1920 Mart'ında İngilizler tarafından yakalanarak Malta'ya sürgün edilmiştir. İleri gazetesi 1924 yılına kadar yayınına sürdürmüştür. Celâl Nuri, Hüseyin Rahmi, Rauf Yekta, Fâik Ali, Samih Rifat, Samipaşazâde Sezâi, Ercüment Ekrem, Ruşen Eşref gibi pek çok tanınmış yazar İleri'nin yazar kadrosundadır.

Kardeşi Suphi Nuri bir süre sonra "Üniversitede hocalık" görevine başlamış, Celâl Nuri de Malta'dan döndükten sonra T.B.M.M.'ne milletvekili olarak katılmıştır. Suphi Nuri İleri 1944 yılında, İLERİ gazetesini tekrar yayınlacaktır.

Akşam Gazetesi: 1918 yılında dört arkadaşın çıkardığı bir gazetedir. Bu dört arkadaş Necmettin Sadak, Kâzım Şinasi, Dersan, Falih Rıfkı, Atay, Ali Naci, Karacan'dır.

³ M.Nuri İnuğur, Basın Ve Yayın Hareketleri Tarihi, Yenilik Kitabevi, İst., 1970

⁴ M.Nuri İnuğur, a.g.e, s.189

İlk sayı 9 Mayıs 1918'de yayınlanmış olup, uzun bir süre yayınlarını sürdürcektir. Mücadele'ye destek veren gazete İstanbul hükümeti aleyhinde sert eleştirilerde bulunmuştur.⁵

Yeni Gün Gazetesi: 2 Eylül 1918 İstanbul'da Yunus Nadi, 1880 -1945 tarafından Yeni Gün gazetesi yayınlanmaya başlamıştır. Bu gazetede yazılarında açıkça Millî Mücadele hareketini desteklediğinden 17 Mart'ta İngilizler tarafından matbaası basılmış, ve Yeni Gün kapatılmıştır. Anadolu'ya kaçan Yunus Nadi 10 Ağustos 1920'den itibaren gazeteyi tekrar Ankara'da çıkarmaya başlamıştır.

İstanbul'da Yeni Gün'ün yazar kadrosunda Nabizâde Hamdi ve Zekeriya Sertel gibi yazarlar vardır. Ankara'da Mahmut Esat, Aka Gündüz, Nüzhet Haşim, Ziya Gökalp, Enver Beynan, Şapolyo, Şükrü Kaya ve Muhittin gibi isimler gazetede yazmışlardır.

8 Mayıs 1924'te kurulan Cumhuriyet Yeni Gün'ün yerini almıştır.

Vakit Gazetesi: 22 Ekim 1917'de Mehmet Asım Us ve Ahmet Emin Yalman tarafından kurulmuştur. Yazı İşleri müdürlüğünü önce Ali Naci Karacan, daha sonra Enis Tahsin Til yapmışlardır. Akşam gazetesini çıkarmadan önce Necmettin Sadak ile Kâzım Şinasi Dersan da bu gazetede çalışmışlardır.

Vakit gazetesine sürekli yazarlar Hakkı Tarık Us, Ahmet Rasim, Ahmet Şükrü Esmer, Reşat Nuri Güntekin'dir. Bunların dışında Ruşen Eşref, Hüseyin Cahit Yalçın, Ziya Gökalp ve Halide Edip Adivar gibi yazarlar da zaman zaman bu gazetede yazmışlardır.

Ahmet Emin Yalman 1920 yılında Malta'ya sürgün edildiğinden gazetenin yönetimi Asım Us'a kalmıştır. 18 Mart 1923'te Yalman bu gazetede hissesini Asım Us'a satmış, ve Vatan gazetesini yayın hayatına sokmuştur.

İstanbul Gazetesi: İstanbul gazetesi Sait Molla tarafından 1919'da yayın hayatına başlamıştır. Padişah Mehmet Vahdettin, Sadrazam Damat Ferit Paşa ve bazı devlet adamlarının üyesi oldukları İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin yayın organı sayılan bu gazete Osmanlı devleti toprak bütünlüğünün sadece İngiltere'nin himayesinde sağlanabileceği tezini savunuyordu. Millî Mücadele'yi şiddetle eleştirmekte olan gazete 1921'de kapandı.

⁵ İnuğur a.g.e, s.340

Alemdar: 1909 yılında yayınlanmaya başladı. Başyazarı ve sahibi Refii Cevat, Ulunay'dır. Hem Millî Mücadele'ye hem de İttihatçılara karşı bir tutum sergilemiştir. Yazarlar arasında Refik Halit, Karay, Hafız İsmail, Dr. Selâhattin, Mu-ammer Asaf, Mustafa Sabri gibi isimler yer almıştır.

Millî Mücadele'nin kazanılmasından sonra 1922'de gazete kapanmıştır. Sahibi ve başyazarı Refii Cevat, Ulunay 150'likler listesine dahil edilerek yurt dışına çıkarılmıştır.

Peyâm-ı Sabah: 1919 yılında Ali Kemâl tarafından tekrar yayınlanan Peyâm gazetesi, 1920 yılında Sabah'la birleşerek Peyâm-ı Sabah olmuştur. Sahibi Mihran, sorumlu müdürü ve başyazarı Ali Kemâl'dir.

Mücadele karşıtı ağır yazılar yazan Ali Kemâl Millî Mücadele'den sonra İzmit'te halk tarafından linç edilmiştir.

Tasvir-i Efkâr Gazetesi, Tevhid-i Efkâr : Daha önce yıllarca çıkmış olan gazete Ebüzziya Mehmet Tevfik'in oğulları Talha ve Velid Ebüzziya tarafından 19 Ocak 1913'te tekrar yayınlanmaya başladı. Çıktığı ilk günlerde Anadolu direniş hareketine sempati beslemekte ve Millî Mücadele'yi destekler nitelikte yayınlar yapmıştır.

Tasvir-i Efkâr gazetesini Velid Ebüzziya ile Yunus Nadi birlikte I. Dünya Savaşı yılları süresince çıkarmışlar fakat 1918 yılı sonunda ayrılmışlardır. Yunus Nadi "Yeni Gün" gazetesini kurmuştur.

Mustafa Kemâl'in Millî Mücadele'deki bir resmi ve biyografisi ilk defa Tasvir-i Efkâr gazetesinde yayınlamıştır. Ayrıca Kurtuluş Savaşı ile ilgili haberleri okuyucuya zamanında ulaştırabilmek için Velid Ebüzziya, Aydın cephesine de bir muhabir göndermiş, savaş haberlerini günü gününe okuyucuya vermeye çalışmıştır.

Velid Ebüzziya daha sonra 1924 ve 1925 yıllarında siyâsi yazıları nedeniyle İstiklâl Mahkemesi'ne sevk edilecek ve beraat edecektir. Tasvir-i Efkâr gazetesi 5 Mart 1925 tarihine kadar yayın hayatını devam ettirmiştir.

İkdâm Gazetesi : Ahmet Cevdet yönetimindedir. Sık sık sayfalarında Yakup Kadri ve daha sonraları Falih Rıfkı gibi o dönemin genç yazarlarının Millî Mücadele'yi destekleyen yazılarına yer vermektedir.

Ali Kemâl yönetimindeyken Hürriyet ve İtilâf Partisi'nin fikirlerini savunan bu gazete⁶ mütareke döneminde daha çok Yakup Kadri'nin yönetimine girmiş, ve Millî Mücadele'yi destekleyen bir kimlik sergilemiştir.

Sebil-ür Reşad: 14 Ağustos 1908'de "Sırat-ı Müstakim"adıyla yayınlanan dergi niteliğindeki gazete, mütareke ve Millî Mücadele yıllarında Sebil-ür Reşad adıyla yayınlarını sürdürmüştür.

Bütün İslam âlemine seslenmeyi amaçlamıştır. Dış ülkelerdeki Türklerden haberler de veren gazete onlardan gelen mektupları da yayınlamıştır.

İmparatorluk sınırları içerisinde yaşayan Türk, Arap, Çerkez, Arnavut, Boşnak gibi unsurları din bağı ile bir arada tutmak amacıyla İslam birliğine ağırlık vermiştir.

Mehmet Âkif, Babanzâde Ahmet Nâim, Ahmet Hamdi, Aksekili, İsmail Hakkı, İzmirli gibi isimler gazetenin yazar kadrosunu oluşturmaktaydı.⁷

Sebil-ür Reşad, yayınlarını bazı aralıklarla Cumhuriyet döneminde de sürdürecektir.

Akbaba: Yusuf Ziya Ortaç ve Orhan Seyfi Orhon tarafından 7 Aralık 1922'de çıkarılmaya başlanan siyâsi mizah dergisidir. Haftalık olarak yayınlanır. Dergi döneminin başlıca mizah yazarlarını ve karikatüristlerini bünyesinde toplamıştır. Dergi 208. sayıdan itibaren kapanmıştır. 1933 yılında tekrar yayınlanmaya başlayan dergi 1950'de yayına bir kez daha ara verdi. Yusuf Ziya Ortaç'ın ölümüyle, 11 Mart 1967 derginin yönetimini oğlu Engin Ortaç üstlenmiştir.

Aydınlık: Aydınlık dergisi 1921 Temmuz'unda Dr. Şefik Hüsnü yönetiminde yayınlanmaya başlamıştır. Derginin Yazı İşleri Müdürü Prof. Sadrettin Celâl, Antel'dir. Dergi bazı kesintilerle 1925 Şubat'ına kadar 30 sayı yayınlanmıştır. Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyolist Partisi'nin yayın organıdır. Başlıca yazarları Şefik Hüsnü, Değmer, Sadrettin Celâl, Antel, Şevket Süreyya, Aydemir, Nâzım Hikmet, Ran, Vedat Nedim Tor'dur. Türkiye kütüphanelerinde tam bir koleksiyonu yoktur.

⁶ İnuğur, a.g.e, s.345

⁷ Enver Behnan Şapolyo, Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönüyle Basın, Güven Matbaası, Ank. 1971, s.233

Bu dergi, 12 Mart 1925 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla kapatılacak, Takrir-i Sükûn Kanunu gereğince Aydınlıktakiler Ankara İstiklâl Mahkemesi'ne sevk edilerek mahkûm olacaklardır.

Aydede: 1922-1949 yılları arasında yayınlanmıştır. Siyâsi bir mizah dergisi olan Aydede haftada iki kez yayınlanır. Dergi sahibi ve başyazarı Refik Halit, Karay dır. 77. sayıdan itibaren Kâzım Bey yönetimdedir. Millî Mücadele'den sonra Refik Halit'in 150'likler listesine alınması ve yurt dışına çıkarılması ile yayını durmuştur. Millî Mücadele'ye muhaliftir. Refik Halit yurda döndükten sonra dergiyi tekrar yayınlamışsa da bu yayın dönemi uzun sürmemiştir.

Başlıca yazarları Refik Halit, Karay, Orhon Seyfî, Orhon, Halil Nihad, Boztepe, Yusuf Ziya, Ortaç, Fazıl Ahmed, Aykaç, Ercümen Ekrem, Reşat Nuri Güntekin'dir.

Dergah: 15 Nisan 1921 ve 5 Ocak 1923 tarihleri arasında 42 sayı çıktı. Onbeş günde bir yayınlanan fikir, sanat ve edebiyat mecmuasıdır. Sorumlu müdür Mustafa Nihad, Özön dür. Derginin ismini Yahya Kemâl bulmuştur. Dergi, Yahya Kemâl'in fikirleri etrafında şekillenmiştir. "Şiirde mükemmellik"ile "saf şiir" prensiplerinden hareketle Türk şiirinin estetiğini kurdu. "Yaşayan Türkçe" fikri dergide bilhassa Yahya Kemâl'in dil anlayışından doğdu.

Döneminin en tanınmış yazarlarını etrafında toplayan bir dergidir. Abdülhak Hâmî, Tarhan, Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi, Tanpınar, Ahmet Kutsi, Tecer, Halide Edip, Adıvar, Kemâleddin Kamu, Mustafa Şekip, Tunç, Necmeddin Halil, Onan, Şükûfe Nihal, Basar, Tevfik Fikret, Yahya Kemâl, Beyathı, Yakup Kadri, Karaosmanoğlu, Ziya Gökalp gibi yazarlar yazmışlardır.

Diken: 30 Ekim 1918-19 Eylül 1920 tarihleri arasında haftalık olarak çıkmıştır. Sorumlu müdürü Sedat Simavi'dir. 164 sayı çıkmıştır. Edebi ve siyâsi mizah dergisi kimliği taşır.

Karikatürleri Sedat Simavi çizer. Derginin yazı kadrosunda Sedat Simavi, Fazıl Ahmed, Aykaç, Yusuf Ziya, Ortaç, Rıza Tevfik, Bölükbaşı, Ahmet Rasim, Reşat Nuri, Güntekin gibi yazarlar vardır. Millî Mücadele'yi destekleyen dergiler, Millî Mücadele'ye karşı olanlarla büyük bir mücadele vermiştir.

Nedim: 1919 yılının Mart-Haziran ayları arasında 18 sayı çıkan edebiyat dergisidir. Halit Fahri, Ozansoy çıkarmıştır.

Edebiyat, sanat ağırlıklı dergide hece vezniyle yazılmış şiirlerin yanında aruz vezniyle yazılmış şiirler de yayınlanmıştır.

Derginin yazar kadrosu içinde Falih Rıfkı, Atay, Ruşen Eşref, Ünaydın, Yahya Kemâl, Beyatlı, Reşat Nuri, Güntekin, Faruk Nafiz, Çamlıbel, Faik Alî gibi isimler vardır.

İkdâm, Tercüman-ı Hakikat, Tanin, İstiklâl, Yeni Gazete, Söz, Türkçe İstanbul, Hadisat, Hukuk-ı Beşer, Memleket, İdrak, Tarik, İfham, Türk Dünyası, Akvam gazeteleri ile *İnci, Güler yüz, Ümit, Efkâr-ı Umûmiye, Mesuliyet, Hilal-i Ahmer, Genç Yolcular, Kurtuluş, Servet-i Funun, Seha, Karagoz, Askerî Mecmua, Büyük Mecmua, Koy Hocası, Yeni Dünya, Yirminci Astr dergileri* dönem içinde çıkan ve adını anmadan geçemeyeceğimiz diğer yayınlardır.

Anadoludaki basın hayatına bakılırsa; Millî Mücadele taraftarlarınca 14 Eylül 1919'da İrade-i Millîye gazetesi çıkarılmıştır.

Mustafa Kemâl 27 Aralık 1919'da Ankara'ya "Heyet-i Temsiliye Reisi" sıfatıyla geldiği zaman "Anadolu'nun Sesi" gazetesini çıkarmaya karar vermiştir. "Müdafa-yı Hukuk Cemiyeti"nin fikirlerini yayacak olan bu gazete, "Anadolu'nun Sesi" adıyla değil de "Hakimiyet-i Millîye" adıyla 10 Ocak 1920'de çıkarılmaya başlanmıştır.⁸

Anadolu'da o günkü şartlarda bir gazete çıkarmak kolay bir iş değildir ve gazetecilik de çok yenidir. Anadolu'da gazetecilik, II. Abdülhâmid döneminde illere gönderilen matbaalarla başlamıştır.⁹

Basının önemini ve etkisini çok iyi bilen Mustafa Kemâl Paşa, Mart 1920'de "Matbuat ve istihbarat Genel Müdürlüğü"nü, Nisan 1920'de de "Anadolu Ajansı"nu kurdurmuştur.¹⁰

Mücadele dönemi basını bilhassa Ankara, İzmir, Balıkesir, Bursa, Konya Kastamonu, Adana, Sivas, Elazığ, Erzurum, Trabzon gibi illerde yaygınlık gösterir.

Hakimiyet-i Millîye: 10 Ocak 1920'de Mustafa Kemâl Paşa tarafından "Müdafa-i Hukuk Cemiyeti"nin fikirlerini yaymak amacıyla Ankara'da kurulmuştur. Gazetenin ilk sayısında baş makaleyi Mustafa Kemâl Paşa yazmıştır.¹¹

⁸ Şapolyo, a.g.e. s.193

⁹ Şapolyo, a.g.e. s. 205

¹⁰ Doç.Dr. Mustafa Yılmaz, Kurtuluş Savaşı Sırasında İç ve Dış Basın Türk Yurdu, Ankara, 1997, s.72

¹¹ Şapolyo, a.g.e, s.194

Nizamettin Nazif ilk yazı işleri müdürüdür. Sonra sırayla Hüseyin Ragıp, Nafi Atuf, Kansu olmuştur. Gazetenin muharrir kadrosu yoktur. Dönem aydınlarından isteyen herkes burada yazmıştır.

Babalık: 23 Aralık 1910'da Konya'da yayınlanmaya başlamıştır. Anadolu'da çıkan ilk gazetelerdendir. Kurucusu Yusuf Mazhar, başyazarı ve yazı işleri müdürü Samizâde Süreyya'dır. Namdar Rahmi, Reşat Ekrem Koçu, Şair Yahya Sâim, Sadettin Nüzhet, Servet İskit, Enver Behnan Şapolyo gibi isimler yazar kadrosunu oluş-turmaktadır. 1930 yılına kadar Yusuf Mazhar yönetiminde çıkmıştır.

Yeni Adana: Yozgatlı Avni ve Ahmet Remzi 25 Aralık 1918'de yayınlamaya başlamışlardır Millî Mücadele'yi destekleyen gazetelerden birisidir. Bazı baskılar yüzünden Pozantı'da çıkmıştır.

İzmir'e Doğru: 16 Kasım 1919'da Balıkesir'de yayınlanmaya başladı. Millî Mücadele'nin Ege'deki en büyük destekçilerinden birisidir. Mustafa Sancak tarafından çıkarılır ve haftada iki kez yayınlanır. 27 Haziran 1920'de Balıkesir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine kapanmıştır.

Açıksöz: Kastamonu'da 15 Haziran 1919'da yayınlanır. Gazetenin kurucuları aynı yil liseden mezun olan Hüsni, Açıkgöz, Ahmet Hamdi ve Tahir, Karaoguz isimli gençlerdir. 1932 yılına kadar yayınına devam etmiştir..

Küçük Mecmua: 5 Haziran 1922-5 Mart 1923 tarihleri arasında 33 sayı çıktı. Derginin sahibi ve yazı işleri müdürü Ziya Gökalp'tir. "Haftada bir çıkar, ilmi, edebi, iktisadi mecmuadır"alt başlığıyla Diyarbakır'da yayınlanmıştır. Ziya Gökalp'tan başka Ali Canib, Yöntem, Yahya Sâim, Ozanoğlu, Kesriyeli Sıdkı, İhsan Hâmid, Tigrel, Cahide, Üçok gibi isimler de yazmışlardır.

Aynı dönemde Anadolu'da çıkan diğer bazı gazete ve dergiler de şunlardır: Satvet-i Millîye, Elazığ, Anadolu, Antalya, Dertli ve Türkoğlu, Bolu, Albayrak, Erzurum, İstiklâl, Trabzon, Emel, Amasya, Ahalî, Edirne, Işık, Giresun, Yeşil Yuva, Artvin.

İKİNCİ BÖLÜM

2. EDEBİYAT-I UMÛMİYE MECMUASI

20. Süre, Dönem, Gaye

Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası 1916-1919 seneleri arasında 110 sayı halinde, ortalama 22 sayfa hacminde çıkan haftalık bir dergidir. I. Dünya Savaşı'nın yoğun yaşandığı günlerde yayın hayatına başlayan mecmua adında yer alan edebiyat sözcüğüne rağmen dönem siyâsetine, savaşa, sosyal hayata, teknolojik ve askeri gelişmelere duyarsız kalmamış; pek çok konuda farklı fikirler içeren değişik yazılara yer vermiştir. Başlangıçta derginin müdürü ve başyazarı Celâl Nuri, İleri'dir. Bir süre sonra bu görevi Celâl Nuri Giridi Ahmet Sâki'ye devredecektir. Derginin bir yayın kurulu olup olmadığı açıkça belirtilmemekle birlikte yazı yazmak isteyen her kaleme mecmuanın sayfaları açıktır. İmzasız yazıların altında "Âtî Matbaası" ismini görmekteyiz. Dönemde İslâmcılık, Türkçülük, Garpcılık...gibi pek çok fikir akımı mevcut iken dergi kültür ve tekniği birbirinden ayırarak Batıdan yalnız teknik gelişmeleri almayı, sosyal, kültürel ve ekonomik olarak hayatın gerisinde kalmamayı gaye edinmiş ve bu fikri yaymaya gayret etmiştir.

Mecmuanın ilk üç sayısındaki baskıda tarih verilmemiştir. Ondan sonra her sayıda cumartesiden cumartesiye çıkan dergi tarihlendirilmiştir. İlk 17 sayıda eski takvime göre verilen tarihler 17. sayıdan sonra milâdi tarihler olarak yer almıştır. İlk üç sayıda tarih olmamasına rağmen biz ilk sayının 28 Ekim 1916 tarihinde çıkmış olduğu bilgisine İslâm Ansiklopedisi'nin Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası maddesinden ulaşmış bulunuyoruz. 28 Ekim 1916'dan 8 Mart 1919'a kadar geçen sürede bir ara derginin çıkışı kesintiye uğramıştır. Kaldığı yerden yayın hayatına devam eden mecmua ikinci çıkışından sonra dergiye numara verirken hem ilk çıkıştan sonra sırası gelen numarayı vermiş, hem de ikinci çıkışı itibarıyla kaçınıcı sayı olduğunu numara kısmında göstermiştir. Örn. Numara: 35-4 gibi.

21. Yazarlar Kadrosu

Yayın hayatını İstanbul'da sürdüren Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nda tanınmış pek çok şair ve yazarın eserleri neşredilmiştir. Mecmua I. Dünya Savaşı yıllarında yayın hayatına başlamış, dönemin aydınlarına sayfalarında yer vermiştir. II. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul'da bayram havasında yaşanan basın özgürlüğü sık sık denetimlerle sınırlandırılmıştı. Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nın çıktığı devir bu sansür hareketlerinden ziyâde milletin bütünüyle teyakkuzda bulunduğu bir karmaşa içerisinde idi. Gerek İstanbul Hükümeti'nin, gerek Anadolu Hareketi'nin her alanda ve her anlamdaki hareketliliği, çarpışması, aydınların pek çok konuda özellikle vatanın mukadderâtı hususundaki görüşleri derginin sayfalarında sergilenir. Mecmuanın imtiyaz sahibi ve başyazarı Celâl Nuri dönemin edebî, sosyal ve siyasi hayatına yön veren bir çok ismi derginin bünyesinde toplamıştır. Mecmuanın hemen hemen her sayısında imzasını gördüğümüz isim Celâl Nuri'dir. Dergide ismi geçen yazarlar listesi aşağıdaki sıralanmıştır.

A. Ayın, A.M., A.T, A.Z.P, Abdullah, Abdülcabbar Dehlevi, Abdülfeyyaz Tevfik, Abdülhak Hâmid, Abdülhak Mührünnisa, Abdülhak Şerif, Abduh, Ahmet Hikmet, Ahmet İhsan Bey Ahmet Kâzım, Ahmet Nâzım, Ahmet Refik , Ahmet Saib, Ahmet Sâkî, Ahmet Süreyya, İklapozarzâde, Ali Ekrem, Ali Emirî, Ali Kemâl, Ali Mükerrerem, Ali Nihat, Aliye Esat , Aprosuzâde E. Mîrsat, B.N, C.N, C.R, Cafer Dilmakani, Celâl Nuri İleri , Cenap Muhiddin, Cenap Şahabettin, Cevad Rüştü, D. Kemâl, Doktor Bafralı Yanko, E.A, E.A, Ayın, E.S, Emin Hâkî, Emin Suphi, Enver, Fâik Âli, Faruk Nafiz, Fatin Tevfik, Fatma Âliye, Fazıl Ahmet, Feridun Nüzhet, Fuad Hulusi, H.Reşit, Hacı Mirza Yahya, Hâfız Mehmet Refik, Halil Nihat Halit Fahri, Hasan Said, Hasan Zeki, Haydarizâde İbrahim, Helvacızâde, Hurşit Paşazâde Mahmud, Hüseyin Cavid, Hüseyin Daniş, Hüseyin Rahmi, Hüseyin Siret, İbnü'l Emin Ali Haydar İlmî, İskeçeli Mehmet Sıtkı, İsmail Hami, İsmail Subhi, Kâmuran Sırrı, Kanlıcalı Mehmet Bey, Kemal Reşit, L.Y, M.S. Arlı, M. Şükrü, Macit Şevket, Mahmud Hilmi, Mahmut Mes'ud, Mahmut Nazım, Mehmet Abdülcabbar, Mehmet Abdülbâkî Efendi, Mehmet Atâ', Mehmet Emin Yurdakul, Mehmet Neş'at, Mehmet Neşet, Mehmet Zeki, Merhum Harputi Hayri, Muallim Naci, Muhsin Naim, Mustafa Reşit, Naci Fikret, Necati Kemal, Nezihe Muhiddin, Nigâr Bint-i Osman, Paul Fon Yanku, Reşat Nuri, Güntekin, Reşit Süreyya, Rıza Tevfik, S.C, S.Mustafa, S.N, Sabahat Hüsametin, Sadık Recdani, Said, Said Cemal, Samih Rifat, Samipaşazâde Sezâi, Samizâde Süreyya, Sedat Nuri, Sefir Galip Paşa, Sırrı, Sırrızâde İbrahim, Subhi Nuri, Subhi Soysallı, Süleyman Nazif, Süleyman Nesib, Süleyman Şevket, Süreyya Habibullah, Şehim, Şekip, Şükûfe

Nihal, Tahsin Nahid, Tefvik Lâmi, Tefvik Nevzat, Vedat Örfi, Veled Çelebi, Yahya, Yaşar Şadi, Yusuf Cemal,

Tablo :1

Birden Fazla Eseri Olan Yazarlar

YAZARLAR	ŞİİR	YAZI	YAZARLAR	ŞİİR	YAZI
Abdülfeyyaz Tevfik	1	28	İbn-ül Emin Ali Haydar	1	1
Abdülhâk Hâmid	4	1	İsmail Hâmî	-	24
Abdülhâk Mihrünnisa	1	1	İsmail Subhi	-	3
Abdüzziya Tevfik	-	4	M. Rüşdü	6	-
Ahmet Refik	-	7	Mahmud Hilmi	-	2
Ahmet Nâzım	3	-	Mehmed Zeki	-	16
Ahmet Sâki	-	55	Muhsin Nâim	-	4
Ali Ekrem	3	-	Mustafa Reşit	12	1
Ali Emîri	5	1	Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Feriki Enver	-	19
Ali Mükerrerem	4	-	Nigâr Bint-i Osman	6	1
Celâl Nuri	-	89	Reşad Nuri, Güntekin	-	3
Cevâd Rüşdü	-	9	Reşid Süreyya	3	5
E. S.	-	4	Rıza Tevfik	5	10
Emine Semiye	-	4	Sabahat Hüsamettin	-	2
Fâik Âli	36	-	Sami Paşazâde Sezaî	-	6
Faruk Nafiz, Çamlıbel	9	-	Sırrızâde İbrahim	-	4
Fuat Hulûsi	1	1	Subhi Nuri	-	6
Hacı Mirza Yahya	-	2	Subhi Soysallı	-	2
Hâfız Mehmed Refik	-	2	Süleyman Nazif	8	15
Halid Fahri	2	-	Süleyman Nesib	5	-
Hasan Zeki	2	-	Süleyman Şevket	-	3
Helvacızâde	-	3	Tahsin Nahid	5	-
Hüseyin Daniş	4	2	Tevfik Nevzad	1	1
Hüseyin Rahmi, Gürpınar	-	2	Yaşar Şadi	2	-

Not: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

22. Bazı Yazarlar Hakkında Bilgiler

Abdülhak Hâmid: 5 Şubat 1851'de İstanbul'da doğdu. Babası Tahran elçisi Müverrih Hayrullah Efendi, annesi Kafkasyalı Münteha Hanım'dır. Aile adı Hekimbaşızâde olduğu halde soyadı kanunu çıktıktan sonra babasının annesi eski Tahran Türklerinden gelme olduğu için "Tahran" soyadını almıştır. Büyükbabası Abdülhak Molla, hekim ve filozof olarak çağının tanınmış kişilerinden biriydi. Encümen-i Daniş'te ikinci başkanlığa kadar yükselmişti.

Hâmid beş yaşında okula başladı. Sekiz yaşında evlerine yakın olan Amerikan Kolejine devam etti. On dört yaşında Tahran elçiliğine atanan babasıyla birlikte, İran'a gitti. Şiir ve edebiyata karşı duyduğu ilgi İran'da kuvvetlendi. Firdevsî, Şeyh Sadî, Hâfız gibi büyük İran şairlerini okumaya başladı. Babasının ölümü üzerine İstanbul'a dönerek devlet hizmetine girdi. Kendisine ölümü ile "Makber"i yazdıran Fatma Hanım ile o yıllarda evlendi. Elçilik ikinci kâtipliği göreviyle Paris'e gönderildi. İki üç yıl süren bu görevinden ayrılmasına "Nesteren" adlı tiyatro eseri sebep olmuştur. Şairin hiç kimseye söz hakkı tanımayan sert bir hükümdara karşı halkın ayaklanmasını anlatan bu eseri Abdülhâmid'i kızdırmıştı, bu sebeple görevine son verildi.

İki yıl boştaki Hâmid önce Yunanistan'da sonra Kafkasya'da konsolos oldu. Ardından eşi Fatma Hanım ile beraber Hindistan'a gitti. Fakat öyle bir iklime alışkın olmayan Fatma Hanım burada hastalandı, dönüş yolunda İstanbul'a ulaşmadan Beyrut'ta vefat etti. Daha sonra Hâmid Londra büyükelçiliği başkâtipliğine getirildi. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Viyana'da yaşadı. Devlet artık yaşlı bir Hariciye emeklisi olan şaire maaş bağlanmış, İstanbul Belediye'si Maçka'da dayalı döşeli bir apartman dairesi vermişti. Son günlerini Belçikalı eşi Lüsyen Hanım'la geçiren Hâmid 1937'de vefat etti. *Sahra, Belde Yahut Divâneliklerim, Garam, Makber, İçli Kız, Macera-yı Aşk, Hacle, Ölü, Yadigâr-ı Harp* eserlerinden bazılarıdır.

Abdülhak Mihrünnisa : Abdülhak Molla'nın oğlu olan Tahran sefiri müverrih Hayrullah Efendi'nin kızıdır. 1864'te Bebek'te doğdu. Doğumundan bir iki ay evvel babası ikinci oğlu Abdülhak Hâmid'le beraber Tahran'a giderek orada vefat ettiğinden Mihrünnisa yetim olarak büyüdü. Atpazarı İnas Rüştüyesi'nde ve evde özel bir eğitim aldı. Evlenme yaşı gelince Fuat Paşa'nın torunu Hikmet Bey ile evlendi. Bir kız, bir erkek, Ahmed Nazım çocuğu oldu. Kızı küçük yaşta vefat etmiştir. Dönem itibarıyla bayanların çok aktif olamadığı şartlarda edebiyatımızda yer edinmiş önemli bir isimdir.

Ahmet Hikmet : 1870'te İstanbul'da doğdu.Sade ve öz Türkçe kullanılmasından yana çalışan yazarlarımızdandır. Mora Müftüsü olan dedesi Abdülhalim Efendi'nin Yunanlılar tarafından öldürülmesi üzerine "Müftüoğlu"soyadını benimsedi. Rüştüye'den sonra Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. Lisedeyken edebiyata merak saldı. Gene o sıralar "*Leyla Yahut Bir Mecmunun İntikamı*" adındaki eserini yayınladı. Ardından Fransızca'dan iki çevirisi yayınlandı.

Ahmet Hikmet'in gerçek edebî değer taşıyan yazıları, önceleri "İkdam'da"sonra da Servet-i Fünun'da çıkmıştır. Ahmet Hikmet kendini bütünüyle edebiyata adanmıştı. Memuriyete atıldı. Yıllarca Hariciye Nezâreti'nde çalıştı. Önce konsolos kâtipliği ardından konsolosluk yaptı. Ankara hükümeti devrinde de hariciye vekâleti umum müdürü ve müsteşarı oldu. Bu işten emekliye ayrıldı. Bir ara, Galatasaray Lisesi edebiyat öğretmenliği, Darülfünun'da Avrupa edebiyatı profesörlüğü yaptı. Seçtiği konuların hepsi ulusal renkler taşır. Başlıca eserleri, 1900'de çıkan "*Haristan ve Gülistan*"ile 1922'de çıkan "*Çağlıyanlar*"dır. Bunlardan başka *Gönül Hanım* adlı bir romanı ve sayısız makalesi vardır. 1927'de hayata gözlerini kapadı.

Ahmet İhsan Bey: 1868 Yılında Erzurum'da doğmuş olup; Kastamonulu Tokgözoğlu ailesinden muhasebeci Ahmed İhsan Bey, kıymetli bir fikir adamı, muharrir ve gazetecidir. İlk ve orta tahsillerini babasının memuriyetlerle bulunduğu Işkodra ve Şam'da yapmış, 1887'de Mekteb-i Mülkiye'den mezun olmuştur. Hariciye Nezareti Tercüme Kalemî'nde devlet memuriyetine başlayan Ahmed İhsan Bey, gazetecilik ve matbaacılığı memuriyete tercih ederek devlet hizmetinden ayrılmış, "Şafak"isminde bir risâle tesis ederek altı ay neşretmiştir. 1889 yılında neşre başladığı "Umran"risâlesini bir buçuk yıl idame edebilmiş ve 1889 yılında Âlem matbaasını kurmayı başarmıştır. Kendisine ülke çapında şöhret kazandıran "Servet-i Fünûn"Mecmuası'nı bu matbaayı kurduktan sonra neşre başlayan Ahmed İhsan Bey, Mecmuası'nın sayfalarını Edebiyat-ı Cedîde cereyanlarına açmış ve Servet-i Fünûn büyük önem kazanan bir mecmua olmuştur. 1908 Meşrutiyet İnkılâbını takip eden günlerde, Servet-i Fünûn'u günlük gazete haline getirmiştir. Bu ismi "Uyanış"olarak değiştirmiş ve aynı isimle neşriyatına devam etmiştir. Ahmed İhsan'ın resmi memuriyet hayatı birkaç sene devam etmiş ve bu arada Ticaret Mektebi Coğrafya Hocalığına, 1912'de Beyoğlu Belediye Reisliği'ne getirilmiştir. 1931 senesinde Ordu mebusu olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne giren Ahmed İhsan; 1942 yılında vefat etmiştir. Ölümüne kadar mebusluk sıfatını ve "Uyanış"Mecmuası'nı neşre devam etmiştir. Ahmed İhsan'ın ülkeye yaptığı büyük hizmetler arasında "Servet-i Fünûn"başta olmak üzere yazdığı birçok edebi ve coğrafi eser ve seyahatnâmeler anılmaya değerdir. Ülkede ve Avrupa'da çeşitli seyahatler yapan Ahmed İhsan

Bey, 1891 yılında Avrupa'ya yaptığı ilk seyahatinde kaleme aldığı "Avrupa'da Gördüklerimiz" adlı kitabı ile neşriyatına başlamıştır. Bu eserini meşhur Fransız muharriri Jules Verne'in romanlarını ilk defa Türkçe'ye çevirmesi takip etmiştir. Ahmed İhsan'ın bu tercümeleri; Seksen Günde Devr-i Âlem, Gizli Ada, İki Sene Mektep Tatili, Ravayvay Adası, Arzdan Kamere Seyahat, Merkez-i Arza Seyahat, Balonla Seyahat, Deniz Altında Seyahat isimlerini taşımaktadır. Ayrıca çeşitli müelliflerden Türkçe'ye elli kadar kitap çevirip neşretmiştir, Haver, Ülfet ve I.Dünya Harbi'nde İstanbul'a göç eden Beyaz Ruslarla ilgili Haraşo isimlerdeki romanlarını kitap halinde basmış, iktisat ve diğer konulara ait eserler de vücûda getiren Ahmed İhsan'ın "Matbuat Hatıralarım" isimli eseri Türkiye matbuat hayatı için kıymetli ve tarihi bir eserdir.

Ahmet Refik Altınay : 1880-1937 İst. İlk tahsilini Beşiktaş'ta Vişnezâde Mektebinde yaptı. Beşiktaş Askeri Rüştiyesi'ni, Kuleli Askeri İdadisi'ni ve Harbiye Mektebi'ni bitirdi. 1908 Meşrutiyeti'nde Harbiye'de tarih öğretmeni oldu ve aynı yıl Millet gazetesinin başyazarlığına getirildi. 1909'da Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Ceride Şubesi'ne geçti. Tarih-i Osmanî Encümeni'ne âzâ olarak bir heyetle beraber Fransa'ya gitti. Balkan Harbi'nde askeri sansür müfettişi oldu. I. Dünya Savaşı'nda yüzbaşı rütbesi ile göreve getirildi. Harpten sonra emekli olarak Darülfünun'da Osmanlı Tarihi ve Türkiye Tarihi dersleri okuttu. Türk Tarihi Encümeni reisliğine getirildi. Hayatının son günlerini sıkıntı içinde geçirdi. Haydar Paşa Hastanesi'nde vefat ederek Tepeköy Mezarlığına gömüldü. Önemli eserleri: Lâle Devri, Demirbaş, İki Kıtâl, Onuncu Asr-ı Hicride İstanbul Hayatı, Turhan Valide, Viyana Önünde Türkler' dir.

Ali Ekrem: 1867'de İstanbul'da doğdu. Namık Kemâl'in oğludur. Babasının mutasarrıflıkla sürgün bulunduğu Sakız ve Rodos adalarında özel öğretmenlerden ders gördü. Yirmi yaşlarında İstanbul'a döndü. Babasının ölümü üzerine II. Abdülhâmid devrinde Mâbeyn kâtipliğine getirildi. Bu görevde 18 yıl kaldıktan sonra Kudüs mutasarrıflığı, Beyrut valiliği, iki defa Cezayir Bahr-ı Sefid valiliği, Darülfünun'da nazariyât-ı edebiye, şerh-i mütûn müderrisliği, ayrıca Maltepe ve Galataray Liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı.

Tevfik Fikret'le başlayan nazmı nesre yaklaştırma ve basit halk hayatı sahnelerini hikâye eden realist şiirler yazma yolunda başarılı örnekler verdi. Ahengin vezinden doğduğu görüşüne kapılarak bir takım yeni arûz kalıpları icâd etti. Çanakkale ve İstiklâl Savaşları sırasında millî şiirler yazdı. Eserlerinde büyük bir şahsiyet göstermez. 1908'den sonra siyâsi hayata atıldı ve hitâbete merak sardı. Eserleri; *Kaside-i Askeriye*, *Kırmızı Fesler*, *Rûh-ı Kemâl*, *Zılâl-i İlham*,

Çocuk Şiirleri, Ordunun Defteri, Ana Vatan, Tâir-i İlâhi, ayrıca Darülfünun'da okuttuğu Lisân-ı nazım, Lisân-ı Nesir, Mesâlik-i Edebiyye, Lisânımız, Bâria, tiyatro'dur.

Ali Emirî : 1857-1923 Edebiyat ve tarih alanlarında araştırmalarıyla meşhur bir Türk yazardır. Mehmet Şerif Efendi'nin oğludur. Diyarbakır'da doğdu. Mederese eğitimi gördü. Bir çok devlet hizmetlerinde bulunduktan sonra 1908'de emekliye ayrılarak İstanbul'a geldi. Ali Emirî 15.000 cilt tutarındaki kitaplarını Millet Kütüphanesi'ne bağışlamıştır.

Eserleri arasında "Tezkire-i Şuara-yı Âmid" başta gelir. Ayrıca Âmid Mecmuası, Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası, Tarih ve Edebiyat Mecmuası adında dergileri de vardır.

Ali Kemâl: İstanbul'da 1867 yılında doğmuş olup, tahsilini İstanbul, Paris ve Cenevre'de yapmış olan Ali Kemâl, kudretli kalemıyla tanınmış bir Türk muharriridir. Siyâsi faaliyetlerden dolayı 1889'da Halep'e sürülmüş, oradan Avrupa'ya kaçarak 1908 Meşrutiyet İnkılâbına kadar İkdâm gazetesinde neşredilen tarihi ve edebi yazılarıyla şöhret kazanmış, Meşrutiyet'in ilânını müteakip İstanbul'a dönerek Hürriyet ve İtilâf Fırkasına girerek İttihat ve Terakki Fırkasına hücum eden yazılarını yine İkdâm gazetesinde neşretmiştir, ayrıca kendisi Peyâm adlı bir gazetede çıkarmaya başlamıştır. I.Dünya Harbi'ni takip eden mütareke yıllarında, Damat Ferit Paşa Kabinesi'den Maarif ve Dahiliye Nazırlıklarında bulunmuş, gazetesini Dikran Kelekyan'ın Sabah gazetesiyle birleştirerek Peyâm-ı Sabah adıyla neşretmeye devam etmiştir. O sıralar Millî Mücadele hareketlerini parçalamak için yazdığı çok ağır yazılar nedeniyle, 1922 senesinde mahkeme edilmek üzere Ankara'ya getirilmekteyken İzmit'te halk tarafından linç edilerek öldürülmüştür. *Bir Safha-i Tarih, Ricâl-i İhtilâl, Çölde, Bir Sergüzeşt, Fetret, Paris Muhasebeleri, Tarih-i Siyâsi, Raşit Müverrih Mi?, Sorbon Darülfünûnu'nda Edebiyat-ı Hakîkiye Dersleri*, Ali Kemâl'in başlıca basılmış eserlerindedir.

Celâl Nuri İleri: 1881'de Gelibolu'da doğdu. Gazeteci ve yazar. Heyet-i Âyan üyesi Nuri Giridi'nin oğlu karikatürcü Sedat Nuri İleri ve gazeteci Suphi Nuri İlerin'in kardeşidir. Mekteb-i Sultani'yi ve Hukuk mektebini bitirdi. II. Meşrutiyet döneminde İkdâm gazetesinde ve İctihat dergisinde Fransa'da *Jeune Turc ve Le Courriere d'orient* gazetelerinde yazdı. 1916-1919 yılları arasında Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nı çıkardı. 1 Ocak 1918 de Âti gazetesini yayınlamaya başladı. Başyazarlığını üstlendi. Mondros Mütarekesi, 1918 sonrasında kurulan İstanbul Hükümetlerini eleştiren yazılar yayınladığı için Âti kapatıldı. 12 Ocak 1920'de son Osmanlı Heyet-i Mebusanı'na Gelibolu milletvekili olarak giren, 1919'da yayınlamaya

başladığı İleri gazetesinde de Milli Mücadele yanlısı tutumunu sürdüren Celâl Nuri, Mart 1920'de İngilizler tarafından tutuklanarak Malta'ya sürüldü. Kasım 1921'de serbest bırakıldıktan sonra Ankara'ya gitti; Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne I. ve II. dönemlerde, 1920-1923 ve 1923-1927 Gelibolu milletvekili olarak katıldı, 1924 anayasasını hazırlayan komisyonda başkan ve raportör olarak görev aldı. TBMM'de üçüncü, dördüncü, beşinci dönem, 1927-1931; 1931-1935 ve 1935-1939 Tekirdağ millet vekili olarak bulundu. Toplumsal sorunları, kadın özgürlüğünü ve dilde yalınlaşma akımını savunan yazılarıyla tanınan Celâl Nuri'nin başlıca yapıtları arasında *Le Droit Puplic de l'İslam*, 1909; *İslam Kamu Hukuku, Le Diable Promu Dieu*, 1910; *Tanrılaştırılan Şeytan, Tarih-i Tedenniyat-ı Osmaniye*, 1912, *İttihat-ı İslam* 1913, *Havaic-i Kanuniyemiz* 1913, *Hatemi'l Enbiya* 1914, *Mukadderat-ı Tarihiye* 1915, *İle-i Ahlâkiyemiz* 1916, *Türkçe'miz* 1916, *Harpten Sonra Türkleri Yükseltelim* 1917, *Kara Tehlike* 1918, *Taç Giyen Millet* 1923, *Türk İnkılâbı* 1926, *Devlet ve Meclis Hakkında Mûsâhabeler* 1932 sayılabilir. 3 Kasım 1938'de İstanbul'da öldü

Cenap Muhiddin : Kozanoğlu Mehmet Bey'in oğludur. Mehmet Bey 1295'te İstanbul'dan sürgün edilmiş Cenap Muhiddin Bey Kozan da 1308'de dünyaya gelmiştir.

Askeri rüştiyeden ve mülkî idadiden mezun olduktan sonra eğitimine özel olarak devam etti. Meşrutiyet'in ilânından sonra ailesi ile beraber İstanbul'a geldi. Vefa İdadisi'ne girdi. Adanalı Hayret Efendi'den Arapça, Musullu âmâ Hafiz Efendi'den Farsça dersleri aldı. İdadiden sonra bir müddet İstanbul Darülfünunu'nun edebiyat ve hukuk fakültelerine devam etti. I.Dünya Savaşı'nın ilânında milis yüzbaşı sıfatı ile gönüllü olarak harbe katıldı, Kafkasya'ya gitti. Beş ay sonra Erzurum'a gelerek Ömer Naci Bey idaresinde teşekkül eden "Kuvve-i Seferiye" ile İran'a geçti. Tifüse yakalandığı için oradan ayrılıp İstanbul'a döndü. Daha sonra Anadolu'ya geçti. Sivas Lisesi edebiyat ve felsefe öğretmenliğine, ardından Van Lisesi Müdürlüğüne, yedi ay sonra da Kars Maarif Müdürlüğü'ne tayin oldu. Bir sene hizmet verdikten sonra Of İmam ve Hatib Türkçe Muallimliği'ne getirildi. İstifa ettikten sonra üç buçuk sene açıkta kaldı. Muharrerden Erzurum Muallim Mektebi Edebiyat hocalığı'na tayin edildi. Ölüm tarihi hakkında bir bilgiye kaynaklarda ulaşılamamıştır.

Cenap Şahabettin : Manastır'da 1870'de doğan şair ve yazarımızdır. Babası, Plevne Savaşı'nda, 1877 ölen binbaşı Osman Şahabettin Bey'dir. Babasının ölümünden sonra, annesiyle birlikte İstanbul'a gitti; Gülhane Askeri Rüştiyesi'nde, Tıbbiye İdadisi'nde ve askeri tıbbiye'de okudu. Okuldayken yazdığı ilk şiirlerini Muallim Naci'nin yönettiği Saadet

gazetesi'nde, 1885, daha sonra Gülşen ve Sebat dergilerinde yayımlandı, 1886. Doktor yüzbaşı olarak tıbbiyeyi bitirdikten sonra, 1889 cilt hastalıkları uzmanı olması için Paris'e gönderildi; üç yılı aşkın orada kaldı, 1890-1893. Bu sırada Fransız Edebiyatını yakından tanıdı; İstanbul'a dönünce, *Malûmat*, *Şelâle-i Edep*, *Maarif*, *Hazine-i Fümûn*, *Mektep* gibi dergilerde yayımladığı yeni yoldaki şiirleriyle tanınmaya başladı; bir süre sonra, dergisindeki öteki arkadaşları gibi, o da Servet-i Fûnun'a geçti, 1896; dergi kapanıncaya kadar oraya şiir, makale, gezi ve mektup yolunda çeşitli yazılar verdi. Avrupa'dan döndükten sonra Mersin, Rodos ve Cidde'de karantina doktorluğu yaptı, Hicaz dönüşünde Meclis-i Kebir-i Sıhhiye üyeliği, Umûr-i Sıhhiye müfettişliği gibi görevlerde bulundu, 1914'de emekliye ayrıldı. 1908'den sonra ara sıra yine şiir yazmakla birlikte, daha çok *Servet-i Fûnun*, *İçtihat*, *Tanin*, *Hadisat*, *Tasvir-i Efkâr* gibi dergi ve gazetelerde edebiyat ve siyâset üzerine makaleler yayımladı. I.Dünya Savaşı sırasında Darülfünûn Edebiyat Fakültesi Lisân şubesi Fransızca müderrisi, az sonra Garp Edebiyatı müderris vekili, 1914, mütareke yıllarında Osmanlı Edebiyatı Tarihi müderrisi, 1919 oldu. Kurtuluş Savaşı'na karşı çıkan düşüncelerine öğrencilerin tepki göstermesi üzerine Darülfünûn'dan ayrılmak zorunda kaldı (1921). Cumhuriyet döneminde bazı dergi ve gazetelere sohbetler yazdı; İstanbul'da beyin kanamasından öldü.

Edebiyat-ı Cedîde akımının Tevfik Fikret ve Halit Ziya ile birlikte en önemli kişilerinden biri sayılan Cenap Şahabettin, şiir ve nesir alanlarında ürünler verdi.

Şiir alanında ilkin Muallim Naci yolunda gazeller, Recaizâde Mahmut Ekrem ve Abdülhak Hâmid tarzında manzumeler yazdı, öğrenim için gittiği Fransa'da Parnasyen'lerin, özellikle Sembolizm akımının etkisi altında kaldı. Bu okulların "sanat için sanat"görünüşünü benimseyerek "Edebiyattan maksat ancak edebiyattır"ve "*Edebiyat için güzellikten başka gaye tanımam; itikadımca, güzel bir eser vücuda getirerek karilerde tatlı bir hülya uyandıran şair muvaffak olmuştur*"diye düşündü ve, Fikret'in tersine, hiçbir toplum sorununa değinmeyerek sahici aşk ve doğa şiirleri yazmakla yetindi. Bunlar, derin duygulardan çok, o zamana kadar kullanılmamış bileşik sözcükleri yeni isim ve sıfat tamlamaları, parlak mecazlar, anlatım hünerleri, yeni nazım biçimleri, soneler, üçer dizeli bendler, serbest müstezatlar, aynı şiir içinde başka başka vezin kalıplarını kullanmalar ile göz kamaştırıcı, gösterişli, süslü, özentili şiirlerdir.

Arap ve Fars sözcüklerinden o zamana kadar kullanılmamış olanlarını bulup aldı; bu yabancı sözcüklerle bir takım isim ve sıfat tamlamaları ve bileşik sıfatlar kurdu. Sâât-ı semenfâm , yasemin renkli saatler, berf-i zerrin, altın kar, lerze-i rûşen, parlak titreyiş gibi

yabancı sözcüklerle kurulan bu yeni söyleyişler bir takım çetin tartışmalara yol açtı ve bunlardan bir çoğunun Fransızca'dan çevrilme olduğu ileri sürüldü. Ahmet Mithat Efendi, Cenab'ı Dekadanlıkla suçladı. Divan Edebiyatı'nda kalıplaşmış bir çok mecazlar ve söz kalıpları nasıl Farsça'dan aktarıldıysa Edebiyat-ı Cedîde döneminde de, bir takım kavramları anlatan yeni söz kalıpları Türkçe'ye Cenap Şahabettin ve arkadaşlarının kalemiyle, Fransızca'dan aktarıldı.

Dil konusunda gerek kendinden önce gerek kendinden sonra yetişenlere karşı hep eski anlayışı savundu; sanat yaşamının ilk döneminde, sade dilde yazma davasını tutanlara karşı yabancı sözcüklerden ve bu sözcüklerle yapılan yeni isim ve sıfat tamlamalarından yana oldu; 1908'den sonra da, "Yeni Lisân", sade dil hareketini ortaya çıkaranlarla uzun ve sert tartışmalara girişti, ve dilden yabancı kökenli sözcükler atılırsa Türkçe'nin "fakirleşeceği"ni iddia etti. Sade dil akımının güçlendiği Cumhuriyet döneminde, bu akımın etkisinden kendini kurtaramadı, epey geç kalmış olmakla birlikte, bu dönemde sade dille birkaç şiir, Senin İçin, İhtiyar Çınar, vb. ve bir hayli "musahabe" yazdı.

Yine 1908'den sonra, "Milli Edebiyat" akımıyla birlikte başlayan hece veznini kullanma hareketine karşı ömrünün sonuna kadar aruzu savundu, hece vezninin bir ahenk ölçüsü olmayacağını ileri sürdü.

Çocukluk dönemine ait ilk manzumeleri Tâmat, 1887 adlı bir kitapta toplamıştı; çoğu "Servet-i Fünûn"da olmak üzere çeşitli dergilerde yayımladığı öteki şiirleri kitap halinde bastırmadı. Bir kısım seçme şiirleri, ölümünden sonra, "*Cenap Şahabettin, Hayatı Ve Seçme Şiirleri*", 1935 adlı bir kitapta toplandı; şiirlerinin bütünü, "*Cenap Şahabettin Bütün Şiirleri, 1984*" adı ile yayımladı. Gezi yazılarını *Hac Yolunda, 1909, Avrupa Mektupları, 1919* adlı kitaplarda; 1908'den sonra yazdığı söyleyişi ve deneme yolundaki makalelerinin bir bölümünü *Evrâk-ı Eyyâm'da, 1915, özdeyişlerini Tiryaki Sözleri, 1918* adlı kitapta topladı; çeşitli dergi ve gazetelerde dağınık bir halde bulunan pek çok makaleleriyle, "Servet-i Fünûn" dergisinde serseri fikirler başlığı altında yayımladığı öteki özdeyişleri kitap halinde toplanmadı. Oyunları bir perdelik *Körebe, 1917* ile kitap halinde basılmayan *Yalan ve Küçük Beyler*'dir. Bunlardan başka, Shakespeare üzerine *Vilyem Şekspiyer, 1931* adlı bir incelemesi vardır. İstanbul'da 1938'de hayata gözlerini yumdu.

Emine Semiye Bint-i Cevdet Paşa: Meşhur tarihçi Ahmet Cevdet Paşa'nın kızı ve Fatma Aliye Hanım'ın küçük kardeş olan Emine Semiye Hanım 1868 senesinde İstanbul'da doğdu. Emine Hanım edebî yazılarıyla şöhret kazanmış bir kadın edibimizdir. Evinde tahsil yaptıktan sonra Paris ve İsviçre'de psikoloji ve sosyoloji dersleri alır ve Hanımlara Mahsus Gazete'de küçük yazılar neşrine başlar. Daha sonra İstanbul'da ve kocası Reşit Paşa ile birlikte bulunduğu şehirlerde gazetelerde hikâyeler tefrikalar, romanlar ve pedagojiye ait eserler neşreder. Kocasından ayrıldıktan sonra ömrünün son senelerine kadar Anadolu'nun çeşitli merkezlerinde, İstanbul ve Edirne mekteplerinde Türkçe hocalığı yapar. 1944 senesinde vefat eden Emine Semiye Hanım'ın Sefalet adlı romanı basılmıştır.

Faîk Âli : Diyarbakırlı Said Paşa'nın oğludur. Diyarbakır'da doğdu. İbtidai, rüştiye ve kısmen idâdi tahsilini Diyarbakır'da gördükten sonra İstanbul'a geldi. Mekteb-i Mülkiye'ye girerek tahsilini tamamladı. Ağabeyi Süleyman Nazif Bey Hüdâvendigar vilâyet mektupçusu iken, maiyet memuriyetine, Burhaniye, Pazarköy, Meşrutiyet'in ilânında Mudanya kazası kaymakamlığına daha sonra da Midilli mutasarrıflığı'na tayin olundu.

Balkan Harbi esnasında Kırşehir mutasarrıflığına nakl edildiyse de gitmedi. Bilâhare Beyoğlu, Üsküdar, Kütahya mutasarrıflıklarında bulundu. Kütahya'dan Gelibolu'ya tayin olduğunda gitmedi. Dahiliye Heyeti teftişiyesi baş kitâbetine, tekrar Beyoğlu mutasarrıflığına ve mütarekenin ilanından sonra Diyarbakır valiliğine getirildi. Birkaç ay sonra istifa ederek İstanbul'a geldi. Dahiliye Nezâreti müsteşarlığı'na tayin edildi. Oradan da ayrıldıktan sonra ölümüne kadar kendini yazılarına adadı. "*Fani Teselliler*", "*Temâsil*", "*Mithat Paşa*", "*Elhân-ı Vatan*" adında şiir mecmuaları "*Payitaht'ın Kapısında*" adlı manzum eseri matbudur. *Eflatun'un "Cumhuriyet"* ve *Aristo'nun "Siyâset"* adlı eserlerini Türkçe'ye tercüme etmiştir.

Faruk Nâfiz Çamlıbel : 1898'de İstanbul'da doğdu. Lise öğrenimini bitirdikten sonra bir süre Tıbbiye'de okudu. Rahatsızlandığı için okulu bırakıp öğretmenlik mesleğine atıldı. 1922'de Kayseri Lisesi'ne atandı. Ondan sonra da İstanbul ve Ankara'da edebiyat öğretmenliği yaptı. 1946-1960 yılları arasında İstanbul milletvekilliği görevinde bulundu..

Çamlıbel "Hecenin Beş Şairi" adıyla anılan şairler topluluğuna katıldı. 1908'den sonra yetişen şairlerimizin en ünlülerinden biridir. Piyesleri ve destan türünün başarılı örneklerini vermiştir. "Yıldız Yağmuru" adlı bir romanı vardır. Eserleri: Bir Ömür Böyle Geçti, Şiir, 1966,

1972, Han Duvarları, Şiir, 1969, Akın, Oyun, 1965, Canavar, Oyun, 1965, Kahraman, Oyun 1965, Özyurt, Oyun, 1965, Sınır Hekimi, Oyun, 1961

Fatma Aliye : 1864'te İstanbul'da doğdu. Ahmet Cevdet Paşa'nın kızı, Emine Semiye ve Ali Sedad'ın kızkardeşidir. Fransızca ve Arapça öğrendi. Babasının görevi dolayısıyla Halep ve Şam'da bulundu. Ahmet Mithat Efendi'nin teşvikleri ile edebî sahada eserler verdi, tercümelemler yaptı. II. Abdülhâmid'in yâverlerinden Fâik Paşa ile evlendi. İlk kadın romancımız olması dolayısıyla Amerika ve Avrupa basınında kendisinden söz ettiren Fatma Âliye, devrinde başarılı sayılabilecek romanlar kaleme almıştır. Nisvân-ı İslâm adlı eseri Fransızca ve Arapça'ya, Üdf isimli romanı Fransızca'ya çevrilmiştir. Eserleri: *Hayal ve Hakikat, Muhâdarât, Levâiyih-i Hayat, Nisvân-ı Alem, Terâcim-i Ahvâl-i Felâsifi'dir.*

Fazıl Ahmet, Aykaç: 1884'te İstanbul'da doğdu. İstanbul Fransız Lisesi'ni ve mektupla öğrenim yaparak Paris Siyasal Bilimler Fakültesini bitirdi. İstanbul liselerinde yirmi yıl öğretmenlikten yaptıktan sonra Elazığ milletvekili olarak meclise girdi. Başlangıçta Fecr-i Âti topluluğu şairlerinden olan Aykaç daha sonraları bir fikir adamı hüviyetiyle çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazmıştır. Eserleri: *Divançe-i Fâzıl, Aruzla Şiirler 1913, Harman Sonu, Aruz ve hece karışık şiirler, Kırpıntı, 1924, Şeytan Diyor ki, Makale, Sohbet ve Mizah Yazıları 1927, Tarih Dersi, 1928, Fazıl Ahmet, hitabe, şiir, hiciv ve başka yazılarından seçmeler.*

Halil Nihat Boztepe: 1882'de Trabzon'da doğdu. Trabzon Askeri Rüştiye ve İdadisinde okudu. Duyun-ı Umûmiye İdaresi'nde çalıştı. Trabzon ve Gümüşhane milletvekillikleri yaptı. 1908'den sonra aruz ve hece vezniyle yazdığı mizah şiirleriyle tanındı. Pek çok gazete ve dergilerde makale ve şiirleri yayınlandı. 17 Şubat 1949'da hayata gözlerini yumdu. Eserlerinden bazıları: *Sihâm-ı İlham, Ayine-i Devran, Mahitab, Ağaç Kasidesi'dir.*

Halit Fahri Ozansoy: 1891'de İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra imtihanla Muğla Lisesi'ne öğretmen olarak atandı. İstanbul liselerinde devam eden öğretmenlik hayatı kırk yıl sürdü. Hece'nin beş şairinden biridir. Şiirlerinde çoğunlukla egzotik sahnelere, hüznün ve melankoli gibi bireysel duygulara, aşk ve ölüm temalarına yer vermiştir. 1971'de İstanbul'da öldü. Şiir Kitapları: *Rüya, Cenk Duyguları, Efsaneler, Zakkum, Bulutlara Yakın, Gülistanlar Harabeler, Paravan, Hep Omin İçin, Balkonda Saatler, Suya Dalan Gözler, Sonsuz Gecelerin Ötesinde* Romanları: *Sulara Giden Köprü, Aşıklar Yolunun Yolcuları, Oyunları: Baykuş, İlk Şair, Sönen Kandiller, Nedim, On Yılın Destanı, Hayalet, Bir Dolaptır*

Dömiyor, İki Yanda Anıları: Edebiyatçılar Geçiyor, Edebiyatçılar Çevremde, Darülbedayi Devrinin Eski Günleri, Eski İstanbul Ramazanları.

Hüseyin Cahid : 7 Aralık 1875'de Balıkesir'de doğdu. Ali Rıza Efendi'nin oğlu olan Hüseyin Cahid, ilk tahsilini Aksaray'da Yakup Ağa Mahalle Mektebi'nde yaptı. Sekiz yaşında babasının tayini üzerine Serez'e gitti ve orada Askeri Rüşdiye'yi bitirdi. Yetişmesinde aile çevresinin rolü büyüktür. Okuma zevkini dinî ve tasavvufî eserlere meraklı olan babası ile gazeteye ve siyâsete ilgi duyan annesinden aldı ve küçük yaşta Ahmet Midhat Efendi'nin eserlerini okudu. On üç yaşında annesiyle beraber İstanbul'a geldi ve Der-saâdet İdadî-i Mülkisi'ne girdi. Bu yıllarda romana olan merakı gittikçe artan Hüseyin Cahid, çeşitli Fransız romancılarını okumaya başlamıştır. Ahmed Midhat'ı taklit ederek yazdığı *Nadide*'yi 1891'de yayınladı. 1893'de İdadiyi bitiren yazar Beşir Fuad, Namık Kemâl, Ahmet Rıza ve Mizancı Murat gibi isimlerle tanışmıştı. 1893'de Mülkiyeye girdiği yıllarda Fransızca romanları asıllarından tercüme etmeye çalışıyordu. Bu yıllarda tanıdığı Bourget ve Zola'ya hayran olmuştu. Hüseyin Cahid bu tesirler altında hürriyetçi, II. Abdülhâmid yönetimi aleyhtarı, batı kültürüne bağlı, dinî ölçülerden uzak ve idealist bir karakter geliştirdi. Edebî ilk eseri Mektep Mecmuası'nda neşredildi. Mektep Mecmuası'nda Cenâb ve Mehmed Rauf'la tanışmış olan Hüseyin Cahid, 1896'da *Röneka* adlı hikâyesiyle Servet-i Fünûn topluluğuna katıldı. Ayrıca Mütâlaa Mecmuası'nda, Tarîk, Sabah ve Saadet gazetelerinde de yazmaktaydı. Servet-i Fünûn topluluğuna mensup olarak, Edebiyat-ı Cedîde Kütüphanesi'nin kurulmasında ve Servet-i Fünûn Mecmuası'nda topluluğun sanat ve edebiyat görüşlerini açıklayan ve müdafaa eden polemikler ve estetikle ilgili yazılar yazmak gibi iki önemli görev yerine getirmiştir. Hüseyin Cahid bu edebî topluluğun sözcüsü durumuna gelmiştir. Tevfik Fikret'ten sonra kısa bir müddet Servet-i Fünûn Mecmuası'nın yazı işlerini yürüten Hüseyin Cahid, 1901'de Fransızca'dan tercüme ettiği "Edebiyat ve Hukuk"adlı yazısı yüzünden derginin kapatılmasına ve edebî faaliyetlerinin sona ermesine neden olur. Fransız Edebiyatından Pierre Loti'nin *İzlanda Balıkçıları* ve *Madam Krizantem*'i, Maupassant'ın hikâyeleri, Lamartine'in *Graziella*'sı yaptığı bazı çevirilerdir.

1901'de Vefa İdadîsi Müdür Muavini oldu. Sonra Der-saâdet İdadî-i Şâhânesi'nde kitabet ve Fransızca dersleri verdi ve 1906'da Mercan İdadîsi Müdürü oldu. Dilbilgisi ve sözlük çalışmalarına da başlamıştır. Bu konudaki ilk kitabı *Türkçe Sarf ve Nahiv* 1908'de yayınlanır. 1908'den sonra büründüğü değişik hüviyete ömrünün sonuna kadar devam etti. Daima siyâsetin ve siyâsi meselelerin içinde bulunur ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin en amansız

savunucularından biri olur ve edebiyatı tamamen bırakır. Meşrutiyet'in ilânı üzerine İkdâm ve Servet-i Fünûn'da yazmaya başladı. Tanin gazetesinin kurulması üzerine Fikret ve Hüseyin Kâzım'la birlikte bu gazete de çalıştı. Fikret ve Hüseyin Kâzım'ın ayrılmasıyla bütün mesaisini Tanin'e verdi. İkdâm'da İttihatçılar aleyhinde yazan Ali Kemâl'le mücadeleye girdi ve 1908'de partinin ilk seçimlerinde İstanbul milletvekili seçildi. Daha sonra Meclis-i Mebusan Reisi, Düyun-ı Umûmiye Dayınler Vekili olmuş ve bütün vazifeleriyle Türkiye'nin siyâsi hayatında tesirli ve hareketli bir rol oynamıştır. Mütareke yıllarında İttihatçı olduğu için İngilizler tarafından Malta'ya sürülmüş, burada üç yıl kalmış ve eserler tercüme etmiştir. Cumhuriyet devrinde İstiklâl Mahkemeleri'nde yargılanmış ve bir aralık siyâsi hayat ve neşriyattan uzak tutulmuştur. Tek başına "Fikir Hareketleri" adlı mecmuayı uzun yıllar çıkarmış, siyâsete tekrar döndükten sonra Tanin gazetesini yeniden neşre başlamış ve Basın Birliği Reisliği'ne seçilmiştir. 1948'den 1957'ye yani ölümüne kadar Ulus gazetesi başyazarlığı görevini devam ettirmiştir. Başlıca eserleri; *Nadide*, *Hayal İçinde*, *Hayat-ı Muhayyal*, *Hayat-ı Hakikiye Sahneleri*, *Niçin Aldatılmış*, *Edebi Hatıralar*, *Türkçe Sarf ve Nahv*, *Kavgalarım*, *Talât Paşa*, *Benim Görüşümle Olaylar-1, 2, 3, 4*, *Seçme Mahkemeler*, *Siyasal Anılar'dır.*

Hüseyin Daniş: 1870'te İstanbul'da doğdu. İsfahanlı bir tüccar ailesinin çocuğudur. Rüştiye'de, Mülkiye Mektebi'nde ve Beyoğlu'ndaki Institution Française'de okudu. Özel İngilizce dersi aldı. Arapça ve Farsça'sını ilerletmek için bir süre İran'da kaldı. Galatasaray Lisesi ve Darülfünûn'da Farsça ve İran Edebiyatı Tarihi okuttu. Aka Mirza Ali Ekber Han ile İstanbul'da Sürüş gazetesini çıkardı. Daha sonra Osmanlı Bankası'nda çalıştı. Şiirlerinde Daniş mahlasını kullanan şair Servet-i Fünûncular arasında yer alır. Servet-i Fünûn başta olmak üzere pek çok gazete ve dergide yazmıştır. Daha çok İran edebiyatı üzerine yaptığı çalışmalarla tanınır. Eserlerinden bazıları; *Neva-yı Sarir*, *Rafael*, *terc.*, *Serâmedân-ı Suhan*, *Zerdüştnâme*, *Kârvân-ı Ömr*, *Fransızca Türkçe Hukukî ve Medeni Lugat*.

Hüseyin Rahmi : İstanbul'da 1864 yılında doğdu. Babası, Hünkâr yâverliğinde bulunmuş olan Sait Paşa'dır. Dört yaşlarında iken annesi öldü, İstanbul'da teyzesinin ve büyükannesinin yanında yetişti. Özel bir öğretmenden Fransızca öğrendi. Mekteb-i Mülkiye'yi bitirince Adliye Umûmi Cezaiye Kalemi'nde memur oldu; bir süre II. Ticaret Mahkemesi'nde, bir sürede Nafia Nezareti Tercüme Kalemi'nde çalıştı.

II. Meşrutiyet'te devlet memurluğundan ayrılarak yaşamını yazılarıyla kazanmaya başladı. Ahmet Mithat Efendi'nin yönettiği Tercümân-ı Hakikat, daha sonra İkdâm, 1894 gazetelerinde

çalıştı. İkdâm'da ardarda yayımladığı romanlarla ünü çok genişledi. Meşrutiyet'ten sonra Ahmet Rasim'le birlikte Boşboğaz adlı mizah dergisini çıkardı, bu yüzden mahkemeye verildi, beraat ettiği halde dergisi kapatıldı.

Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde romanları Sabah, Vakit, Zaman, Cumhuriyet, Son Posta, vb. gazetelerinde çıktı. 1924 yılında Ben Deli miyim? Adlı romanı yüzünden mahkemeye verildi; beraat etti. Son yıllarında milletvekili seçildi, 1935-1943; İstanbul'da, Heybeliada'daki köşkünde öldü.

Gerçekçilik akımının etkisi altında olan yazarın hemen bütün yapıtları birer gözlem ürünüdür. Kimi yapıtları natüralizmin etkisi altındadır. Claude Bernard'ın bilime uyguladığı deneyim yönetimini Zola'dan esinlenerek kimi romanlarına uygulamıştır. Mürebbiye, 1899; Hayattan Sayfalar 1919; Ben Deli miyim? vb. Natüralizm etkisi sonucu olarak, kimi yapıtlarında da yer yer, hayatın çirkin, bozuk, gülünç yanlarını ele alır; bu yanları açığa vurur. Bir çok yapıtında kötülük, ikiyüzlülük ve gerilikle savaşıyan yazar, yine bu yüzden pek çok saldırıya uğramış, hatta mahkemeye verilmiştir. Tanzimat'la başlayıp Meşrutiyet, I.Dünya Savaşı, Cumhuriyet gibi türlü dönemlerdeki değişmelerin, insanların hayatlarında ve görüşlerinde meydana getirdiği etkileri ve tepkileri ele almış, bunları birer olay çerçevesi içinde işlemiştir.

Daha ilk romanından başlayarak çoğunlukla eski ile yeni çatışmasını ana tema olarak seçmiş; böylece, kimi yapıtlarında, geleneklerin yıkılışı sırasında eskiye bağlanamayan, yeniyi de hazmedemeyen taklitçi, züppe tipi, Şık, Şıpsевdi, 1911 vb. eleştirmiş, kimi yapıtların da, insan içgüdüleriyle toplum kuralları arasındaki uyumsuzluk üzerine eğilmiş ve eski devrin katı ahlâk kurallarıyla bağdaşamayan yeni düşünceli insanın eski düzen içindeki mutsuzluğunu ve bunun aile kurumu üzerindeki olumsuz etkisini, İffet, 1896; Mutallaka, 1898; Tesadüf, 1900; Nimetşinas, 1901; Bir muadele-i sevda, 1899; Sevda Peşinde, 1912; Son Arzu, 1922 göstermiştir.

I.Dünya Savaşı içinde maddi manevi bütün değerler altüst olup da toplum katları arasındaki farklar daha keskin çizgilerle ortaya çıkınca, yazar eskiden toplumla birey arasındaki uyumsuzlıktan doğduğunu belirttiği kötülüklerin, bu kez katlar arasındaki uçurumdan, güçlü ile zayıf arasındaki çatışmadan doğduğu görüşüne varmış, "Gücü yetenin, yetmeyenin hakkını bağırtı bağırtı yemesi"nden, Kaynanam Nasıl Kudurdu, 1927 yakınmış, yalnız çıkar kaygısına

dayanan ilişkilerin doğurduğu sapıklıkları, kudurganlıkları göstermiş; ilk romanlarında görülen züppe tipinin yerine, bu kez, yaşam savaşında başarı kazanmak için ahlâksızlığı ilke edinen kişileri ele almış, bunların çıkar ve zevk elde etmek için bütün değer yargılarını nasıl çiğnediklerini işlemiştir., *Hakka Sığındık*, 1919; *Billur Kalp*, 1926; *Tebessüm-i Elem*, 1923; *Cehennemlik*, 1924; *Muhabbet Tılsımı*, 1928; *Ben Deli miyim?*, *Kokotlar Mektebi*, 1928; *Utanmaz Adam*, 1934 vb.

Genelde gözleme dayalı bir yöntemi benimsemekle birlikte, anlatmak istediği şeyleri daha iyi belirtebilmek için, kimi zaman abartmaya da kaçmıştır. Romanları “töre romanı”dır. Büyük konak ve yalılarda yaşayan insanlardan en kenar mahallelerde yaşayan yoksul halka kadar, paşası, efendisi, hamımı, küçük beyi, gelini, kaynanası, mürebbiyesi, metresi, züppesi, zamparası, delisi, doktoru, hacısı, hocası, üfürükçüsü, tulumbacısı, dilencisi vb. ile eski İstanbul’un her kesiminden insanları onun yapıtlarında, kendi çevreleri, kılıkları, görenek ve gelenekleri, düşünceleri inançları dilleri ve her türlü özellikleriyle yaşamaktadır.

“Sanat için sanat” görüşünü benimseyen Edebiyat-ı Cedîde mensupları, aydın kişilere seslenirken, Hüseyin Rahmi doğrudan doğruya halk tabakasına seslenmiştir. Bütün yapıtlarında halkın eğitim düzeyini yükseltme amacını gütmüş, böylece, Edebiyat-ı Cedîde görüşünün tam tersine, “toplum için sanat” görüşünü benimsemiştir. Kendisini, “kırk yıldır kafasına doldurduğu felsefeyi etrafına saçan bir mürebbi” olarak gören yazar, halkın bilgisini genişletmek işini tıpkı Ahmet Mithat gibi, hikâye aracılığıyla yapmaya çalışır. Ahmet Mithat’tan ayrıldığı nokta, öğretmek istediği şeyleri kendi ağzından değil de, kahramanlardan birinin ağzından vermesindedir

Cümleleri kuruluş bakımından kusursuz olmakla birlikte, üslûbu özenli değildir. Üsluptan önce düşünceye önem vermiştir Dille edebiyatın ayrı ayrı şeyler olduğu kanısının egemen olduğu bir dönemde onların birbirinden ayıramayacağını savunmuş, böylece kendi çağını aşır geleceğin dil ve sanat tutumuna yol göstermiştir. Romanlarının çatısı kuvvetli olmakla birlikte, okuyucuyu eğlendirmek, belki biraz da gazetede tefrika sayısını çoğaltmak için uzatılan taklitli konuşmalar, makale çeşnili felsefi düşünceler, olay dışı bilgi vermeler yüzünden ana olayın yürüyüşü aksamaktadır. Sonuçlar, genellikle acıklı ve ahlâksaldır. Dolayısıyla, çoğu kez güldürücü sahnelerle başlayan romanlar üzüntü verici olaylarla sona erdirilmiş olur. Öteki yapıtlarından bazıları: roman: *Metres*, 1899, *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivâç*, 1912, *Gulyabani*, 1912, *Cadı*, 1914 vb.; hikâye : *Kadınlar Vaizi*, 1920, *İki Hödüğün Seyahati*, 1933;

oyun: *Hazan Bülbulü*, 1912, *Kadın Erkekleşince*, 1912, vb. yazarın romanlarından sahneye uyarlamalar yapıldı: *Mürebbiye*, 1908, *Şipsevdi*, 1964, *Gulyabani*, 1967, vb. bazı yapıtları filme de alındı: *Mürebbiye*, 1919, *Efsuncu Baba*, 1949 *İffet*, 1969, *İç Güveyisi*, 1970.

Hüseyin Siret Özsever: 1872'de İstanbul'da doğdu. Zaptiye Nezâreti Mektupçusu Süleyman Mazhar Bey'in oğludur. Taşmektep'te ve Mekteb-i Hayriye'de okudu. İdadi kısmını bitirdi yüksek kısmında okurken hastalandı ve ailesi tarafından okuldan alındı. Moda'da bir Fransız mektebine devam etti. Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi'nde tercüme işleri ile meşgul oldu. Daha sonraları Nafia Nezareti Tercüme odasında çalıştı. Selanik Mektupçuluğu teklif edildi. Görevi kabul etmeyince Malatya'nın Hısnımansur kazası Tahrirat kâtipliğine tayin edildi. Malatya'dan eski Amasya mebusu, İsmail Hakkı Paşa'nın aracılığı ile Mersin'e oradan İskenderiye'ye geçti. Bir süre sonra Kahire'ye gitti. Yıldız Sarayı'nı bombalayacakları şayiası ile adı geçen birkaç kişi ve Hüseyin Siret hakkında idam kararı çıktı. II. Meşrutiyet'in ilânına kadar yurt dışında kaldı. Yurda dönüşünde Bursa Vilâyeti Mektupçuluğu, Matbuat-ı Dahiliye Müdürlüğü ve Hazine-i Evrâk Müdürlüğü yaptı. I. Dünya Savaşı sırasında Selanik ve İsviçre'de bulundu. İstanbul'a dönüşünde edebiyat öğretmenliği, Hariciye Nezareti Mektupçuluğu ve Matbuat-ı Umûmiye Müdürlüğü yaptı. Ölümüne kadar pek çok gazete ve dergide yazıları yayımlandı. 1959'da İstanbul'da vefat etti.

İsmail Hâmî Danişmend : 1889'da Merzifon'da doğdu. Orta tahsilini Beyrut'ta, yüksek tahsilini Paris College de France'de tamamladı. Maliye Meslek Mektebi, Edebiyat Fakültesi ve Mülkiye Mektebi'nde dinler tarihi, siyasi ve medeni tarih okuttu. Bağdat Hukuk Mektebi müdürlüğünde bulundu. Sivas Kongresi'ne İstanbul delegesi olarak katıldı. Memleket Gazetesi'ni kurdu. Hâkimiyet-i Milliye ve İrade-i Milli'ye gazetelerindeki yazılarıyla Millî Mücadele'yi destekledi. Türk ve İslâm tarihini vesikalara dayanarak inceledi. Râbia Hatun takma adıyla yazdığı bire kıt'adan ibaret şiirleri, uzun yıllar elden ele dolaşarak okuyucuların hayranlığını kazandı. Tarih, lügat, tercüme ve şiir türlerinde otuzdan fazla eseri vardır. En önemlileri; *Türkçe, Osmanlıca, Fransızca Sözlük*, *Türklerde Hind- Avrupalıların Menşe Birliği*, *Ali Suavi'nin Türkçülüğü*, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, *İstanbul Fethinin İnsanî ve Medeni Kıymeti*, *Fransızca -Türkçe Resimli Büyük Dil Kılavuzu*, *Baltacı'nın Prut Zaferi*, *Rabia Hatun Şiirleri*, *Sümer- Türk Birliği'dir*.

Mehmet Emin Yurdakul : Türk şair, İstanbul 1869 – ay. y. 1944. Salih Reis adında bir balıkçının oğlu. Geçim güçlüğü yüzünden Mülkiye İdâdisi'nden ayrılmak zorunda kaldı, 1877;

Mekteb-i Hukuk'taki öğrenimi, 1889-1891 de aynı nedenle yarım kaldı. Yeteneğini gören Sadrazam Cevat Paşa tarafından korundu; memur olarak bazı devlet dairelerinde çalıştı. 1897 Türk – Yunan savaşı sırasında yazdığı şiirleri, örn. Cenge Giderken derleyen, hece vezniyle, halk diliyle yazılmış Türkçe şiirler, 1899 kitabı, ona birdenbire büyük ün kazandırmıştı. Avrupalı Türkologlar, örn. E. J. Gibb bu şiirlerin dayandığı temeli Türk şiiri için çıkış yolu olarak gösteriyorlardı. İkinci Meşrutiyet'ten sonra Türkçülük hareketinin öncüleri arasında yer aldı, bu dönemde şu kitapları yayımladı: Türk Sazı, 1914, Ey Türk Uyan, 1914, Ordunun Destânı, 1915, Turan'a Doğru, 1918, Hicaz, 1909, Sivas, 1910, Erzurum, 1911 valiliği yaptı. Musul mebusu oldu, 1913'te Anadolu'ya geçerek Adana ve Antalya'da şiirleri, konuşmalarıyla direnişi destekledi. Zaferden sonra Şebinkarahisar, Şanlıurfa, İstanbul milletvekilliği yaptı, bu dönemdeki yapıtları şunlardır: Aydın Kızları 1920, Mustafa Kemâl 1928, Ankara, 1939 vb. . Edebiyatı toplumun hizmetinde bir araç sayıyor, halkın kolay kavrayacağı bir dil ve anlatımdan yararlanmayı amaçlıyordu, “Zavallı ben, elimdeki şu üç telli saz ile / Milletimin felâketli hayatını söyleyim / Dertlilerin gözyaşını çevrem ile sileyim”. Başlıca konuları yurt sevgisi, Türkler'in kalkınıp ilerlemesi, Anadolu, Yurdumun İniltisi, Irkımızın Türküsü, Ey Türk Uyan şiirleri vb., yoksul, ezilmiş, korunmaya muhtaç insanların durumu, Zavallılar, Ahretlik, Zavallı Kayıkçı vb., özverili davranışlar, evlât sevgisi, Ah Analık yahut Zeynep'in Duası, Ana ile Kız, Kesildi mi Ellerin vb., özgür düşünce, uygarlık değerleri, Gutenberg, Martin Luther, İlim vb. oldu. Ancak hece vezninin alışılmış kalıpları yanında 15, 16, 18 gibi alışılmamış kalıplara başvurması, lirizmden uzaklaşması, şiirinin etkisini ve kalıcı olmasını önledi. Bununla birlikte sanatını dayandırdığı ilkeler ve ulusal konulara heyecanlı yaklaşımı, Milli Edebiyat akımının önemli bir kaynağını oluşturdu.

Muallim Naci: Asıl adı Ömer'dir. Türk şair yazar [İstanbul 1850- 1893] İstanbullu bir saracın oğludur. Yedi yaşında yetim kaldıktan sonra yaşamının bir bölümünü dayısının bulunduğu Varna'da sürdürdü. Burada Arapça, Farsça öğrenimi gördü; Fransızca öğrenmeye başladı. Hat sanatıyla ilgilenerek “Hulûsi”mahlasıyla icâzet aldı. Varna'da açılan rüştiyeye öğretmen oldu, 1867 Muhayyelât'taki bir öykünün kahramanından esinlenerek Naci mahlasını kullanmaya başladı. Rusçuk'ta çıkan Tuna gazetesinde ilk yazılarını, şiirlerini yayınladı. Mutasarrıf Süleymaniyeli Sait Paşa'nın beğenisini kazanarak onun özel katipliği göreviyle Tulçı'ya gitti. Sait Paşa'nın yanında Erzurum, Sakız gibi merkezlerde bulundu. 1883'ten sonra yaşamını gazetecilik ve öğretmenlikle sürdürdü. Sakız'dan gönderdiği şiirleri yayımlanmış olan Tercümân-ı Hakikat'in Edebiyat bölümünü yönetti., 1883-1885 Gazetede yenilikçi Tanzimat

dönemi şiir anlayışına karşı çıkan bir hareketi desteklemeye koyuldu. Mesut Harâbatî mahlasıyla yazdığı ve Ziya Paşa'nın Harabat, 1874 Antolojisinde yayınlanan örneklere bu yapıtın savunduğu anlayışa uygun gazellerinde, Meyhane, Gark-ı nur, Gözlerin redifli gazeller mey, meyhane, rindlik temalarını işliyordu; bunlara gönderilen nazireleri, tahmisleri Muallim imzasıyla yanıtlamakta, Muallim, 1885, bazı düzeltmelerle birbiri ardınca gazetesinde yayımlamakta idi. Çevresinde toplanan Şeyh Vafî, Ali Ruhi, Andelip Faik Esât, Müstecabîzâde İsmet gibi eski edebiyat yanlısı şairlerle Recaizâde Mahmut Ekrem'in temsil ettiği yeni şiir anlayışının karşısında yer aldı. Bu tutumu yeniliğe kapalı olmayan Ahmet Mithat Efendi tarafından hoş görülmedi. Naci gazeteden uzaklaştırıldı. Bundan sonra yaşamını Galatasaray Sultânisi'nde, Mülkiye'de ve Hukuk Mektebi'nde edebiyat okutarak sürdürdü. Son yıllarında Osmanlı Tarihini yazması için resmî vakânüvistlik görevine getirildi., 1891 Arap ve İran Edebiyatlarını yakından tanıyor. Çağının edebiyatını da bu edebiyatların bağlı bulunduğu beğeni ve anlayış çerçevesinde değerlendiriyordu. Sanat değerinden çok dil kuralları ve yanlışsız yazma yolları üzerinde duruyordu. Eski Edebiyatın bağlı bulunduğu belâgat kuralları için yararlı bir kaynak olan *Istulâhat-ı Edebîye'si* 1889'da yayımlandı. Recaizâde Mahmut Ekrem'in *Talim-i Edebiyat, 1872* adlı yeni yoldaki edebiyat bilgileri kitabının bütünüyle karşıtıydı. Galatasaray'da birlikte ders veren eski ve yeni Edebiyat anlayışlarının bu iki temsilcisi, şiddetli bir Edebiyat tartışmasında karşı karşıya geldi. Recaizâde'nin *Zemzeme, 1885* adlı kendi şiir kitabıyla Menemenlizâde Tahir'in *Elhan* adlı kitabı için yazdığı değerlendirme, *Takdir-i Elhan, 1886* yüzünden doğan sert tartışmada Muallim Naci'nin Ağır saldırıları, *Demdeme, 1887* Matbuat idaresinin işe karışmasıyla yarıda kesildi. Şiirlerini *Âteşpâre, Şerâre, 1885*, *Fürûzan, 1885*, *Sünbüle, 1889* gibi kitaplarında derleyen Naci, *Divân* şiirinin bilgelik yüklü ürünlerinin örnek tutulması gerektiği görüşünde idi. Arap, İran şiirlerinin değerlerini yüceltiyordu. *Arapça'dan Hikem-ür Rufaî, 1886*; *Sanihat-ül Arap, 1887*, *Farsça'dan, Hurdefuruş, 1884*; *Sanihat-ül Acem, 1887*, *Numûne-i Sühan, 1890* gibi çevirileri vardır. Ancak bunlar yanında yeni edebiyatın örnek tuttuğu Fransız şiirine de kapalı kalmamıştı; Victor Hugo, S. Prudhomme, A. Musset gibi şairlerden çeviriler yapmıştı. E. Zola'nın, *Thérèse Raquin* romanının yarıda kalmış bir çevirisini yayımlamıştı.(1887-1888)

Anılarının sekiz yaşına kadar olan bölümüyle, Ömer'in Çocukluğu, 1889, daha sonrası, *Medrese Hatıraları 1886*, çağına tanıklık yanında sade dil ve anlatımda öncülüğüyle değer taşır. *Osmanlı Şairleri, 1889*, *Esâmi, 1890* gibi yapıtları özenli biyografik çalışmalardır. *Lugat-ı Naci,*

1890 adlı sözlüğü, sözcüklerin anlamını dikkatle belirler; daha önceki Osmanlıca sözcüklerden farklı olarak pek çok Türkçe sözcüğü de kapsar.

Mustafa Reşit : Hikâye ve roman yazarıdır. 1861'de Edirne'de doğdu. Tahsilini tamamladıktan sonra İstanbul'a gelerek Maarif Nezareti'ne girdi. Burada mümeyyizlik ve müdürlük yaptı.

Bir ara Tarik gazetesinin başyazarlığını yapan Mustafa Reşit dönemin önemli dergilerinden Şark ve Envar-ı Zekâ'yı çıkardı. Ayrıca devrin edebiyatını tanıtan antolojiler düzenledi., Müntehabat-ı Cedîde, Asar-ı Meşâhir, Ancak basit tekniği ve duyguya aşırı bağımlılığı yüzünden devrinde çok okunmasına rağmen sonraları unutuldu. Eserlerinden bazıları; *Bir Çiçek Demeti, Tezkir-i Mâzi, Yeis Yahut Cürm-i Meşhûd, Flora, Hayf, Gözyaşları, Cüzdanımdan Birkaç Yaprak, Hayal-i Şebâb, Neyyir, Ressam, İzdîvaç- İmtizaç.*

Nezihe Muhiddin : Biyografisi hakkında ayrıntılı bilgiye sahip değiliz. Ancak Şefika Kurnaz'ın Cumhuriyet Öncesi Türk Kadını adlı eserinden öğrendiğimiz kadarıyla İstanbul'da yetişmiştir. Özel dersler aldıktan sonra Dârülmualimât'ın 4. sınıfına kabul edilmişse de altı ay sonra ayrılmıştır. Meşrutiyet'le birlikte gazetelerde yazıları yayınlandı. İttihat ve Terakki Kız Sanayi Mektebi'nde müdür, Kız İdâdisinde Ulûm-ı Tabiiyye hocası oldu. Burada Halide Edip, Şukûfe Nihal ve Nakiye Elgün ile tanışır. Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası başta olmak üzere birçok gazete ve dergide yazıları yayınlandı.

Nigâr Bint-i Osman: 1856 yılında doğmuş olup Macar Osman Paşa'nın kızı olan ve şiirlerini Nigâr Bint-i Osman diye imzalayan Nigâr Hanım, edebiyatımızın yenileşme devrinde duygulu şiirleriyle tanınmış bir şâirimizdir. Osman Paşa, 1848 Macar İhtilâli'nden sonra Türkiye'ye sığınan Macarlardan olup asıl ismi Farkas Sandor'dur. 1855-56 Kırım Muharebesi'nde Serdar-ı Ekrem Ömer Paşa'nın yâveri sıfatıyla orduda bulunmuş, sonra Müslüman olarak Osman Nihâlî ismini almıştır. Ömrünün sonuna kadar Harbiye'de hocalık etmiştir. Babası musikîyle meşgul olan, annesi hafızasındaki birçok şiiri okumaktan haz duyan Nigâr Hanım, güzel sanatlara karşı ilk meylini bu aile çevresinde almış. Ebül'-Lisân Şükrü Efendi'den Türkçe, Arapça ve Farsça dersleri almış, Fransızca'yı Kadıköy'deki Fransız Kız Mektebi'nde öğrenmiştir. Almanca ve Rumca da bilen Nigâr Hanım, doğu ve batı musikîsiyle de uğraşmıştır. Pek genç yaşta evlenmişse de evlilik hayatında mesut olamamıştır. Yazılarındaki daimi melâl, bu aile saadetsizliğinin izidir. On dört yaşlarındayken şiir yazmaya başlamış, ilk

yazısı da bir kaza ile ölen kardeşine ait bir mersiye olmuştur. Kitap şeklindeki ilk eseri, 1886'da neşredilen birinci Efsus'tur. Bunun ikincisi 1890'da çıkmıştır. İlk manzumeleri zayıf olan Nigâr Hanım'ın Aksisedâ'daki yazıları nisbeten daha düzgündür. Nazım dilinde, en çok Recaizâde Mahmud Ekrem'in tesirinde kalmıştır. Nigâr Hanım, Fransız Edebiyatı'ndan romantikleri sevmiş, bizim edebiyatımızda da divanlarla meşgul olmuştur. Kemâl, Hamîd ve Ekrem devrine intisap etmiştir. Yazılarında Fikret ve Cenâb'ın açtıkları yeniliklerden çok az hissedar olmuştur. Hele sonraki edebî yenilikleri, terkipsiz, sade Türkçe'yi ve Nâzımda hece veznini tamamiyle yadırgamıştır. Yaşayışında hayli aristokrat bir çeşni olduğu gibi Edebiyat anlayışında da bu hal vardır. 1908 İnkılâbından önce Türkiye'deki haremlik, selamlık âdetine rağmen Nigâr Hanım, Hisar'daki sayfiyesiyle Şişli'deki konağında yerli ve yabancı şiir mensuplarının ziyaretlerini kabul eder, âdetlerinde Avrupalılaşmış, fakat zevklerinde Şarklı bir Türk hanımı olarak tanınmıştır. Tanzimat'tan sonraki edebiyatımızın en meşhur ilk kadın şâiri olan Nigâr Hanım, giyinişle kibar muhitlerde örnek olmuş, Türk kadınlığının yaşayışındaki tekâmül bakımından ilk içtimaî örneklerinden biri olmuştur. 1918 yılında İstanbul'da ölmüş, Rumelihisarı'ndaki Kayalar mezarlığında, babasıyla annesinin yanında gömülmüştür.

Reşat Nuri, Güntekin: Türk romancı, İstanbul 1889- Londra 1956. Askerî doktor Nuri Bey'in oğludur. İlk öğrenimini Çanakkale'de gördü; sonra bir buçuk yıl Çanakkale İdâdisi'nde bir süre de İzmir 'de okudu; orayı bitirmeden ayrıldı; İstanbul Dar'ülfünûn Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi, (1912) Bursa Sultanisi orta kısmı Fransızca öğretmenliğine atandı, (1913) Daha sonra İstanbul'da çeşitli okullarda müdürlük yaptı. (1916- 1919) I. Dünya Savaşı'nın sonlarına rastlayan dönemde yazı hayatına Zaman (1918-1919) gazetesinde tiyatro eleştirileri yazarak başladı

Kurtuluş Savaşı sonlarında Vakit gazetesinde tefrika edilen, (1922) Çalı Kuşu romanı ile çok geniş bir üne ulaştı. Cumhuriyetin ilk yıllarında Mahmut Yesâri ile birlikte *Kelebek* adlı bir mizah dergisi çıkardı, (1924) Vefa, Kabataş, Galatasaray ve İstanbul Erkek liseleriyle Çamlıca ve Erenköy Kız Liselerinde Türkçe, Edebiyat, Felsefe, Fennî Terbiye, Pedagoji dersleri okuttu. (1919-1931) Millî Eğitim müfettişi oldu, (1931-1939) Bir ara Çanakkale milletvekilliğine seçildi, (1939-1943) Daha sonra yine Milli Eğitim baş müfettişi oldu, (1947) Bu görevdeyken Paris kültür ataşeliğine atandı, emekliye ayrıldı, 1954.

Romanları sanat anlayışı bakımından "Duygusal Romanlar"ve "Toplumsal Romanlar"olarak iki kümeye ayrılabilir

Yapıtlarından bazıları sahnelendi: Hançer, 1920-1986, Taş Parçası, 1924-1965, Yaprak dökümü, 1943, Tanrı Dağı Ziyafeti, 1952-1968, Eski Şarkı, 1951, Çalı Kuşu, 1962-1963, Sarıpınar, 1914, Değirmen, 1968. Bazı yapıtları filme de alındı: Taş Parçası, 1939, Duvaksız Gelin, Hülleci 1941, Dudaktan kalbe, 1951-1965, Yaprak Dökümü, 1958-1967, Çalı Kuşu, 1966, Akşam Güneşi, 1967, Değirmen, 1987

Rızâ Tevfik Bölükbaşı : 1868-1949 Hoca Mehmet Tevfik adında bir kaymakamın oğludur. Bugün Bulgaristan sınırları içerisinde kalan Cısr-i Mustafa Paşa kasabasında doğdu. İstanbul'da Musevi Alliance okulunda, bir arada Galatasaray Lisesi'nde okudu. Bundan sonra Mekteb-i Mülkiye'ye girdi. Bazı olaylara karıştığı için bir süre sonra okuldan çıkarıldı. Hemen arkasından Mekteb-i Tıbbiye'ye girdi. Buradaki hayatı da olaylarla doluydu. Birkaç kere okuldan çıkarılmasına rağmen sonunda doktorluk diploması almayı başardı.

1908 Meşrutiyeti'nde ilk Meclis-i Mebusan'a Edirne'den milletvekili seçildi. Daha sonra Damat Ferit Paşa Kabinesi'nde Maarif Nazırı oldu. 1921'de Osmanlı İmparatorluğu delegesi olarak Sevr Anlaşmasını imzaladı. Bundan sonra Darülfünun ve Robert Koleji'nde hocalık yaptı. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra yurttan kaçtı. Adı "150'likler" listesine geçti. 1938'den sonra bu listenin affedilmesi dolayısıyla yurda döndü. 1943'te de İstanbul'da öldü. Eserleri: *Serab-ı Ömrüm*, 1934, *Abdülhak Hâmit ve Mülâhazat-ı Felsefiyesi*, 1913, *Felsefe Dersleri*, 1914, *Mufasssal Kamus-ı Felsefe*, 1914, *Rubaiyyat-ı Ömer Hayyam*, Çev. Hüseyin Daniş'le birlikte, 1922

Saffet Nezihî : 1871 yılında İstanbul'da doğmuş olan Saffet Nezihî, en meşhur romanına rağmen "Zavallı Necdet Muharriri" diye tanınan muharrirlerimizdendir. Yazılarında kullandığı müstear ismiyle tanınmış olan Saffet Nezihî, Galatasaray Lisesi'nde okumuş, 1908 İnkılâbından önce "İkdâm, Servet-i Fünûn, Haftalık Malûmat'ta Edebiyata dair makaleler, romanlar ve hikâyeler neşretmiştir. Zavallı Necdet ve Hanım Mektupları gibi eserleri basılmıştır. 1908'den sonra da çeşitli gazetelerde, bilhassa aylık "Resimli Kitap"ta makaleler ve o zamanki Mebusan Meclisine ait tenkid ve hiciv eseri olan "İzah ve İstizah" isimli bir piyes neşretmiştir. Bir aralık Bedesten'de mücevhercilikle uğraşmış, ticarete epeyce para kazanmış olmakla beraber sefahat yüzünden servetiyle beraber sıhhatini ve muharrirlik kabiliyetini de kaybederek adeta unutulmuştur. 1939 senesinde Bakırköy Hastanesi'nde ölmüş ve Bakırköy mezarlığına gömülmüştür.

Samih Rıfat : 1874-1932 İstanbul'da doğdu. Özel bir öğrenim gördü. Çok genç yaşlarındayken şiirleri ve ilmî yazıları ile kendini tanıttı. Konya ve Trabzon valiliklerinde bulunduktan sonra İçişleri Bakanlığı Müsteşarı oldu. Cumhuriyet'in ilânından sonra uzun bir süre Çanakkale milletvekilliğinde bulundu. Türk Tarih Kurumu ile Türk Dil Kurumu'nun kurulmasında büyük hizmetleri oldu.

Kendisine özgü lirik, felsefi kuvvetli şiirleri olan Samih Rıfat'ın yurttan milliyet şuurunun uyanmasında, gelişmesinde önemli payı vardır. Türkçe'nin öze ve benliğe yönelmesi konusunda Atatürk'ün açtığı yolda çalışmaları, derin bilgisi ve inancı ile ölümüne kadar yürütenlerden biri olmuştur.

Samipaşazâde Sezâi : 1859-1936 Edebiyatımızın yenileşmesinde büyük payı olan yazarlarımızdandır. Babası Sami Paşa'nın konağı'nda özel bir eğitim gördü. Evkaf Mektubi kalemine memur oldu. Daha sonra Londra elçiliği kâtipliğine atandı. İstibdat devrinde kaçtığı Paris'te İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yayın organı Şura-yı Ümmet gazetesine başmakale ve yazılar yazdı. Meşrutiyet'in ilanı ile İstanbul'a geldi. 1909'da Madrid elçisi olarak atandı. I. Dünya Savaşı'nı İsviçre'de geçirdi.

Yazı hayatına makaleler, küçük hikâye ve tiyatrolar yazarak başlayan Sezâi'nin Sergüzeşt, Küçük Şeyler, Rumûzu'l Edep, İclâl eserlerinden bazılarıdır. 26 Nisan 1936'da İstanbul'da öldü.

Süleyman Nazif: (Ocak 1869 Diyarbakır- 4 Ocak 1927) İstanbul Edebiyat-ı Cedîde akımının başlıca temsilcilerinden şair ve yazar.

Tarihçi ve şair Diyarbakırlı Mehmet Said Paşa'nın oğlu, şair Faik Ali Ozansoy'un ağabeyidir. Özel öğretmenlerden ders aldı. Arapça, Farsça ve Fransızca öğrendi. Diyarbakır Meclis-i İdare-i Vilayet ikinci kâtipliği, Matbaâ-i vilayet müdürlüğü ve vilayet gazetesini başyazarlığı görevlerinde bulundu. 1897'de Paris'e gitti ve Ahmet Rıza'nın çıkardığı Meşveret gazetesinde II. Abdülhâmid'in baskıcı yönetimine karşı yazılar yazdı. Sekiz ay sonra ülkesine dönünce II. Abdülhâmid tarafından vilayet mektupçusu olarak Bursa'da "İkamete memur edildi". II. Meşrutiyetten sonra Basra, Kastamonu, Trabzon, Musul ve Bağdat valiliğinde bulundu. İstanbul'a gidince, 1915 devlet hizmetinden ayrılarak yaşamını yazarlıkla sürdürdü. Halk, Hakikat, İleri gazetelerinde yazdı. Mondros Mütarekesi'nden sonra İstanbul'un itilâf kuvvetlerince işgal edilmesinin ertesi günü Hadisât gazetesinde işgale karşı yazdığı "Kara

Gün”başlıklı yazısı ve daha sonra üniversitede düzenlenen Piyer Loti gününde, 23 Ocak 1920 yaptığı sert konuşma, İttihatçılarla birlikte Malta’ya sürülmesine neden oldu. Yirmi ay kaldığı Malta’dan İstanbul’a döndükten sonra Resimli Gazete’de yazdı.

Yayımlanan ilk şiiri “Gizli Figanlar”, 1892-1897 yılları arasında kendi imzasıyla ya da takma adlarla yayınladığı, sonradan Gizli Figanlar, 1906 adlı kitabında toplanan gazel, müseddes, murabba gibi klasik nazım biçimlerindeki ilk dönem şiirlerinde toplumsal ve özgürlükçü temalar ağır basar. Bursa’da sürgünde iken, 1898 İbrahim Cehdi, daha sonra Abdülahrar Tahir adını da kullandı takma adıyla Servet-i Fünûn dergisine şiirler göndermiş ve şiirlerinde daha çok Namık Kemâl ve Ziya Paşa’nın etkisinde kalmıştır. İşgal günlerinde yabancı güçlere saldıran ateşli cesur yazılar yazan Süleyman Nazif, Kurtuluş Savaşı’ndan sonra başta Cumhuriyet olmak üzere yeniliklere karşı tavır almış ve düz yazı yapıtlarında sık sık yabancı sözcük ve tamlamalardan yararlanarak süslü ve ağır bir dil kullanmıştır. Başlıca yapıtları arasında *Firak-ı Irak, 1918 adlı şiir kitabı, Tarihin Yılan hikâyesi, 1922, Çal Çoban Çal, 1923, Mehmet Akif, 1924, y. b. 1971, Abide-i Şüheda, 19259 İmana Tasallut-Şapka Meselesi, 1924, Fuzulî, 1925, İki Dost, 1925 ve Yıkılan Müessese, 1927* adlı ve inceleme kitapları mevcuttur. Hem şiir hem düz yazıya yer veren *Batarya İle Ateş, 1916-1969 ve Malta Geceleri, 1924-1979* sayılabilir.

Süleyman Nesib: Asıl adı Mehmet Sami, (1866-İstanbul, 28 Eylül 1917) Tevfik Fikret etkisiyle yazdığı şiirleriyle tanınmış Osmanlı şairi.

Şipka kahramanı Süleyman Hüsnü Paşa’nın oğuydu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul’da tamamladıktan sonra Mekteb-i Mülkiye-i Şahaneyi bitirdi, 1899. Bursa ve Bağdat İdadilerinde Fransızca öğretmenliği ve müdürlük, Bursa ve Cezair-i Bahr-i Sefit Vilayetlerinde maarif müdürlüğü görevlerinde bulundu., 1893-1908. Çeşitli eğitim komisyonlarındaki görevlerinin yanı sıra, ilk öğretim ve yüksek öğretim müdürlükleri de yaptı, 1909-1911, Dar’ülfünûn-ı Osmani, bugünkü İstanbul Üniversitesi müdür-i Umûmiliğine getirildi, 1912 Son görevi Maarif Nezareti Telif ve Tercüme heyeti üyeliği idi.

İlk şiirini 1893’te yayınladı. 1896’da Servet-i Fünûn dergisine katıldıktan sonra Tevfik Fikret’in etkisinde kaldı ve onun gibi aşk, kadın, çocuk, milliyetçilik, erdem, gerçek sevgisi vb. temaları işlediği şiirleriyle tanındı. Özenli bir dille yazılmış şiirlerinin yanında düz yazı yapıtları ve konuşmaları ölümünden sonra yayımlanan Süleyman Paşazâde Sami Bey Külliyyatı Âsâr ve İhtisasât, 1918 adlı kitapta toplandı. Çocuk Pedagojisi ile ilgili bir yapıtı da İlm-i Terbiye-i

Etfâl, 1905-1912 adıyla yayınlandı. Süleyman Paşa Muhekemesi (1912) adlı kitabı, babasının yaşamını ve özellikle II. Abdülhâmid tarafından yargılatırılıp sürgün edilmesini konu alır.

Şükûfe Nihal Başar : 1896'da İstanbul'da doğdu. Eczacı Miralay Ahmed Bey'in kızıdır.Çocukluğu babasının görevi sebebiyle Anadolu'nun çeşitli vilâyetlerinde geçti. Liseyi İstanbul'da bitirdi. İnas Darülfünûnu'na, kadınlara mahsus üniversite ilk talebe olarak girdi. Yüksek tahsili sırasında evlendi. Kocasını Ahmet Mithat, Ahmet Sadullah Sander'le eğitimciliğe başlayarak Mekteb-i Ümid'i kurdu. Bu arada İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Coğrafya bölümünü bitirdi. Çeşitli liselerde tarih, coğrafya ve edebiyat derslerini okuttu. Mütareke yıllarında ikinci eşi Ahmed Hamdi, Başar ile Müdafa-i Hukuk Cemiyeti'nde faal rol aldı.

Roman ve hikâye çalışmaları da olan Şükûfe Nihâl şiir sahasında üne kavuştu. Edebiyat-ı Cedide akımının ve bilhassa Tefvik Fikret'in tesiri fazladır. Önceleri arûz ile yazarken Millî Edebiyat hareketlerinin gelişmesi üzerine heceye yöneldi. Samimi bir ifadesi ve yer yer aksayan bir lirizmi vardır. *Ayda Bir, Şair, Nedim, Güneş, Çınaraltı, Şadırvan* gibi dergilerde eserleri yayınlandı. Eserler; *Yıldızlar ve Gölgeler, Hazan Rüzgarı, Gayya, Su,, RomanlarRenksiz Istrap, Yakut Kayalar, Çöl Güneşi,, Gezi notları Domaniç Dağlarının Yolcusu, Finlandiya, Çölde Sabah Oluyor.*

Tahsin Nâhid : Şair ve oyun yazarı.1887'de doğdu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra bir süre Hukuk Fakültesi'ne devam etti. I.Dünya Savaşı yıllarında İaşe Müfettişliği'nde bulundu. İlk şiirleri Selanik'te çıkan Çocuk Bahçesi dergisinde T.Nahide adıyla yayınlandı. Tiyatro ile yakından ilgilendi. Pek çok dergi ve gazetede yazıları çıkan Tahsin Nahid'in eserleri şunlardır: *Sisler ve Hisler, Kırlar ve Denizler, Hicranlar, Oyunlar; Firar, Aşkımız, Ben Başka, Kırık Mahfaza, Adapteler; Rakibe, Bir Çiçek İki Böcek, Akortacı, Bursalı Hâle'*dir 1919'da İstanbul'da vefat etti.

Veled Çelebi : 1868'de Konya'da doğdu. İbn-i Mevlana Mustafa Necib Çelebi soyundandır.18 yaşına kadar Konya'da Mevlana, Arapça ve Acemce üzerine özel bir eğitim aldı. Konya'dan İstanbul'a geldi.Bir müddet Memduh Paşa'nın Dahili'ye Nezareti'nde bulunduğu dönemde Matbuat-ı Dahiliye İdaresi'nde memurluk yaptı. Yirmi beş yıl çeşitli yerlerde öğretmenlik yaptı. Mekteb-i Sultani'de Fârisi muallimliği, Darülfünun'da Fars edebiyatı ve tarihi müderisliği yaptı. Gazete ve mecmualarda makaleler yazdı. Galata Mevlevihânesi Şeyhi Ataullah Efendi'nin hastalanarak Mevlevihâne'den ayrılması dolayısıyla

Meşihat Vekâletine ve 1910'da Asitane-i Mevlâna Postnişînliği'ne tayin edildi. 1919'da bu görevden azledilerek Şura-yı Devlet azalığına getirildi. Millî Mücadelede Ankara'ya gitti. Bir müddet sonra Kastamonu mebusu oldu.

Bâb-ı âli'de Matbuat İdaresinde o dâirenin memurlarından Fâik Reşad ve Samih Rıfat 'la sık sık buluşup dil ve edebiyat sohbetlerinde buldukları anlarında mevcuddur. Ölümüne kadar yazı faaliyetine devam etti. Eserlerinde bazıları; *Vasiyetnâme-i Hazreti Mevlana Şerhi*, *Lisân-ı Fârisi*, *Türkçe Sultan Veled Divânı*, *Ferhengnâme-i Sâdi Tercüme-i Manzumesi* 'dir.

23. Türler

Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası kimlik olarak çok renkli bir bünyeye sahiptir. I.Dünya Savaşı'nın o sıkıntılı yıllarında yazmak isteyen her kaleme sayfalarını açmıştır. Bu sebeple pek çok türde pek çok imza sahibini görebiliriz. Türler konusunda zengin bir yapıya sahip olan Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nda en sık rastladığımız tür makale ve şiirdir.

Mecmua adında yer alan "Edebiyat" kimliği ekseninde Türk Dili ve imlâsı, eski ve yeni edebiyat, müzik ve edebiyat, edebî eleştiri, edebiyat tarihi, edebiyat ve felsefe, metafizik, güzel sanatlar, ahlâk, hukuk, kadın, eğitim, teknoloji, madencilik, petrol, tarih ve daha birçok konuda makaleler, zirâi ve fennî yazılar, sohbet, gezi yazısı, "Katarat-ı Efkâr"adıyla yayınlanan derleme güzel sözler, çeviriler, mektup, tenkid, şiirler, şiir tahlilleri, şarkılar ve hikâyeler yer almaktadır.

Derginin çıkış senesi 1916'dır. Savaşın en yoğun yıllarında cephe haberlerini her sayıda "Bir Haftalık Tarih-i Harp ve Askeriye"başlığıyla yayınlamıştır.

Güstav Löbon'un eserlerinden "Fransa İnkılâbı ve Fransız İhtilâli"genel başlığı ile tercüme yazılar verilmiştir.

Türk- Alman dostluğunu, müttefiklerin savaş esnasında birbirine desteğini belirttikleri bir gecede okunmak üzere Almanlarca yazılmış bir şiirin çevirisi mecmuada yer alır.

Edebi makalelerden bazıları "Lîsan", "Üslûp" başlıkları altındadır ve bunlar dil meselelerine önemle yer verir. Edebî makaleler dönemin önemli edebî konularını açıklayan, anlatan, tartışan, öğreten, bir özelliğe sahiptir. Üzerinde hassasiyetle durulan "dil, dildeki bozulma" meselesi haricinde üslûp, teknik, şiir zevki, aruz ve hece ölçüsü, tiyatro, tenkid işlenen diğer maddelerdir. Diğer makalelerde ise fen, ziraat, ticaret, teknik, askerlik konularındaki yeni gelişmelere değinilir ve Avrupa ve Amerika'daki durum değerlendirilir. Her türden yazıya, farklı konulara yer veren mecmuada bir parçanın notası, bir de Türkiye'nin doğu sınırında Suriye, İran ve Irak bölgelerini içine alan bir harita mevcuttur.

Tablo:2
Türlerin Dağılımı

Haber	: 62
Hikâye	: 6
Mektup	: 24
Harita	: 1
Anı	: 3
Tarihi Makale	: 32
Önsöz	: 1
Edebi Makale	: 67
Tiyatro	: 2
Araştırma – İnceleme	: 43
Siyâsi Makale	: 20
Çeşitli İçerikli Makale	: 133
Ölüm İlanı	: 1
Çeviri	: 31
Biyografi	: 4
Zirâi Makale	: 14
Fennî Makale	: 4
Tenkid	: 10
Röportaj	: 1
Güzel Sözler Derlemesi	: 2
Tebrik Ve Taziye	: 8
Rubâi	: 1
Kıt'â	: 1
Marş	: 1
Şiir	: 170
Şarkı	: 20

Kaynak : Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

24. Muhteva

Dergi isminden de anlaşıldığı üzere bir edebiyat dergisidir. Bununla beraber yaşanan gerçeklere duyarsız kalmamış, gündemi takip etmiş, o günün şartlarında halka her anlamda ulaşmayı gaye edinmiştir. Dergi edebiyat, sanat ağırlıklı yazılarının yanısıra I. Dünya Savaşı'ndan, cephelerden, ülkelerin siyâsi ve askeri tutumlarından, dengelerden, İstanbul Hükümeti ve Anadolu Hareketinden bilgiler aktaran "haberci" kimliğini de benimsemiştir.

Dergi, içerisindeki yazılar derleme güzel sözlerden teknolojik gelişmelere, madencilik ve petrole, Rubailerden hikâye ve şiirlere, farklı alanlarda kaleme alınmış makalelere kadar her konuya değinmiştir.

Derginin muhtevası hakkında bize genel bilgiyi hemen hemen her yazının başında üst köşede yer alan küçük başlıklar verir. Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nın ne kadar zengin bir muhtevaya sahip olduğunu burada ilk bakışta görebiliriz. Yer alan bu başlıkları şöyle sıralayabiliriz: "Edebiyat", "Tarih-i Harp", "Askerlik", "Hikâye", "Şiir", "Şarkı", "Hâtırat", "Piyes", "Tarih", "Osmanlı'da Çiçekçilik", "Harb-i Umûmi", "Fen", "Ziraat". Bu üst başlıklar haricinde başlığı olmayan farklı konularda da pek çok yazı mevcuttur.

Devri içinde kültürel ve edebi açıdan belli bir ağırlığı olan dergide 9. sayıdan itibaren 15. sayıya kadar tefrika halinde Âmedi Galip Efendi'nin Sefâretnâme'si yayımlanmış, Celâl Nuri'nin *Türkçemiz, İstanbul 1917* adlı kitabıyla, Hâmid'in *Tayflar Geçidi, İstanbul 1917* piyesi hakkında eleştiri yazılarına yer verilmiştir. Bazı sayılarda Samipaşazâde Sezâi'nin Hâmid'e ve Celâl Nuri'ye hitaben İsviçre'den gönderdiği mektuplara yer verilirken, Samipaşazâde'nin "İsviçre Hâtıratı" başlığı ile Avrupa günlerini yayımlanmış, ilk sayılarda Abdülhâk Hâmid'in "İbn-i Mûsâ" adlı piyesinden bazı bölümler alınmıştır. Cenap Şahabettin, Fâik Âli, Hâlid Fahri, Mehmed Emin, Vedat Örfi ve Nigâr Bint-i Osman'ın daha çok şiirleriyle görüldüğü dergide üst tarafta da belirttiğimiz gibi sanayi, demiryolu, ticaret ve ziraatla ilgili yazılar da yayımlanmıştır. Bunlardan başka "Çin Müslümanları ve Çin'de İslâm İhtilâlleri, nr.14-15, Reşat Nuri'nin milliyet kavramı ile Millî Edebiyat arasındaki ilişkiyi ele alıp incelediği "Edebiyat-ı Milliye Meselesi", nr.4, 9, 17 adlı makale serisi, Rıza Tevfik'in heceyle yazdığı güzel şiirlerinin yanında farklı meseleleri ele aldığı yazıları dikkat çeker.

Dönemin önemli fikir tartışmalarından olan ve Rıza Tevfik ile Samih Rifat arasında cereyan eden Medler'in menşei ve Zerdüş'tün Türk asıllı olup olmadığı konusundaki meşhur "Zerdüş'tün

tartışması önce Âfî gazetesinde başlamış, daha sonra Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nda devam etmiştir.

“Hindistan Meselesi”, “Amerikan Siyâseti”, “Romanya ve Romanyalıların Secâya-yı Milliyesi”adlı başlıklı makalelerde bakışlar bu noktalara çevrilerek fikirler beyan edilmiştir.

Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası muhteva açısından son derece zengindir. Dergi Celâl Nuri idaresinde ve hemen hemen aynı yazar kadrosuyla Âfî adlı bir günlük gazete çıkarmaya başlamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EDEBİYAT -I UMÛMİYE MECMUASI'NIN TAHLİLİ FİHRİSTİ

Sene:1, Cilt:1, [Tarih yok]

....., “Bismillahirrahmanîrrahîym”, [Derginin çıkışıyla ilgili başlangıç yazısı], s. 1-2.

....., “[İbn-i Mûsa] dan Bir Sahîfe-i Hamaset” [Abdülhak Hâmid’in eserinden bir bölüm], s. 3-4.

Celâl Nûri, “Tarih-i Osmanînin Mâ-kabli” [Osmanlı tarihi hakkında genel bir değerlendirme yazısı], s 5-7.

Mehmed Emîn, “Kafkasya” [Hamdullah Suphî Bey’e ithâf olunmuş bir şiir], s. 8.

Fâik Âli, “Daîma O Sâkite-i Dûr a Dûr”[Şiir], s. 9.

İsmâil Hâmi, “İran İhtilâfnâmesi”[Batının İran ve Ortadoğu coğrafyası üstündeki emellerini ve İran siyâsetini anlatan politik bir yazı], s. 10-15.

Hâfiz Mehmed Refik, “Enderun-ı Hümâyun Mektebi”[Devlet adamı yetiştiren bu mektebin kuruluşunun Hüdavendiğâr Sultan Murad Han’a dayandığını ve geçen süre içinde mektebin tarihi, eğitimi, disiplinleri hakkında bilgi veren bir yazı], s. 16-20.

....., Haftalık Tarih-i Askerî, “Harb-i Umûmî hakkında haftalık bilgilendirme”s. 21-24.

Sene:1, Numara:2, [Tarih yok]

İsmail Hamî, “Paris ve Berlin Muahedelerinin Hakk-ı İlgası”[Siyâsî arenada uluslararası anlaşmaların değerlendirildiği bir yazı], s. 25-28.

....., “Maksad-ı İslâm”, [“Kari’lerimize İbn-i Mûsâ’dan bir bedia daha takdim ediyoruz” cümlesi ile verilmiş bir bölüm.], s. 29-30.

B. N., “Fağfur” [Şiir], s. 31.

Fâik Âli, “Esef” [Şiir], s. 32.

Celâl Nûri, “Fransızlar ve Güstav Löbon”[Yazıda Dr. Güstav Löbon’un Fransız kültür hayatındaki yerinden ve öneminden bahsedilmiş.], s. 33-35.

S. N., “Maziden bir sahife-i bediâ, Tercüman-ı Hakkikat Gazetesi’ne”[Gazeteye gönderilmiş bir mektup], s. 36.

Sami Paşazâde Sezaî, “Tercümân-ı Hakkikat Gazetesi’ne”[Yukarıdaki mektuba ilişik olarak yazılmış bir yazı], s. 37-41.

Abdülcabbar Dehlevî, “Hindistan”[Hindistan üstüne yazılmış bir yazı.], s. 42-45.

Ahmed Refik, “Eski Osmanlı Askerliği On Birinci Asr-ı Hicrîde Devşirme Usl”[Askerlik ve asker yetiştirme konusunda yazılmış bir yazı.], s. 46-48.

Ahmed Sâkî, “Mahkeme-i Tarih Huzurunda Romanya”[Romanya’yı tarih sürecinde inceleyen bir değerlendirme yazısı], s. 49-54.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[I.Dünya Savaşı’nın seyri ve yeni gelişmeleri haber veren bir makale.], s. 55-56.

Sene:1, Numara:3, [Tarih yok]

Celâl Nûri, “Edebiyatımızın Veche-i Azimeti”[Edebiyatımızın alaturka ve alafrangalığını, eski Edebiyattan rnekler, batı Edebiyat’ı karşısında durumu ve etkilenmeleri konu alan bir makale.] s. 57-60.

Mahmud Nâzım, “Âlem-i Neşriyatta”[Yayın dünyası hakkında yazılmış bir yazı], s.61-63.

İsmail Hamî, “Lehistan Meselesi”[Lehistan’ın taksimi ve tarih sürecinde bir Lehistan değerlendirmesi], s. 64-67.

Cenab şehabettin, “Tevhîd”[Şiir], s. 67

Cevad Rüşdî, “Tarih-i Ziraat-i Osmanîye Tedkikatından, Sultan Mahmud-ı Râbi Devrinde Çiçek Encümen-i Dânişi”; [Çiçekçilik ve çiçek ziraati hakkında yazılmış bir yazı.],s. 68-71.

Halid Fahri, “Şarkı”[şiir], s. 71.

Mehmed Zeki, “Mehterhâne-i Hâkânî”[Topkapı Sarayı mehterhânesi hakkında bilgi verilen bir makale], s. 72-76.

Ahmed Refik, “Sultan Süleyman-ı Kânunî Devrinde Nişan Talimleri”[Eski Osmanlı askerliği hakkında yazılmış bir makale], s. 76-78.

....., “Haftalık Havâdis-i Askeriye”[Harp hakkında haftalık değerlendirme yazısı], s. 79-80.

Sene:1, Nr : 4, 28 Muharrem 1335, Cumartesi, 12 Teşrînisani 1332 / 25 Kasım 1916

İsmail Hâmî, “Venüs’ün Kolları”[Siyâset, dünya devletleri, politikalar hakkında yazılmış bir yazı], s. 81-83.

B. N. “Hâli”[şiir], s. 83.

Celâl Nûri, “Amerika’da Siyâset ve Amerikan Siyâseti”[Amerika politikasına ait bir yazı], s. 84-86.

Cenab Şehabettin, “Hasta”[şiir], s. 87.

Ahmed Sâkî, “Güstav Löbon’un Şahsiyeti ve Âsârı”[Ünlü Fransız edibi Güstav Löbon hakkında kaleme alınmış bir yazı.], s. 88-91.

Ahmed Refik, “Eski Osmanlı Mâarifi, Köprülüler Zamanında Enderun-ı Hümâyun ve Terakkiyatı”[Osmanlıdaki Enderun Okulu ve eğitim sistemi üzerine yazılmış bir yazı.] s. 91-94.

Reşad Nûri, “Edebiyat -ı Millîye Meselesi”[Edebiyat’ın milli oluşu hususunda kaleme alınmış bir makale.], s. 94-96.

Sene:1, Nr:5, 2 Safer 1336, Cumartesi, 19 Teşrinisânî 1332 / 2 Aralık 1916

İsmail Hâmî, “Mübhem Bir Devlet” [Leh istikbali, devlet Siyâseti üzerine düşünceler.], s. 97-99.

Celâl Nûri, “Amerika’da Siyâset ve Amerikan Siyâseti”[Geçen sayıdan devam] s. 99-102.

Ahmed Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Tekâmül-i Hâlâik Kavânin-i Ruhîyesi”[İrk, millet kavramları ve bunların gelişimi üzerine yazılmış bir çeviri yazı.], s. 103-105.

Halid Fahri, “Darüleytâm Yavrularına”[şiir], s. 106-107.

Ahmed Refik, “Enderun-ı Hümâyunda Başlala Kulesi ve Başlalalık”[Başlala Kulesi özellikleri ve baş lalalığa ait bilgilendirme.], s. 108-110.

....., “Tarih-i Harp”[Savaşın seyri hakkında bilgilendirme, cephelerden yeni gelişmeler], s. 111-112.

Sene:1, Nr:6, 13 Safer 1336, Cumartesi, 26 Teşrinisânî 1332 / 9 Aralık 1916

İsmail Hâmî, “Bir Kanûnun Bir Milleti Müdafaası” [Finlandiya hukuk tarihinde önemli yeri olan durumlardan ve çıkarılan kanûnların ehemmiyetinden bahseden siyâsî bir makale.], s. 113-115.

Celâl Nûri, “İcâd-ı Kemâlât ve Telakkî-i ‘Âma” [Tecrübe-i Kalem alt başlığı ile verilen yazıda dilden bahsediliyor.], s. 115-117.

Cevad Rüşdi, “Tarih-i Ziraat-i Osmanîye Tedkikatından, Türklerde Çiçekçilik Zevki, Aziz Kadın, Fatma Hatun”[Osmanlıda ziraat işleri ve çiçekçilik üzerine yazılmış bir makale], s. 118-120.

Süleyman Nesib, “Âsâr-ı Mâziden, Oh Senden Ziyâde Ruhum Hep Sen”[Şiir], s. 121

....., “ Fintenin Temsili”, [Abdülhak Hâmîd’in ünlü eseri Finten üzerine bir makale], s.122-123.

Ahmed Refik, “Osmanlılar’ın Ejderhan Seferi, Sokollu Mehmed Paşa’nın Karadeniz ve Hazar Kanalı Teşebbüsü” [Sokollu devrinde gündemde olan kanal projesi üzerine kuzeye yapılan seferlerden bahsediliyor. Yazının birinci bölümü ve bu teşebbüs üzerine bir değerlendirme], s. 124-126

....., “Tarih-i Harp”[Haftalık değerlendirme yazısı], s. 126-128

Sene:1, Nr:7, 20 Safer 1335, Cumartesi, 3 Kânûnievvel 1332 / 16 Mart 1916

Süleyman Nazif, “Mektup, Muhibb-i Necibim Celâl Nûri Bey’e”[Süleyman Nazif’in derginin yazarlarından Celâl Nûri Bey’e yazdığı bir mektup.], s. 129-130.

Hacı Mirza Yahya, “Osmanî ve İran”[Osmanlı İmparatorluğu ve İran arasında bir karşılaştırma], s. 131-132.

Yahya, “Osmanlılar ve İranlılar” [Her iki millet arasındaki ilişkiler hakkında], s.132-133.

Celâl Nûri, “Türkçemiz”[Dilin sarf ve nahvi üzerine], s. 133-135.

Süleyman Nazif ve Fâik Âli, “İki Refikaya”[Âsâr-ı Maziden, Şiir], s. 136.

Vedat Örfi, “Sana” [Şiir], s. 137.

İsmail Hâmî, “Tarih-i Siyâsette Milliyet Meselesi I” [Siyâsî tarih içinde millet, milliyet kavramlarını hakkında], s.137-138.

Ahmed Refik “Osmanlılar’ın Ejderhan seferi, Sokollu Mehmed Paşanın Bahr-ı Hazar-Karadeniz Kanalı Teşebbüsü” [Geçen sayıdan devam], s. 139-141.

....., “Tarih-i Harp, [Cepheden haberler, dünya devletlerinin denge politikaları], s.142-144.

Sene :1, Nr:8, 27 Safer 1335, Cumartesi, 10 Kanûnevvel 1332 / 23 Aralık 1916

Sefir Galip Paşa “Sefir Galip Paşa’nın Mektubu”[Galip Paşa’nın Reşat Fuat Bey’e hitaben yazdığı sefaretnamenin içeriği hakkında bilgi veriyor], s. 145-146.

İsmail Hâmî, “Tarih-i Siyâsette Milliyet Meselesi 2”[Geçen sayıdan devam], s. 147-148.

Celâl Nûri, “Ta’âm Etmek Fen veya San’âtı”[Ahmed Rasim Beyefendi’ye ithâf], s. 149-150.

İsmail Subhi, “Romanya ve Romanyalıların Secâyâ-yı Milliyesi I” [Romanya’ya ve Romanya tarihine ait bir yazı.], s. 151-155

Ahmed Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Tekâmül-i Halâik Kavanin Ruhîyesi”[6. sayıdan devam], s. 155-158.

....., “Tarih-i Harp”[Haftalık savaş haberleri], s. 158-160.

Sene:1, Nr:9 5 Rebûlevvel 1335, Cumartesi, 17 Kânûnievvel 1332 / 30 Aralık 1916

....., “Sefaretnâme-i Amidî Galip Efendi” [Diyarbakır’a yapılan bir gezinin kaleme alınışı.], s. 161-163.

Celâl Nûri, “ ‘An’ane” [İsmail Hâmî Beyefendi’ye ithâf edilmiş gelenekle ilgili bir makale.], s. 163-165.

İsmail Hâmî, “Tarih-i Siyâsîde Milliyet Meselesi 3”[Geçen sayıdan devam], s. 165-167.

Ahmed Refik, “Osmanlı Tarih-i İçtimaîsine Dair Vesikalar; Süleyman-ı Kanûninin Son Senelerinde Kalb Akçe ve İhrâcat Meselesi” [Tarih içinde seyâhat, geçmişte ekonomi],s. 167-169.

Reşad Nûri, “Edebiyat -ı Milliye Meselesi II, Lisân”[Edebiyatta dil meselesi üzerine bir makale], s. 169-172.

İsmail Subhi, “Romanya ve Romanyalıların Secâyâ-yı Milliyesi II”[Geçen sayıdan devam], s. 172-174.

....., “Tarih-i Harp”[Cepheden haberler], s. 175-176.

Sene:1, Cilt:1, Nr:10, 12 Rebûlevvel 1335, Cumartesi, 24 Kânûnievvel 1332 /

6 Ocak 1917

L. Y., “Kadınlarımız ve Hürriyet”[Buhrân-ı İctimâîmiz adlı eserde konu edilen toplum, kadın ve özgürlük kavramları üzerine kaleme alınmış bir yazı.], s. 177-180.

....., “Sefaretnâme-i Amidî Galip Efendi”[Geçen sayıdan devam], s. 180-181.

İsmail Hâmî, “Tarih-i Siyâsîde Milliyet Meselesi IV”[Geçen sayıdan devam], s. 181-182.

Fâik Âli, “Gazel” [Şiir], s. 183.

Celâl Nûri, “Edebiyat İlmî” [Edebiyat’ın bilim olarak değerlendirildiği bir makale], s. 184-185.

İsmail Subhi, “Romanya ve Romanyalılar’ın Secâyâ-yı Milliyesi III”[Geçen sayıdan devam], s. 186-188.

Cevad Rüşdi, “Ziraat-i Kadime Ahval-i Ziraiyesi Tedkikâtından; Tarih-i Ziraat-i Kadimeye Bir Nazar”[Ziraat ve toprak işleri hakkında], s.188-190.

....., “Tarih-i Harp”[Savaşla ilgili yeni gelişmeler, bilgiler], s. 191-192.

Sene :1, Cilt:1, Nr:11, 19 Rebûlevvel 1335, Cumartesi , 31 Kânûnievvel 1332 /

13 Ocak 1917

Sezâî, “Hâmîd’e yazılmış bir mektup”[O sırada yurt dışında bulunan Sezâî, Hâmîd’e yazdığı mektupta hem kendi hayatı hakkında hem de Hâmîd’in eserleri hakkındaki yorumuna yer vermiş.], s. 193-194.

Celâl Nûri, “Amerika’da Din ve İman”, [Geçen sayıdan devam], s. 195-199.

İsmail Hâmî, “Gizli Muahedeler”[Siyâset, tarihî süreçte yapılan gizli anlaşmalar],s.199-202.

Abdülhak Mührünnisa, “Bir Manzûme-i Nefise”[Gazel], s. 203.

....., “Sefaretnâme-i Amidî Galip Efendi”[Geçen sayıdan devam], s. 204-206.

....., "Tarih-i Harp" [Savaştan haberler], s. 207-208.

Sene:1, Cilt:1, Nr:12 , 26 Rebîülevvel 1335, Cumartesi, 7 Kânûnisânî 1332 /

20 Ocak 1917

Sezaî, "Mektup"[Sami Paşazâde Sezaî'den Celâl Nûri Beye İsviçre'den gönderilen son mektup], s. 209-210.

Ali Ekrem, "Kanûn-ı Aşk"[Şiir], s. 210.

Fâik Âli, "Şarkı", [Şiir], s. 210.

Celâl Nûri, "Amerika Devletinin Teşekkül ve Tevsî'ne Dair", [Amerika devlet sistemine ve Amerikan tarihine ait bir yazı.], s. 211-214.

İsmail Hâmî, "Avrupa'nın Beyhûde Teşebbüsleri"[Çanakkale savaşında bozguna uğrayan Avrupa ordusunun muvaffak olamayacağını anlatan bir değerlendirme], s. 214-216.

Ahmed Sâkî, "Güstav Löbon'un Âsârından, Tekâmül-i Halâik Kavanin-i Ruhîyesi"[Geçen sayıdan devam], s. 216-219.

Mehmed Zeki, "Evâilde Teşrifât Merasimi"[Osmanlı'da eski zamanlardaki törenler hakkında bilgi veren bir yazı], s. 219-222.

....., "Sefaretname-i Amidî Galip Efendi"[Geçen sayıdan devam], s. 222-223.

....., "Tarih-i Harp"[Savaştan haberler], s. 223-224.

Sene:1, Cilt:1, Nr:13 , 3 Rebîülâhir 1335, Cumartesi, 14 Kânûnisânî1332 /

27 Ocak 1917

Celâl Nûri, "Tarihte Romanya"[Tarihî süreç içinde Romanya'yı anlatan bir yazı], s. 225-230.

İsmail Hâmî, "Cürm-i Meşhûd, [Kanûni Sultan Süleyman devri konu edilmiş], s. 230-232.

Cafer Dilmakâni, “Enderunnâme”[Osmanlı’da eğitim sisteminin önemli bir ögesi olan enderunu konu edinmiş bir şiir], s. 232-235.

Fâik Âli, “Tahmîd”[Şiir], s. 236.

....., “Sefâretnâme-i Amidî Galip Efendi”[Geçen sayıdan devam], s. 236-239.

....., “Tarih-i Harp”[Savaştan haberler], s. 239-240.

Cilt:1, Nr:14 , 10 Rebîülâhir 1335, Cumartesi , 21 Kânûnisânî 13 / 3 Şubat 1917

Sezâî, “Mektup”[Sami Paşazâde Sezâî’nin, Celâl Nûri Bey’e İsviçre’den gönderdiği son mektup], s. 241-244.

Celâl Nûri, “Harp Dolayısıyla Avrupa ve Amerika”[Savaşın tüm dünyada yansımaları ve Avrupa ile Amerika’nın tutumu], s. 244-246.

Ahmed Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Tekâmül-i Halâik Kavanini Ruhîyesi”[Geçen sayıdan devam], s. 246-247.

Faruk Nâfîz, “Şark’ın Sultanları”[Şiir], s. 248-249.

Cevat Rüşdü, “Tarih-i Ziraat-i Osmanîye Tedkikatından; Türkler’in Millî Bahar Çiçeklerinden Sünbül”, [Türklerde çiçek kültürü ve özel olarak sünbülü konu almış bir yazı] s. 250-253.

....., “Çin Müslümanları ve Çin’de İslâm İhtilâlleri”[Çin’deki müslümanlar ve Çin’in hayatında İslâmiyet’in etkileri], s. 253-255.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[Savaştan haberler], s. 255-256.

Sene:1, Cilt:1, Numara:15, 17 Rebîülâhir 1335, Cumartesi, 28 Kânûnisânî 1332

10 Şubat 1917

Sezâî, “İsviçre Hâtırâtı” [Yazarın İsviçre günlüğünden bir bölüm], s. 257-258.

Nigâr Bint-i Osman, “Minik Saksım” [Şiir], s. 259.

....., "Sefâretnâme-i Amidî Galip Efendi" [Geçen sayıdan devam], s. 259.

Süleyman Nazif, "Gazel" [Şiir], s. 260.

M. Rüşdü, "Şekvâ-yı Firâk"[Şiir], s. 260.

Celâl Nûri, "Mübâreze-i Hayat", [Avrupa ve Amerika'dan gelen ilk muhacirleri değerlendiren bir yazı], s. 261-265.

İsmail Hâmî, "Albivo'nun Geçmişi" [Ünlü bir Fransız'ın "Bir diplomat her dilde sessiz olmayı bilmelidir"sözünden hareketle İngiltere hariciye nezareti hakkındaki değerlendirmeleri içeren bir yazı], s. 266-268.

....., "Çin Müslümanları ve Çin'de İslâm İhtilâlleri" [Çin'deki müslümanlar ve Çin'in hayatında İslâmiyet'in etkileri], s. 268-270.

....., "Bir Haftalık Tarih-i Harp"[Savaşın haberler], s. 271-272.

Sene:1, Cilt:1, Nr:16 , 24 Rebîülâhir 1335, Cumartesi, 4 Şubat 1332 / 17 Şubat 1917

Hâfız Mehmet Refik, "Fatih Asrında Enderûn-ı Hümâyun Teşkilâtı"[Enderun hakkında inceleme], s.273-278.

Abdülhak Hâmid, "İbn-i Mûsâ'dan"[Şiir], s. 278- 279.

Ali Ekrem, "Fuzuli Gibi"[Şiir], s. 279.

Şükûfe Nihal, "Denize"[Şiir], s. 280-281.

Celâl Nûri, "Terakkiyât-ı Âtiyemiz ve Tiyatromuz, [Tiyatro üstüne kaleme alınmış bir yazı], s. 281-282.

Fâik Âli, "Melike-i Dûradûr"[Şiir], s. 283-284.

Fâik Âli, "Gazel"[Şiir], s. 284.

İsmail Hâmî, "Gizli Bir Çar"[Tarih içinde geri dönüş, tarihi olayları konu edinmiş], s. 285-286.

Süreyya Habibullah, “Milli Teyakkuz ve İtibâr-ı Milli Bankası”s. 286-287.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[Savaştan haberler], s. 271-272.

Sene:1, Cilt:1, Nr:17, 2 Cemâziyelevvel 1335, Cumartesi,11 Şubat 1332 /

24 Şubat 1917

Reşat Nûri, “Edebiyat -ı Milliye Meselesi 3- İlham”[İlham konusunun Edebiyatta yeri ve önemi], s. 289-295.

İsmail Hâmî, “Lisân ve Devlet”[Dilin önemi], s. 295-296.

Abdülhak Hâmîd, “İbn-i Mûsâ’dan”[Şiir], s. 297.

M. Rüşdü, “Terennüm”[Şiir], s. 297.

Şehim, “Şehzâde Süleyman Paşa”[Şiir], s. 298-299.

Ahmed Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Tekâmül-i Halâik Kavanini Ruhîyesi”[Geçen sayıdan devam], s. 300-302.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[Savaştan haberler], s. 303-304.

Sene:1, Cilt:1, Nr:18, 9 Cemâziyelevvel 1335, Cumartesi, 3 Mart 1917

Celâl Nûri, “Süleyman Nazif Bey’in Üslûbu”[Süleyman Nazif’in üslûbu üstüne kaleme alınmış bir yazı], s. 305-306.

Süleyman Nazif, “Gazel”[Şiir], s. 307.

Ali Ekrem, “Bir Lâtife-i Ahvatkârâne”[Şiir], s. 307-308.

M. Rüşdü. “Leb- ber- Leb”[Şiir], s. 309.

Mehmet Zeki, “Eski Zamanda Bir Ziyafet”[4.Murat devrinde Osmanlı sarayı ve ziyafet sofraları], s. 309-314.

Nigâr Bint-i Osman, “Mülâhazât-ı Hususiye”[Güzel sözler], s. 314.

Ahmet Sâkî, “Türkçemiz”[Celâl Nûri Bey’in yazısına karşılık yazılmış bir tenkit yazısı],s. 315-316.

....., “Habeşistan Milletleri”[Habeşi milletlere dair Almanca’dan tercüme edilmiş bir yazı], s. 317-318.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[I. Dünya Savaşı’nın seyri ve gelişmeler hakkında haberler veren bir yazı.], s. 319-320.

Sen:1, Cilt:1, Nr:19, 16 Cemâziyelevvel 1335, Cumartesi, 10 Mart 1917

Said “Macid Bey’in Vefatı” [Ölüm İlânı ve taziye yazısı], s. 321.

....., “Âtufetli Macid Beyefendi Hazretleri’ne Teşekkür”[Başsağlığı ve teşekkür yazısı], s. 321-324.

Celâl Nûri, “Demir Yolları ve Siyâset”[Siyâsete dair kaleme alınmış bir yazı] s.325-327.

Abdülhak Hâmîd, “İbn-i Mûsâ’dan, Velid’in Hasbihali”[Şiir], s. 327.

Fâik Âli, “Bilir misin?”[Şiir], s. 328.

M. Rüşdü, “Her Zaman Sen”[Şiir], s. 328.

Subhi Soysallı, “Türkçemiz”[Mesâil-i hâzıra-i lisânîye ve edebîye hakkında muhâsebe ve mütâlâat; “Endülüs’e Dair”, Süleyman Nazif’e ve Ziya Paşa’nın o günlerde yayınlanacak olan Endülüs Tarihi adlı eserine atıfta bulunularak yapılan bir değerlendirme], s. 329-332.

Hıtâm, “Habeşistan Milletleri”[Geçen sayıdan devam], 332-333.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[I. Dünya Savaşı’nın seyri ve yeni gelişmeleri haber veren bir makale.], s. 334-336.

Sene:1, Cilt:1, Nr:20 23 Cemâziyelevvel 1335, Cumartesi,18 Mart 1917

Celâl Nûri, “Endülüs’e Dair”, [Süleyman Nazif’e ve Ziya Paşa’nın o günlerde yayınlanacak olan Endülüs Tarihi adlı eserine atıfta bulunularak kaleme alınmış bir yazı], s. 337-342.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Tarih-i Fennîmize Ait İzâhât”[“Rıfat Paşa’nın vefatı münasebetiyle”alt başlığıyla kaleme alınmış yazıda ilim ve fen tarihine değinilmiş], s. 342-345.

İsmail Hâmî, “İc’âz”, [İngiliz başvekilllerinden örnekler verilerek çok mühim işler yapmayan bazı adamların hem siyâsette hem Edebiyatda çok iyi yerlerde olduğu anlatılmış ve bu durumun bizde de aynı şekilde tezahür ettiği ifade edilmiş], s. 345-346.

Ziraat Mühendisi Sedad Nûri, “Pancar Ziraati ve Şeker Sanayii”[Ziraat ve ticaret konulu bir yazı], s. 346-351.

M. Rüşdü, “Şarkı”s. 351.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[I. Dünya Savaşı’nın seyri ve yeni gelişmeleri haber veren bir makale], s. 352.

Sene:1, Cilt:1, Nr:21 1 Cemâziyelâhîr 1335, Cumartesi, 24 Mart 1917

Rızâ Tevfik, “Kemâliyet-i Beşeriye Tasviri’nde Şark İle Garb’ın Farkı”[Doğu ve batı dünyasında insanlığın, medeniyetin gelişimini ve bu zihniyetleri tahlil eden bir yazı],s. 353-356.

Sezâi, “Celâl Nûri Bey’e”[Mektup], s. 356-357.

Celâl Nûri, “Endülüs’e Dair”, [Geçen sayıdan devam], s. 357-360.

E. A. M, “Bir Müntehir İçin”[Bir intihar haberi], s. 361.

Abdülhak Hâmîd, “. . .”, [Şiir], s. 361.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Tarih-i Fennîmize Ait İzahât”[Geçen sayıdan devam], s. 362-364.

Subhi Soysallı, “Türkçemiz”[Geçen sayıdan devam], s. 364-368.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[Savaştan haberler], s. 367-368.

Sene:1, Cilt:1, Nr:22 , 8 Cemâziyelâhîr 1335, Cumartesi, 13 Mart 1917

Celâl Nûri, “Endülüs’e Dair”, [Geçen sayıdan devam], s. 369-373.

İsmail Hâmî, “Romanof Holşitayn Guturp Ne Demek”[İhtilâlden, Rusya’daki sistemden bahseden siyâsî içerikli bir yazı], s. 375-378.

Fâik Âli, “Bülbüle”s. 379.

Helvacızâde, “Tevfik Fikret Hakkında”[Fikret hakkında kaleme alınmış bir yazı], s. 380.

....., “Macid Bey’in Vefatı”[19. sayıdan devam], s. 381-382.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[22-27 Mart tarihleri arasında cephe haberleri, savaşın genel seyri], s. 383-384.

Sene:1, Cilt:1, Nr:23, 10 Cemâziyelâhîr 1335, Cumartesi, 7 Nisan 1917

Rızâ Tevfik, “Kemâliyet-i Beşeriye Tasviri’nde Şark İle Garb’ın Farkı”[Geçen sayılardan devam], s. 385-389.

Celâl Nûri, “Tayflar Geçidi’nin İntişarı Münasebetiyle “[Tayflar Geçidi adlı eserin yayınlanması dolayısıyla kaleme alınmış bir yazı], s. 389-390.

İsmail Hâmî, “Mahmut Es’ad Efendi”[Mahmut Es’ad Efendi hakkında yazılmış bir yazı], s. 391-392.

Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Tekâmül-i Hakâik Kavanin Ruhîyesi”[Geçen sayılardan devam eden bir yazı], s. 393-394.

Fâik Âli, “Gazel”[Şiir], s. 395.

Fâik Âli, “Şarkı”[Şiir], s. 395.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Tarih-i Fennîmize Ait İzahât”[Geçen sayıdan devam], s. 396-398.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[I. Dünya Savaşı’nın seyri ve yeni gelişmeleri haber veren bir makale.], s. 334-336.

Sene:1, Cilt:1, Nr:24, 22 Cemâziyelâhîr 1335, Cumartesi, 14 Nisan 1917

İsmail Hâmî, “Bir Yalanın Tarihi”[Avrupa-Amerika Siyâseti ve Osmanlı coğrafyası hakkında kaleme alınmış bir yazı], s. 401-404.

Celâl Nûri, “Fıtrî ve Cebelî Milliyet, Kesbî ve Sınâî Milliyet”[Yaradılıştan gelen ve sonradan mensup olunan milliyet kavramı üzerine yazılmış], s. 404-405.

Samih Rıfat, “Kayıkçı’nın Felsefesi”[Şiir], s. 406-407.

Samih Rıfat, “Somnanbül”, [Şiir], s. 407.

Süleyman Nesib, “İhtiyac-ı Sükûn”[Şiir], s. 407.

Süleyman Şevket, “Fuzulî”[Bir değerlendirme yazısı], s. 408-412.

Ahmet Sâkî, “Harpten Sonra”[“Celâl Nûri Beyefendi’ye Telhis ve Tenkit”alt başlığı ile dönemi, aydınları, savaşı değerlendiren, savaş sonrası için tahminlerde bulunulan bir yazı], s. 412-414.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[I. Dünya Savaşı’nın seyri ve yeni gelişmeleri haber veren bir makale], s. 352.

Sene:1, Cilt:1, Nr:25, 25 Cemâziyelâhîr 1335, Cumartesi, 21 Nisan 1917

Fâik Âli, “İstanbulumuz’a Dair”[Fâik Âli’nin Lâle Devri’ne dair yazdığı manzûmeden birkaç sahife], s. 417-420.

Celâl Nûri, “Muhit”, [Edebî, felsefî ve beşerî düzlemde çevrenin etki ve önemini anlatan bir yazı], s. 420-425.

İsmail Hâmî, “Mantık ve Tarih”[Tarih ve tarihsel olay kavramını irdeleyen bir yazı], s. 425-427.

Abdölfeyyaz Tevfik, “Tarih-i Fennîmize Ait İzâhât”[Geçen sayıdan devam], s. 427-431.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[I. Dünya Savaşı'nın seyri ve yani gelişmeleri aktaran bir makale], s. 431-432.

Sene:1, Cilt:2, Nr: 26, 2 Recep 1335, Cumartesi, 28 Nisan 1917

İsmail Hâmî, “Devekuşu”, [Devekuşuna telmihte bulunularak yaşanan çağ ve olayları değerlendiren bir yazı], s. 1-5.

Celâl Nûri, “İrk”[“Ahmet Refik Beyefendi Biraderimize”şeklinde bir ithâf cümlesi ile verilen yazıda ırk ve millet kavramları üzerinde durulmuş], s. 5-11.

Fâik Âli, “Yine Bu Gece”, [Şiir], s. 12.

Nigâr Bint-i Osman, “Bir Levha”, [Şiir], s. 12.

Nigâr Bint-i Osman, “Kalenburg, Viyana Civarı”[Şiir], s. 14.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[19-25 Nisan tarihleri arasında savaştan haberler], s. 15-16.

Sene:1, Cilt:2, Nr:27, 13 Recep 1335, Cumartesi, 5 Mayıs 1917

İsmail Hâmî, “İlhamın Beynelmilel Tesirâtı”[“Reşad Nûri Bey'e”ithâf edilen yazı Reşad Nûri'nin ‘İlham’ konulu makalesinde cevaben kaleme alınmış], s. 17-20.

Celâl Nûri, “Ahmet Sâkî Beyefendi'ye”[Celâl Nûri'nin Ahmet Sâkî'den Dr. Gústav Löbon'un bir eserini tercüme etmesini rica ettiği bir mektup], s. 20-21.

Abdölfeyyaz Tevfik, “Tarih-i Fennîmize Ait İzâhât”[Geçen sayıdan devam], s. 21-24.

Süleyman Nesib, “Şarkı”[Şiir], s. 25.

Ahmet Sâkî, “Gústav Löbon'un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât; Mukaddime”[Fransız İhtilâli ve inkılâb hareketlerini konu alan bir çeviri; yazının giriş bölümü], s. 25-27.

....., “Macid Bey’in Vefatı Münasebetiyle”[22. sayıdan devam], s. 27-28.

Muallim Naci, “Efendim Said Beyefendi Hazretleri’ne”[Mektup], s. 28-29.

Said, “Cevap” [Muallim Naci’nin mektubuna cevap], s. 29-30.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[26 Nisan 2 Mayıs tarihleri arasında savaştan haberler], s. 30-31.

Sene:1, Cilt:2, Nr:28, 20 Recep 1335, Cumartesi, 12 Mayıs 1917

Celâl Nûri, “Muhît ve Türkler”[Charles Darwin’in ‘muht’ nazariyesini konu alan bir yazı], s. 33-36.

Mehmed Zeki, “Londra’da ilk Osmanlı Sefiri”[Sefârete ve sefiriğe ilişkin bir yazı], s. 36-41.

Hüseyin Dâniş, “Türk-Alman Dostluk Yurdu Hatırası”[Harp münasebetiyle iki millet arasındaki yakınlaşmayı anlatan bir şiir, çeviri], s. 41-44.

Ali Mükerrerem, “Melâl Nesimeleri”[Şiir], s. 45.

Macit Şevket, “Baharda Boğaziçi”[Boğaziçi’nin bahardaki güzelliğini anlatan bir yazı], s. 45-47.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[10 –16 Mayıs tarihleri arasında savaştan haberler],s. 47-48.

Sene:1, Cilt:2, Nr:29, 27 Recep 1335, Cumartesi, 19 Mayıs 1917

Celâl Nûri, “Muhît ve Türkler”[Geçen sayıdan devam], s. 49-52.

İsmail Hâmî, “Hayalin Beynelmîlel Tesîrâtı”[Geçen sayılardan devam eden bir yazı], s. 52-56.

Ahmet Sâkî, “Rum ve Bizans”, [Rum ve Bizans tarihi hakkında bir değerlendirme], s. 57-59.

Ziraat Mühendisi Cevad Rüşdü, “Tarih-i Ziraat-ı Osmanîye Tedkikâtından, Milli Çiçeklerimizden Karanfil”[Çiçekçilik üstüne yazılmış], s. 60-63.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[10 –16 Mayıs 1917 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler hakkında okurları bilgilendiren bir yazı], s. 63-64.

Sene:1, Cilt:2, Nr:30, 5 Şaban 1335, Cumartesi, 26 Mayıs 1917

İsmail Hâmî, “Hissin Beynelmilel Tesîrâtı”[Edebiyat’ın ve siyâsetin benzer olduğunu ifade ederek ikisinde de realizm ve lirizm bulunması gerektiğini savunan bir yazı], s. 65-68.

Celâl Nûri, “Osmanlılar’dan Evvel”[Celâl Nûri’nin tarihî içerikli yazılarından biri], s. 68-72.

Ahmet Sâkî, “Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât”[Güstav Löbon’un Âsârından Fransız İhtilâli ve Fransız İhtilâli’ne dair yazılmış bir yazı çevirisi], s. 73-76.

Mehmet Zeki, “On birinci ve On ikinci Asırlarda İstanbul’da Bahçeler ve Mesîreler”[Cevad Rüşdü Bey’e ithâf olunan bu yazı ziraat, bağ-bahçe ve dinlenme alanları ile ilgilidir], s. 76-78.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[17-23 Mayıs tarihleri arasında savaştan haberler, ülkelerin durumu], s. 79-80.

Sene :1, Cilt:2, Numara:31, 12 Şubat 1335, Cumartesi, 6 Haziran 1917

Enver, “Türkler’in Aslı” [Soy, şecere ve geçmişe ait bir yazı], s. 81-85.

Celâl Nûri, “Osmanlılar’dan Evvel”, [Osmanlı’yı ve Osmanlı İmparatorluğu öncesini inceleyen bir yazı], s. 85-89.

İsmail Hâmî, “Rusya’nın Eski ve Yeni Hürriyetleri”[Rusya’nın konumu eski ve yeni hayatı hakkında kaleme alınmış bir yazı], s. 90-93.

Fâik Âli, “Simâ-yı Ruhum”[Şiir], s. 94.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[24-30 Mayıs 1917 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren bir yazı.], s. 94-96.

Sene:1, Cilt:2, Nr:32, 20 Zilka'de 1335, Cumartesi, 8 Eylül 1917

Müttekâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, "Tasnif-i Elsînedede Türkçe Hangi Sınıf Lisândan Ma'duddur"[Türkçe'nin hangi sınıf Lisânlarından teşekkül ettiğine ve Türk dilinin tarihine değinen bir yazı], s. 97-100.

Abdülhak Hâmîd, "Ruhlar" [Şiir], s. 101.

Rızâ Tevfik, "Hezeyân-ı Aşk"[Şiir], s. 102-103.

Süleyman Nazif, "Gazel"[Şiir], s. 104.

Ahmet Sâkî, "Fransa İhtilâli ve Ruhiyât-ı İnkılâbât"[Güstav Löbon'un Âsârından Mehmet Zeki imzası ile çevrilmiş bir yazı], s. 105-106.

Mehmet Zeki, "Eski İstanbul Bahçeleri"[Geçen sayılardan devam], s. 107-109.

....., "Tarih-i Harp Hülâsası"[21 Mayıs -5 eylül tarihleri arasında cephe haberleri], s. 110-112.

Sene:1, Cilt:2, Nr:33, 27 Zilhicce 1335, Cumartesi, 15 Eylül 1917

Süleyman Nazif, "Abdülhak Hâmîd Bey'e"[Süleyman Nazif'ten Abdülhak Hâmîd'e mektup], s. 113-114.

Süleyman Nesib "Orduya"[Şiir], s. 114-116.

Fâik Âli, "Zıll u Ziyâ" [Şiir], s. 117.

Âli Mükerrerem, "Solgunluklar İçinde"[Şiir], s. 117-118.

Celâl Nûri, "Fikir Tenkîdi ve Tahlîli"[Rızâ Tevfik Bey'in "Kamus-ı Felsefe"si Münasebetiyle"alt başlığı ile yazılmış bir cevap yazısı], s. 119-121.

Ahmet Sâkî, "Kırım Muharebesi'nde İngiltere Siyâseti"[İngiltere'nin savaş politikasını inceleyen bir yazı], s. 122-124.

Cevad Rüşdü, “Eski Milletlerde Bahçe Merakı “[Bağ-bahçe ve çiçekçilik konulu bir yazı], s. 124-126.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[6-12 Eylül 1917 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren bir yazı], s. 126-128.

Sene:1, Cilt:2, Nr34, 4 Zilhicce 1335, Cumartesi , 22 Eylül 1917

Abdülhak Hâmid, “Abdülhak Hâmid Bey’in Süleyman Nazif Bey’e Cevabı”[Cevaben yazılmış bir mektup], s. 129-131.

Süleyman Nesib, “Şarkı”[Şiir], s. 131.

Faik Âli, “Şarkı”[Şiir], s. 132.

Faik Âli, “Gazel”[Şiir], s. 132.

Celâl Nûri, “Tarih Usullerine Dair”, [Tarih yöntemleri hususunda kaleme alınmış bir yazı], s. 133-134.

Mehmet Abdülcabbar Sırrı, “Ordu-yı Muâlla”[Ordu ve disiplin konulu bir makale], s.135-139.

Ahmet Sâkî, “Fransa İhtilâli ve Rûhiyât-ı İnkılâbât”[Güstav Löbon’un Âsârından Fransız İhtilâli ve Fransız İhtilâli’ne dair yazılmış bir yazı çevirisi], s. 139-142.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[13-18 Eylül 1917 tarihleri arasında savaştan haberler, ülkelerin durumu], s. 142-143.

Sene : 1, Cilt:2, Nr35- 4, 11 Zilhicce 1335, Cumartesi, 29 Eylül 1917

Hüseyin Rahmi, “Fazîlet ve Mefsedet”[Edebiyat dünyası ve yazı atmosferi konulu bir yazı], s. 144-147.

Ali Emîri, “Gazel”[Şiir], s. 148-149.

Süleyman Nazif, “Mehd-i Mâziden Gazel”[Şiir], s. 149.

Cevat Rüştü, “Çiçek Edebiyatı”[“Süleyman Nazif Bey’e”ithâf edilmiş, Edebiyatımızda çiçek konulu bir yazı], s. 150-152.

Ahmet Sâkî, “Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât”Güstav Löbon’un Âsârından”[Geçen sayılardan devam eden bir yazı], s. 153-154.

Sami Paşazâde Sezâî, “[Dâ-i Nipyon]’dan Bir Parça”[Sezâî’nin Japonya’ya seyâhatinde dikkatini çeken bir isimden alıntı yaparak çevirdiği bir yazı], s. 155-156.

Celâl Nûri, “Zaman, I”, [Zaman nazariyesinin irdelendiği bir yazı], s. 157-159.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[19-24 Eylül 1917 tarihleri arasında savaştan haberler, ülkelerin durumu], s. 159-160.

Sene : 1, Cilt:2, Nr:36-5, 18 Zilhicce 1335, Cumartesi, 6 Teşrînievvel 1917

“Süleyman Paşazâde Sâmi, Süleyman Nesib Bey’in İrtihal-i Müessifi”[Ölüm İlâm],s. 160.

Fuad Hulûsî, “Üstâdın Üfulü” [Üstâdın ölümü ardından yazarın kalemine gelenler], s. 161-163.

Fâik Âli, “Pâyitahtın Kapısında”, [Sultanlık ve saltanat üzerine yazılmış mensur bir parça], s. 164-166.

Müttekâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair”, [32. sayıda ele alınan şecere, soy konulu bir yazının devamı], s. 167-168.

Ahmet Hikmet, “Aache Deresi Kenarında”[Şiir], s. 169-170.

Celâl Nûri, “Millî Tarih, Tenkîdî Tarih”[Tarih çeşitlerini tenkîdi ve millî olmak üzere ayrı ayrı değerlendiren bir makale], s. 171-173.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[I. Dünya Savaşı’nın seyri ve yeni gelişmeleri aktaran bir makale], s. 174-176.

Sene:1, Cilt:2, Nr:37, 25 Zilhicce 1335, Cumartesi, 13 Teşrînievvel 1918

Fâik Âli, “En Aziz Arkadaşım Sâmi’ye”[Şiir], s. 177.

Mütekâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair”, [Geçen sayıdan devam], s. 178-180.

Samih Rif’at, “Geceler”[Şiir], s. 180.

Ali Emîri, “Gazel Tarzı ve Tiyatro”, [Güzel san’âtlar, şiir, tiyatro konulu yazıda, Ali Emîri yaşadığı bir olayı Celâl Nûri’ye anlatmaktadır], s. 181.

Ali Emîri, “Gazel”[Şiir], s. 182.

Tahsin Nâhid, “Kırpıklarının Gölgesi”[Şarkı], s. 183.

İbn-ül Emin Ali Haydar İlmî, “Rubâiyat-ı Hayyâm’dan”, [Şiir], s. 183.

Ahmet Sâkî, “Siyâsî Kundakçılar” [Dönem politikasına eleştiriler yönelten bir makale], s. 184-186.

Celâl Nûri, “Katarât-ı Efkâr”[Celâl Nûri’nin derlemiş olduğu bir yazı], s. 187-189.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[25 Eylül-1 Teşrinievvel 1917 tarihleri arasında savaştan haberler, ülkelerin durumu], s. 189-192.

Sene :1, Cilt:2, Nr:38, 2 Muharrem 1336, Cumartesi, 20 Teşrinievvel 1917

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr”[Derleme bir yazı], s. 193-195.

Ali Emîri, “Gazel”[Şiir], s. 196.

Hüseyin Dâniş, “Yine Ona”[Şiir], s. 197.

Süleyman Şevket, “Sâmi Bey [Süleyman Nesib] Hakkında”[Süleyman Nesib’in memleketin fikir ve san’ât hayatına katkılarından bahseden bir yazı], s. 198-202.

Celâl Nûri, “Venedik”[İspanya, Portekiz ve Amerika’nın Venedik üstündeki düşünceleri], s. 202-206.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[Savaştan haberler, ülkelerin durumu], s. 206-207

Sene : 1, Cilt:2, Nr:39, 9 Muharrem 1336, Cumartesi, 28 Teşrînievvel 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr”[Felsefi bir yazı], s. 208-212.

C. N. “Dürrişehvar Sultan”[Dürrişehvar Sultan hakkında bir şiir], s. 212-213.

Ali Emîri, “Edib-i Lebîb Celâl Nûri Beyefendi’ye, [Tayyareleri konu alan ve Celâl Nûri’ye hitaben yazılmış bir mensur şiir], s. 215-215.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair “[Eski Türkler’in Avrupalılar’ın ecdâdı olduğunun iddia edildiği yazıda soy-şecere konusu ele alınmış], s. 216-218.

Sâmi Rıf’at, “Tanbûrî Cemil Merhûm İçin”[Şiir], s. 218-219.

Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât; Mukaddime”[Fransız İhtilâli ve inkılâb hareketlerini konu alan bir çeviri yazının giriş bölümü], s. 219-222.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[17-23 Teşrînievvel 1917 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren bir yazı], s. 222-224.

Sene :2, Cilt :2, Nr: 40, 12 Muharrem 1336, Cumartesi, 3 Teşrînisânî 1917

E. S “İcmâl-i Efkâr” [Süreyya Beyefendi’ye Mektup, Almanya’da Seviyye-i Fenniye, Şikagolu bir müellifin kitabının okunması ve bu kitap üzerine düşünceler konu edilmiş], s. 225-227.

Hüseyin Dâniş, “Necm-i Seher” [Şiir], s. 227.

Tahsin Nâhid, “Âhû” [Şarkı], s. 228.

Cevat Rüştü, “Milli Çiçeklerimizden Fulya ve Giritlâlesi’nin Tarih-i Zuhûru”, [Çiçekçilik tarihi konu edilmiş], s. 228-231.

Ahmet Sâkî, “Edebiyat-ı Nisâfiye Muhârebe Zamanında Kadınlar, Nefs-i Emmâre”[Kadınların toplum içinde yerlerine dikkat çeken bir yazı], s. 232-235.

Celâl Nûri, “Katarât-ı Efkâr”[Celâl Nûri’nin derlemiş olduğu bir yazı], s. 235-237.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[23-30 Teşrînievvel 1917 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren bir yazı], s. 237-240.

Sene : 2, Cilt:2, Nr:41, 23 Muharrem 1336, Cumartesi, 10 Teşrînisânî 1917

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr”[Diller ve ortak kelimelerden bahseden bir yazı], s. 241-243.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair”[40’inci sayıdan devam], s. 244-246.

Fâik Âli, “Tagazzül”[Gazel], s. 246.

Samizâde Süreyya, “Bir Muhâvere ki hâlâ unutmadım; Japonya’da Vahdet-i Amâl”[Yazarın Tokyo’da bulunduğu süre içinde görüştüğü Japon bir profesörle konuşmalarını aktardığı bir yazı], s. 247-249.

Dâvâ vekili muallim Girîdî Ahmet Sâkî, “Siyâsette Fücûr ve Mönro Usûlü”[Peşte Darülfünûn’unun hocalarından Henry Marçalı’nın bir eseri esas alınarak yazılmış bir yazı], s. 249-254.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[Cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 254-256.

Sene : 2, Cilt:2, Nr:42, 1 Safer 1336, Cumartesi, 17 Teşrînisânî 1917

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr”[“Avrupa Bizi Nasıl Biliyor?”alt başlığı ile verilen ve Avrupa karşısında Türkler’i değerlendiren bir yazı], s. 257-259.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Feriki Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair”[41’inci sayıdan devam], s. 259-261.

Tahsin Nahid, “O Akşam”[Şarkı], s. 262.

Ali Haydar İlmî, “Gazel”s. 262.

Mehmed Zeki, “Eski Bir Vezirimizin Hediyeleri”[Osmanlıda saltanat sahiplerinin cülûsları ve dönemdeki hediyeleşmeyi anlatan bir yazı], s. 263-267.

Samizâde Süreyya, “Memleket-i Ezhâra Dair, Japonya’da Sanayi-i Nefise”[Japonya’da sanayileşme faaliyetleri], s. 267-270.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 270-272.

Sene :2, Cilt :2, Nr:12-43, 8 Safer 1336, Cumartesi, 24 Teşrînisânî 1917

Celâl Nûri “İcmâl-i Efkâr”[Millet, milliyet, milli kültür], s. 273-275.

Ahmet Sâkî, “Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât-ı Medhal-ı Tarihe İrca’-i Nazar”[Güstav Löbon’un Âsârından Fransız İhtilâli ve Fransız İhtilâline dair yazılmış bir yazı çevirisi], s. 275-276.

Fâik Âli, “Oğlum Mûnis’e” [Kıta], s. 276.

Cevat Rüşdü, “Tarih-i Ziraat-i Osmanîye Tedkîkâtından”[“Lâle Edebiyat’ı”yan başlığı ile verilen yazıda lâlenin ve çiçekçiliğin Osmanlı’nın genel hayatındaki yerine değiniyor], s. 277-280.

Ahmet Sâkî, “Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât”[Güstav Löbon’un Âsârından Fransız İhtilâli ve Fransız İhtilâline dair yazılmış bir yazı çevirisi], s. 280-282.

Celâl Nûri “Nemse ve Macar”[Nemse ve Macaristan’ın Osmanlı için durumunun ne olduğundan bahsedilmiş], s. 282-285.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[Cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 285-288.

Sene : 2, Cilt:2, Nr:13-44, 15 Safer 1336, Cumartesi, 1 Kânûnievvel 1917

Fatma Âliyye, “İcmâl-i Efkâr”[“Tarîk-i Mesaîde Kadın”alt başlığı ile verilen yazıda toplumda kadının yeri konu edilmiş], s. 289-292.

Nigâr Bint-i Osman, “Hamîmeli”[Şiir], s. 292-293.

Tahsin Nâhid, “Gece Kuşları”[Şarkı], s. 294.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair”[41. sayıdan devam], s. 294-296.

Ahmet Sâkî, “Venizelos Hükümeti”[Siyâsî içerikli bir yazı], s. 297-299.

Celâl Nûri, “Nemse ve Macar”[Geçen sayıdan devam], s. 299-302.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[Cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 302-304.

Sene : 2, Cilt:2, Nr:14-45, 22 Safer 1336, Cumartesi, 8 Kânûnisânî 1917

Helvacızâde, “İcmâl-i Efkâr”[Bolşevik İhtilâli ve Rusya’nın durumu], s. 305-308.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Feriki Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair”[Geçen sayıdan devam eden bir yazı], s. 308-310.

Fâik Âli, “Gazel”s. 311.

Faruk Nâfiz, “Yolcu”[Şiir], s. 312.

Dâvâ Vekili Muallim Giridî Ahmet Sâkî, “Venizelos ve Hükümeti”[44 numaralı sayıdan devam], s. 312-315.

Celâl Nûri, “Nemse ve Macar”[Geçen sayıdan devam], s. 315-318.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[Cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 302-304.

Sene : 2, Cilt :2, Nr:15-46, 29 Safer 1336, Cumartesi, 15 Kânûnievvel 1917

Helvacızâde, “İcmâl-i Efkâr”[Fransızlar’ın İngilizler’le olan siyâsî ve ticarî bağlantılarını anlatan bir makale], s. 321-324.

Tevfik Lâmi, “Gazel”s. 324.

Mehmet Zeki, “Bec’te Osmanlı’da Sefiri” [Osmanlı’da sefâretlerdeki görev ve görevlendirmeler Sokollu’nun III. Murad üzerindeki nüfûzu], s. 325-329.

Ahmet Sâki, “Hakk-ı Tasrif Bizde Sûret-i Tevsiki”[Beşeriyetin terakkiyatı], s. 329-331.

Celâl Nûri, “Katarât-ı Efkâr 3” [40. sayıdan devam], s. 331-333.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp” [Cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 333-336.

Sene : 2, Cilt :2, Nr: 16-47, 8 Rebülevvel 1336, Cumartesi 22 Kânûnievvel 1918

Celâl Nûri “İcmâl-i Efkâr”[“Talebe-i Osmâniye ve Avrupa”alt başlığı ile verilmiş olan yazıda Sultan Abdülhâmid’in Fransa’ya eğitim için gönderdiği talebeler konu edilmiş], s. 337-340.

Süleyman Nazif, “Diyâr-ı Fuzûlî”[Şiir], s. 341.

Tahsin Nâhid, “Karlı Berkân”[Şiir], s. 342.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair”, [Geçen sayıdan devam eden bir yazı], s. 342-344.

Mehmet Zeki, “Şehzâde Beyazıd I” [Tarihî bir yazı], s. 344-349.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[Cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 350-352.

Sene : 2, Cilt :2, Nr:17-48, 14 Rebülevvel 1336, Cumartesi, 29 Kânûnievvel 1917

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr”[Bizde Erbâb-ı Hâl-i Rikkat], s. 353-355.

Ç. R, “Türkiye’de Servet-i Madeniye”[Madenler ve madencilik sektörü], s. 355-357.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair”[Türkler için sarf edilen “barbar”kelimesinin ehemmiyet-i tarihiyesi], s. 357-360.

Ahmet Sâkî, “Fransa’da Zihniyet”[Batı dünyasına ve Rusya’ya dair karşılaştırmalı düşüncelerinde yansıtıldığı; Fransa ve Fransız İhtilâlini değerlendiren bir yazı], s. 360-363.

Kemâl Reşid, “Ölmeyen”[Bizdeki ve batıdaki “tahassüsât”ı karşılaştıran ve dünyamız hakkında düşüncelerin dile geldiği bir tenkid], s. 363-366.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[Cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 350-352.

Sene : 2, Cilt :2, Nr:18-49, 21 Rebîülevvel 1336, Cumartesi, 5 Kânûnisânî 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr”[Edebiyatımız ve eski edebiyatlar hakkında düşünceler], s. 369-371.

.....,“ Atî Refikimiz”[Şiir], s. 371-375.

Emine Semiye, “Topkapı Saray-ı Hümayûnunu Ziyâret”[Yazarın Topkapı Sarayı’nı ziyâreti esnasında gözlemlerini kaleme aldığı bir yazı], s. 375-378.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair”[Geçen sayıdan devam], s. 378-379.

E. S, “Keşfiyât ve İhtirâat Muharebesi”[İktisadî menfâatlerin sebep olduğu savaşları anlatan tarihî örnekler veren bir makale], s. 379-382.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[Cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 382-384.

Sene : 2, Cilt :2, Nr:19-50, 28 Rebülevvel 1336, Cumartesi, 12 Kânûnisânî 1918

Süleyman Nazif, “İran Edebiyatı’nın Edebiyatımıza Te’sîri”[Asırlardan beri yanı başımızda uzayan Şark dünyasının kültürünü taşıyan İran Edebiyatı’nın bizim hayatımıza, san’atımıza ve özellikle Edebiyatımıza etkilerinin konu edildiği bir makale], s. 385-387.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair”, [Geçen sayıdan devam], s. 387-389.

Emine Semiye, “Topkapı Saray-ı Hümayununu Ziyâret”[Yazarın Topkapı Sarayını ziyâreti esnasında gözlemlerini kaleme aldığı bir yazı], s. 390-396.

Celâl Nûri, “Vücûb-ı Vücûd”[Sohbet yazısı], s. 396-397.

Ali Mükerrerem, “Hayal Nesimleri”[şiiir], s. 398.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[2-8 Kânûnisânî 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 399-400.

Sene : 2, Cilt :3, Nr20-51, 6 Rebüülâhîr 1336, Cumartesi, 19 Kânûnisânî 1918

Süleyman Nazif, “İran Edebiyatı’nın Edebiyatımıza Te’sîri”[Asırlardan beri yanı başımızda uzayan Şark dünyasının kültürünü taşıyan İran Edebiyatı’nın bizim hayatımıza, san’atımıza ve özellikle edebiyatımıza etkilerinin konu edildiği bir makale], s. 401-404.

Süleyman Şevket, “San’ât ve Hayat Arasında” [Yaşanan sosyal hayatın san’âta etkileri, ve tarih içinde bir yolculuk yaparak bazı kavramların irdelenmesi], s. 404-408.

Feylesof Rızâ Tevfik, “Hep Sendedir”[Şiiir], s. 408-411.

Samizâde Sezaî, “Japonya’da Bazı Akideler” [Bir mâbedi ziyâret nedeniyle kaleme alınmış, gözlemler ve duygular] s. 411-414

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp” [9-16 Kânûnisânî 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı] s. 415-416.

Sene : 2, Cilt :3, Nr: 21-5, 13 Rebûlâhir 1336, Cumartesi, 26 Kânûnisânî 1918

E. A, “Gazel-i Şâhâne”[Gazel], s. 417-418.

Süleyman Nazif, “İran Edebiyatı’nın Edebiyatımıza Te’sîri”[Asırlardan beri yanı başımızda uzayan Şark dünyasının kültürünü taşıyan İran Edebiyatı’nın bizim hayatımıza, san’atımıza ve özellikle Edebiyatımıza etkilerinin konu edildiği bir makale], s. 418-419.

Rızâ Tevfik, “Şâm-ı Garîbân”[Şiir], s. 420-421.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair”[“Cedler”başlıklı yazının geçen sayıdan devamı.], s. 422-424.

Doktor Bafıralı Yanku, “Hasbihallerim”[Hayat üstüne yazılmış bir beyitin yazara düşündürdükleri], s. 425-428.

Abdülfeyyâz Tevfik, “Kıymet-i Elvân” [Renkler, renklerin insan üzerindeki tesirleri], s. 428-431.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp” [17-22 Kânûnisânî 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 431-432.

Sene : 2, Cilt :3, Nr:22-53, 20 Rebûlâhir 1336, Cumartesi, 2 Şubat 1918

E.S.“İcmâl-i Efkâr” [Âli Emîrî Efendi’nin millî irfân konusundaki derinliğinden bahsedilmiş], s. 433.

Ali Emîrî Efendi, “Divân-ı Hazretî Fatih’ten Bir Gazel-i Âşıkâne ve Şâhâne”, [gazel],s.434 .

Faîk Âli, “Gerçek Ne Güzelmişsin! . . .”, [Şiir], S. 435.

Süleyman Nazif, “İran Edebiyatı’nın Edebiyatımıza Te’sîri” [Asırlardan beri yanı başımızda uzayan Şark dünyasının kültürünü taşıyan İran Edebiyatı’nın bizim hayatımıza, san’atımıza ve özellikle Edebiyatımıza etkilerinin konu edildiği bir makale], s. 435-437.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair” [Geçen sayıdan devam], s. 437-439.

Celâl Nûri, “Osmanlılar’ın Avrupa’daki Müstemlekâtı” [Osmanlı İmparatorluğu’nun Avrupa coğrafyasındaki hareketliliğinden ve aldığı topraklardan bahsedilmiş], s. 439-443.

Cevat Rüşdî, “Fennî Mehmet Çelebi”[Tarih-i Ziraat-i Osmanîye Tedkikâtından, “Meşhur eski çiçek meraklılarından” alt başlığıyla verilen yazıda çiçek ve çiçekçilik konusuyla ilgili olan Mehmet Efendi konu edilmiş.] s. 443-445.

Ahmet Sâkî, “Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [Güstav Löbon’un Âsârından Fransız İhtilâli ve Fransız İhtilâline dair yazılmış bir yazı çevirisi], s. 446-447.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp” [22-30 Kânûnisânî 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı] s. 448.

Sene : 2, Cilt :3, Nr: 23-54, 27 Rebûlâhîr1336, Cumartesi, 8 Şubat 1918

Sırrızâde İbrahim, “Münazara ve İslâmiyet” [Tartışma ve bunun dindeki yeri konusunda felsefi bir yazı], s. 449-551.

Nigâr Bint-i Osman, “Talebkâr-ı Şiir Olan Mîni Mîni Dürrişehvâr Sultan’a”, [Şiir], s. 451-452.

Rızâ Tevfik, “Nefs-i Levvâmenin Bana Hitâbî”[Nesîme-i Yevmîmiz, Âtî’den], [Şiir], s. 452-453.

Süleyman Nazif, “İran Edebiyatı’nın Edebiyatımıza Te’sîri” [Asırlardan beri yambaşımızda uzayan Şark dünyasının kültürünü taşıyan İran Edebiyatı’nın bizim hayatımıza, san’atımıza ve özellikle edebiyatımıza etkilerinin konu edildiği bir makale], s. 454-456.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair” [“Cedler”başlıklı yazı geçen sayılardan devam], s. 457-460.

Muhsin Naîm, “Betofen’in Ölümü” [Ünlü besteci konu edilmiş], s. 460-463.

Celâl Nûri, “Osmanlılar’ın Avrupadaki Müstemlekâtı” [Eflak ve Boğdan alt başlıklı yazıda Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa coğrafyasındaki hareketliliğinden ve aldığı topraklardan bahsedilmiş], s. 463-464.

Sene : 2, Cilt :3, Nr: 24-55, 4 Cemâziyelevvel 1336, Cumartesi, 16 Şubat 1918

Süleyman Nazif,“İran Edebiyatı’nın Edebiyatımıza Te’sîri” [Asırlardan beri yanbaşımızda uzayan Şark dünyasının kültürünü taşıyan İran Edebiyatı’nın bizim hayatımıza, san’atımıza ve özellikle Edebiyatımıza etkilerinin konu edildiği bir makale], s.465-467.

Haydarîzâde İbrahim Efendi, “Mektubât” [Şiir], s. 467.

Yaşar Şâdi, “Hazan” [Şiir], s. 468-469.

Feridun Nüzhet, “Aşk-ı Bî-zafer” [Şiir], s. 469-470.

Ali Nihad, “Topkapı Sarayı Hakkında” [Topkapı Sarayı konu edilmiş], s. 470-473.

Ahmet Sâkî, “Fransa İhtilâli ve Ruhîyat-ı İnkılâbât” [Güstav Löbon’un Âsârından Fransa ve Fransız İhtilâline dair yazılmış bir yazı çevirisi; “Halka Göre İnkılâbın Mânâsı”alt başlığı ile verilmiş], s. 473-475.

Celâl Nûri, “Osmanlılar’ın Avrupadaki Müstemlekâtı” [Eflak ve Boğdan alt başlıklı yazıda Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa coğrafyasındaki hareketliliğinden ve aldığı topraklardan bahsedilmiş], s. 475-477.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp” [13 Şubat 1918 tarihi itibarıyla cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 478-480.

Sene : 2, Cilt :3, Nr: 25-56, 11 Cemâziyelevvel 1336, Cumartesi, 23 Şubat 1918

Süleyman Nazif, “İran Edebiyatı’nın Edebiyatımıza Te’sîri” [İran Edebiyatı’nın edebiyatımıza etkilerini anlatan bir makale], s. 481-483.

Fâik Âli, “Yine Sen, Her Zamanda Her Yerde” [Şiir], s. 483-484.

Yaşar Şâdi, “Tâmât-ı Garâm” [Şiir], s. 484-485.

Reşit Süreyya, “Şebâb” [Şiir] . s. 485-486.

Ziraat Mütahhasısı Cevad Rüşdü, “Tarih-i Ziraat-i Osmanîye Tedkikâtından, Meşâhir-i Lâleperverândan Ataullah Efendi” [Ataullah Efendi'nin ziraî çalışmaları konu edilmiş], s. 487-488.

Muhsin Nâim, “Hayat-ı San'atkârane Valaskuez Diyego Dusilva 1599-1660” [San'ât ve San'atkârlar hakkında kaleme alınmış bir yazı], s. 488-490.

Ahmet Sâkî, “Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [Güstav Löbon'un Âsârından Fransa ve Fransız İhtilâline dair yazılmış bir yazı çevirisi; “Halka Göre İnkılâbın Mânâsı” alt başlığı ile verilmiş], syf. 490-492.

Celâl Nûri, “Osmanlılar'ın Avrupadaki Müstemlekâtı”[“Eflak ve Boğdan”alt başlıklı yazıda Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa coğrafyasındaki hareketliliğinden ve aldığı topraklardan bahsedilmiş], s. 492-493.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp”[14-20 Şubat 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 494-496.

Sene : 2, Cilt :3, Numara: 26-57, 18 Cemâziyelevvel 1336, Cumartesi, 2 Mart 1918

Mütekâid Erkân-ı Harbiye Feriki Enver, “Türkler'in Menşe'ine Dair” [Geçen sayıdan devam], s. 497-500.

Fâik Âli, “İntibâh” [Şiir], s. 501.

M. Rüşdî, “Terennüm”[Şiir], s. 502.

Süleyman Nazif, “İran Edebiyatı'nın Edebiyatımıza Te'siri” [Geçen sayıdan devam], s. 502-505.

Ziraat Mütahhasısı Cevad Rüşdî, “Tarih-i Ziraat-i Osmanîye Tedkikâtından, Meşâhir Lâleperverandan Ataullah Efendi” [Ataullah Efendi'nin ziraî çalışmaları konu edilmiş],s.506-508.

Muhsin Nâim, “Hayat-ı San’atkârane Valaskuez Diyego Dusilva” [Valaskuez hakkında] s. 508-510.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp” [21-27 Şubat 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 510-511.

Sene : 2, Cilt :3, Nr: 27-58, 25 Cemâziyelevvel 1336, Cumartesi, 9 Mart 1918

E. S. “İcmâl-i Efkâr; Hüner-i İslâm-ı Vatan-perverleri Cemiyeti” [“Merkez Komitesinin Beyannâmesi Münâsebetiyle”alt başlığı ile verilen yazıda İngilizce olarak yayınlanan 24 sayfalık beyannâmenin içeriğinden bahsedilmiş], s. 513.

Celâl Nûri, “Beşerin Gururu” [İnsanoğlunun yeryüzünde kurduğu hükümrânlığın insanda nasıl bir gurura sebep olduğunu içeriyor], s. 514-516.

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair” [Geçen sayıdan devam], s. 516-518.

Süleyman Nazif, “İran Edebiyatı’nın Edebiyatımıza Te’siri” [Geçen sayıdan devam], s. 519-521.

S. Mustafa, “Kabilyet Hayatımız Münâsebetiyle” [Vakit gazetesinde okuduğu bir yazı üzerine geçmişte ki ünlü komutanlardan örnekler vererek millî sınırlar dahilindeki kabilyetlerden bahsetmiş], s. 522-525.

Muhsin Nâim, “Tazarrû”[-Cavid’e- İthâf olunan yazıda Yaratıcının gücünden, büyüklüğünden, dağlardan, ırmaklardan bahsedilmiş.] s. 525-526.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp” [28 Şubat-6 Mart 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı] s. 526-528.

Sene : 2, Cilt :3, Nr:28-59, 3 Cemâziyelâhîr 1336, Cumartesi, 12 Mart 1918

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair” [Geçen sayıdan devam], s. 516-518.

Rıf'at Kürküt, "Hayat İçin Teâvün" ["Muhterem Celâl Nûri Bey'e" üst başlığı ile verilen yazıda hiçbir şeyin müstakil olmadığı, eserin etkilenme ile meydana geldiği ifade ediliyor.], s. 532-535.

Süleyman Nazif, "İran Edebiyatı'nın Edebiyatımıza Te'sîri" [Geçen sayıdan devam], s. 536-538.

Cevat Rüştü, "Garpta Çiçek, Lâle Merakı"[Batıda çiçekçiliğin konu edildiği bir yazı], s. 539-540.

Muhsin Nâim, "Rücû" "[Fâik Âli'nin bir şiirinden bir dörtlük alarak sevgiliye dönüş anlatılıyor], s. 541.

....., "Bir Haftalık Tarih-i Harp" [7-13 Mart 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı] s. 542-544.

Sene : 2, Cilt:3, Nr:29-60, 1 Cemaziyelahir 1336, Cumartesi, 21 Mart 1918

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, "Türkler'in Menşe'ine Dair" [Geçen sayıdan devam], s. 545-547.

Mehmet Bâkî, "Nefs-i Levvâme'ye Cevap" [Şiir], s. 548-549.

Süleyman Nazif, "İran Edebiyatı'nın Edebiyatımıza Te'sîri" [Geçen sayıdan devam], s. 550-553.

Ahmet Sâkî, "Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât" [Güstav Löbon'un Âsârından Fransa ve Fransız İhtilâline dair yazılmış bir yazı çevirisi; "Halka Göre İnkılâbın Mânâsı"alt başlığı ile verilmiş], s. 553-555.

Celâl Nûri, "Osmanlılar'ın Avrupadaki Müstemlekâtı" ["Eflak ve Boğdan"alt başlıklı yazıda Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa coğrafyasındaki hareketliliğinden ve aldığı topraklardan bahsedilmiş], s. 555-557.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp” [14-20 Mart 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 558-560.

Sene : 2, Cilt:3, Numara:30-61, 17 Cemâziyelâhîr 1336, Cumartesi, 30 Mart 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr” [“Edebiyatta Tecrübe”alt başlıklı yazıda edebiyatımız hakkında düşünceler ve retorik konusu incelenmiş], s. 561-563.

Mütekâid Erkân-ı Harbiye Ferikî Enver, “Türkler’in Menşe’ine Dair” [Kadim Yunan ile münâsebetlere değinilmiş], s. 563-567.

Faruk Nâfiz, “Bir Bağ İçinde” [Şiir], s. 567-569.

Süleyman Nazif, “İran Edebiyatı’nın Edebiyatımıza Te’sîri”[Geçen sayıdan devam], s. 570-571.

Ahmet Sâkî, “Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [Güstav Löbon’un Âsârından Fransa ve Fransız İhtilâline dair yazılmış bir yazı çevirisi], s. 572-574.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp” [21-27 Mart 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 574-576.

Sene : 2, Cilt:3, Nr:31-62, 24 Cemâziyelâhîr 1336, Cumartesi, 6 Nisan 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr” [Rızâ Tefvik ve Fâik Âli Bey’e Nâme-i Mekşûf alt başlıklı yazıda bu kişilerin san’ât alanındaki faaliyetlerinden ve keşfedilmelerinden bahs olunmuş], s. 577-580.

Süleyman Nâzif, “İran Edebiyatı’nın Edebiyatımıza Te’sîri” [Geçen sayıdan devam], s. 580-582.

Nigâr Bint-i Osman, “M. Rauf Bey İçin” [Şiir], s. 583.

Tefvik Nevzat, “Tebcil-i E’âzım” [Şiir], s. 584.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Yağmur, Yeni Bir Kanûn Tecribi” [Bazı dünya kentlerine bir yıl içinde düşen yağmur miktarları rakamlarla ifâde edilmiş.], s. 585-588.

Ahmet Sâkî, “Ahlâk-ı İctimaiye Tettebbuatından; Kanûn-ı Medeniyemizde Şâyân-ı Tedkîk Bir Mesâil” [Medeni Kanûn ve bunun toplumdaki tezahürü üzerine yazılmış bir yazı], s. 588-590.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp” [28 Mart -3 Nisan 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 591-592

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 32-63, 1 Recep 1336, Cumartesi, 13 Nisan 1918

Celâl Nûri, “31 Mart“, [31 Mart vakası], s, 593-596.

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr” [Milletlerin büyüklük ve küçüklükleri, bu nispette güçleri ve güçsüzlükleri ele alınmış], s. 596-599.

Rızâ Tevfik, “Zerdüşt Meselesi” [“Edib-i Muhterem İbn-i Rıf at Sami Beyefendi’ye” alt başlıklı yazıda Zerdüştlük konu edilmiş], s. 600-603.

Fâik Âli, “Muhıbb-i Necîbim Celâl Nûri’ye” [Şiir], s. 603-605.

Süleyman Nazif, “İran Edebiyatı’nın Edebiyatımıza Te’siri” [Geçen sayıdan devam], s. 606-607.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp” [4-10 Nisan 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 607-608.

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 33-64, 8 Recep 1336, Cumartesi, 20 Nisan 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr”[Osmanlı ve sosyal hayat konu edilmiş], s. 609-611.

Rızâ Tevfik, “Zerdüşt Meselesi” [“Edib-i Muhterem İbn-i Rıf at Sami Beyefendi’ye” alt başlıklı yazıda Zerdüştlük konu edilmiş], s. 612-615.

Sırrızâde İbrahim, “Kavm-i Arab’da Kabl-el- İslâm ve Bad’el İslâm Nisvân” [Arap aleminde din konusu ele alınmış], s. 616-618.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Devvâr-ı Fotoğraf” [Maziye ait fotoğraflar yorumlanmış, bunların insan üstünde bıraktığı etki], s. 618-621.

Ahmet Sâkî, “İstiklâl-i Millî, İstikbâl-i Mâlîmiz” [İnsanlık için bir felâket olan harbin toplum ve ekonomi üzerindeki etkilerinden bahsediyor], s. 621-622.

....., “Bir Haftalık Tarih-i Harp” [11-18 Nisan 1918 tarihleri arasında cepheden haberler ve yeni gelişmeler devletin durumu ve savaşın genel seyri hakkında okurları bilgilendiren haftalık bir yazı], s. 623-624.

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 34-65, 15 Recep 1336, Cumartesi, 27 Nisan 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr” [Geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağ kurarak hayat konusunda değerlendirmeler içeren bir yazı], s. 625-629.

Samih Rıf’at, “Zerdüş Mübahasesine Dair”, [Celâl Nûri Bey’e ithâf edilmiş Zerdüş konulu bir mektup], s. 629-635.

Rızâ Tevfik, “Zerdüş Meselesi” [“Edib-i Muhterem İbn-i Rıf’at Sami Beyefendi’ye”Zerdüşlük konulu mektup], s. 635-638.

Mustafa Reşit, “Şarkı”s. 639.

Abdülhak Mihrunnîsa, “Nigâr Hanım’a” [Şiir], s. 639-640.

C.N, “Leylâ Hanım’â” [Şiir], s. 640.

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 35-66, 22 Recep 1336, Cumartesi, 4 Mayıs 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr” [Avrupalı bir kadının doğu dünyasına ve Osmanlı’ya bakışı Celâl Nûri’nin Türk olduğunu öğrendikten sonraki şaşkınlığı ve hayreti içeriyor. Yazar burada Türkler’in siyah ya da sarı ırktan, giyimde perişan, sosyal olarak az gelişmiş bir millet olduğu önyargısını kırmaya çalışıyor.], s. 645-648.

Sırrızâde İbrahim, “Kavm-i Arab’da Kabl-el İslâm ve Bad’el İslâm Nisvan; İmâmet ve Hilâfet” [64. Sayıdan devam], s. 648-651.

Samih Rıf’at, “Zerdüş Meselesi” [Geçen sayıdan devam], s. 651-657.

Hüseyin Dâniş, “İkinci Tenkîde Cevap, “Köprülüzâde Fuad Beye”, [Dönemdeki kalem tartışmalarından biri, tenkîde cevap], s. 657-662.

Fâik Âli, “Arûz ve Kasîde” [Şiir], s. 662-663.

Mustafa Reşit, “Avdet”[Şiir], s. 663-664.

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 36-67, 29 Recep 1336, Cumartesi, 11 Mayıs 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr, Türkçülük ve Halkçılık” [Toplumsal ve siyâsî konulu bir makale], s. 665-668

Fâik Âli, “Hep Gül”[Şiir], s. 668

Samih Rıf’at, “Feylesof Rızâ Tevfik Beyefendi’ye” [Rızâ Tevfik’in Lisân ve milliyet konusunda kaleme aldığı yazıya cevaben yazılmış bir mektup], s. 669-676.

Rızâ Tevfik “Eski Muhibbim İbn-i Rıf’at Samih Beyefendi’ye”, [Devam eden kalem tartışmasında Rızâ Tevfik’in Rıf’at Samih’e cevabı], s. 676-682

Reşit Süreyya, “Muhterem Şairlerimize” [Aruz vezni konu edilmiş, arûz örnekleri ve tavsiyeler], s. 682-686.

Mustafa Reşit, “Şarkı”s. 686.

Rızâ Tevfik, “Muhterem Celâl Nûri Beyefendi’ye” [Genç şair Reşit Süreyya’yı takdim ettiğini bildirir kısa bir yazı], s. 687.

Reşit Süreyya, “Lisân” [Şiir], s. 687-688.

Hasan Zeki, “Pan” [Şiir], s. 688.

Hüseyin Nâhid, “Altın Marşı” [Şiir], s. 689.

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 37-68, 7 Şaban 1336, Cumartesi, 18 Mayıs 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr; Irk ve Millet” [Geçen sayıdan devam], s. 689-693.

Mustafa Reşit, “Heybeli Ada” [Şiir], s. 693.

E. A. M. “Mir’at-ı Sâfi’den” [Gazel], s. 694.

Rızâ Tevfik, “Zerdüşt Meselesi, İbn-i Rıf’at Samih Beyefendi’ye” [Mektup], s. 695-699.

Samî Rıf’at, “Feylesof Rızâ Tevfik Beyefendi’ye” [mektup], s. 699-706.

Doktor Reşit Süreyya, “Muhterem Şairlerimize” [Geçen sayıdan devam], s. 707-712.

Sâdık Vicedâni, “İstikrâz Manzûmesi” [Şiir], s. 713.

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 38-69, 14 Şaban 1336, Cumartesi, 25 Mayıs 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr”, “Nazariyelerin Değeri” [Felsefi içerikli nazariyeleri konu edinen bir yazı], s. 713-716.

Sırrızâde İbrahim, “Tal’âk” [Kur’ân-ı Kerim’deki Tal’âk ve Nisâ sûreleri ışığında kadın ve boşanma kavramı konu edilmiş], s. 717-719.

Samî Rıf’at, “Zerdüşt Meselesi, Feylesof Rızâ Tevfik Beyefendi’ye” [Geçen sayıdan devam], s. 719-729.

Rızâ Tevfik, “Muhibb-i Kadim İbn-i Rıf’at Samih Beyefendi’ye” [Polemikte Rızâ Tevfik’in Rıf’at Samih’ye cevabı], s.729-735.

Mustafa Reşit, “İntihâr” [Şiir], s. 736.

....., “Mir’at -ı Sâfi’den” [Gazel], s. 736.

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 39-70, 21 Şaban 1336, Cumartesi, 1 Haziran 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr, Vezin Meselesi” [Şiirde vezin konusu ele alınmış], s. 737-739.

Rızâ Tevfik, “Zerdüşt Meselesi”[Geçen sayıdan devam], s. 740-746.

Sami Rıf'at, “Feylesof Rızâ Tevfik Beyefendi'ye”[Samih Rıf'at Beyefendi'ye sert dille yazılmış bir mektup], s. 746-754.

Hüseyin Cavid, “Çarşaf” [Şiir], s. 754-755.

Hüseyin Cavid, “Çekinme Gül” [Şiir], s. 755.

....., Tevfik, “Bir Şi'r-i Zî-ruh” [Şiir], s. 756.

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 40-7, 28 Şaban 1336, Cumartesi, 8 Haziran 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr” [Dil ve Edebiyat konulu bir makale], s. 757-760.

Fâik Âli, “O Mabûde-i Hande'ye” [Şiir], s. 760.

Mustafa Reşit, “Şarkı”s. 761.

Hüseyin Dâniş, “Yine Köprülüzâde Fuad Beye”[Mektup], s. 761-768.

Rızâ Tevfik, “İbn-i Rıf'at Sami Beyefendi'ye” [Devam eden polemikte Rızâ Tevfik'in Rıf'at Samih'ye Cevabı], s. 768-769.

Samih Rıf'at, “Zerdüşt Meselesinde Son Darbe, Feylesof Rızâ Tevfik Beyefendi'ye” [Tartışmanın son yazısı], s. 770-780.

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 41-72, 2 Ramazan 1336, Cumartesi, 15 Haziran 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr” [Mâbeyîn-i Hümâyun baş kâtibi Sâbıkî Cevad Bey'e ithâf edilmiş bir yazı], s. 781-783.

Kozanzâde Cenab Muhiddin, “Aruz Ve Hece Vezni I” [Vezin çeşitleri üzerine yazılmış bir yazı], s. 74-787.

Tevfik Nevzâd “Yeni Hayat Münâsebetiyle” [Ziya Gökalp'in “Yeni Hayat”adlı eseri hakkında bir değerlendirme,], s. 787-790.

Süleyman Nazif, “İran Edebiyatı’nın Edebiyatımıza Te’sîri” [63. sayıdan devam], s. 791-793.

Kozanzâde Cenab Muhiddin, “Şimdiki Hissim”[Şiir], s. 793.

R. S. “Kari’lerimden küçük bir istirhâm” [Dört beş satırlık bir rica yazısı], s. 794.

Reşit Süreyya, [Şarkı], s. 794.

Mustafa Reşit. [Şarkı], s. 795.

S. . . . “Hak –Vazife” [“Gözlerimi açarım /Her hakkımı alırım” Alman filozof Kant’ın bu nazariyesinin topluma yerleştirilmesinin doğru olmadığı ifade ediliyor. “Hak yok vazife vardır”fikri tartışılıyor], s. 795-796 .

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 42-73, 13 Ramazan 1336, Cumartesi, 22 Haziran 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr, Darülfünûn’un Anadolu’ya Nakli” [Avrupa kentlerinden Londra, Paris, Newyork, Sorbon gibi Avrupa kentlerinde üniversitelerin şehir hayatına etkilerinden ve bizde üniversitelerin hep büyük şehirlerde olduğundan bahsediliyor], s. 797-799.

Haydarîzâde İbrahim, “Kavm-i Arab’da Kabl-el İslâm ve Bad-el İslâm-ı Nisvân”, [64, 66, 69 numaralı sayılarımızdan devam], s. 800-804.

Kozanzâde Cenab Muhiddin, “Simâ-yı Hicrân” [Şiir], s. 804-805.

Hurşid Paşazâde Mahmud, “Fâik Âli Beyefendi’ye Bir Takdîme-i Ta’zim” [Şiir], s. 805-806.

Kozanzâde Cenab Muhiddin, “Millî Edebiyat Hakkında” [Millî Edebiyat hakkında görüşleri], s. 806-808.

Mustafa Reşit. “Şarkı”s. 808.

Ahmet Sâkî, “Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [Güstav Löbon’un Âsârından Fransız İhtilâli ve Fransız İhtilâline dair yazılmış bir yazı çevirisi], s. 809-810.

Mustafa Reşit. “‘Ajur’ Çorap” [Şiir], s. 811.

Samih Rif’at, “. . . . ., Rezzâk-ı Âlemîni” [Şiir], s. 812. .

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 43-74, 20 Ramazan 1336, Cumartesi, 29 Haziran 1918

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr; Türkçe'nin Galebe ve Muzafferiyeti” [Bir ülkenin her alanda zafere ulaşmasında dilin önemini vurgulayan ve dünyadan örnekler veren bir makale], s. 813-816.

Mehmet Zeki, “Huzûr-ı Hümâyün Dersleri” [Ramazan ayının ilk on gününde ikindi ile akşam saatleri arasında işlenen sekiz dersten bahsedilmiş], s. 816-819.

Fâik Âli, “Kalbim”[Şiir], s. 819-820.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Arzımızın Cevâhir-i Uzviyyesi” [İçinde yaşadığımız dünya ve doğal kaynaklar ele alınmış], s. 820-822.

Kozanzâde Cenab Muhiddin, “Aşk Esîri” [Şiir], s. 823.

Mustafa Reşit. “Şarkı”s. 824.

Reşit Süreyya, “Mizâc-ı Evzân” [Vezinler konu edilmiş, şiirde yeni tarzlardan bahsedilmiş], s. 824-826.

M. Şükrü, “Bulgaristan'da Fırkalar Ve Siyâsî Cereyan”[Bulgaristan'ın siyâsî görüntülerden alıntılar], s. 826-828.

Sene : 2, Cilt:3, Nr: 44-75, 27 Ramazan 1336, Cumartesi, 6 Temmuz1918

....., “İrtihâl-i Padişah” [Sultan Mehmed-i Sadîs hazretlerinin tahttan inişi ve cülûslarını anlatan bir yazı ve devamında şiir], s. 829-833.

Celâl Nûri, “İcmâl-i Efkâr; Ermeniler ve Ermenistan” [Ermeni tarihi ve bu millete ait özellikler anlatılıyor], s. 833-839.

Kozanzâde Cenab Muhiddin, “Millî Edebiyat Hakkında” [73 numaralı sayıdan devam], s. 833-839.

Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon'un Âsârından Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât, İhtilâl Zamanında Hakkım Olan Zihniyetler” [73 numaralı sayıdan devam], s. 843-844.

Sene : 2, Cilt:4, Nr: 76, 4 Şevvâl 1336, Cumartesi, 13 Temmuz1918

Nezihe Muhiddin, “Rüzgârlar Neler söylüyor?” [Baharın gelişiyle tabiattaki canlanma], s. 845-847.

Mehmet Zeki, “Taklîd-i Seyf” [Şehzâdeler tahta geçince yapılan kılıç kuşanma merâsimlerini anlatıyor], s. 847-852.

İbn-i’ül Emin Ali Haydar İlmî, “Kıt’a” [Ömer Hayyam’dan Bir Rubâî], s. 853.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Cevâhir-i Sema” [Baharda gökyüzünün farklı zamanlarda aldığı değişik güzel haller], s. 853-857.

Samizâde Süreyya, “İslâm ve Biz” [İslâm’ın yaşayışımız, hareketlerimiz, kararlarımız üzerindeki etkileri], s. 857-859.

Mustafa Reşit, “Büyük Ada” [Şiir], s. 859-860.

Sene : 2, Cilt:4, Nr: 77, 11 Şevvâl 1336, Cumartesi, 20 Temmuz1918

Celâl Nûri, “Cıvıklar Hastanesinde” [Paris’te aristokrat bir hastanenin tımarhanesinden intibalar], s. 861-863.

Süleyman Nazif, “Firâk-ı Irak’tan: Yâr-ı Nâîm” [Şiir], s. 864-865.

Mehmet Zeki, “Viyana’da Osmanlı Sefiri” [Daha önceden sefârete tâbî olan Viyana’ya elli altı yıl sonra İbrahim Paşa’nın gidişi anlatılıyor], s. 866-872.

Mahmud Hilmi, “Fikir ve San’ât Tarihimize Doğru” [Tanzimatla birlikte değişen efkâr-ı umûmîyemiz ve Şinasi’nin fikir hayatı], s. 873-875.

Mustafa Reşit, “Kaçmış Kuşa” [Şiir], s. 875-876.

Sene : 2, Cilt:4, Nr: 78, 17 Şevvâl 1336, Cumartesi, 27 Temmuz 1918

Celâl Nûri, “Gurre-i Garra Hanım’ın İrtihâli” [Bir genç kızın düğünde ölümü], s. 877-880.

Doktor Reşit Süreyya, “Mizâc-ı Evzân” [Vezinler üzerine bir değerlendirme], s. 880-884.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Umûmî ve Edebî Hayat”, [Hayat üzerine felsefi ve gerçekçi yorumlar], s. 885-888.

Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât, İhtilâl Zamanında Hakkım Olan Zihniyetler” [75. sayıdan devam], s. 888-890.

Kozanzâde Cenab Muhiddin, “Gönül” [Şiir], s. 891-892.

Celâl İbrahim, “‘Mihri’ nin Kalbi” [Şiir], s. 892.

Sene : 2, Cilt:4, Nr: 79, 20 Şevvâl 1336, Cumartesi, 3 Ağustos 1918

Celâl Nûri, “Memleketimizdeki Beni İsrâil”Siyonizm ve Filistin’in tartışıldığı bir dönemde İstanbul’da ki Yahudiler hakkında bir yazı], s. 893-897.

Mahmut Hilmi, “Fikir ve San’ât tarihimize doğru; Şinasi’nin Divânı” [Şinasi’nin Divânı üzerine bir eleştiri], s. 898-901.

Nezihe Muhiddin, “Hüseyin Rahmi Beyefendi’ye” [Hüseyin Rahmi’nin san’ât anlayışını Avrupa’dan misâller vererek karşılaştırma yapılmış], s. 901-903.

Hüseyin Dâniş, “Köprülüzâde Fuad Beye” [Şiir], s. 903-904.

Fatin Tevfik, “Son Mektup” [Şiir], s. 904-905.

S. N. , “Su’ad” [Küçük hikâye, Konu:Tahsin Su’ad adlı genç bir kıza aşiktir. Fakat kız Tahsin’in evlenme teklifini kabul etmez. Farklı insanlarla evlenirler. Yıllar sonra bir gün Haydarpaşa’da karşılaşırlar, dört gün dört gece kayıplara karşırlar. Tahsin ayrılmalarından bir süre sonra Su’ad’ın ölüm haberini gazeteden öğrenir. Su’ad ile yaşadıklarını ölümsüzleştirmek için yaşadığı macerayı yazar. Karışık olaylardan sonra Tahsin de ölür. Ve bu yazılar derginin eline geçer yayınlanır.], s. 905-910.

Sene:2, Cilt:4, Nr: 80, 3 Şevvâl 1336, Cumartesi, 10 Ağustos 1918

Celâl Nûri, “Bulgar, ve Pumak”[Bulgarların Asya’dan, Turan’dan gelip Tuna boylarına yerleşmeleri, Ak Bulgarların İslâmiyet’i, Kara Bulgarlar’ın Hıristiyanlığı seçmeleri anlatılıyor.

Bulgarların Bizans'la yaptığı savaşlar, Murat Hüdavendiğar zamanında Türkler'in Hakkımiyetine girişleri, tarihi süreçteki gelişimleri anlatılıyor], s. 909-913.

Abdülhak Hâmid, "Şairden Filozofa" [Şiir ve felsefe konulu bir yazı], s. 913-915.

Fâik Âli, "Şarkı"s. 915-916.

Hüseyin Sîret, "İsimsiz" [Şiir], s. 916.

Ahmet Sâkî, "Kaht-ı Umûmî" [I. Dünya Savaşı'nın hayatı felç ettiğini, her tarafta bu felâketin izlerinin görüldüğünü anlatan bir yazı. Celâl Nûri'nin Âtî Matbaasında serlevha olan yazısı aynen dergiye aktarılmıştır.], s. 916-920.

Mahmut Hilmi, "Şinasi'nin Divânı"[Şinasi manzûmelerinin san'ât açısından değerlendirilmesi.] s. 920-924.

....., "Cami Avlusunda"[Yeni Mecmua'dan alınan bir şiir], s. 924.

Sene:2, Cilt:4, Nr:81, 10 Zilkade 1336, Cumartesi, 17 Ağustos 1918

Celâl Nûri, "Kanûnnâme-i Mehmedî" [Bu kanûnun ne zaman, nerede, hangi iktidâr tarafından kaleme alındığını sorularla irdeleyen bir yazı.], s. 925-927.

Mustafa Reşit "Celâl Nûri Beyefendi'ye" [Yazarın Taksim bahçesinde kaleme almış olduğu bir mektup], s. 927-929.

....., "Gazel" [şiir], s. 930-931.

Hüseyin Sîret, "Bir Neşide-i Hicrân" [Şiir], s. 931-933.

Abdülfeyyaz Tefvik, "Umûmî ve Edebî Hayat II" [78. Sayıdan devam], s. 934-937.

Ahmet Sâkî, "Küçük" [Hikâye], s. 937-940.

Sene:2, Cilt:4, Nr : 82, 17 Zilkade 1336, Cumartesi, 24 Ağustos 1918

Celâl Nûri, "Mübâdele-i Efkâr Ve Hayat" [Nezihe Muhiddin Hanım'a yazılmış hayat ve fikrin değişimi konulu bir mektup], s. 941-943.

Abdülhak Şerif, “Kanûnnâme-i Mehmedî” [Geçen sayıdan devam], s. 943-947.

Hüseyin Rahmi, “Düşükten Bir Sedâ” [‘Pek Azizim Celâl Nûri Beyefendi’ye’ ithâfını taşıyan yazı hastalık psikolojisi üzerine], s. 947-951.

Nezihe Muhiddin, “Şehadan.....” , [‘Affe Fikret Hanımefendi’ye Tuhfe’, tabiat ve yaşananlardan esinlenerek kaleme alınmış duygulardan bir demet], s. 951-954.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Umûmî ve Edebî Hayat III” [Geçen sayıdan devam], s. 954-956.

Sene:2, Cilt:4, Nr:83, 24 Zilkade 1336, Cumartesi, 31 Ağustos 1918

Celâl Nûri, “Verâset-i Saltanat”[Abdurrahman Şerif’in yolladığı makalenin neşri ve bunun üstüne düşünceler], s. 957-960.

Nigâr Bint-i Osman, “Nevzâd “[Şiir], s. 961.

M. Rüşdü, “Terennüm”[Hüseyin Sîret’e İthâf edilmiş bir şiir], s. 961-962.

Cenab Muhiddin, “Gazel”s. 962-963.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Umûmî ve Edebî Hayat IV”[Geçen sayıdan devam], s. 963-967.

Ahmet Zeki, “Tarihimizi Öğrenmeli ve Öğretmeliyiz”[Milletlerin hâfızası olan tarihin öğretimi ve bunun önemi], s. 967-972.

Sene:2, Cilt:4, Nr: 84, 1 Zilhicce 1336,Cumartesi, 7 Eylül 1918

Celâl Nûri, “Verâset -i Saltanat”[Geçen sayıdan devam], s. 973-976.

Mehmet Atâ’, “Kanûnnâme-i Mehmedî” [Celâl Nûri’nin aynı başlıklı yazısına ilişkin yazılmış bir makale], s. 977-978.

Emine Semiye, “Güzellik ve Güzellenme; Kitâb-ı Mukaddesten Bir İki Söz” [Dört başlık halinde kaleme alınan yazıda güzel ve güzellik kavramı irdelenmiş; Hz. Âdem’in cennetteki hayatından bahsedilmiş], s. 979-985.

Cenab Muhiddin, “Şu Güzel Kıza” [Şiir], s. 985-986.

Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [78. sayıdan devam], s986-988.

Sene:2, Cilt:4, Nr:85, 8 Zilhicce 1336, Cumartesi, 14 Eylül 1918

Celâl Nûri, “Verâset -i Saltanat” [Geçen sayıdan devam], s. 989-993.

Semih Mümtaz, “Kıt’â” [şîir], s. 994.

Emine Semiye, “Ölen Bir Ümîd” [Bir gezi yazısı], s. 994-998.

Mehmet Zeki, “Evâilde Bi’at Merâsimi” [İlki Yavuz Sultan Selim zamanında başlayan bi’at hâdisesi], s. 998-1002.

Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât; Cumhuriyet’in Ahvâl-i Ruhîyesi” [İhtilâlden sonra halkın ruh halleri], s. 1002-1004.

Sene:2, Cilt:4, Nr:86, 15 Zilhicce 1336, Cumartesi 21 Eylül 1918

Celâl Nûri, “Verâset -i Saltanat” [Geçen sayıdan devam], s. 1005-1009.

Fâik Âli, “Gözlerinden Mülhem” [Şîir], s. 1009-1010.

Abdullah, “Şam’da Üç İslâm Temâsili” s. 1011-1012.

Mehmet Neş’et, “Şarkı”s. 1012-1013.

Şekip, “Kanûn-ı Medenimize Ait Bir Mesele” [26. sayıda yayınlanan bir makalenin “Hukukçuların nazar-ı dikkatine” şeklinde bir izâh ile değerlendirilmesi], s. 1013-1015.

M. S. Arlı, “İkrâr-ı Kâbil Tezcî midir?” [Batılı hukukçuların “İkrâr-ı Kâbil Tezcî Değildir. “sözünden hareketle kaleme alınmış bir değerlendirme], s.1016-1017.

Mehmet Zeki, “Eski Padişahlarımızın Cenaze Alayları” [Cülûs-ı hümayunları her tarafta büyük memnuniyetlerle karşılanan hanedan sahiplerinin cenaze törenleri konu edilmiş], s. 1017-1019.

Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [Geçen sayıdan devam], s. 1019-1020.

Sene:2, Cilt:4, Nr:87, 15 Zilhicce 1336, Cumartesi 21 Eylül 1918

Celâl Nûri, “Beşir İle Şehim” [Savaş yıllarının buhrân ve iki kişi arasında konuşmalar], s. 1021-1025.

Abdullah, “Şark’ın Baharı” [Şiir], s1026.

Cenap Muhittin, “Gazel” s. 1027.

Mehmet Neş’et, “Şarkı” s. 1027-1028.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Biraz da Güneşte Kusur Arayalım” [Yeryüzünde hiç bir şeyin tamamen iyi veya tamamen kötü olamayacağına dair bir yazı], s. 1028-1029.

İklâpsarzâde, “Avusturya’da Millî Maarif Siyâseti” [Avusturya’da eğitim öğretim], s. 1030-1031.

Nezihe Muhittin, “Karanlık Yollar” [Karlı bir kış gecesinde tabiattaki fırtınaya, olumsuzluğa ayak uyduran genç bir kadının ruh fırtınası anlatıldığı küçük bir hikâye], s. 1032-1033.

Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhiyât-ı İnkılâbât” [86. sayıdan devam], s. 1034-1036.

Sene:2, Cilt:4, Nr:88, 29 Zilhicce 1336, Cumartesi, 5 Teşrînievvel 1918

Celâl Nûri, “İslâmiyet Mânî’-i Terakki midir?” [Ernest Renan’ın İslâmiyet aleyhinde verdiği bir konferans ele alınarak din konusu incelenmiş], s. 1037-1041.

Yusuf Cemâl, “Kalenderâne Sözler; Baba Nasihati” [Şiir], s. 1042-1043.

Naci Fikret, “Celâl Nûri Beyefendi’ye” [Mektup], s. 1044-1045.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Törenlerde Telefon” [Telefonun siyâsi, mali, ticarî ilişkilerdeki yeri iletişimin önemi], s. 1046-1047.

Nezihe Muhittin, “Âmid ve İntizâr” [Küçük hikâye], s. 1047-1049.

Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [Geçen sayıdan devam], s. 1049-1052.

Sene:2, Cilt:5, Nr:89, 5 Muharrem1337, Cumartesi, 12 Teşrînievvel 1918

Celâl Nûri, “İslâmiyet Mânî‘-i Terakki midir?” [88. sayıdan devam], s.1053-1056.

Fâik Âli, “Güft u Gûlar” [Şiir], s. 1057.

Mehmet Zeki, “Selefte Esrâr-ı Devlet” [I.Dünya Savaşı’nın dünyada ve Türkiye’deki etkileri], s. 1058-1062.

Nezihe Muhittin, “İstanbul’da Bir Mahallenin Sabah Levhâları” [Yazarın sabah vakti İstanbul gözlemleri], s. 1062-1064.

Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [Geçen sayıdan devam], s. 1064-1068.

Sene:3, Cilt:5, Nr:90, 12 Muharrem 1337, Cumartesi, 19 Teşrînievvel 1918

Celâl Nûri, “İslâmiyet Mânî‘-i Terakki midir?” [89. sayıdan devam], s.1069-1072.

Nezihe Muhittin, “Meleke-i Sulh Ve Heyûlâ-yı Harp” [I.Dünya Savaşı ve barış üzerine düşünceler], s.1073-1074.

Mehmet Zeki, “Selefte Esrâr-ı Devlet II” [Geçen sayıdan devam], s.1075-1078.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Sinek Yüzünden Ölenler” [Sineklerin sebep olduğu ölüm olayları konu edilmiş], s.1079-1081.

A. T. “Bal Karıncaları” [Karıncalar hakkında], s. 1082-1084.

Sene:3, Cilt:5, Nr:91, 19 Muharrem1337, Cumartesi, 26 Teşrînievvel 1918

Celâl Nûri, “İslâmiyet Mânî‘-i Terakki midir?”[Geçen sayıdan devam], s. 1085-1088.

Fuat Hulûsi, “İstikrah”[Şiir], s. 1089-1090.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Tabiî” Barometreler”[Tabiat olayları ve tabi dengeler], s. 1090-1093.

Cevat Rüştü, “Çiçek Lisânı”[Çiçeklere yüklenen anlamlar], s. 1093-1095.

Giridî Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât”

[89. sayıdan devam], s. 1095-1100.

Sene:3, Cilt:5, Nr:92, 26 Muharrem 1337, Cumartesi, 2 Teşrînisânî 1918

Kâmuran Sırrı, “Maârif Siyâsetimiz”, [Eğitim öğretim hakkında], s. 1101-1104.

Rızâ Tevfik “Ayîne-i Devrân Ne Gösteriyor ? “[Şiir], s. 1105.

Rızâ Tevfik “Hicret”[Şiir], s. 1106-1107.

Aprosluzâde E. Mirsat, “Lehistan ve Avusturya”[Lehistan ve Avusturya’nın tarihteki durumları], 1107-1109.

Ahmet Saib, “Mükemmel ve Muazzam Tarih-i Osmânî Nasıl Yazılır?” [Tarih yazıcılığı yöntem ve teknikleri], s. 1110-1112.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Havada Yaşayan Balıklar” [Bilinmeyen yeni bir tür hakkında], s. 1112-1114.

Giridî Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [89. sayıdan devam], s. 1114-1116.

Sene:3, Cilt:5, Nr:93, 4 Sefer 1337, Cumartesi, 9 Teşrînisânî 1918

Ahmet Saib, “Mükemmel ve Muazzam Tarih-i Osmânî Nasıl Yazılır?” [Geçen sayıdan devam], s. 1117-1123.

Fâik Âli, “Bilmem Bilir misin?” [Şiir], s. 1123-1124.

Abdullah, “Ekânîm-i Sülûse Efsânesi, Vakt, Riyâ, İhsan Yahut İltimas” [Şiir], s. 1124-1125.

Nezihe Muhiddin, “Nevmîdî” [Ümitsizlik havası içinde olan iki kişinin diyalogu], [Sohbet], s. 1125-1126.

Mehmed Zeki, “Eski Cülûslarda Hazine –i Hümâyûn’un Muayedesî” [Cülûs dağıtımı evveli ve sonrasında hazine dairesinde görülen işlemler], s. 1127-1130.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Hangi Ekmek Daha Nâfi’dir” [En temel gıda olan ekmeğin maliyetinden siyah ve esmer türlerinden hangisinin daha faydalı olduğundan bahseden bir yazı], s.1130-1132.

Sene:3, Cilt:5, Nr:94,11 Sefer 1337, Cumartesi, 16 Teşrînisânî 1918

Ahmet Saib, “Mükemmel ve Muazzam Tarih-i Osmâni Nasıl Yazılır?” [Geçen sayıdan devam], s. 1133-1135.

Fâik Âli, “Ziya Gökalp Bey’e” [Şiir], s. 1136-1140.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Altın Kuvvet Amerika’nın Esbâb-ı Tevfikî” [Amerika’nın dünyaya hükmetmesinin, bu denli güçlü oluşunun sebepleri dikkate sunulmuş], s. 1141-1143.

Paul Fon Yanku, “Türkçe Millî Yazı” [Türkçe yazımın ıslâhı için teklifler], s. 1143-1148.

Sene:3, Cilt:5, Nr:95, 18 Sefer 1337, Cumartesi, 23 Teşrînisânî 1918

Ahmet Saib, “Mükemmel ve Muazzam Tarih-i Osmâni Nasıl Yazılır?” [Geçen sayıdan devam], s.1149-1155.

Abdullah, “Ma’bûd-ı Evsân”[Şiir], [Putlardan, haçlardan bahseden dini öğeler barındıran bir şiir], s. 1156-1157.

Abdülfeyyâz Tevfik, “Kıvırcık Kanarya Serin Frise” [Fransa’da 13. y. y. ‘dan beri varlığı bilinen Kıvırcık Kanarya hakkında], s. 1158-1159.

Giridî Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [16.Lui zamanında meclisin çok katı kurallar uyguladığı kale reislerinin halkı örgütleyerek katı kuralların düzeltilmesini istemeleri anlatılıyor], s. 1160-1161.

Giridî Ahmet Sâkî, “Meclis-i Mebûsân’ın Hâlet-i Rûhiyesi”[Fransız ihtilâlinin nasıl oluştuğu ve İhtilâl görüşleri hakkında tarafların tutumları], s. 1161-1163.

‘A. “Ellerim”[Şiir], s. 1163-1164.

Sene:3,Cilt:5, Nr:96, 25 Sefer 1337, Cumartesi, 30 Teşrinisânî 1918

Giridî Ahmet Sâkî, “Dün Bugün Yarın” [Harb-i Umûmî’den önce siyâsî, iktisadî, ictimai ve ahlâkî vaziyetimizin dünü bugünü ve yarınını tedkik eden bir yazı], s.1165-1167.

Abdullah, “Aşkın Tecellisi”[Şarkı], s. 1168-1169.

Ahmed Nâzım, “İthâf”[Şiir], s. 1170.

S.C. “Rûy-ı Zemindeki Ebnâ-yı Cinsime Hitab” [İnsanların davranışlarındaki yanlışlıkları giderebilmek için ne yapılabileceği hakkında.], s. 1171-1173.

Abdülziyâ Tevfik, “Matmazel Suzi” [Matmazel Suzi adlı bir araştırmacının maymunlarla insanlar arasındaki benzerlikler üzerinde durduğu araştırması hakkında bilgi veriyor], s. 1173-1176.

Giridî Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [Geçen sayıdan devam], s. 1176-1180.

Sene:3, Cilt:5, Nr:97, 3 Rebülevvel 1337, Cumartesi, 7 Aralık 1918

Giridî Ahmet Sâkî, “Matbu’at Kânûnu ve Cerâ’im-i Matbuat”, [Kanunlar hakkında kaleme alınmış bir yazı], s. 1181-1183.

Ahmet Nâzım, “Mu’ammâ-yı Hayat” [Şiir], s.1184-1185.

Sa’id Cemil, “Rûy-ı Zemindeki Ebnâ-yı Cinsime Hitap II” [Geçen sayıdan devam; mutluluk için kötü alışkanlıklardan kurtulmak gerektiğini ve bir takım öğütler içeren bir yazı], s. 1186-1190.

Abdüzziya Tevfik, “Çiftçi Karıncalar”[Karıncaların ziraatteki öneminden ve özelliklerinden bahsediyor], s. 1190.

Subhi Nûri, “Fifi” [Fifi diye adlandırılan bir genç kızın hikâyesi], s. 1192-119.

Sene:3, Cilt:5, Nr:98, 10 Rebîülevvel 1337, Cumartesi, 14 Aralık 1918

Giridî Ahmet Sâkî, “Matbu’at Kânûnu ve Cerâ’im-i Matbuat”, [Geçen sayıdan devam], s. 1197-1200.

D. Kemâl, “Ârablar”, [Ârab memleketlerinin mazisi, bugünü ve gelecekte Türkler’le olacak münasebetleri konusunda düşünceler], s. 1201-1205.

Fatin Tevfik, “Avdet”, [“Bir Yolcu’ya”ithâf edilmiş bir şiir], s. 1206.

Abdüzziya Tevfik, “Petrolün Ehemmiyeti” [Petrolün toplumların hayatı üzerindeki etki ve önemi], s. 1207-1209.

Giridî Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [Geçen sayıdan devam; Fransa’nın idare usûlleri hakkında tesbitler], s. 1210-1212.

Sene:3, Cilt:5, Nr:99,17 Rebîülevvel 1337, Cumartesi, 21 Aralık 1918

Giridî Ahmet Sâkî, “Matbu’at Kânûnu ve Cerâ’im-i Matbuat”, [Geçen sayıdan devam], s. 1213-1216

Abdullah, “Cenîn-i Aşk”[Şiir], s. 1218.

H. Reşid..., “Kelebeğin Aşkı”, [Bir günlük ömrün sahibi olan kelebekler üzerine yazarın düşünceleri ve değerlendirmesini içeren bir yazı], s. 1218.

A. Z. P, “Kömür Buhrânı ve Esbâbı”, [Kömür yatakları yüzünden Ruslar’la Almanlar’ın savaşması ve bu savaşın buhrânlarından bahsediliyor], s. 1219-1221.

Âbdülziya Tevfik, “Elektrik Matbahları”, [“Mahmud Bey’e”ithâf, elektriğin hayatımızda ne denli önemli olduğu hakkında], s. 1222-1224.

Giridî Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [Geçen sayıdan devam], s. 1224-1226.

Subhi Nûri, “Ümîdin Ölümü”, [Küçük hikâye], s. 1226-1228.

Sene:3, Cilt:5, Nr: 100, 24 Rebiülevvel 1337, Cumartesi, 28 Kânûnevvel 1918

Subhi Nûri, “Hürriyet-i Matbuât”, [Çeşitli tarihlerde Fransız gazete ve gazeteciliğinin durumu, Kânûn-ı Esâsinin basın özgürlüğü meselesi karşısında tutumu ve ilgili kanûn maddeleri], s. 1229-1234.

Faruk Nâfiz, “Nedim’e Dair”, [Şiir], s. 1235.

A. M. , “Tahassüs”, [Şiir], s. 1236.

‘Âbdülfeyyaz Tevfik, “Hâne-i Sinematografı”, [Sinema san’âtı ve sinema filmlerinin gelişimi], s. 1240-1242.

Giridî Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât; İhtilâl Orduları” [Geçen sayıdan devam], s. 1242-1244.

Sene:3, Cilt:5, Nr: 101, 1 Rebiulâhir 1337, Cumartesi, 4 Kânûnisâni 1919

Subhi Nûri, “Hürriyet-i Matbuat”[Geçen sayıdan devam, Fransa’da matbuâtın idâri usûlleri, bu vasıta ile işlenen cürümlere ilişkin kanûnlar ve uygulamaların nasıl yapıldığı], s. 1245-1252.

Abdullah, “Kedime” [Şiir], s. 1252-1253.

F. N. “İstanbul” [İstanbul’un güzellikleri], s. 1253-1254.

Mehmet Neş’et, “Ağladım Andım”, [Şiir], s. 1254.

Fatin Tevfik, “YanlıŞ Bir Telâkki” [Gerçek şair, edip, muharrir yani fikir ve san’ât adamlarının sanılandan az olduğu fikrini savunan bir yazı], s. 1255-1256.

Âbdülfeyyaz Tevfik, “Tütüyanın Ziraatte Ehemmiyeti” [Tütüya adlı bir metalin toprak ve bitki üzerindeki olumlu etkilerine dair bir araştırma], s. 1257-1258.

Giridî Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât” [Geçen sayıdan devam], s. 11259-1260.

Sene:3, Cilt:5, Nr: 102, 8 Rebiulâhir 1337, Cumartesi, 11 Kânûnisâni 1919

Subhi Nûri, “Hürriyet-i Matbuat”[Geçen sayıdan devam], s. 1261-1269.

İskeçeli Mehmed Sıdkı, “Bilmem Niçin İnanmadı “[Şiir], s. 1270.

Kozanzâde Cenab Muhiddin, “Gazel”[Şiir], s. 1271.

Mahmud Mes’ud, “Asya-yı Osmânî’de Milliyetler”[Bir Fransız yazarının Osmanlı Devletinin Asya topraklarında Hristiyan ve ecnebî insanların çokluklarına dikkat çeken yazısının hatalı ve bu yazının propagandadan ibâret oluşuna dair], s. 1272-1273.

Ahmed Süreyya, “Kânûn mu ? . . Prensip mi?!. “, [Buhranlı zamanlarda çıkarılan kanûnların ihtiyaca cevap vermediği ve eksik yerlerinden dolayı uygulamada karşılaşılan problemlere dair], s. 1274-1275.

Âbdülfeyyaz Tevfik, “Amerika’da İnekleri de Elektrik Sağıyor”[El değmeden süt sağılmasını sağlayan elektrikli aletlerin üretimi, yaygın ve ucuz kullanımına dair], s. 1276-1278.

Giridî Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkılâbât”[Geçen sayıdan devam], s. 1278-1280.

Sene:3, Cilt:5, Nr: 103, 15 Rebiulâhir 1337, Cumartesi, 18 Kânûnisâni 1919

Subhi Nûri, “Hürriyet-i Matbuât”, [Geçen sayıdan devam; Cevap verme hakkı, devletin içte ve dışta emniyetini sağlamak için gazetenin tatil edilmesi, mahkeme usûlleri sansüre dayalı kanûnların tatbik edilmesine dair], s. 1281-1285.

....., “Heyet-i Ayân Riyâset-i Celîlesine”[Kânun-ı Esâsi’de yer alan Hürriyet-i Matbuât hükümlerine, hükümetin haksız müdahale ve tatillerine dair], s. 1285-1286.

Merhum Harputî Hayri, “Gazel”[Şiir], s. 1287.

İskeçeli Mehmet Sıdkı, “Yurdum ve Ben”[Memleketin düştüğü zor duruma dair], s. 1288.

Ahmet Nâzım, “İştikâ “[Şiir], s. 1289.

Mehmet Zeki, “Sultan Ahmed-i Sâlis Sa’dâbâd Resm-i Güşâdında”[Devletin zor durumuna rağmen III, Ahmet zamanında yapılan eğlencelere ve Sa’dâbâd’ın açılışına dair], s. 1290-1293.

Mahmut Mes’ud, “Asya-yı Osmânîde Milliyetler”[Osmanlı Devletinin Asya topraklarında yaşayan insanların çoğunun Müslüman olduğuna ve mezhep ile tarikatlara dair], s. 1293-1296.

Sene:3, Cilt:5, Nr: 104, 22 Rebiulâhir 1337, Cumartesi, 25 Kânûnisâni 1919

Giridî Ahmet Sâki, “Sekene Kânûnu ve Tatbikâtı” [14 Nisan 334 tarihli medenî kanûnunun eleştirisine dair], s. 1297-1299.

Konya Dergâh-ı Şerifi Postnişîni Reşadettü Veled Çelebi, “Gazel” [Şiir], s. 1300.

Faruk Nâfiz, “Veda” [Şiir], s. 1301.

Emin Hakkı, “Gazel” [Şiir], s. 1302-1303.

İklâpsarzâde, “İslâhat-ı Adliyyeye Dair; Hukuk-şinas Bir Zât İle Vuku’ Bulan Bir Mülâkat” [Hakkımlerin nasıl yetiştirilmesi gerektiği mahkeme azalarının ortak ve verimli çalışmalarıyla gecikmelerin olmayacağı ve devletin hazinesine verilen zararın ödenmesi usûlüne dair.], s. 1303-1305.

Mahmud Hilmî, “İhtisâs Hakkında”[İlmin safhaları, medeniyetin ilm üzerinde etkileri, bizde safhaların pek olgunlaşmamış olduğuna dair], s. 1305-1308

Sabahat Hüsamettin, “Kadın Kalbi”, [Farklı sınıflara ait iki gencin hayatlarını birleştirme fikirleri, çatışmaları ve kadının hissiyatını anlatan bir hikâye], s. 1308-1312.

Sene:3, Cilt:5, Nr: 105, 29 Rebiulâhîr 1337, Cumartesi, 1 Şubat 1919

Giridî Ahmet Sâkî, “Meşrutiyet İcabâtı; Kuvâ-yi Umûmiye ve Hikmet Tefrikleri “, [Bazı Hakimiyet anlayışları, kuvâ-yi icrâiye, kuvâ-yi adliye, kuvâ-yi teşri’iye], s. 1313-1317.

Fatin Tevfik, “Hiç Ölmeyecekler” [Şiir], s. 1318.

Faruk Nâfiz, “Silva”[Şiir], s. 1319.

Emin Hakkı, “Gazel”, [Şiir], s. 1320.

Cenap Muhiddin, “Gazel” [Sevgili ve onun aşkına dair], s. 1321.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Mekteplerde Projeksiyon” [Garp medeniyetindeki projeksiyonlu eğitimin faydaları, bunun bizdeki eksikliği], s. 1322-1324.

Sabahat Hüsamettin, “Kadın Kalbi” [Geçen sayıdan devam], s. 1324-1328.

Sene:3, Cilt:5, Nr: 106, 6 Cemâziyelevvel 1337 , Cumartesi, 8 Şubat 1919

Celâl Nûri, “Tevkifâta Dair Mütâlaa-i Şahsiyem”, [İttihâd-ı Türkî'nin tevkifinden bir devlet olmanın sorumluluğu içinde adalet ve hakkaniyet nasıl davranmayı emrediyorsa öyle davranması gerektiğini ifade eden bir yazı], s. 1329-1334.

Mehmet Abdülbâki Efendi, “Gazel”[Şiir], s. 1335-1336.

‘A. Kâzım, “Gazel”[Şiir], s. 1236.

Halil Nihat, “Matbuâtnâme”[Şiir], s. 1338.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Su Örümcekleri”, [Tabîat âleminin kemâle ererken ne gibi safhalardan geçtiğini su örümcekleri örnek alınarak konu edinmiş bir yazı], s. 1339-1340.

Giridî Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhîyât-ı İnkulâbât”[Geçen sayıdan devam], s. 1342-1343.

Sene:3, Cilt:5, Nr: 107, 13 Cemâziyelevvel 1337, Cumartesi, 15 Şubat 1919

Celâl Nûri, “Yeşiller ve Mafler”, [O yılların siyâsî gündemini teşkil eden İttihâd-ı Türkî, ve İtilâf-ı Hürriyet firkaları arasındaki çekişmelerin ülkeye hiçbir fayda sağlamayacağı], s. 1345-1349.

Fâik Âli, “Yavuz Sultan Selim’ in Türbesi’nde”[Şiir .], s. 1350-1351.

Fatin Tevfik, “Haklısın”[Şiir], s. 1352.

Emin Hakkı, “Dargınım”[Şiir], s. 1353.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Şarlokhols’un Fotoğrafi” [Gizli dedektifliğin inceliklerinden; bastonlara, çanta kenarlarına yerleştirilen gizli fotoğraf makinelerinden ve bunların yararlarından bahsediliyor.], s. 1354-1355.

Giridî Ahmet Sâkî, “Güstav Löbon’un Âsârından, Fransa İhtilâli ve Ruhiyât-ı İnkılâbât”[Geçen sayıdan devam], s. 1342-1343.

Sene:3, Cilt:5, Nr:108, 23 Cemâziyelevvel 1337, Cumartesi , 21 Şubat 1919

Celâl Nûri, “Fransa’nın Zaferi”[Fransız - Türk ilişkilerinin tarihi seyir içinde bir verilmesi], s. 1361-1366.

Mirgün Fatin Tevfik, “Aşka Dair”, [Şiir], s. 1367.

Hasan Said, “Ruh İrfâmına”[Şiir], s. 1368.

Fâzıl Ahmet, “Hastalık Beyitleri”[Şiir], s. 1368-1369.

Necâti Kemâl, “O”[Şiir], s. 1370.

Mahmut Mesut, “Asya-yı Osmânîye’de Milletler”, [Anadolu’nun Jeopolitik konumu itibarıyla pek çok kavmi barındırdığı ve bu kavimlerin istatistiği], s. 1371-1373.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Toprağın Hareketi Hakkında Tedkikât”, [Güneş ve mevsimlerin toprak yapısı üzerinde meydana getirdiği değişim], s. 1374-1376.

Sene:3, Cilt:5, Nr: 109, 28 Cemâziyelevvel 1337, Cumartesi, 1 Mart 1919

Celâl Nûri, “Garp Türkleri”[Bozkır Türkleri ile Anadolu Türkleri arasındaki fark], s. 1377-1379.

Ahmet Kâzım, “Ey Bülbül”[Şiir], s. 1380.

Faruk Nâfiz, “Divan”, [Şiir], s. 1381

Abdölfeyyaz Tevfik, “Nebatâtda Kuvve-i İdrâk”, [Darwin tarafından ortaya atılan ‘bitkilerin idrak kuvveti ‘ iddiası tartışılıyorken verilen örneklerle bu iddianın doğru olma ihtimali üzerinde duruluyor.], s. 1382-1384.

Giridî Ahmet Sâkî, “Fransız İhtilâli ve Ruhîyâtı İnkılabât” [Geçen sayıdan devam; Fransız İhtilâlinde meclislerin durumuna değiniliyorken; meclisler döneminde halkın çektiği sıkıntılar İhtilâl sonrası intizam dönemi ve kral taraftarlarının yeni idareye bağlanması anlatılıyor.], s. 1384-1388.

Aliye Es’ad, “Sahil Hicranları”, [Denizin ve kumsalın şahit olduğu aşklar anlatılmış bir hikâye], s. 1388-1390.

Sene:3, Cilt:5, Nr: 110, 5 Cemâziyelâhîr 1337, Cumartesi, 8 Mart 1919

Giridî Ahmet Sâkî, “Mizân-ı Adâlet Birdir”[Ermenilerin soykırım iddiaları hakkında], s. S. 1391-1394.

Faruk Nâfîz, “Bağ Bozumu”[Şiir], s. 1395.

Emin Subhi, “Tekkede”[Şiir], s. 1396.

Kanlıcalı Mehmet Bey, “Hurusnâme-i Nihad”, [Şiir], s. 1397-1398.

Abdölfeyyaz Tevfik, “Bizzat Mütéharrîk Harman Makinesi”[Çağın başında Avrupa’da üretilen yeni ziraat ve harman makinelerinin ülkemize kazandırılması konu edilmiş], s. 1399-1400.

Sabahat Hüsameddin, “Zehirli Kudret”[Hikâye], [Fırtınalı bir gecede sahil kenarında olduğu anlaşılan büyükçe bahçeli bir konakta bulunan Selim ve Nilüfer’in arasında geçen olaylar], s. 1041-1046.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. EDEBİYAT-I UMÛMİYE MECMUASI METİN ÇEVİRİLERİ

Sene:1 Cilt :1

[Tarih yok]

Bismillahirrahmanirrahim,

Muharebe-i hâzıra ile Türkler'in tarihinde bir "Rönesans" devri açılıyor. Bugüne kadar mut'ib ve galiz bir yeldâ-yı kâbus devam etmekte idi. Şarkî Roma devletini tahrip ve müşrif-i inhidâm olan hilâfet ve saltanat-ı İslâmiye'yi hiçbir padişâh-ı selef in yetiştiremediği hudûdlara is'âl eden Osmanlılar iki sene evveline gelinceye kadar bir devr-i tevakkufta bulunuyorlardı. Harb-i Umûmi bizim mûcib-i intibâh ve teyakkuzumuz oldu. Tevfikât-ı ezeliye-i samedâniyeden istiâne ile bu mübâreze-i mukaddese-i istihlâsa atıldık. Kapitülasyonları, ecânibin mevcûdiyetimiz üzerine va'z ettikleri hacr ü haczleri kaldırdık. Terâkkî ve teâliye kât'îyen karar verdik. İşte bunun içindir her günümüz harb ü darb ile geçtiği halde bu iki sene zarfında husûlpezir olan terâkkîyyat ve ıslahât derecesinde tekâmülâta memleketimiz hiçbir vakit nâil olamamıştı.

İşte bu inkılâbât arasında tekâmülât-ı fikriyyeye iştirak an'anât-ı müstahsenimiz denilende teceddüdâtı teshil, mütefekkirin ve erbâb-ı kalemimize bir mahall-i mubâhese ve münazâra temin etmek maksadlarıyla bu "Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası"nı tesis ediyoruz. Gayemiz büyük bir emniyet ile esâsât-ı İslâmiyeye fezâil-i irfânla beraber hazheriyettir. Türkiye'ye merbut kalmak ve fikr u kanaâtımızde her türlü terakkîyyât-ı hakaik- i cemilin meydan-ı tâmiki ile mezâyâ-yı kadîme-i Osmânîyye'nin muhâfazasıyla hasâil-i ber güzîde-i inâyet asr-ı hâzıra lâyük bir sûrette takviyesiyle husûlpezir olacağıdır.Kezâlik şer-i Ahmediyenin her türlü tekâmülâta müsaid olması şöyle dursun mütemadiyen ve muntazaman ileri gitmenin rekabetgâh-ı milel ü ümem içinde hiçbir devlet ve heyetten geri kalınmamasının zarûriye-i İslâmiye olduğuna da imanımız ber-kemâldir. Osmanî vicdânı her hususta

ekmeliyyet-i İslâmiyetin meânî-i muhtelifesi içinde en sâdık olanıdır. İşte mecmuamız bu şehrah dahilinde arz-ı hidemâta devam edecektir. Muhârebe-i Umûmiye memleketimizde bir hayat-ı cedîdenin iftitahına ba'dî oldu ki bu da Osmanlılığa has olan hayat-ı askeriyeden başka bir şey değildir. Bundan böyle ecdâd-ı zî -celâdetimiz gibi kılıcımız elimizde olduğu halde hakk-ı hayatımızı ihkâk edeceğiz. Almanya gibi a'dânın yed-i i'tisâfindan kurtularak iktisadî ve fikrî her nevi tefeyyüzâta silahımızla mahzar olacağımızı tecârib-i mütemudiye ile anladık. Bu hayatın zarûriyatda mecmuanın sahâif-i mütenevvasında mevzû-ı bahis ve muhazara olacaktır.

Gazetemizde memleketimizin medâr-ı ibtihâcı olan esâtiz ile en münevver gençlerimizin muavenet-i mütemudiye-i kalemiyyeleri temin olunduğu gibi bir çok zevât-ı âli kadîrin de himayeleri râygân buyurulmuştur. [Vallahül muvaffâk- bilhayr]

(Cilt:1, Sayı :1 syf:1)

KAFKAS'A

Yıllar var ki ben senin dertlerinle ağladım
Bir kuş oldum, haykırdım burçlarının önünde
Yıldız oldum, titredim; harâbenin üstünde
Unutmadım ben seni, ey sevgili toprağım.

Bak yüzüme genç yaşta bir ihtiyar gibiyim.
Keten gibi ağardı saçlarımın telleri,
Yaprak gibi sarardı vücûdumun her yeri,
Sanki bakar kör gibi görmez oldu gözlerim.

Lâkin kalbim daha genç, ey mukaddes memleket
Bak o penbe güllerin gibi taze kokulu
Cıvıltılı dağların gibi canlı ses dolu.

Onda senin aşkının çağılıyor suları
O ölmeyen rûhunun gülümsüyor bahârı
Sen bu elemden necâtın günlerini ümîd et.

Mehmed Emin

(Cilt:1 Syf:8)

DÂİMA O SÂKÎTE-İ DURA DURA

Gezdim yine kırlarda hayâlinle düşündüm,
 Mevzû-ı tefekkür bana mevzû-ı teellüm
 Hain, yine yâdınla vefasızlığın oldu.

Hâkimdi bütün hissime simâ-yı nefisin
 Oh öyle bir an geldi ki mecmu'-i mehâsin
 Bir taze kadın taze ve şık bir kadın oldu

Meşbû' idi bir bûy-ı asaletle tabiat,
 Gülgün teninin nûkhet-i gaşy-âveri gûyâ;
 Eşyâ-yı muhîtaya etmişti sirâyet.

Bazen bana bir şâh-ı müzehherde göründün
 Bazen bana gösterdi senin kalbini derya
 Bazen şu esir-i tetik oka büründün

Hülya bu ya, ben sahibin olsaydım - ilâhi
 Hülyası da bir neşe ve bir hazz-ı mübahi-
 Rûhum bu kadar rûhuna etmezdi temellük.

En sonra halinle ben, ey mülhime-i devr
 Aşkım gibi bî-şâibe hüsnün gibi pürnür
 Bir mev'îd vuslatta seviştik ve öpüştük.

Fâik Âli

(Cilt:1 Syf: 9)

HİNDİSTAN MESELESİ

Gelecek nüshamızda dar'ül fünûn muallimlerinden ve Hindistan eşrâfindan fazıl muhterem Abdulcebbar Efendi tarafından Hindistan meselesinin bizce meçhûl olan hakâik-i siyâsiye ve İslâmiyesine dâir bilhassa mecmuamız için yazılmış bir makale bulunacaktır.

ENDERÛN-I HÛMÂYÛN MEKTEBİ

Enderûn-ı Hümâyûdaqqw Mektebi tesisi Gazi Hüdavendigâr Sultan Murat Han-ı evvel hazretleri zamanına müsâdiftir. Müşârünileyh Rumeli'de Edirne'yi kabza-i teshîrine geçirdiği sırada inşâ eylediği saray-ı âlfide Padişâhân-ı i'zâm hazerâtının hizmetinde bulunacaklara mahallî tahsil ve terbiye olmak ve bu dâirelere üserâdan ve gönüllüden tahsîl-i maarife istidâtları olanları idhal olunmak üzere hazine ve kilâr nâmıyla koğuşlar inşâ ettirmiş ve Enderûn mektebinin esâsı işte bu sûretle vaz' olunmuştur.

İlk ders cetveli Kırâat-i Kur'an-ı Aziymüşşân, İlm-i hal, Tecvid, akâiden ve amelen bilinmesi farz olan mesâil-i diniyye olmak üzere tanzim olunmuş idi.

Sultan Murat Han-ı Sani Hazretleri asırlarında derslere İlm-i Tefsir, Hâdis, Fıkıh, Ferâiz, Şiir ve İnşâ, Mûsîki, Heyet, Hendese, Coğrafya, İlm-i Kelâm, Mantık, Meânî, Usûl, Bedî, Beyân, Hikmet ilâve kılınmıştır.

Bu ulûm ve fünûnün hakkıyla tâlimi için mahallî ulemâsına, Şirâz, Hemedân, Horasan'dan bir çok fuhûl-celb ile ilâve olunmuş ve dâire-i -hümâyûn bu zâtların vücûduyla Encümen-i Dâniş halini iktibâs eylemiştir. Enderûn Mektebi'nde tahsîl-i kemâlât edenlerden ilk defa olarak Çelebi Sultan Mehmet Han Hazretleri mücâhit sıfatıyla kırkı gönüllü yirmisi çukadâr olmak üzere altmış neferi mâiyet-i hümâyunlarına kabul buyurmuş ve Enderûnluların muhârebâta mâiyet-i şâhânedede bulunmaları usûlü bu tarihten başlamıştır.

Enderûn mektebinde tahsilde bulunanlar mâiyet-i şâhânedede bulunmakla mükellef olduklarından bunlar muhtelif unvanlarla yâd olunmuşlardır.

Gulâmân, İç Oğlam, İç Ağası, Enderûn-ı Hümâyün Ağası ve hüdemâsı bu unvanların başlıcalarıdır.

Fâtih Sultan Mehmet Han Hazretleri bizzât buldukları Belgrad ve Boğdan muhârebatlarında Enderûnluların sel-i seyf ile ugûr-ı hümâyunda yek diğerini müteakip mertebe-i şehâdeti ihrâz eyledikleri meşhûdî olmasına ve ikinci defa cülûs-i hümâyûnlarında Bursa'da yeniçerilerde görülen itaatsizliği imha hususunda hasen-i hizmet ve âsâr-ı rivâyet gösterdikleri ma'lûm bulunmasına mebnî ulukutun hükmünce indi'l-icab bunlardan ziyâde vefakâr, hizmetkâr devlet bulunamayacağına yakîn hâsıl etmelerine Enderûnluların teksîriyle Saray-ı Hümâyün'un bir mekteb-i umûmî ittihâz olunmasını ve buradan devletin muhtâc olduğu her nevi hüdâmâtın îfâsı için erbâb-ı kemâl ve besâlet yetiştirilmesini irade buyurmuş idiler.

Bu maksad-ı âlîye binâen akib-i fethde Edirne Sarayındaki tahsil ve terbiye teşkilâtı aynıyle tatbik edilmek üzere el-yevm Topkapı Sarayı hümâyunu nâmıyla yâd olunan saray-ı cedidin heyv te'sisinde mahalli tahsil olarak devâir-i lâzıme inşâ edilmiş ve bu dâirelerde bulunacakların tahsîl ve terbiyeleri emr-i mühimmi daima taht-ı nezâret ve müzakerede bulundurulmak üzere hazine ve kilâr koğuşlarındaki sahib-i ilm ü irfân zevâtan mürekkeb bir encümen-i muallimîn teşkil edilmiştir.

Fâtih Hazretleri Enderûn'da tahsil-i ilm ü kemâl edenlere bahş-i nükût ve merâtib ederek teşvikâtta bulunurdu. Hazine ve kilâr koğuşlarındaki erbâb-ı ilm ü hünerin şevklerini tezyîd için Sarây-ı Hümâyûn'un Bâbüs-saadetine veli'nime darü'l-ilm levhasını ta'lika irâde-i şâhâneleri şeref-i müteallik buyurulmuş idi.

Sultan Bayezid Han-ı Sani Hazretleri cülûs-i hümâyûnlarını müteakip hazine ve kilâr koğuşlarında tahsîl-i ilm ve kemâlât edenlere tevcih buyurulmak üzere Müezzinbaşılık, Berber başılık, Tüfenkcibaşılık ve Başlalalık ve Üzengi Ağalığı gibi memuriyetler ihdas ve Enderûnlulara mahsûs malûmların miktarını tezyid ve kütüb-i mevcûdâyı tevkîr buyurulmuşlardır. Fenn-i silahşörü cenk-âveri talimine ve kemânkeşlik san'âtında ve cündîlik cüretinde ashâb-ı melîke mehâret yetiştirilmesine sarf-ı inâyet etmişlerdir.

Enderûn-ı Hümâyûnun ikinci mektebi Galata Sarayıdır. Bu mektebi Sultan Bayezid Han-ı Sani Hazretleri tesis buyurmuşlardır. El-yevm bugün Galata Mekteb-i Sultanisinin bulunduğu mahalde otuz bin zirâ'den ziyâde bir arsanın etrafına duvar çekilmek ve küçük nâmlarıyla üç

koğuş ve bir dershâne ve her koğuşa bir hamam ve birer zabıt dâiresi ve matbah inşâ edilmek sûretiyle mektebin esâsı vadi' olunmuştur. Hıtâm-ı inşaatta devşirmeden güzîde ve malbu'-ül-endâm birkaç yüz etfâl intibak ve tefrik ile koğuşlara idhal edilmiş ve bunların terbiye ve idareleri Saray-ı Hümâyûn Ak Ağalarının kıdemlilerinden mücerrib ve dirayetkâr birine ihale edilmiştir. Bu usûle mektebin lağvine kadar devam olunmuştur, Buranın ilk ders programı, Kırâ'at-i Kur'ân-ı Azîmü's-şân, Arabî ve Fârisî yazı ve mûsikidir. Bu dersler için muallim-i mahsûslar tayin edilmiştir.

Saray-ı Cedîd'de mektep ittihâz kılınan hazine ve kilâr koğuşlarına idhal edilecek bir zâtın ol emirde tahsîl-i ibtidâfîyî işbu Galata Sarayı Mektebinde ekmâl etmesi usûlden idi. Enderûn-ı Hümâyûn'da hazine ve kilâr koğuşundan başka bir de küçük oda nâmıyla yâd edilir bir koğuş vardı ki tahsîl-i talîde bulunan Enderûnlulara mahsûs idi. Bil-âhire bu küçük odanın nâmı seferli koğuşuna tahvil edilmiştir. Hazine-i hümâyûn ve kilâr koğuşlarında münhal vukuatta Galata Sarayı ve mekteplileri kıdemlilerinden biri alınır ve küçük oda ve hazine ve kilâr koğuşlarına yeni gelen işbu Galata Saraylıya Acemi etlâk olunurdu. Koğuşlardaki kıdemli ağalardan biri bu acemiye lala yani mürebbî tayin edilirdi.

Saray teşkilât-ı maarifi icâbınca ibtidâfî tahsil Galata Sarayına -âfî küçük odaya ve âfî tahsilde hazne ve kilâr koğuşlarına mahsus idi. Koğuşlarda tahsilde terakkî etmiş ağalardan biri tahsili geri bulunan on iki ağaya halife tayin olunurdu. Bu halifeler ve refiklerinin derslerini ihdâr ve müzâkerelerini ittimâm vazifesiyle mukayyet idiler ve hizmetlerinden dolayı halifelere ayrıca aidât verilirdi. Halifeler doğuşların muteber ve mütehayyizleri bulduklarından Saray-ı Hümâyûn -memurîn ve gediklerinde mahlûl vukuatta bunlar tercihân tayin edilirdi.

Her asrın en güzîde ulemâsı ve hüner-verânî ve hattâtîni Saray-ı -hümâyûn hocalığı ile taltif edilmek usûldendi. Salı günleri ulûm-ı âlfîye ve ilmîye günleri de yazı muallimleri saraya dâhil edilirdi.

Bu muallimler Ak Ağaların taht-ı muhafazasında bulunan Bâbü's-saadeye dâhil oldukta bu ka'rîde isimleri geçen koğuşlardaki ağalardan altısı bu kapıya gidip istikbâl ederlerdi. Muallim koltuğunda iki halife ve önünde ve arkasında dört Enderûn Ağası kemâl hürmetle yürümekte bulunduğu halde dershaneye girerdi. Aynı i'zaz ve ihtirâm muallimin avdetinde de icra olunurdu.

Enderûn Ağaları koğuşlarda tahsîl-i maarifte bulunârak tasfiye-i vicdâne ve tehzîb-i ahlâka sa'y etmekle beraber şecaat ve merdlik hasâiliyle müteâli olmaları ve kuvve-i yazıya muhtâc olan hususâtta meleke ve iktisâb eylemeleri için tenezzüh zamanlarında Saray-ı Hümâyûn sahalarında cerîd, temâk oyunları gösterilir ve muharebât için seyf kullanılması talim edilir ve top nişâncılığı tüfenk endehâtı gibi fenne teallük eden husumâtta gösterilirdi.

Enderûn-ı Hümâyûndaki usûl-i tahsil Sultan Mahmud-ı Sani Hazretleri asr-ı hümâyûnlarına kadar vech-i meşrûh üzre devam etmiş ise de Yeniçeriliğin lağvı üzerine teşkil olunan yeni askerliğin başına küçük ve büyük zabit olarak Enderûnluların kısm-ı mühimminin geçirilmesi usûl-i mevzûâtın devamına hâil olmuş ve bilâhire ve mekteb-i harbiye ile mekâtib-i sâirenin küşâdı Enderûn usûl-i tahsilini derece-i tâliyede bırakmıştır. Binâenaleyh bu esbâbdan ve daha sonraları maarif nezâretinin şehir dahilinde mektepler küşâdıyla usûl-i talim ve tedrisi vâde-i cedîde kalb etmesinden dolayı Enderûn mektebine olan rağbet bit-tabî' tenâkus eylemiş ve her ne kadar maarif nezâreti programları Enderûnca da kabul olunarak muallimler tayiniyle usûl-i cedîde tedrisât tatbikine başlamış ve hattâ (?) Şehriyâr-ı azamî cennet mekân Gazi Sultan Abdülmecit Han Hazretleri Enderûn-ı Hümâyûn mektebine teşrif ve huzûr-ı hümâyûnlarıyla şehâdetnâme tevzi ettirerek teşfikât ve tatbikatta bulunmuş olmakla ve Hakan Sabık dahi mektepte nâmına nutuklar irâd ettirerek mektebe olan teveccühünü izhâra çalışmış ise de her nedense mektep feyz-i kadîmini iktibâs edememiş (?) Enderûn Tahsili ulûm-i diniyyeye inhisâr eylemiştir.

Enderûn-ı Hümâyûn'da iktibâs-ı feyz ü kemâl ile devletin en mühim makamlarını işgal etmiş zevatın adedi pek kesirdir. Ezcümle Enderûn Mektebi almış sadrazam yetiştirmiş ve bunların içinde Mahmut Adur Paşa, Damat Davut Paşa, Hersekzâde Ahmet Paşa, Gedik Ahmet Paşa, Damat İbrahim Paşa, Yemen Fâtîhi Sinan Paşa Köprülü Mehmet Paşa, Çorlulu Ali Rıza, Şehid Ali Paşa izamı Osmaniye mevcûd bulunmuştur.

Memleketimizde devr-i ta'lim ve terbiyesini altı asır kadar idâret etmiş ve pek âli bir maksadı istihdaf ederek bu müdâlet zarfında ilmî ve askerî ve mülkî ashâb-ı ilm ü irfân, erbâb-ı besâlet ve siyâset olarak pek çok ekâbir yetiştirmiş yegâne müessese maarif-i Enderûn mektebi denilse hata edilmiş olmaz.

Hâfız Mahmut Refik
(Cilt:1 Syf: 10-15)

Sene:1, Cilt:1

[Tarih yok]

[Lîsan-ı hâkimiyetin en yüksek derecesine misâl olmak üzere, bir şâire-i mechûlenin âtîdeki manzûmesini kari'lerimize takdim ederiz.]

FAĞFUR

Gökten zemîne doğru yazılmış kitâbeler

Üstünde vahy-i sani'î temsil ü nakş eder

Koymuş ziyâ ve zıll ile bir eski çîredest

Her cümle-i hutûtuna biranhanesi mest

Bir hatt-ı mu'tenâ ki hem ibham içindedir

Hem belli...hem nihâyeti yok, iptidası yok

Yoktur misâli san'at-ı âsâr içinde çok

Her zıllı bir gönül gibi muğlâk ve münkesîr.

Mâzinin etmiş üstüne ezvâkı irtisâm

Her safhasında eski kadınlar tâvâf eder

Her noktasında mahşer-i elvân vakt-i şâm

Etmiş bu hacem içinde bütün çini ihtivâ

Meşhûr olur hevârik-ı nakşınla Asya

Aksa-yı Şark'a benzeyen ey eski şâh'eser !

B. N

(Sayı:2 Syf:31)

ESEF

Ey râz-ı aşka mahrem olan mâh-ı bûse-hâh

Ey ellerin musâfaha-i lerzedârı, âh

Ey gözlerin müşâfehe-i âşikânesi

Ey lafz-ı itirâfa cesaret veren nigâh

Ey leb be'leb dakikaların şi'r-i enfesi

Kalb-i şebâbın ey heyecan-ı mukaddesi

Gerçek ne oldu nerdesiniz? Söyleyin kenah

Feryâdımın bu sahada yıllarca ma'aksi

Duvar üstüvâr?! Sükût olmasın yeter

Terk etmeyin bu bîkesi

Lakîn ne boş niyaz

Tefrik ederken onları benden sâmût-ı râz

Heyhât uzak zamanlar aşılmaz mesâfeler

Eyyâm-ı aşk o şimdi birer mâzi-i ba'id

Ey kalb-i köhne kalb-i elem kalb-i nâ-ümîd.

Fâik Âli

(Sayı:2 Syf:32)

Sene:1, Cilt :1

[Tarih yok]

ÂLEM-İ NEŞRİYATTA

Kadîm-i Yunan'ın devri teâlî ve tekâmülü hiç şüphe yok ki Medye Muharebeleriyle başlamıştır. Yalnız askerlik ve gemicilik değil, edebiyat ve hikemiyâta ulûm ve meârifin her şubesi de ukalâ-yı seb'anın memleketinde Medye muzafferiyatından sonra mazhâr-ı feyz-i terakkî oluyor. Zafer her kapıyı açar. Bunun bir numûnesine memleketimizde de şahit oluyoruz. Harp esnasında faaliyet-i milliyeye hâlel gelmek şöyle dursun bu faaliyet adetâ tezâyüd ediyor. Şu iddiâmızı emsele ile isbat edeceğiz. Maarif-i Umûmiye Nezâreti mekteplere elverişli kitapları tab' ve neşr etmek vazifesine devam ile beraber te'lif şeklinde olsun mütemadiyen kitap bastırıyor. O derecede çok kitap bastırıyor ki bir âdem bunlardan birini okumak kasetse daha nihâyete ermeden diğeri intişâr ediyor. Tarih, lûgat, felsefe, riyâziyât, büyük bir semâhatle millete bezel edilmektedir. Bu nefis ciltler kari'ler tarafından güzelce okunduktan muhteviyâtları üzerine müzârekeler, muhâdereler cereyan ettikten sonra bugünkü neşriyatın - millete hâsıl olmuş bir teyakkuz ve intibah şeklinde netâic meşkûresini göreceğiz.

Maarif-i Umûmiye Nâzırı Şükrü Bey Efendi üstâdlarımız ve ahbamız tarafından te'sis edilen [Âsâr-ı Müfide Kütüphanesi] ni de pek yakından himaye etmektedirler. Cenap Şehabeddin, Süleyman Nazif, Mahmut Kemâl, İsmail Hakkı, Osman Kemâl Beyefendilerin himmetleri ile bu kütüphane irfân-ı millîyi yükseltiyor.

Geçen gün Yahya Efendi Divânı intişâr etmiş idi. Bununla âlem-i edebiyatımızda pek hoş bir mubâhese-i edebiye başladı.

Celâl Nûri Bey [İkdâm] da Divâm tenkit etti. Bu sûretle [Klasizm] tarzı hakkında bir çok sözler söylendi. Süleyman Nazif Bey ise [Tasvîr-i Efkâr] ile mukabele etti. Mesele açıldıktan sonra müerrih nâmdâr Ahmet Refik Bey müfid bir silsile-i makâlât ile Yahya Efendi'nin tercüme-i halini bize bildirdi. Eşher-i ifâzlımız Ali Emiri Efendi ise daha uzun bir silsile-i tedkîkât ile müftî esbâk-ı enâmın mahiyet-i edebiyesini gösterdi.

Sırf kendimize kendi edebiyatımıza taalluk eden bu mubâhese ile bundan üç yüz sene evveline gitmiş olduk.

Yine hükümet-i seniyyenin muâvenet ve muzaheretiyile Ata Beyefendi üstâdımız [Hammer] tarihinin sekizinci cildini havâşe-i mühimme ile tercüme ve neşre muvaffak oldular. Ata Bey'in himmeti her türlü takdir ve tahsine sezadır. Hiçbir gencimiz meşâr-ı âliye kadar himmet sahibi görünmüyor. Eser pek güzel tercüme ve iktibâs edilmiş olmakla beraber bir çok da müteâlâtı ihtiva etmektedir. İnşallah Ata Beyefendi bu külliyât-ı tarihiyyenin cümlesini tercümeyle muvaffak olurlar. Ata Bey gibi bir diğer guyûr üstâdımız veya refikimiz Zinkoisen'in Tarih-i Osmaniye'sini iktibâsına hâmârân olsa irfân-ı memlekete büyük bir hizmet etmiş olur.

Kezâlik, bilhassa Fransa-Osmanlı münâsebetini tafsil ve tedvil eden [Lâvâlâ] nın Tarih-i Osmaniyesi de cedir-i iktibâstır.

Şeyhülislam Mûsâ Kâzım Efendi Hazretleri de ihtiyâcât-ı asriyeye muvâfık bir tefsir neşrine ibtidâr eylemekle seviyye-i ilmîyemizin arkasına lütf buyuruyorlar. Evkâf matbaasının büyük hacimde tab'ına başladığı (Safvet'ül Beyan fî Tefsirü'l-Kur'ân) âlem-i şeriâtımızda müstahsen bir teceddüt sayılır. Çoktan beri Türkçe tefsir yazılmamıştı. Yalnız Serî Paşa merhûm bilhassa Fahrû'r-Râzi hazretlerinden tercümeyle nakl sûretiyle meydana birkaç cilt getirmişlerdi.

Ondan evvel sırf Osmanlı Türkçesi olarak yazılan Tefâsir-i Şerife biraz eskimiş sayılırdı. İşte Efendi hazretleri bu tefsîr-i lâtifi te'lif buyurmakla büyük bir ihtiyâcı def ü selb ediyorlar.

Verdiğimiz şu tafsilâttan anlaşıldığına göre dimâğ-ı Osmânî şu hengâm-ı harpte eskisinden ziyâde muâdelâtı ilmîye ve edebiye ile meşgul oluyor. Türkler'in piş-i nazârı istifâdesine bir çok şekl ü fikr arz edildi. Hâmî'tin külliyâtı tab' edilip mizâcımızı inceltiyor. Geçenlerde basılan mektupların birinci. cildi ne kadar latîf idi. Bu gibi münevverâtımız ve bilhassa gençlerimiz daha nezîh düşünmeye ve daha nezih ifâde-i merâma kadre tayâb olmaktadırlar.

Önümüzdeki kış bizim için mütevâliyen edebî ziyâfetlerle geçecektir. Her ay muntazaman Abdülhak Hâmî'tin bir cildi kütüphanemizi tezyin edecek ve her şekli Arif Hikmet Bey gibi Ziyâ Paşa gibi hakîkaten nevâdardan olan şairlerimizin bir hayli külfetlerle toplanan külliyât-ı seferiyeleri Paşa merhûmun o pek kıymetdâr ve dört cilt üzerine mürettep [Endülüs Tarihi] malûmatımızı tenvî', kari'halârimızı tevsî' her halde bizleri şeh-râh-ı maârifde teşci edecektir.

Malînut Nâzım

(Sayı:3 Syf: 61)

[*] Seciyeden, karakterize mukâbili kullanıyorum.

[1] (Tenn)in

2)Renan'ın

3)Anatol Franc'ın

4)Piyer Loti'nin

5)Charles Dickens'in

TEVHİD

Varsın sen ilâhi, yine varsın, yine varsın:
Aklımda, hayâlimde ve hissimde yaşarsın. .

Her yer dolu zâtınla, sıfatınla ilâhi,
Zâtın da, sıfatın da senin nâ-mütenâhi...

Kalbinde birer katredir eb'âd ile evkât;
Titirer nabzınla şerâyin-i mesâfât.

Kuvvet bir elinde ve anadır bir elinde
Mi'marî elindir ebedinde ezelinde. .

Şi'rin dü cihandır kelimâtın bütün ecrâm;
Her jale-i sun'un bana bir kulzûm-ı ilhâm. .

Rûhumda, dimağımda ve kalbimde yaşarsın
Varsın sen ilâhi yine varsın, yine varsın.

CENAP ŞEHABETTİN

(Sayı:3 Syf:67)

ŞARKI

Göklerdeki en hisli kanaddan daha raksan

Gür saçların omzundan uçarlardı bıraksan

Bir desti su olsan süzülüp kalbime aksan

Mehtâbı karanlık sanırım benden uzaksan

Akşamları göğsümde bayıl sahile in de;

Bir bûse dilersem gülerek dinle “niçin”de!

Rûhum bu gülen kaşlarının kavsi içinde

Mehtâbı karanlık sanırım benden uzaksan.

HALİD FAHRİ

(Sayı:3 Syf: 71)

Cilt:1, No:4

25 Kasım 1916

VENÜSÜN KOLLARI

Bugün dün kırılan kollarının evzâ-ı mechûlesini ta'yin etmekte en büyük ulemâ-yı hüsnü aciz bırakan bu taştan kadın, ebebiyât mütehacciresiyle yarın ki tarihe karşı bugünkü Yunan'ın en güzel timsali olabilir. Venüs'ün kollarını zaman kırmıştı. Atfina'nın kollarını da bugün Venizelos kırdı.

Milletinin nâmına vatanın aleyhinde hareket eden bu esbâk çete ve sâbık hükümet reisi (İbsen)in yahut (Vikont do Vogue)nin hiç şüphesiz mâziden ta Yunan-ı kadîm âsârından asr-ı hâzıra hortlamış bir cenaze-i siyâsiye telakki edecekleri kadar tarihin tekerrür etmiş bir acîbesidir. Atîna Cumhuriyet kademesinde "tirân'lık eden [Pizistra]da onun gibi millet nâmına lakırdı söyleyerek zalim olmuştu! O zaman sahil ahalisi i'tidale dahil avâmı aristokrasiye taraftar dağlılar da demokrattı sözleriyle bunlara reis olan Pizistrat ekserisi kendi aleyhinde bulunan bütün halkın Venizelos gibi utanmadan vekâletini edâ ederek maksadına nail olmuştu! Ondan sonra millet nâmına millete tahakküm etmiş, adamları vasıtasıyla kanûnî maksadına âlet olarak kullanmıştı. Atîna ordularla hâtîbin vatanydı; belâgat-ı siyâsiyesini milletin değil, kendinin vasıta-i itlâsı eden bu acaib sınıfın ekseriyeti, eğer memleketlerine de hizmet etmişlerse şüphesiz menâfi şahsiyeleri dolayısıyledir! En büyükleri cumhuru aldatıp cumhuriyete hâkim olanlardı: Malyonun, [istratej] denilen rüseâ-yı harbiyenin nüfûzu fikirleriyle değil dillerindeki maharetle mütenâsibdi; Temistokol, Aristid, Periklis ve Alsibiyâd gibi meşâhirin en büyük meziyetleri belâgat yani aldatmak kudreti idi ! O zaman çalgıcılardan , ayak takımından ve ameleden kürsi-i hitâbete çıkanlar olduğu gibi asr-ı hâzırda da kırdan ve dağdan kürsi-i nezârete bir Venizelos geldi.

Eski Atîna'da tetraf daima teâvüne galipti: şahsını vatandan kıymetdâr addeden bir çok ricâl-i siyâsiye zuhûr etmişti; pek çok düvel-i belediyenin ekser aristokratları, galibleri olan demokratlara karşı en kuvvetli medine-i askeriye olan İsparta'dan imdat istemişlerdi! Bazen de bazı İsparta ricâli Atîna ordusunu menafi'-i siyâsiyelerine alet etmişlerdi! Hattâ Ksenofon Atîna ile muharebe eden Akasilavs ile beraber kendi vatan ve milletine hücum etmişti. Avrupa'nın bazı müverrihleri bu memleketler siyâseten müstakil olmakla beraber hepsinde aynı kavim oturduğundan ve daha doğrusu Yunan-ı kadîm irfânına hürmeten o hali vatan hiyaneti addetmek istemiyorlar: Halbuki Atîna Acemlerle harb ederken hem-cinsi olan hükümetlerin ekserisi kendisine yardım etmemişti! Herhalde o tarz telakki kâbil-i kabul olsa da, Atîna tarihinin bu haris erkânı yine Venizelos'a selef olmaktan kurtulamazlar, çünkü vatanlarının aleyhine yalnız ecnebî vatandaşlarının değil kaç kere barbarları, Acemleri bile davet etmişlerdi! Bu sûretle adeta birer parça vatan yiyerek karınlarını doyuruyorlardı. Yunan tarihinin bu zincir-i eşhâsı hiçbirinin bir diğerine Fâikiyet-i maneviyesi olmaksızın son halkasını teşkil eden Elfeseriyuz Venizelos'a kadar imtidâd eder.

Yunan-ı kadîm hiçbir zaman ittihâd edememişti: Bir büyük ve bî-hudûd akide-i hürriyet küçük bir kıt'ada belki bin hudûd açmıştı! O kavm-i hâkimin rûh-ı mütefirrikindeki âhenk san'atı her büyük söz tehiz edebilirdi; ve nihâyet aynı ihtiyaç-ı hürriyetle esir olup gitmişti!

Bu hal ordusunda da vardır. Bugün Venizelos sebat ve itaatten mahrûm olan o beyhûde askerinin efhad-ı bakıyyesiyle ve memleketin düşmanlarıyla biraz teşrin-i silaha ve pek çok tevhid-i ihtirâsa çalışıyor. Fikrinde samimi de olsa tarih onu Ksenofon'dan tefrik edemeyecektir. Çünkü bütün mâzisinde ordusu bir ittifâka istinâd etmeden iş görmeyen memleket ve milletini ikiye ayırmış ve birini düşmânâ teslim etmiştir. Herhalde Venüs'ün kollarını zaman kırmıştı, fakat Atîna'nın kollarını da Venizelos kırdı.

İsmail Hâmî

(Sayı:4 Syf:81)

HALÎ

Nesc-î zemîni meşher-i âheng-i şekl ü reng
Soldurmamış asırlar o elvân-ı sâbıkı
Yoldurmamış o gülleri şîrî'ne âşıkı
Şarkın tahayyülâtına gelmez kenârı teng

Hülyâ-yı ihtişâmını nesc eylemiş Acem
Eşkâlinin cihânda bulunmaz mücessemi
Güller muhayyel olsa da üstünde daimî
Görseydi içmeden de hemen mest olurdu Cem!

Üslûb-ı nesci Hâfızın üslûb-ı şi'ridir
 Âheng ü reng içinde hep eşkâli incelir
 Bir vezn-i levn olur mütenâzır şükûfeler. . .

Dîvân-ı ihtîşâmına sermiş bir eski şâh
 Eğmiş ser-i vukûrunu her eyleyen nigâh;
 Elvân-ı dil-firfîbine hayrân imiş sabâh

Her çîre-deste vergi değilmiş bu güç hüner!

B. N

(Sayı:4 Syf:83)

AMERİKA'DA SİYÂSET VE AMERİKA SİYÂSETİ

[Amerika bu muharebe hengâmında kendisinden pek çok bahs ettiren bir devlettir. Hükümet-i müttehîde müsâlaha-i umûmiyede belki büyük bir rol oynayacaktır. Binaenaleyh memleket-i mezkûrede siyâsetin nasıl anlaşıldığına ve Amerika siyâsetinin neden ibaret bulunduğuna dâir tettebbu' ve müşâhade üzerine kabl el-harb yazılmış bend-i âtiyi kari'lerimize takdim ediyoruz.]

Şu makalemize tavia olmak üzere coğrafya itibarıyla hükümet-i müttehîdeyi biraz tarif edelim . Hükümet-i müttehîde şimâle gayet dost ve hem-ırk bir milletin Sâkîn bulunduğu [Kanada] ile muhattır.

Okyanus-ı Atlasî'den Okyanus-ı mu'tedile kadar imtidâd eden bu iki hükümet hemen hemen gavga çıkarmadan terakkîyât-ı dahiliyelerine bakıyorlar. [Kanada]da takriben dokuz milyon nüfus olup bunun iki sülûsü Amerikalılar gibi İngiliz, diğer sülûsü Fransız ırklarına mensuptur. Cenuben ise ırk ve seviye itibarıyla başka ve aşağı olan[Meksiko] hükümeti ile

muhattır. Bu fedâryasyonun nüfusu takriben altı milyon ise de ancak bunun onda birini beyaz adamlar teşkil eder. Yüzde otuzu melezdir. Mütebâkisi ise karacahil Amerika Hintlileridir. [Meksika] hükümeti anarşinin fark-ı mütegebelenin yuvasıdır. İhtilâl orada müzmin bir haldedir. Erbâb-ı iktidardan olduğu rivayet olunan reis-i Cumhur (Porfiric Dias)in zamanındaki sulh ve salâh [Huerta]nın reiskâre gelmesiyle zail olmuş. Amerika'nın [Meksika] umur-ı dahiliyesine müdahalesini intac etmişti.

Şimâl hudûdunda Amerika ne kadar rahat ise cenubda o kadar gaile içindedir. Garben ve şarken Amerika'nın hudûdunu okyanuslar teşkil eder. Binaenaleyh bu devletin rahat ve âsaişini ihlâl edecek devletler pek uzaktadır. Düvel-i muazzama ve Japonya hiçbir vechle Amerika hükûmat-ı müttehidesi ilkelerine tecavüzü akıllarına getirmezler.

Şu sevaik-i coğrafya ve Amerika'nın teşkilât-ı ahrarâne-i tarihiyesi orada siyâsete başka bir şekil ve renk vermiştir.

Amerika'nın münâsebet-i hâriciyesi Avrupa devletlerinininkine müşâbih değildir. Avrupa devletleri ise birbirinden korkarlar ve siyâsetleri münasebet-i hariciyeye müsteniddir. Onun için daima gavga ederler, büyük orduları beslerler, hakk-ı bekâlarını muhâfaza için tecâvüzî politika ihtiyarına mecburdular.

Avrupa'da hissiyat-ı milliyeye ve hukûk-ı nüceba büyük rol oynar.

Amerika ifrâd-ı milliyeti bilmez. Binaenaleyh askeri çok değildir. Hele 1898 İspanya muhârebesine kadar Amerika ordusu pek cüz'î idi.

Mevkii Amerika'yı tecavüzden mesun bulundurduğundan havf ve telâş içinde kalmaz ve tekemmülâtı dahiliyesine bakacak vakt bulur. Kezâlik tehlikelere de marûz olmadığından itilâfât ve ittifâkât-ı devliyyeye de ecnebîdir. Bu itibar ile de esbâb-ı müdâfasını teksir mecburiyetinde değildir.

Avrupa'da siyâset-i hariciye siyâset-i dahiliyeye nâfizdir. İyi bir dahilî politika diplomasının metin esâslar üzerine istinâdına vâbestedir. Bu da kuvvâ-yı berriyye ve bahriyyenin terakkîyâtına menuttur. İş bir akis olduğundan Amerika'da siyâset-i dahiliyede harici politikanın Araptan pek mahalli yoktur. Ancak 1845 [Meksika], 1898 İspanya muharebeleri pek cüzî olmak üzere zihinleri ve fırkaları işgal edebilmiştir.

Demek oluyor ki şehrah-ı tekemmülâtında Amerika Avrupa devletlerinden başka bir tarz ihtiyar etmiştir. Bu da coğrafya ve tarihin kendisine bahşışidir.

Mütemâdî gavgalardan mesun olarak sulhen terâkki eden evlâd-ı asker olmayan ihtilâfât-ı hariciye ile uğraşmayan bu devlet asla Avrupa hükûmatına mikyas aleyh olamaz. Amerika'da iş çıkarmak isteyen kimselere de tesâdüf olunmaz. Bu zihniyetin te'siri ile olacak ki Amerika'da ricâl-i hükümet-i eâzım hattâ rüesâ-yı cumhur değil yalnız siyâset-i âleme memâlik-i sairenin mesail-i mühimmesine bile bigânedirler.

Reis *Monroe* 1823 tarihli beyannâmesinde mühim bir üss-i siyâsî ihtiyariyle Amerika'nın Amerika haricindeki meseile yabancı kalmasını an'ane haline va'z etmiştir.

Avân teşekkülünde Amerika'nın maksadı yalnız İngiliz ve Fransız lisanlarıyla mütekellim ahalinin oturdukları kıta'âtı dâire-i ittihadâ almaktı. Bunun içindir ki istiklâl muharebatında [Kanada], [Nev İskoçya], [Bermuda]nın da ittihadâ alınması için teşebbüsât vuk'u buldu. Fakat semere vermedi. Bununla beraber politika bazen bu hudûdu da tecavüz etti. Meselâ Reis [Polk], [1845-1849], [Küba], [Portoriko] ortalarını İspanya'dan satın almak istedi. [Conson] zamanında [1867] Danimarka'dan [Sen Tomaz] ve (Sen Conjataları [Grant] zamanında [1869-1872] müstakil, [Son Dominiko] cumhuriyeti arazisi iştira edilmek fikirleri vardı.

Amerika yalnız kıt'anın şimâl-i garbîsindeki (Alaska) toprağını Rusya'dan satın almıştır. Fakat bu hevesler çabuk zail oldu. Amerika 1898 senesine kadar mesâil-i hariciyenin yabancısı idi. O derecedeki hükümet-i merkeziye umur-ı âleme agah olan seferayı bulup Avrupa devletleri nezdine göndermekte bile müşkilât çekiyordu. 1890 senesine kadar Amerika ordusu yalnız yirmi beş bin gönüllüden ve iki bin kadar da zabitten mürekkepti.

[İstitraden şunu söyleyelim ki Amerika'nın (West Point)deki mekteb-i ali-i askerisi pek mühimdir. Amerika'da duyduğuma nazâran bütün dünyâda bundan muntazam bundan masraflı bir asker ve mühendis mektebi yokmuş. Almanlar bile bu müesseseye hayran imişler.]

Kezâlik o zamânâ kadar donanmaları da küçüktü.

Hülâsa-i mekal İspanya muharebesinde değin Amerika siyâset ve askerlik itibarıyla gayevi bir vaz'iyette bulunuyordu. Cünubu Amerika da azgın emra erbab-ı ihtiras evadı terbâb-ı ihtiras civar memâlikin eshab-ı kıyamı başka yerleri kasıp kavurduğu hengamlarda Amerikalı

hiçbir şeyden korkmadan bir çok külfetlerden azâde olarak san'at ve ticaretine bakıyordu. İddiâ olunduğuna bitaraf ve ecanebin de teyid ettiğine nazâran bu hal-i hissiyat vatanperveraneyi izale etmemiş ve millet necayayı merdangisini muhafaza etmiştir.

Amerika'da başka diyarın hali ihtirasatı bir takım siyasiyunun vesile-i hande ve istihzâsidir. Ahalide bazı devletlerin ve meselâ İngiltere'nin sitizeciliği ile kaba kaba eğlenmeyi mu'tad edinmiştir.

Amerika haricde müstevli olmak taraftarı değildir. Bu günün zihniyetini teşkil eden bu meslek kolaylıkla kabil-i tefsirdir. Çünkü Amerika henüz kendisi bir müstaredir. Garb hükûmatı yeni isti'mar olunuyor. Târik-i temeddüne idhal edilen aksamda garbın yalnız yukarı cihetleridir. Cenub vilayâtı henüz işlenmemiştir. [Teksas], [New Meksiko] gibi yerlerde Amerikalılar daha pek çok iş bulabilirler

Amerika'nın sulhperverliklerine bir dereceye kadar İngiliz husûmetinin de tavsaması yardım etmiştir. Vaktiyle İngilizlere karşı son derece muhalif bir siyâset takip olunurdu. Fakat üç rub'-ı asırdan beri efkârda büyük bir sükûnet görünüyor. Vakayî'in gerilerde kalıp unutulması [Alabama] meselesinin bir sûret-i haliyeye aktarâmı İngiltere'nin daha demokrâtik bir şekil alması Amerika'nın edebiyat ve fenniyata hizmeti hususuyla vapurların iki kıt'ayı birbirlerine yaklaştırması Lord [Breys]e nazâran bu sükûnetin esbâb-ı müvellîdesidir. Zannederim ki müellifin hakkı derkardır. Yine bu zâta göre bu zihniyetin zevâli Amerika tarafından [Kanada]ya vuku' bulacak bir hücumun önünü almaya kâfidir.

Amerika pek sulhperver ise de [Kanada]'nın fethi veya ittihâda idhali ezhân-ı ammeyi hayli işgal eder.

[Kanada]'nın ittihâda dahil olmasıyla tekâmülâtının daha müsait bir safhaya gireceği söyleniyor. Fakat Amerikalılar ve[Kanada]lılar her ikisi de İngiliz ırkına mensup olmakla beraber emzice-i muhtelifeye mâliktirler. Her iki memlekette an'ânât ve âdât biraz değişiyor. Bugün bu ihtimal-i ittihâd bir tehlike teşkil etmez. Bu senelerde her iki ülke pek döstane ve pek müstahsin münasebat-ı hem-civarî idâme ediyorlar. [Meksika]'ya gelince bu garib diyarın tezebzüb-i idare ve mukadderatı Amerika'nın sabrını tüketiyor . [Meksika] Kanada'ya kat'a benzemez. Ahali ekseriye vahşi bekâyası ve İspanyol gibi bir ırkın döküntüsü olduğundan orada seviye-i medeniyet pek aşağıdadır. Millet henüz reşit değildir. Ticaret Alman ve İngilizlerin, maden ekseriyetle Amerikanların elindedir. İhtilâlât-ı şimâl komşusunun huzûrunu ihlâl ediyor.

[Meksika]nın ittihâda duhûlune taraftar olanlar varsa da bu milletin adem-i rûşd-i siyâsîsi meydana koyarak bundan Amerika'nın zarar göreceği fikri de şiddetle ileriye sürülüyor.

Celâl Nûri, (Sayı:4 Syf:84)

HASTA

Daima evveldi daima efzûn
 Ah, o illet ki yok henüz ilâcı,
 Ah, o illet ki saçlarından uzun,
 Ah, o illet ki hasretinden acı. . .

Her yere bezl-i ömr ederken yaz
 Sende reng-i hayat azalmıştı;
 Hüsünün yâdiğâr şiiri biraz.
 Yalnız saçlarında kalmıştı

Saçların bir gurub eden kamerin
 Solgun envâr mevcedâriydi;
 Bir remâd-ı nazardı her nazarın,
 Gözünün sanki son bahâriydi. .

Bakışın bir ved'a idi her dem;
 Berk-i rûhun sükûtu beklerdi
 Rûhların leblerin-yetime-i dem
 Daima incelen çiçeklerdi

Daima evveldi daima efzûn
 Âh, o illet ki yok henüz ilâcı,
 Âh, o illet ki saçlarından uzun,
 Âh, o illet ki hasretinden acı. . .

Cenab Şehabettin
 (Sayı:4 Syf:87)

GÜSTAV LÖBON'UN ŞAHSİYETİ VE ÂSÂRI

Bir muhît-i ilmî ve fennîyi vukûf-ı tam ile tetkik edebilmek için behemahal o muhîtle alâkası olan ne kadar desâtir ve kavâid-i usûliye varsa cümlesini tettebbu' ve onlardan istihrâc-ı ahkâm edecek kadar taallüm etmek lâzımdır. Anâsır-ı ecsâm ve terkibât-ı kimyeviyeyi, cer-i eskal ve tabakât-ül- arzı ulûm-u riyâziyye ve tabiiyye mebadisini zihninde tesbit etmeyen bir maden mühendisi ne kadar sahib-i fetânet olur ise olsun mesleğinde tahayyüz edemeyeceğine kâni olmalıdır . Ulûm ve fûnûnun birbirleriyle olan alâik ve münâsebât-i mütenevviyasını tefahhûs ve tâ'mîk ile onlardan pek çok nazariyât ve esâsât istihrâc ederek tettebbu'at-ı â'limânesinde bîhakkın tatbîke muvaffak olan Doktor Güstav Löbon fenn-i rûh-i şinâsiye dâir âlem-i irfâna o âsâr-ı muhallidesini ihdâ etmeden evvel ulûm u fûnûnun şûabât-ı muhtelifesinde ve alel-husus ilm-i teşrih, kimya, fizyoloji, tabiiyat ve riyâziyette ihtisas peyda etmiş ve ber-vukûf-ı kemâl ile yazdığı "Tekâmül-i Madde" ve "Tekâmül-i Kuvvî" gibi âsârı enzâr-ı istifâdeye vaz' eylemiştir. Yetmiş yaşını idrâk eden bugünkü hakîm rûh-şinas, hücrât-ı maneviyetini fûnûn-ı âliyenin desâtiriyle tezyin eylemiş sâbık bir teşrih mütehassısı, bir kimya âlimi, hâiz-i ehliyet bir ressam , Mûsâvvir ve haritanüvis, müdakkik bir mücid, sabûr bir seyyah, mütetebbi bir muallim-i fûnûndur. Güstav Löbon'un iki şahsiyeti vardır: Rûhiyat mütebahiri Güstav Löbon , rûsûh u kuvve-i istidlâliyesini , enâfis-i âsârında meşhûd olan muvaffakiyet ve isabet âlimanesini-ta'bir câiz ise "şahsiyet-i fennîye"sine medyûndur. Rûh-şinas doktor aslen "âlim-i fûnûn" Güstav Löbon'un mevlududur.

Muhtelif ve hattâ yekdiğerine zıd mevzû'lar üzerine âsâr telif edenler aleyhine lisan-ı tâ'riz uzatanları Güstav Löbon, âsâr-ı mütenevvisiyle ilzâm ediyor ve deha-ı beşerin, şûabât-ı muhtelif -i ulûmu ihâtâyâ kâfi olduğunu kendi şahsiyetiyle isbata muvaffak oluyor.

Kütüphaneler dolduracak kadar kesir olan muhalledâtı ma'a't-teesüf muhît-ı irfânımızda hemen meçhul kalmış gibidir. Bu boşluğu şimdiye kadar imlâyâ bezl-i himmet etmemiş olan erbâb-ı fikr ve kaleme gücenmeye hakkımız vardır. Zira müşarünileyh bilhassa fenn-i rûh-i şinasiye dâir olan müellifâtını şimdiye kadar okumuş ve öğrenmiş ola idik daha çok muvaffak olurduk. "Üslûp insanın aynıdır "düstûr-ı malûmu bu zâd ile iki kat kuvvet buluyor. Nüfûz-ı nazar irfân, muvazene ve insicâm-ı istidlâlât bu pîr-i mütevaziin yazdığı ve söylediği her cümlede bariz bir sûrette nümâyan oluyor. Pek ziyâde muhtâc olduğumuz tekemmülât-i ictimâiyenin hiz-ara-yı husûl olması mutlaka böyle hükemânın âsârını bilmeye vâ-bestedir. İşte bu fikir ve mülâhâzaya mebni Güstav Löbon'un külliyyât-ı âsârını ve alel-husus nazariyât ve

desâtir-i ilmîyesini telhise cesaretyâb oluyoruz. Hakîmin dehaiti şüphe yoktur ki yazılarımızdan tamamıyla tezâhür edemeyecektir.

Fakat bütün lisanlara tercüme edildiği halde yalnız bir ikisi lisanımıza nakl olunan Güstav Löbon'un muhalledâtından velev ki pek nâkıs olsun vatandaşlarımıza malûmat vermek faîdeli bir teşebbüstür fikrindeyiz.

Fransa encümen-i danişi tarafından mazhâr-ı takdir olan tütün dumanı fizyoloji nokta-i nazarından hayat-ı insan ihtinak hakkında tedkikât, mesâha-i kahfe dâir tetebbu'at ilh nâm-ı âsâr bir güzîdeyi te'lîf eden ulûm u fûnûn-ı mütenevvia mütehassını kaale almayarak burada yalnız rûh-şinas Güstav Löbon'u mevzû'bahs edeceğiz.

Şurasını arz edelim ki: ilk defa olarak tarih tedkikâtını desâtir ve esâsât-ı rûh -şinasî'yi tatbik eden ve bu sa'yede birçok inkılâbât ve tahvülât-ı beşeriyenin avâmîl ve müessirâtını lâ-yetegayyer bazı kavaide irca' ve tasnife muvaffak olan Güstav Löbon'dur. Müşarünileyh "Asr-ı hazır yalnız keşfiyât devri addedilmemelidir. Çünkü zamanımızda sermaye-i irfânın pek çok aksâmı yeniden tedkik edildiği için asrımıza devr-i tefahhus etlak olunabilir "diyor ve bu zihniyyet ile vak'âyi' tarihiyyeyi tetebbu'a girişiyor. Fakat inkılâbât-ı beşeriyenin ledünniyatına nüfûz edebilmek için tarihinden ayrı ayrı mevzûlar teşkil eden birçok mes'ele ve mu'adeleyi ol emirde halletmek lâzım geldiğine kana'at getiren müşarünileyh nazariyat-ı mukarrereye kâfî'yen binayı muhakeme etmeksizin yirmi senelik bir kısım hayatını taharriyât ve tefehhûsata hasr etmiş ve vukû'at-ı tarih-i âlemi fenn-i rûh -şinasî kavaid ve usûlü sayesinde tefsir ve izâha gayret eylemiştir. Bu sa'yi mütemâdi semeresi olarak Güstav Löbon âlem-i irfâna yeni eserler hediye etmeye vâsıl nihaye-i makasıdı olan tarih-i âlemi kendi fikrinde anlamaya muvaffak oluyor. Tetebbu'at-ı amikasının ilk kısmını Güstav Löbon'un "Tekâmül-ı Halâik-i Kavanin-i Rûhiyesi"nam kitabında okuyoruz. Bu eseri ileride telhis edeceğiz. Şimdilik birkaç cümle ile müellifin silsile-i tefehhûsâtını arz edelim.

Müşarunilehy bu eserde tarihi ırkların yani tarihin bir eser-i tesâdüf olarak teşkil ettiği kitlelerin, akibet, kendi evsaf ve alaim-i teşrihiyeleri kadar sabit ve la-yetegayyür birçok secâyâ-yı rûhiyeye sahib olduklarını isbat ettikten sonra halâikin ne sûretle te'sisât-ı muhtelifelerini lisan ve sanayi'ini istihalâta uğrattıklarını ve muhîtin tahavvülât-ı âfiye tesiratiyla eşhâs-ı ferdiyenin nasıl büsbütün yekdiğerinden fekk-i irtibat ettiklerini izâh ve tefsir ediyor.

Tedkikâtını bu raddeye kadar getirdikten sonra Güstav Löbon halâikten müteşekkil sabit kitlelerden başka bir de "avâm" tesmiye olunan ve gayr-i sabit ve müstaid-i tahavvül bulunan kitlelerin mevcdiyette ve mahiyetlerini tettebbu'â başlıyor. İnzimam kuvvetleri ile vekayi-i azîme-i tarihiyenin hdsuna sebep olan bu kısım kitlelerin müteşekkil buldukları ferdiyetlerinkinden büsbütün farklı bir takım secâyâya mâlik olduklarına kâni olan müdakkik-ı hakîm bu secâyanın neden ibaret ve ne gibi istihâlât ve tekemlata tabi' oldukları mesâilini halle girişiyor ve tettebbu'at-ı müşakâfânesinden "Ruhîyât-ı Avâm" nâm eser-i mühimini vücûda getiriyor. Bu netaic hakâyk-i tarihiye mteharrisine pek büyük hizmetler etmiştir. Çünkü bu sâyede enzar-ı tefahhusuna o vakte kadar çarpmayan bazı messiratı ondan sonra idrâk ve teferrse başlıyor.

Tarihin en zî-kudret avâmilinden biri olan mu'tekidât mesele-i mu'zilesi karşısında hakîm rh-şinas kendi kendine bir çok suâl irâd ediyor.

Bu mu'tekidât nasıl vcd buluyor? Acaba bunca zamandan beri tedvin edile geldiği vechle bunlar aklî ve iradî midir? Yoksa bilâkis akıl ve irade ile irtibat ve alâkası büsbütün mefkd mudur? Bu muadelâtı da "Efkâr ve Mu'tekidat" nâm-kitabında halletmeye muvâffâk oluyor.

stâdın bu eseri birçok desâtir ve esâsatı meydan-ı bedâhete vaz' etmek sûretiyle , fenn-irh-şinasiye büyük bir inkılâb ve tekemmül sahası hazırlamıştır.

Çünkü o zamânâ kadar psikoloji nokta-i nazarından mu'tekidat tamamıyla aklî ve iradî telâkki edildiğinden bunların leddnniyatı gayr- kâbili izâh idi Güstav Löbon, bir takım istidlâlâd-ı mantikiye ile erbâb-ı irfânın piş-i nazar im'ânına arz ettiğî nazariyat sayesinde vekâyi ve hâdisât-ı tarihiyeyi yeni bir hurdebîn ile tedkik etmek lâzım geldiğine kanaat getirmiş ve bizzât eser-i irfânı olan desâtir ve esâsat rh-şinasiyi bâlâda arz ettiğimiz vechle ilk defa olarak tarih tedkikâtına tatbik etmiştir. Mahir bir kimyager, hemen bir kat'iyet-i riyâziye ile ekseriyâ bir tecrübe-i fennîyede nasıl muvaffakiyetinden emin ise Güstav Löbon dahi aynı itminan ile, kendi nazariyat ve desâtirini tatbik ederek "Fransa inkılâbı ve Rhîyât-i inkılâbât" unvanlı şâh eserini yazmış ve tarih-şinâsane büsbütün yeni bir usûl-ı tedkik göstermiştir.

Da'va Vekili Gridî Ahmed Sâkî

(Sayı:4 Syf:88)

EDEBİYAT-I MİLLİYE MESELESİ

Son senelerde mevcûdiyet-i milliyemizin idrâkinden doğan birçok canlı temâyüller ve fikirler arasında “edebiyat millî olmalıdır” telakkîsi de tabiâtıyla doğdu

Her yeni çıkan meslek ve fikir gibi bunun da etrafında tabii mübâheseler münakaşalar açıldı. Evvelcede meselâ onaltı, yirmi sene evvel tarz-ı kadîm taraftarlarıyla Edebiyat-ı Cedîde taraftarları arasında uzun münazaralar olmuştu. Fakat bu seferkilerin mahiyeti büsbütün başkadır.

Onların zamanında bir taraf “dedelerin yolunu değiştirmeyelim, Arap ve Acem edebiyatını meşk ittihâz etmekte devam edelim” diyorlar, diğerleri de: “Kemâl ancak garp edebiyatındadır. . Onu adım adım takip etmekten başka kurtuluş yolu yok” diye mukabele ediyorlar ve böylece iki tarafın nokta-i nazarı arasında sarıh te’lif kabul etmez bir fark bulunuyordu. Halbuki biz bu sefer esâsta bir fark görmüyoruz. Her iki tarafta edebiyatta milliyet taraftarı. Yalnız bir kısım her nedense açık gözlülük etti, kelimeyi biraz ziyâdece kendine mâl etti.

Evet edebiyata millî olmasın diyen yok...Yalnız “milliyet” kelimesinde edebiyatta asıl “milliyet” ne olmak lâzım geleceği noktasında, uzlaşmıyorlar. Zâten “milliyet” gibi “millî edebiyat” gibi pek mücerred ve umûmi kelimeler, birçok tâli fikirlerin mahfazasıdır. Böyle kelimeleri kullanârâk konuşanlar çok kere aynı şeylerden bahsediyorlar vehmine kapılırlar. Halbuki mütekellimin bütün gördüklerinin, düşündüklerinin , okuduklarının , hülâsa bütün mâzisinin o pek şahsi müdahharâtını hâfi bir cereyan ile dimağından geçirerek tahassüsüne, tahayyülüne, muhakemesine o andaki revş u hususiyetini veren kelime, karşısındakinde büsbütün başka bir silsile-i efkâr ve temâyülât uyandırır. Çünkü aynı kelimenin ihtivası muhatab için büsbütün başka muktesebât ve malûmatın başka bir yaşayışın ve anlayışın mevlûdudur ve karşılaştırdıkları büsbütün başka âlemlerin etiketlerinin bir olmasından ihtivâlarının da bir olmasına hükmederek bu kadar sade noktalar üzerinde anlaşmamalarına şaşarlar. Halbuki anlaşmak müşkilâtı sade bunda da değil...Çünkü her iki taraf sonuna kadar itidal ve sükûn ile içine hakikât endişesinden gayri bir amel girmemiş bir gayret ve niyetle çalışsa ameli bir faîde temin edecek kadar olsun anlaşabilirler...Böyle münakaşâların bir kanûn kuvvetiyle hükümran bir saffeti vardır. Mübahese başladığı gibi mevzûu ve maksadı unutulur. Her cebad âbâd

karşısındakini susturmak arzusundan başka bir şey kalmaz. Vasattan hadd-i itidalden ne kadar ayrılmayalım deseniz, yapamazsınız.

Bir bâ'dden ayrılmayan insafsız bir muarız, sizi öteki bâ'de gönderir. Zâten sekiz on kişi bir olup "iki kere iki dört eder" diye adamın kulağında bağırıp çağırmakta devam etse "hayır!" beş eder, sekiz eder, bin eder. Fakat dört edemez! diye feryat etmeyeceksiniz çok azdır.

Sanırım ki, bütün münazaralarda ki bu muvaffâkiyetsizlik amîlleri son edebiyat bahislerinin içine de biraz karıştı ve bir zaman daha devam etmesine sebep olacak...

Bu makalede iki meslek erbâbının ayrıldıkları noktaları biraz gelişi güzel karşılaştırarak, hakikaten edebiyatta milliyet esâsiyle te'lifi gayr-i kâbil noktalar var mıdır? Bunları aramağa çalışacağız...

İki meslek erbâbının ayrıldıkları ilk nokta vezin ve lisan mes'alesidir.

Heca vezni bir zamandan beri revaç ve ikbâlde olmak itibariyle arûz veznine galebe gelecek gibi görünüyor. Mamafih rağbet-i umûmiye hiçbir zaman pek o kadar şayân-ı itîmat bir Mûsâddak olamaz. Halk kubbelere benzer. Münasib bir noktadan yükselmiş tek bir sesi derin akislerle tekrar eder...Elbiseler gibi fikirlerinde bir ekalliyet tarafından vaz' idilmiş ve yaşamları için hiçbir zaruret bulunmayan modaları vardır.

Evet, rağbet-i umûmiye daima ortaya çıkan şeyin hakîki bir ihtiyaç ile beklendiğine delâlet edemez. Herhalde heca veznindeki yaşamak kuvvetinin derecesini daha başka vasıtalara müracaatla tayine çalışmak mecburiyeti vardır.

Hecayı müdafa edenlerin pek kuvvetli bir delili var ki şöyle telhis edebiliriz:"Türkler arûz vezniyle şiir söylemeden evvel hece vezniyle söylerlerdi...Binanaleyh câiz ki bu vezin daha kadîm olmak itibariyle, lisanın asıl bünye ve tabiatından çıkma, hiç değilse ona daha yakın bir şey olsun." Doğru. Fakat yine kat'î bir hüküm vermeye kâfi değil...Bir kere bir şeyin tabiat ve mahiyeti nedir?"

Nokta-i nazarımı isbat için değil, fakat burada uzun uzadiye şerh etmek imkânsızlığından dolayı sadece izâh için bir misâle müracaat edeceğim.

Bugün benim bir çok temâyüller, itiyâdlar, fikirler ilh. den mürekkep muayyen bir halim var...Bu halimi doğduğum günden beri mâ'ruz kaldığım tesirlerin heyet-i umûmiyesi tayin etti. Fakat doğduğum zamanda bir takım kuvvede istidâtlarım bir tabiatım hülâsa bir halim vardı ki bunu da ecdâdımın hayatı tayin ediyordu...Şimdi bugün ki mevcûdiyetime, halimi tayin eden amîller arasında asıl benliğimi, asıl tabiatımı bulmak için ferdî ve neslî hayatımda ne kadar gerilesem bu uzun zincirlerin hangi noktasında tevakkuf etsem kendimi bir tabiat, bir cevher karşısında değil, yine mürekkep bir hal, bir şebeke-i ârâz karşısında göreceğim.

Bu gayr-i muayyen bir mâziye doğru sıralanan muhtelif hallerden birinin önünde durup “bu asıl benim mebde ve tabiatımdır. Bundan sonraki bütün a’ras bu esâs etrafında çiçeklenmelidir.” Demeye hakkım olacak mı?Zannetmem alelâde bir halet-i rûhiyenin sebebini tayin edemeyen alil idrâkimizle bu hiç doğru olmaz. “Heca” vezni lisanımızın daha uzak bir mâzisindeki vezni , arûz vezni daha yakın bir mâzisindeki veznidir. Sade bunun için galebenin hecaye ait kalacağını iddiâ etmek yukarıdaki misâlim münasebetiyle bana: “senin şu son seneki halin asıl tabiata uymuyor. On beş yaşındaki temâyüllerin ibtidana daha yakın...benaberin onlara rücû et” demeye benzemez mi?Hattâ sanıyorum ki “kadem” bu noktada bilâkis aleyhte bir delil olarak kullanılabilir. Çünkü yakın mâzimin verdiği itiyâtlar, temâyüller biraz benim istikbâlimin yolunu da çiziyor demektir. Eski halimi değiştirecek bugünkü benliğimi verecek kadar kuvvetli olan amîller beni zarûri olarak muayyen bir târiki takibe sevk edecek ve bu yolu fikir ve irademin delâletiyle değil durmadan gizli gizli çalışân amîllerin sevkiyle değiştirebileceğim. Arûz edebiyatını cebren içimize girmiş kendine hürmet ettirmiş bir yabancı olarak kabul ederim. Fakat beş, altı asırlık saltanatında lisanımın yatağında , benim kulağımda bir tebeddül yaptığını da elbet inkâr edemem.

Arûz kelimelerin, harflerin mesâmelerine nüfûz ederek onları hafif, ağır, uçucu yahut sürüklenen, çırpanan, nefes alan zî-hayat hareketlerle canlandırarak kalbimizin darbanlarıyla onların revşi arasında bir âhenk kurarak bir nevi mûsîki vücûda getirdi.

Hattâ sanıyorum ki arûz tekellüm-i lisanımızda bile yaşıyor. Güzel Türkçeyi en güzel söyleyenler onun kelimelerin, cümlelerin nescine koyduğu gizli musikiyi bilmeyerek takip ediyorlar. Kim temin eder ki bu ecnebî kelimesiydi. Lîsan heyecanımızın nidâların ve istifhamların o vücûdu ancak yokluğu halinde ta’yin edilebilen âhenk-i munisi zayi olmayacak kelimeler bir saâtîn dakikaları gibi düz bir ittihad ile birbirini kovâlâmayacak mıydı?

Evet, şimdiki halde arûzda bulduğumuz âhengi “heca” vezni ile yazılmış şiirlerde bulamadığımızı itirâf ederiz. Mamâfih bu her şeyden evvel bir ülfet ve itiyâd meselesidir. Ve pek mümkün ki onda da üstâdlar yetişsin ve vücudundan şüphe edemeyeceğimiz bir âhenk ve musiki doğsun.

“Heca”nın muvaffâkiyetine yardım edecek daha başka esbapta var. Meselâ; bir türlü arûzun çerçevesine sığmayan yahûd sığdırmak için şurasını burasını sakatlamak icâb eden bir çok kelime mevcûdudur. Kezâlik parmak hesabı ile şiir yazmak arûz ile yazmaya nisbet çok kolaydır. Vakiâ kolaylık sanat gibi keyfiyetin yanında kemiyete hiç mevki vermeyen bir zemînde pek o kadar kuvvetle mevzûi bahis olamazsa da herhalde bir sebeptir. Sonra kemâl-i ehemmiyetle nazar dikkate almak icâb eden bir noktayıda işaret etmeden geçemeyeceğiz. Arûzun en uzlaşmaz taraftarları bile eski tantanalı, tumturaklı vezinlere artık tahammül edemiyorlar. Zâten son yarım asrın şâ’irlerini tarih sırasıyla tertibe koyarsak veznin gittikçe hafifleştiğini, imâlelerin zihafının ve daha bir çok sıkletlerin tedricen az olduğunu görürüz. Yanlız bundan da mutlaka kulaklar artık “heca” veznini istiyor. Onun için parmak hesabına rağbet günden güne artıyor, yolunda bir netice çıkarırmekte doğru olmaz.

Millî vezinde mısraların müsâvi miktarda hecalerden doğan âhengine mukâbil ya yalnız bir harf-i müteharrikten veya bir harf-i müteharrik ile bir harfi sakînden mürekkep hecaların muayyen bir nizam dahilinde takibinden doğan arûzun âhenginde bir fazlalık vardır ki buda inkâr edilemez. Kezâlik bunun tabiat-ı lîsana mugayyir olduğu da kuvvetle iddiâ olunamaz. Çünkü bugün ki tabiatında herhalde altı yüz senelik mâzi-i kari’binde te’siri olduğu muhakkak... Binanaleyh belki heca muvaffak olur. Belki de şimdiki pürüzsüz hafif ve âhengdâr âsâra müşabih yeni bir nazm, arûzun düşmüş mevkiini kuvvetlendirir. Bunlara herhalde zaman cevap verecek. . .

6 Teşrinisani 332

Reşat Nûri

(Sayı:4 Syf:94)

Cilt:1, No:5

2 Aralık 1916

DARÜLEYTÂM YAVRULARINA

Kiminiz bir şehîdin evlâdı,
Kiminiz bir zavallı aileden.
Bitmiyor gamlı günlerin yâdı
Kalbiniz doldu eski bir çileden.

Jaleler titreyince güllerde,
Size bir kış kadar soğuktu bahâr.
Gül açarken bütün gönüllerde,
Size zakkum saçardı rayhalar.

Arasam ömrünüzde hiç bulamam
Bir masal söyleyen sevimli dadı
Köyünüz beldenizde her bayram
Sizi gözyaşlarıyla karşıladı.

Ana yurdun menekşe renginde
Akşamından karardı gözleriniz
Ay, güneş görmemiş bir enginde
İnleyen dalgaları sözleriniz.

Geceniz daima karanlıktı
Ne sıcak bir döşek, ne anne dizi?
Gizli bir pençe incitip sıktı.
Bu yetimlik içinde kalbinizi

Kelebek, kuş, çiçek, çocuklukta
Sevilen her ne varsa bîkesler

Size mübhem kalırdı yoklukta
Aşınanızdı ağlayan sesler...

Kalbiniz sanki bir kırık neydi.
Soldu mehtâba gülmeyen yüzünüz.
Bir ilâhi güneş belirse idi,
Kalbinizden doğardı gündüzünüz

Ne kadar yıl bu fecri beklediniz
Doğdu en sonra mâtem ufkundan
Artık ağlaşmayın çocuklar, siz...
Çok zamandır usandınız bundan

O sisli korkular mâzi geçince her günkü
Karaltılar sönüyor karşısında son kederin
Çocuklar ağlamayın hakk'a şükredin çünkü
Kuruldu mabediniz şefkatiyle bir pederin

Bugün sıcak yuvanız var, huzûr içindesiniz
Hazırlıyor size millet güzel bir istikbâl
Semâya çıkmalı bülbülleşen çocuk sesiniz
Neşidenizle dağılsın hadikalarda melâl

Hayâl-i kalbiniz üstünde titreyen demete
Bahâr şafaklarının serpilince lâleleri
Sizinde san'atınız ilmîiniz bu memlekete
Yarın getirmeli altın zafer hilaleleri

Çağıldasın coşarak kalbinizde menbalar
Ümîdi sizsiniz âtîsi sizsiniz vatanın
Fakat sonunda çalışmazsanız hilâl ağlar
Sarar hayatını zulmet hilâli ağlatanın

Çalışmak ömrü kazanmak çalışmamak bir yük
 Nesim okur çalışân nesle şanlı destânlar
 O halde durmayınız yavrular, vazife büyük
 Sizinle şenlenecek boş kalan gülistanlar

Halid Fahri
 (Sayı:5 Syf:106)

Cilt:1

No:6

9 Aralık 1916

Âsâr-ı mâziden

OH SENDEN ZİYÂDE RÛHUMSUN

Her günün fecr-i inkılâbında
 Fecr-i hüsnüle iştigâl ederim.
 Pây-ı iclâl-i iştiyâkında
 Sana tertil-i ibtihal ederim

Gün doğar sen de kâinâtımda
 Bir tulû-ı ebedle parlarsın
 Ah her zerre-i hayatımda
 Muhtelif senliğyle sen varsın

Öyle rûhum seninle nûr- âbâd
 Öyle bir mahşer-i mehâsin ki
 O kadar bendesin ki, bensin ki

Sende görsen edersin istib'ad.
Pür şuûnum ki öyle ben senden
Oh, senden ziyâde rûhumsun. . .

Süleyman Nesib
(Sayı:6 Syf:121)

Cilt. 1, No:7
16 Aralık1916

MUHİBB-İ NECİBİM CELÂL NÛRİ BEY,

Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nın ilk nüshasını okurken bir sahifesindeki ucûbeden dolayı rencîde-i zevk olduğumu sizden ketm etmemiştim. Daima istikbâle ve daima kemâle mâtuf olmasını istediğim enzâr-ı zekânızı, şunun, bunun enkaz-ı zilâli üzerinde bir dakika, bir saniye olsun gezinir görmek beni müteessir ve müşteki eder.

Fakat nesh-i tâliye infialimi teskin ile arzularımı tatmin etti. İhtiva ettiği mebahis, ashâb-ı ihtisâs tarafından müdekkikâne yazılmış hâdisât-ı câriyeyi günü güne takip eder bir mecmuaya bu kavmin ihtiyaçı vardır. Öyle zannediyor ve görüyorum ki "Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası" o ihtiyâcın muttarîd bir vasitâ-i istifâsı olacak. Bu acizi muavinin-i kalemiyesinden ziyâde kari'in-i müteşekkiresi meyanında görürse cidden iftihâr ederim.

Her makale gibi üçüncü nüshadaki (çiçek encümen-i danişi) bendini de dikkatle okudum. Ecdâdımızın mefahir-i hissiyesi meyânında bî-hakkın lâıyk-ı ta'dat olan şükûfe perestlik hakkında tedkikât devre devre müstenid-i malûmat ile Cevat Rüştü Bey tarihimize hizmet ediyor. Lâle hakkındaki tedkikâtı ne kadar kıymetdâr! . . . Keşke(lâle)nin edebiyat ile münasebetini tetkik ve tayin edecek bir sahip-i himmet daha olsa! . . . Şevket Bahârinin

Zan berk bî-nümûd cihân lâlezâr şedâ

Gülşen peraz gel est ve bahâr ezmeyan kem est.

Beyt-i lâtifinden anlaşıldığına göre acemin hayâli rakîki lâleyi şimşekten mütevellid zannedermiş. Şiirin münhasıran hakîkate istinâd etmesini isteyenlerin zevk ve zehabına ben

hiçbir vakit terdif-i kanaat etmedim. Bunun içindir ki Buhara emirinin ferzend-i derbederi tarafından ibda edilmiş olan şu iki mısra dünyâda en çok sevdiğim bedâ-yi edebiyedendir.

Sayı ile-l-ebed meşkur olsun, Ahmet Refik Bey (Lâle Devri) ile bu memleketin hem tarihine hem hayat-ı irfânına pek büyük hizmetler etti. Bizde ilk açılmak isteyen uyun-ı intibâhı, Sultan Ahmet-i salîsin devri saltanatı gibi ve onunla birlikte kapatanlar, iki asra kari'b bir müddetide en azimkâr vicdânlarda amâl olunmuş, iftirâlarla ifâl ve izlâl etmeye muvaffâk olmuşlardır. Ahmet Refik Bey, hakâyıkın üstüne atılan ridâ-yı itirâzı kaleminin ucuyla kaldırdı. İtirâf olunsun ki bir celâdet-i medeniyedir. Şure- i reksinizle Zola'nın (Dreyfus) meselesinde gösterdikleri azim ve himmeti genç müverrihimiz (Lâle Devri)'nde irae etti

Tarihin vicdânlarda tevliid ettiği su-î zannı izâleye bazen birkaç asır bile kudretyâb olamıyor. İşte zavallı (Haccac)ki en büyük ümerray-ı İslâmiyeden idi. Emeviler aleyhindeki propagandacıların iftirasıyla nasiye-yi nâma(zalim) yaftası yapıştırılmış âsâr ortasında bi-gayr-i hakk teşhir olunup duruyor! . . . .

Cennet mekân sultan Ahmet Han-ı salîs hazretlerinin tarih-i saltanatı yeni ve saik-i ibti'da ile tedkik ve tetvin olunmaya müstehaktır. Benim itikâdımca bir hükümdar ef'al ve icraatıyla ekseriya kendi nefsinden ziyâde halkının nikbet veya muvaffâkiyetini ihzâr eder, Süleyman -ı Kanûni'nin azamet ve iclâli nasıl peder-i azümüş şânının mirâs-ı celîli ise sultan Mahmud-ı evveli Nadirşâha galip ve birçok mefâhire sahip eden muzaffariyette 'amm bezer güvarının öyle bir tuhfe-i meşkûresidir.

Yeniçeriliği ilgâ ile devletine en metin bir hatve-i teceddüd attıran kisve-i tağyir ile gazeteyi ihdas eden ve ba-husus elhusus Reşit Paşayı yetiştiren sultan Mahmud-ı Saniiye halef olmasaydı, Sultan Abdülmecid merhûm ne tanzimatı ilân edebilir ne Avrupa'nın mühim bir kısmını dübb-i şimâlinin karşısına müslahen çıkarmak gibi tarihimizin o sahîfe-i yegâne-i muvaffâkiyetini kendi devrinin vakâyinâme mübahâtına ilâve etmekle mağbut-ı eslaf olurdu!....

Bunları niçin yazıyorum bilmem;maksadım(çiçek encümen-i danişi) sahibi Cevat Rüşti Bey'e teşekkür etmek ve bir de Ahmet Refik Bey azizimizden hakîkî bir (Sultan Ahmed-i salis) tasvir-i hümayûnunu istemektir.

Süleyman Nazif

(Sayı:7 Syf:127)

İKİ REFİKAYA

Geçtiniz penbe bir hayâl -âsâ

Yanımızdan. O her zamanki sizin

Mütebessim neş'enizle. . . biz sâkin

Sizi ta'kibe başladık Sonra!

Gittiniz, bizde yâdigâr olarak

Penbe bir gölge , bir bulut kaldı. . .

Şimdi onlar da pür melâl-i firâk

Kara bir şekl-i iştiyâk aldı.

Bekledik , bekledik ve çıkmadınız.

Âh bilseydiniz ki en ma'sûm

Bir muhabbetdi bekleyen mahmûm. . .

Ne olur bilseniz ki biz sizden

Sade bir nazra-i emel dilenen

İki bîçâre rûh -ı nâlâmız

Yok Hayır. Yok bu hissi bilmeyiniz

Nâ-vusûl-i emel kalın hep siz. . .

Belki eyler gam-azmâ-yı melâl

Sizi hattâ tazallüm-i âmâl

Ey güzel kızlar, ey teselliler

Sizi hiç, hiçbir ıztırâb ve keder

İncitip kırmasın . . . ve siz her gün

Neş'e yâb-ı şebâb olun ve gülün

Süleyman Nesib ve Fâik Âli

(Sayı:7 Syf:136)

SANA!

Bugün senin gibi bir seher-i ane mâlik yok?

O hüsn-i hâkime hiç memâlik-i ecnebî yok

Aruk-ı hâzıra yerleşti pâyitahtında

Bütün mehasin-i mağrura kaldı tahtında

Bütün hasâis-i dünyayı insilâba veren

Bütün nefais-i âliyeyi inkılâba veren

Bütün belde-i hayâlâtı, parlak ezhâmı

Fünûn-ı nakr u tesâviri, şîiri, elhâmı

Taklîbâta zemîn eyleyen semâvisin
 Her inkılâb-ı semâviyi yerde hâvisin
 Yapar füsün terk her serâbı bir umman
 Muhit-i cilvene ummanlar istimân
 Kabul edersen eğer sen benim de rûhum var.
 O rûh içinde benim vakiâ cûruhûm var...

Erenköy
 Ved'at ÖRFİ
 (Sayı:7 Syf:138)

Cilt:1, No:9
 30 Aralık 1916

EDEBİYAT-I MİLLİYE MESELESİ 2 -LİSAN-

İlk makalemde vezin meselesini gözden geçirmiş “arûzun gayr-i millî olduğunu binaanaleyh artık edebiyatımızda yaşamaya hakkı kalmadığını” iddiâ edenlerin fikrini niçin doğru bulmadığımı izâh etmişim. Bunda da vezinden çok daha eski bir sergüzeşt sahibi olan “lîsan meselesine” seri bir nazar atfettikten sonra bahsin “şekle” aid kısmını bitirerek mevzû ve ilhâm meselelerine geçeceğim.

“İslah-ı Lîsan” meselesi, mahûd şark meselesi kadar eski ve müzmin bir hikâye yarım asırdan beri vakit vakit alevlenir, bî-süddedikodularla ortalığı velveleye verdikten sonra muvakkat bir zaman için söner, küllenir. Bu bahsin iyi, kötü bir neticeye erememesinin muhtelif sebepleri vardır:

Bir kere böyle meselelerde neticeyi şunun bunun keyif ve arzusu değil, zaman ve tabiat-ı şuûn daha açık bir tâbir ile millet üzerinde icrâ-yı tesir eden celfi, hâfi âmillerin heyet-i umûmiyesi tayin eder zâten ilim, hâdisâtın mecrâsını değiştirmekle değil sadece göstermekle mükelleftir.

“İslah-ı Lîsan” meselesini ortaya atanlar bir türlü bu noktayı anlamak istemiyorlar ve andi kaîdelerle lîsan olduğundan ve olacağından başka bir şekle sokmak imkânına samimi sûrette inanıyorlardı. Misâl olmak üzere “tasfiyeciler”i alalım. Bunların başlıca maksatları Arabî ve Farişî kelimeleri:lîsandan çıkarmak yerlerine bugün rûhlarımızda uzak ve gizli bir yâdı bile kalmayan bir mâzide yaşamış, hayat devrelerini itmâm etmiş kelimeleri ikame etmektir. Demek ki bütün millet ağız birliği edecek Meclis-i Mebusan yerine kurultay, ateş yerine od, Allah yerine Calab diyecek ve bu sûrette koca memleket böyle kelime kelime yeniden lîsan öğrenecekti. Tarihte böyle bir hâdisenin kaç misâli vardı lîsan gibi şekli ü hayatını ihtiyâr ve tâsârrufumuz haricinde bî-nihaye müessirlerden alan mürekkebin uzviyetlerde “ibtidâî saffete dönmek” ne demektir? Sonra şuuna tâsârruf mümkün bile olsa, ölmüş kelimeleri tekrar tedâvüle çıkarmakla ne faîde ne güzellik temin edilecekti? Nihâyet dünyada hangi lîsan vardı ki içine ecnebî kelime girmemiş olsun?

Böyle hayat ve tarihin en basit kanûnlarından tegâfûl edilerek bu kadar sade-dilâne bir şekilde ortaya atılan bir dâvâdan tabii müsbet bir netice beklenemezdi. Nitekim de öyle oldu. Ve “tasfiye” meselesi bir zaman ortada çalkalandıktan sonra gülünç bir hâtıradan başka bir iz bırakmadan söndü gitti.

İslah-ı lîsan meselelerinde en makûl ve ilme cereyan bir zaman evvel “genç kalemler” tarafından idare edilen “yeni lîsan” cereyâmı oldu. Yeni lîsancılar bir kavli-i mücerrede keyfi bir kaîdeye değil bir müşâhâdeye bir vak’âya istinâd ediyorlardı. İzâh edelim:

Şinasi’den evvel lîsanın bütün güzelliği kelimelerin ve cümlelerin âhenk ve ihtişâmından ibaretti. Avrupa edebiyatını oldukça anlayan Şinasi lîsan-ı müstakil bir ziynet bir gâye gibi değil fakat asıl güzelliğini fikir ve hayâlden alan bir ifâde vasıtası gibi telâkki etti. Evvelkilerin lîsanı ile Şinasi’nin nesri arasında şekil itibarıyla çok farklar vardır. Meselâ eski lîsanda cümleler, duraklar, fâsılalarla ayrılmıyor, bilhassa biraz ciddi yazılarda merâmı tamamıyla ifâde edilinceye kadar cümlelerin birbirilerine bağlı kalması bir kaîde hükmünde bulunuyordu. Şu halde zihinde teselsül eden kazıyyelerin tertibi kâğıt üzerinde zaptedilen cümlelerin tertibine uymuyor ve muharriri fikirlerinin asıl nizâmını bozarak tahrir lîsanını yeniden tanzim etmek mecburiyetinde bırakıyordu. Halbuki başka lîsanlarda ve bugün söyleyip yazdığımız lîsanda cümlelerin zihin ve tekellümündeki tertipleri yazıdaki tertiplerinden çok fark etmez.

Muharririn zihninde muayyen bir nizâm içinde teselsül eden fikirlerini tahrir tertibine sokmak için ihtiyâr ettiği bu ikinci ameliye bir nevi tercüme oluyor ve fikirleri de doğuşlarında

ki hararet ve hayat ile ortaya çıkmaktan men ediyordu. İfâdenin rûh ve samimiyetine dokunan sebeplerden biride tekellüm lîsanında çok geçmeyen uzun Arabî ve Farisî terkiplerdi.

Şinasi bütün bu zincirleri kırdı. Mamafih kelimecilikle olan alâka birdenbire kesilemezdi. Vâkıa nesirde artık “seci” denilen kâfiye hüküm sürmüyordu. Fakat buna mukâbil yine cümlelerin revşinde bir nev’i “kadanis” yapılarında birbirilerine nisbetle bir nevi tenazür ve tenasüb-i câri bulunuyordu.

Edebiyat-ı Cedîde fikir ile lîsan arasındaki münâsebeti bir derece daha samimileştirdi. Bu nesil, Fransız edebiyatını hemen hemen aynen taklîd etmiş ve bu edebiyat mevcûd fikirleri tâbirleri cümlelerinin mantıkî şekillerine varıncaya kadar bütün hususiyetleriyle lîsanımıza intikâl etmişti. Eskiden Arabî ve Farisî kavaidini iyice bilmeden yazı yazılamazdı. Halbuki Edebiyat-ı Cedîde bu cihete ehemmiyet vermedi. Yabancı kelimeleri lîsanımızın kendi kaîdeleriyle yazmaya, şâ’irleri, şuaraya, edipleri, üdebaya, hikâyeci kelimesini hikâyenuvis tâbirine tercih etmeye başladı. Bu nesil kezâlik terkipleri de müstakil bir güzellik add etmiyor, fazla kelimedenden teşekkül eden terkipleri hafifleştiriyor, bazen büsbütün çözüyordu.

Lîsan ve ictimâiyât meselelerini pek iyi tettebbu’ etmiş bir üstâd sadeliğe doğru olan bu temâyülü fark etti ve ıslâh-ı lîsan meselesinin canlı ve ilmî bir şekilde mevki-i münazaraya koydu. Üstâd evvelkiler gibi indi bir kaîdenin kabulunu teklif etmiyor esâsen mevcûd bir vak’âyı izâh ve tefsir ederek istikbâli görmeye çalışıyordu. “Yeni Lîsan” cereyânının esâsını şöyle telhis edebiliriz: “lîsanımızda son yarım asırda yazılmış eserlere atf-ı nazar olunursa Arap ve Acem kavaidine rağbetin tedricen azaldığı terkiplerin gittikçe hafiflediği görülür. Demek ki gizli bir müessir lîsanı sadeliğe doğru sevk ediyor. Ve muhtemel ki bu cereyan yirmi, otuz, kırk sene sonra hülâsa er geç bir gün lîsanın ecnebî kaîdeler ve terkiplerden tamamiyle tecrîdini intac etsin...Şimdi mümkün değil mi ki tabiâtın mesâisine kendi şuur-u faaliyetimizi de inzimâm ettirerek bu tebeddül ve tekâmülün daha yakın bir istikbâlde husûlune yardım edelim. Görülüyor ki maksad yeni bir cereyan yaratmak değil, esâsen mevcûd bir cereyanı kuvvetlendirmeye çalışmaktan ibarettir.

Esâs itibarıyla çok doğru bulduğumuz bu mütelaayı ma’âteessüf yanlış anlayanlar tasfiyecilerin dâvâlarıyla karıştıranlar çok oldu. Meselâ yeni neslin pek güzîde bir kalemi lîsanın sadeliğine meyli hakkındaki iddiâyı zengin ve sade yazılarıyla bir fiil isbat edip dururken itiraza kalkıştı. Âhenlerine o kadar alıştığımız kelimeleri bırakıp yerlerine tozlu kamûslardaki Uygur,

Çağatay kelimelerini kullanmayı bir türlü anlayamayacağını söyledi. Halbuki lisanımızda yaşayan ecnebî kelimelere zâten itiraz eden yoktu. Elverirki onlar lisanımızın hudutlarından geçerken tabiatlarını değiştirsinler. Sarfımızın, fonetiğimizin kaîdelerine riâyet etsinler. Yeni lisanın yanlış telakkî edilmesi sebeplerinden biri de onu hemen tatbika kalkanların biraz fazla gayretkeşliği olmuştur. Zâten pek kuvvetli olmayan bu kalemlerden çıkan yazılar hem itiyâdlarımıza dokunmak hem de bir tasannu' ve ca'liyyet kokusu taşımak itibarıyla zevkimizi tatmin edemiyorlardı.

Filhakika Arap, Acem terkiplerinden kaîdelerinden arî yazı yazmak için sadece terkipleri bozmak, kelimeleri Türkçeleştirmek kifâyet edemezdi. Bu noktayı bir iki misâl ile izâh edelim: “mâzi” hissiyâtının bu yâdfîgâr-ı tahassüsüne bakarken o gizli ceriha-i şebâbının tekrar sızladığını duyardı. Eskice bir romandan rastgele aldığımız bu satırları yazan zât istikbâle takaddüm etmek istediği halde cümlesini şu şekle sokmakla maksada varmış sayılabilir miydi? “bu hayatının, mâzisinin tahassüsünün yâdfîgârına bakarken şebâbının o gizli cerihasının tekrar sızladığını duyardı. Kezâlik “metânet-i uslûbu, selâmet-i fikri rikkât-i hiss-u servet hayâl ile mezc etmişti” şeklindeki bir ibâreyi “üslûbunun metânetini fikrinin selimliğine hissini rakikliğine hayâlinin servetine mezc etmişti” şekline sokuvermekle Türkçeleştirmiş olabilir miyiz? Tabii değil...Birincisinde tetabbu' eden izâfetler ikincisinde zihnimizin, kulağımızın itiyâdlarını bozan garabet ve âhenksizlik, bunlara hüsnü kabul göstermemize elbette mani olur. Aynı fikri başka bir şekilde daha güzel ifâde etmek imkânı yok değildir. Fakat birinci halde fikirlerini doğdukları kisveleriyle kâğıt üzerine nakleden muharrir, ikinci halde maksadını ifâde etmek için yeni bir cümle bulmak mecburiyetinde kalacaktır. Halbuki iş bununla da bitmez.

Arap, Acem terkip ve kaîdelerinin lîsandan çıkması mukadder olduğu halde şimdiki cümlelerin şekli-i mantıkîlerinde de bir tebeddül husûlü zarûri olmak iktiza eder. Bu yeni fikir kalıplarını ise bizim kendi tefekkür ve icâdımız değil, lîsanın bizim hemen hemen tamamıyla tâsârufumuz haricinde kalan kendi cereyan ve hareketi tayin edecektir. Evet bir vâkıanın muahedesi bize istikbâlde lîsan sade olacak demek hakkını verebilir. Fakat istikbâlde ki cümlelerin şekli mantıkîleri şu olacak diyebilmek için elimizde hiçbir delil ve esâs yoktur.

Evvelki makalemde istikbâlde galebenin arûz ile hecadan hangisine aid olacağı kestirilemez demiştim. Fakat lîsan bahsinde biraz daha kavi bir zan olmak üzere diyebileceğim ki parlak, tantanalı üslûbun hayatı artık bitmiştir. Bundan sonra üslûp bütün hususiyetini ifâde ettiği fikirlerin tabiatından olacak ve söz için söz devri bir daha avdet etmeyecektir. Bence istikbâlin

lîsanı bütün güzelliğini ancak ince ve hassas halet-i rûhiyeleri ifâde ederken gösteren tekellüm-i lîsanımıza müşabih, maneviyetimizi en ince tafsilâtı, en uçucu renkleriyle tercüme edecek canlı, seri bir lîsan olacaktır.

Reşat NÛRÎ
(Sayı:9 Syf:169)

Cilt:1, No:10

6 Ocak 1917

KADINLARIMIZ VE HÜRRİYET

"Buhrân-ı ictimâiyemiz" unvanıyla hacmen küçük, lakîn ihtiva ettiği mev'ad nokta-i nazarından ziyâdesiyle mühim ve müf'îd bir eser intişâr etti. Bu risâlenin pîş-i nazar münâkaşaya koyduğu mesâilden birkaçı bundan birkaç gün evvel (İkdâm)ın baş makalelerinde tahlîl edilmişti. Kitapçının en düşündürücü mubahasattan biri de hürriyet-i nisviyyeye ta'allûk ediyor. Bu fasıl bir takım yeni, belki ekseriyetin henüz anlayamayacağı umdeleri muhtevîdir. Mes'ele ziyâdesiyle ehemmiyetli ve doğrudan doğruya hayata müte'allik olduğu için şimdilik onu bilintizam mu'aheze ve tecmil etmeyip yalnız icmâl edeceğiz.

Müellif Necib, kadınların medeni ve ictimâi rollerini kayd ü tesbit ediyor: "her şeyin bir unsur-ı mütemedden olmak haslet ve istidâtını hâiz bulunmasına nazaran kadınların da ehemmiyet-i fevkalâdeyi hâiz bir unsur-ı mütemedden olduklarına hiçbir sûretle itiraz edilemez. Evet! Kadın, elde bir unsurdur. Bunun medeniyette bir mevki'i mahsusi vardır. Bir kâfile diyor ki: Kadın vazîfe-i temeddiniyesini ifâ edebilmek için hürriyete muhtâctır. Bu hürriyeti verelim o da dinini ifâ etsin. Muharrir-i hâkîm bu fikri beğenmiyor. Hattâ kadınlar tarafından vukû' bulan tese'ül-i hürriyeti inhitât-ı ictimâiyemizin en muhlîk tecenniyâtından biri add ediyor. Evvela tesettürden kurtulmak, saniyen ihrâz-ı serazâdegi ile garb kadınları gibi yaşamak; salisen sûreti mütemâdiyede erkek ile münasebette bulunmak cümleleriyle kâbil-i hülâsa olan metalibden, müellif hazretlerinin kaydınca şu neticeler çıkmıştır:

1) Zevcenin, zevcin sıfat-ı amiriyetini;

2)Gayr-ı müteehhillerinde ebeveynin sıfat-ı vesâyetlerini tanımamaları. Bu efkâra, bir takım ricâlin de taraftar olduklarını Mûsânnif kaydediyor diyor ki;

"Böyle bir zihniyete ferifte olan erkekler, gaye-i muhayyîle ittihâz ettikleri garb medeniyetinin hey'et-i ictimâiyye-i garbîyyede kadınların hâiz oldukları faifiyet-i mevki'yye ile hürriyet-i mutlakadan mütevellid olduğuna kâni bulunuyorlar . "Bu kanaât risâlede kat'iyetle reddediliyor:"Eğer , buyruluyor bu hal-i muvaffâk-ı hakikat bulunmuş olsa idi; tarih-i millî tekzib eden bir hâdise-i mühimme teşkil etmiş olurdu. Çünkü hiçbir medeniyet-i beşeriyye , hiçbir vakitte hürriyet-i nisvâniye ile başladığı gibi, bilcümle medeniyetlerinde hürriyet-i mutlaka ve saltanat-ı nisvâniye ile | * | mahv ve münkariz oldukları şunnât müebbede-i tarihiyye cümlesindedir. "

Hürriyet , birçok defa mağfel bir mahiyet alıyor. Ve sermâye-i safveti nakdine-i zekâsından ziyâde bir takım zevât-ı hürriyete büyük bir kerâmet atfediyorlar . Zannolunuyor ki elde hürriyet bulununca var var ;yok yok. Halbuki hürriyet bir vasita ve bir alettir; bir gaye ve bir netice değildir. Kuru kuruya hürriyet ne derd-ceva'a devâdır, ne de noksan kâbiliyete bir şâhdar. Hâiz oldukları hukûk ve hürriyetten fazlasına ihtiyaç-ı hakîki ve kat'i hissedenden mîlel ve akvâm ona suhûletle mâlik olabilirler. "Tetvil-i iddiâ', henüz ihtiyaç-ı hakîkiyetinin mevcûd olmadığını gösterir. "Zâten istihsâlîne ihtiyaç hissölunan hürriyet te'allük ettiği say' ile imkân ifâsı beynindeki muvazeneyi te'sis için daima kendi kendine husûle gelir. "

Meşhûr (Tokvil) Fransız inkılâbını ve ondan evvelki ahdî pek dûrbinâne bir akıl ve nazarla tenkit ettiği vakit aynıyle bu neticeye destres oluyor. 1789 ihtilâli olmasa idi bugün Fransa'nın hak ettiği hukûk ve serbesti behemehal tahrir edecekti. Binaaleyh bu kadar taşkınlığa , şımarıklığa , yaygaraya, kan dökmeye lüzûm yoktu. Çünkü bu hukûk ve hürriyete ihtiyaç ve onların istigmal için millette de rüşd ve kâbiliyet vardı. Lâkin, 89'da ilân edilip te bilâhire mensi kalan hukûk ve hürriyetin lüzûmu meşkuk idi. Eğer bunlarda eser ihtiyaç olsa idi; elbette kalırlardı . Bizde zira'at eden kadınlar bilfiil ve bila-teklif erkekler gibi say' hususunda hürriyet istihsal etmişlerdir. Bu hürriyet talep ve istid'â edilmediği halde ihrâz edilmiştir. Her nerede tarz-ı hayat ve mesa'i taklibât-ı ictimâiyye neticesi olarak, muhtac-ı hürriyet ve serâzâdeyi olursa o hürriyet kendiliğinden tahsil eder. Binaaleyh cemiyetimizin terakkîsi medeniyetimizin takviyet bulması kadınlarımızın daha fazla hukûk-ı selahiyete mâlik olmaları lâzım gelirse ıslahat-ı ictimâiyyeye bakalım vesselâm üst tarafı tabiâtiyle gelir. Müellif efendimiz şu mütâlaayı yürütüyor. “. . . Hey'et -i ictimâiyemizde erkekle kadın arasında mevcûd olan adem-i

tesavi-i hürriyet kadının zararına olarak bilâ-sebepe hıız husûle gelmiş bir eser-i iğtisap değildir. Belki hey'et-i ictimâiyemizde erkek ile kadının ifâsıyla mükellef bulunduğv vazafın mahiyet-i tefavetini temsil eden netaic-i tabiiyedendir. "Kadın, ailesi ihtiyâcâtını te'min için çalıştığı muhîtlerde bu fark ve tefâvüt yok gibidir. Halbuki tabakât-ı âliyyede, sınıf-ı kibarda fark ziyâdesiyle büyüktür. Bu mütâlaa pek ehemmiyetlidir. Aynı mütâlaaya nazaran ricâl gibi dâvâ-yı hürriyet eden kadın, eğer hakîki bir hürriyete muhtâc ise çiftçi kadın gibi oda ona mümessil bir hakkı ihrâz ederdi. Binaenaleyh köylü kadında nazar-ı takdir ile görülen serbestinin nisvân-ı saireye adem-i tevcih-i keyfiyeti esbâb-ı ciddiyye-i mani'âya müsteniddir. Bu esbâbdan olmak üzere ihtiyâcât ile gayr-ı kâbil-i te'lif-i terbiyye-i ecnebîyye usûlatının memleketimize dahil olduğu gösteriliyor. Hevaic-i ictimâiyemiz ile münasebeti olmayan terbiye usûllerinin tesellûf-i sâikasıyla -kopye- edilmesi bir buhrânı o buhrânda ifrâtperverâne metalibin ileriye sürülmesini intac etmiştir. Bu reye nazaran bizde, bu itibarla, kadına hürriyet-i mutlakadan bahsedildiği gün kıyâmetin koptuğu gündür. Bundan büyük felâket olamaz. Müellifin nokta-i nazarınca ifrâdperverân [talep]den fazla [arz] ediyorlar. İhtiyacât-ı ictimâiyye bu kadar hürriyeti (talep) etmiyor. Arz ve talep beyninde tefâvüt vardır. Vazife-i ictimâiyye hürriyet-i ictimâiyyeyi tevlid eder. Bu vazifenin ifâsında gösterilen daha büyük bir kâbiliyette daha vasi' bir hürriyeti bahseder. İmdi vezâif-i ictimâiyyenin ve fert ve tenvi'î neyi müstelzim ise o vesâit ve âlâtı hürriyet de bir alet olduğundan onu talep etmelidir ;Daha fazlasının istenmesi buhrân-ı istilzâm eder.

Farz ediniz ki memlekete lüzûmundan ihtiyâcından seksen kat fazla meskerât gelmiş. Bunun tevlid edeceği neticeyi bir düşününüz. Yahut ağrısı bulunan hastalar için elzem ve ehem hevaic bulunan morfin, kokain gibi mesken-i edviye ziyâdesiyle memlekete ithal edilmiş. Netice? Bütün cumhurun morfinmanı , kokainmanı hastalıklarına iptilası(**)

Müellif hazretlerinin rey ü mütâlaasınca ictimâi hürriyetler kendiliğinden tahassül eder;Halbuki siyâsî hürriyetler böyle değildir. Orada liyâkat-ı ferdiye mevzû'bahs olamaz. Çünkü bu gibi hürriyetler ferdin şu veya bu işi yapmak iktidarını hâiz olduğundan değil, belki bunları yapabilmek hak ve hürriyetlerine mâlik olmak ihtiyâcını veya arzusunu hissetmesinden tevellüd eder. Fakat unutmayalım ki bir şeyi yapabilmek ehliyet ve iktidarı o şeyi yapmak hürriyetini hâiz olmakla kâbil-i istihsal değildir. Siyahîlerin eseri olan (Liberya) Cumhuriyeti ile bütün cenûbî Amerika Latîn Hükûmat-ı Cumhuriyyesi'nin mükemmel kavâin-i esâsiyesi var;Her hakları mahfuzdur. Lâkin akvâm-ı reşide gibi bunlar bir ehliyet ve iktidar-ı siyâsîye hâiz değildir. -Dr. Güstav Löbon bu nokta üzerinde ziyâdesiyle ısrar etmiştir. (siyâsîyat) deniyor. -

Hey'et-i ictimâîyyenin ancak servet ve şerâit-i mevcûdiyetine taalluk ettiğinden siyâsî hürriyetlerin suistimali , heyet-i ictimâîyyenin mevcûdiyetine doğrudan doğruya icrâ-yı te'sir etmez. Binaenaleyh ictimâî hürriyetler derecesinde ikâ'i te'sirâtı mahiyetinden bittabû 'arı bulunurlar.

Hürriyet-i siyâsiye, müttefik-i âliye olduğu üzere, cebrile, kuvvetle, istihsal olunur. Bu arbede de bazısı zarar, bazısı faîde görür. Mûcadelat-ı siyâsîde kin ve nifâk mevcuttur. Halbuki hürriyet-i ictimâîyyenin sûret-i istihsalinde bu gibi cebr ve tazyiklere, mücâdelelere, kin ve nifâka tarih tesâdüf etmiyor. İctimâî hürriyetler insanlar beyninde bir vusul ve rabıtabır, siyâsî serbestiler ise bir tefrikadır. Bu mütâlaattan sonra risâle şu neticeye geliyor.

Kadınlar ciddi bir hey'et-i ictimâîyyeden ziyâde sefahatperest bir heyet-i ictimâîyyede daha vas'î bir hürriyete hâiz bulunuyorlar. Kadîm Roma, İskenderiye, Antakya, Kostantiniye, Atina bir itibar ile yeni Pars bu kaîdenin emsâlesidir. "Buna binaen, bir hey'et-i ictimâîyyede kadının hâiz olduğu derece-i hürriyet ne o hey'et-i ictimâîyyenin uluvviyetini ve ne de kadının kıymet-i ictimâîyyesini" takdire bir âlet olamaz. Nisvâniyetin hürriyet-i ictimâîyye talep etmesi bu nokta-i nazardan, ona müstehak olmadığına delildir. Müellif, müddeiyyât nisvâniyyemize piru olan Avrupa müddeiyyâtının bir takım (hukûk-ı siyâsiye)talebinden ibaret bulunduğu halde bizim müddeiyyât-ı nisvâniyyemizin mahiyeti [ictimâî] olduğu idrâk olunamamıştır, diyor ve az düşünce neticesi olarak iddiâllarda bulunan bir takım hürriyet perverânemiz ile- zannediyoruz - biraz eğleniyor.

Eserde son senelerde hevaîc ve vezaif ictimâîyyenin tahvili neticesi olarak kadınlarımızın vâdi-i hürriyette ilerledikleri işaret olunduktan sonra bunun mahiyeti vazı' edilen desâtir-i anfa ile takdim edilmektedir. Hürriyet-i mezkûre müddeiyyât-ı nisvâniyyemize atf edilemez. Çünkü evvelce bu gibi müddeiyyâtın hiçbirisi mevcûd değildir. Şu sözler ziyâdesiyle mühimdir:Şimdiki hürriyetin mahsûli olan tekâmül-i ictimâîyyemiz cereyan-ı ta'bîsini takiben nisvâniyete daha vası' bir hürriyeti elbette temin edecektir. O halde elceât-ı zamaneye tekaddüm edilmesi keyfi bir sûrette nisvâniyet-i garbîyeye temsil edilmek istenmesi tavsiye olunur. Müellif pek haklı olarak diyor ki:"En mühim mesâilin bile daima akıllara sığmaz bir haffenle hal ve tatbiki keyfiyyetin istikbâl-i milliyemizi pek ziyâde işgal etmiş bulunması mevcub intibahımız olmalıdır. İşte "Buhrân-ı İctimâîyyemiz" in Mûsânnif güzîde rakamı bu efkârı ileriye sürüyor. Şüphesizdir ki bu fikirler bir hayli zevâtın kanaatine muhaliftir. Binaenaleyh onlar üzerinde biraz düşünmek çokça müdavele-i ara etmek iktiza eder. Çünkü kadın mes'elesi öyle mühim ve

hatıranandır ki onun fena bir sûret-i hilyeye iktirân etmesi bünyan-ı ictimâiyemizi binaenaleyh devletimizi rahnedâr edebilir.

L. Y.

(Sayı:10 syf:177)

| * | Romanya Kraliçesi Maria'nın işe kemâl-i keremiyle müdehalesi Romanya'nın felaket-i hâzırasının en mühim esbap ve avâmîlendendir.

(**) Bu cümle orijinal metinde bu şekilde kalmıştır.

TARİH-İ SİYÂSİDE MİLLİYET MES'ELESİ

1870'den beri, Norveç'le Balkan'dan başka her yerde milliyet cereyanı inkıta'a uğradı;artık devletlerle milletlerin haritaları da şekl-i idareleri gibi sabit kaldı;bu sükûn ise bir eser-i tesâdüf değildi;çünkü hükümetler, ıslahının tekâmülü vesait-i muhaberenin terakkîsi ve inzibat-ı umurinin tekâmülü sayesinde her türlü ihtilâli ittifâ edebilecek bir derece-i kuvvet ihrâz etmişlerdi; siyâsîde olsa , millîde olsa herhalde her hareket bu kanûna tâbiydi . Bundan dolayı mütemeddin yerlerde bugün artık 1848 ihtilâline benzer bir kıyam olamaz. Bugünkü ihtilâlciler, kılıçtan ziyâde kalem kullanmak mecburiyetindedirler , çünkü yegâne vasıta-i muvaffakiyetleri, teşebbüsât-ı kanûniyedir. İhtilâlciler ekseriyet milliyetperverlerde tatlı söz ve güleryüzle muhtariyet istiyorlar; binaenaleyh, bugün milletin gayesi, istiklâl ile devlete inkılâb etmek şekli kadîminden, muhtariyet ve imtiyazât-ı millîye iddiâ ve istidasına tenezzül etmiştir! Yirminci asrın siyâsetine emperyalizmin istilâsı bu neticenin husûlünde pek müesser oldu.

Bugün Avrupa'nın her tarafında birçok mesâil-i millîye var;bunları, seciyye-i tarihiyelerine nazaran, üç zümreye tefrik edebiliriz:

1-Çar'a tabi ve düşman dört millet: Lehler, Finler, Litvanyalılar ve Ukraynalılar yahut küçük Ruslar.

2-Haritadan mahrûm Makedonya milletçikleri.

3-İrlanda ve Katalonya

Bunların hepsi, kırk altı senedir sâde muhtariyet istiyor. Araziden mahrûm olan Musevîler bu silsilenin dördüncü zümresini teşkil edemez. (İtalya İrredânta)İtalyanları da onlar gibidir, çünkü gayeleri mübhemdir!Hülâsa mecmu' u on beş milletle on üç memleket eder.

Bunların bir takım şerâit-i müşterekeleri vardır: Evvela, ecnebî hâkimiyeti istememek, saniyen hükümetlerle millet-i hâkime zâdegânından şikayet etmek herhalde sû-i idareden değil, ecnebî idaresinden müştekidirler. Ve hususuyla istiklâl-i ihrâz etseler bile daha mükemmel bir idareye mazhâr olmaları pek şüphelidir! Hattâ bu noktayı takdir eden bir Lombardiyalı: "Memleketimizi hissi idare etsinler değil, hiç idare etmesinler!" demiş! Zâdegân adâvetine ise Lendlordlarla İrlandalılar'ın vaziyet-i mütekâbilesi misâl olabilir.

Herhalde bunca amâl-i milliyenin böyle beyhûde kalması yalnız silaha ve inzibata aid bir tekâmül değildir.İkinci sebep de her millet-i hâkimenin meşrutiyetle idare edilmesidir. Bu, Avrupa'nın küçük milletlerini büsbütün mağlûp etti; çünkü ekseriyetle ekalliyetin hissiyât-ı milliyesi taarrûz etmişti!Meselâ Düma, mâhiyyet-i temsiliyyesi ne derece olursa olsun mutlaka her kararını Lehlerle Finler'in aleyhinde vermiştir!

Bugün bu zabitâ-i mâneviyyeye karşı, aynı vâsita ile mukâbeleden başka çâre kalmamıştır; bu sebeple asrımız milliyet mes'elesinde (mücâdele-i teşri'iyye)devrini açtı:Artık hemen her mes'ele-i milliyet bir ekseriyet mes'elesidir. Ecnebî silahı da eskisi kadar müsemmir olmaz. Çünkü her büyük devlet bir hey'et-i düveliyyeye dahil ve her hey'et de muvazenet beyn-el-milel riâyetle mükelleftir. Bu sebeple artık milliyetperverlerin elinde vesâit-i mâneviyyeden başka bir şey kalmamıştır. Bu da milletin bekâsına, fakat adem-i istiklâline müncer olur; yani netice-i tabiiyye, dolaşa dolaşa , yerini bulmuş demektir! Bugün istiklâl meselesi , bir vahdet-i coğrafya meselesidir;devlet başka, milliyet başkadır. Bu sebeple milletin mü'mini, ancak hukûk-ı beyn-el-milleldir. İhtilâl içinden çıkmış birçok fikirler gibi , her milletin bir devlet teşkili âkide-i acîbiyyesi de işte bu müessirât altında sükût etti.

Bir de (Büyük Millet) hurâfesi vardı:Fakat bu da Latinlikle İslavlığın (Ari) fesanesinin âkibetine uğramasıyla ehemmiyetten düşmüştür. Ondokuzuncu asırdan biraz evvel, Amerika İngilizleri'nin Büyük Britanya İngilizleri'nden ayrılması, ayrı muhît içinde yaşayan aynı millet aksâmının gittikçe yekdiğerinden ayrılarak nihâyet büsbütün iftirâkına misâl olmuştur:Sâde milliyet nazariyesini kabul edip de, muhît esâsını reddetmek oldukça garip

olur. Bir millet derece-i tabiiyesinden ne kadar büyük olursa o kadar mahkûm-ı iftirâk olmuş demektir.

İsmail HÂMÎ

(Sayı:10 Syf:181)

GAZEL

Bugün bilmem nedendir çokça uçmuş reng-i rûhsarın

Gözünde zıll-ı bî-tabisi var bir leyl-i bîdârın

Olurdum kâil, âlâm-ı cihân gönlümde toplansa ,

Ben olsaydım celîsin, gamgüsârın, tesliyetgârın.

Vücûdun matla'-ı şevk u saadetgin revâ olmaz

Ki kalb u hâtırın pâ-mâli olsun derd u ekdârın

Yazılmaz bâl-ı ilhâm olsa hattâ kîlk-i tasvîrim,

Nasıl bir sun'-ı bî-misl ü bahâdır hüsn-i sehârin

Öpüp şem ettiğim zülfünde pinhândır bütün rûhu

Henüz koklanmamış mechûl-i âlem olmuş ezhârin

Vatan ber-düş-ı aşkım ta o günlerden ki hülyama

Bir ufk-ı bîkrândan nakl-ı eş'âr etti enzârın

Benim rûhum o gülsühân-ı dü-pistânın hayâliyle

Yaşar fevkinde bir firdevs-i pür-esrârın

Hep eshâr-ı bahârın mûsikisinden dilârâdır.

Senin ilhâmı raksan ettiren , âheng-i refâtârın

Güzellikten güzel bir sırr-ı hilkât var cemâlinde

Güzelliğin sevdiğim bizzât olur meftûn-u dîdarın

FÂİK ÂLİ

(Sayı:10 Syf:183)

Cilt:1, No:11

13 Ocak 1917

21 Kanûnievvel 1916

Perşembe

Nûr-ı aynım Efendim Hâmid'im

Buraya geleli sana niçin mektup yazmadım, niçin yazamadım bilmiyorum. Galiba kendimi şimdi bilmeye başladığımdan dolayı! Bir müddetten beri burada seninle beraberim. İştigalim, tevaggûlum seninle! “Finten” burada mütâlâaa ettim, halâ okuyorum, okumakla bitmez bir kitap! “Kitâbe-i kâinât” gibi. Kitabının semâsı, hevâ-yı nesimisi, bahârı, şitası, kusuru, noksanı var! Kitâbe-i tabiat gibi. Fikrimi sormadığın bu kitabına dâir herkes gibi bende bir iki kelime söyleyeceğim:

Eserinin tiyatroya nisbeti pek az Londra'ya aidiyeti de pek çok değil. Güzîde şâir Şeyh Galib'in başlarken yeri göğü birbirine katan Hüsn ü Aşk Mukaddîme-i Kıyâmet-nümûnunun berdevam mütekamili veyâhut serâser ve nihâyet derece lirik bu kitap, Nef'i'nin bir büyük kasîdesinde dehânın naziresi Berne sefâretine gelen gazetelerin içinde okuyup, tekniline vakit bulamadığım Cenap Şehabettin Bey'in mütâlaası da Nedim'in –kalbin teşrih-i tabi-i ihmîrârî müstesna- dilrûba bir gazeli! üzerinde kıyâmetler kopan bir denizin dalgaları Finten'i Davalaciro'nun bulunduğu vapurun güvertesine atıyor. Emvâc-ı pey-â-pey-resî hâdisât arasında mecrâ-yı emele bu kadar muvafık ve müsâdif bu dalga galiba ağuş-ı âşikânedan daha az haşin imiş ki vapurun üzerine bırakır bırakmaz Davalaciro'ya doğru koşarak "işî" soruyor. Ma'lûm ya Avustralya'daki kocasını öldürmek işi. Finten'i bu deryâ-yı bî-intihay-ı mütemevvicîn içinden ıslanmayarak çıkarmış zannediyordum. Sırlıklam diyorsun. Olamaz. Geceleri kari'nden nebeân ederek denizlerde gezen hayâl veya semâdan yıldızlarıyla inerek denize giren leyâl ıslanmaz.

Shakespeare, Victor Hugo, sen tiyatro piyeslerinizde bir kambur, bir cüce nevâkıs veya zevâid-i hilkat, münkesîr ve münkariz cisimler içinde feryâd eden rûhlar tasvîr ediyorsunuz. Fakat onlarınkinde adem-i muvaffakiyet-i hilkat olan bu müstesnalar az. Seninkinde çok, âheng-i umûmi-i tabiâtı ve sıhhat-i tabiiyye-yi hilkati ihlal eden bu müstesnaların kesreti cihetiyle eserinin bazı yerleri tiyatroluktan çıkarak bir *Excentricite Lyrique* oluyor. Bir de tiyatroya en *Reels* olması lâzım gelen yerler mahz-i hayâl iken kevâkibin mâfevkine çıkacak kadar hayâl olması lâzım gelen yerler vak'a-yı hakikiyye gibi Mûsâvver! Meselâ mehtaplı bir gecede mezaristanda ecsâm-ı mâyia'dan add olunacak hey'et ve kıyâfette simabevâri elbise iktisa etmiş olurlar. Adeta bir çay ziyâfetindekiler gibi konuşuyor. "Akıllı uslu" bir bezm-i ülfet! Davalaciro ile Finten'e aid temâşâlar âlî! Davalaciro! Hindistan'daki yanardağların bu evlâd-ı cibâl-hisâli yirminci asrın kerîme-i fâciresi, Londra'nın âfet-i nâiresi olan Finten'in odasında görünüyor. Bu odada herşey zî-hayat! Yunan ilâhelerinin ilhâmat-ı aşkından Kleopatr'ın erike-i ibtila ve istilâsından kadınlığın cevâzib-i sevdâsından perdeler, kapılara, şamdanlara kadar bütün eşyâ zî-hayat! Yatağın perdesi kendi kendine açılıyor. Levnini, ırkını, kendini düşünerek Himalaya Dağları'nın üzerinden baktığı bu yatağın bu hoşrûbâ bu bî-pâyân uçuşunun kenarında başı dönerek sendeliyor; bu halde şa'saa-i zafer içinde odaya giren Finten nâzenin nevazişler rûha temas eden nermin ve dilnişin naz ve niyâzlar hep bu kadınlığın kıvılcımları bir volkanın ateşlerini târ-mâr ediyor.

“Kapudanın” yerinde yalnız bir âvâz-ı bülend-i vahşiyane ile ber-vech-i âti tegannüm eder:Davalaciro umman ile yalnız kaldığı zaman teganni eden Finten’in odasında sahibesine yalvarır, niyâz ederken o vahşi, o mehib ve muazzam sesinde bütün hind ve sindin ağladığı işitiliyor!Emin ol ki Tayflar Geçidi’nde tasvîr ettiği Danteler, Shakespeareler, Sâdiler, Victor Hugolar geçitte tevakkufla dünyada kendilerinden birinin tasvîr ettiği bu hal-i temâşâyâ vıkf-ı nazar takdir ederler. Böyle bir iki temâşâsı istisna edilirse Finten Eşber’den hattâ Zeynep’ten daha güzel değil mi?Tekrar okumak üzere şimdilik Finten’i kapıyorum. Kapamasam benim de mütâlaatım bir kitap olacak. Mektuplarımı büyük bir teessürle mütâlaa ettim. Bu teessürâtımı gelecek mektubumda yazarım. Gerek senin gerek harem-i muhtereminin sıhhat ve rahatınız kemâlde olduğunu haber almayı pek arzu ediyorum. Bilmem hatırında mı?Ben İstanbul’da iken sen buraya geleli pek rahat edemedin, biraz seyahat et demişlerdi. Dediğin gibi buraya geleli sıhhatçe çok istifâde ettim. Fakat sizi ve kendisini kendisine lâyük sûrette müdâfa’ eden büyük vatani pek göreceğim geldi.

Romanya’da düvel-i galibeden olmak için ilân-ı harp edipte düvel-i gâibeden olanlara iltihâk etti. Taksim-i gurme[1]ediliyor. İstanbulda yakında mirasyedi olacak inşallah.

Nâsiye-i bülendini tekbil ederek sana ve harem-i muhteremine arz-ı uhuvvet ve hürmet ederim, büyük biraderim efendim.

Sezaî

(Sayı:11 Syf:193)

Adres.

Villa Belle Vue

Veytaux-Chillon,

Suisse-

[1]Mânâsını biliyorum ama imlâsını pek bilemiyorum

BİR MANZÛME-İ NEFİSE

Duyup bir nağme-i mâtem müessir rûzgârından
Olur müstağrak-ı fikret geçen âdem civarından,

Tek u tenhâ hazin bir külbe-i hücrâ-yı şîr-engîz
Nümâyân bir dağın vahşi kenar-ı seng-zârından,

Görünmez revzen u bâbında hiç pîr ü cîvân bir ferd
Gehî feryâd eder bir kuş yıkılmış bir cidârından,

Mukedder sarmâşıklarla dikenlikler meyânında
Nişân vermekte birkaç gül güzâr etmiş bahârından.

Yemininden akar bir cûybâr-ı kehkeşân refâtâr
Burûc eşkâl olan dağlarsa zıll efşân yesârından.

Kıyâmet-hîz olur peşinde bir deryâ-yı cûşa cûş
Gîrîzân mürğ u mâhîler meyânından kenârından;

Muallâ dalgalar hiddetle sengistâne çarparken
Cibâl inlerdi hep aks-i giryû eşk-bârından,

Ziyâ-yı şems-i garbî mi nedir bir âteş-i pür-hüzn
Şehidânın denir bir nûr-ı âkistir mezarından.

Bakarken havf ü hayretle gelirdi kalbime rikkât
O tenhâ mevki'in ulviyyet-i dehşet-medârından.

Olurdu zâhir ü gâib nice elvâh-ı hüzn-efzâ'
Sehâb-ı tîz refâtârın zilâl-i bî-karârından,

Durup bazen tazarrular ederdim ben garibâne
Zemîn ü âsumanın halik-i perverdigârından.

Bu mahzun külbeyi dâr'üs-sürûr et derdim ey Rabbim!
Çocuklar vâlideyniyle görünsün reh-güzârından.

Abdülhak MİHRÜNNÎSÂ

(Sayı:11 Syf:203)

Cilt:1, No:12

20 Ocak 1917

[Sami Paşazâde Sezâî'den Celâl Nûri Bey'e gelen son mektup, mişârümileyh İsviçre ihtisâsâtının da yakında geleceğini tebşir ediyor, mecmuamız bu sûretle Sezai Beyefendi'nin son yazılarıyla karîben tezeyyün edecektir.]

MUHİBB-İ MUHTEREMİM EFENDİM

Cevap ve iltifâtınıza teşekkür ederim. Fakat bilmem siz benim bu mektubumla leffen veya terdifen göndereceğim İsviçre Dağları'na ait bazı tahassüsâtı alabilecek misiniz? Noel'le yılbaşı arasındayız. Bu münasebetle siperlerde meskûn olan nevi beşere gönderilecek mübadele olunacak milyonlarla mektuplar, kartlar arasında ve belki ateşler içinden bu kâğıtla müsvedde nasıl geçecek, geçerse adını semender koymalı. matbaalardan gönderilmeyen gazeteleri postaların tevdi' ve tevzi' etmeyeceği ilân olduğundan beri İkdâm'ın hiçbir nüshasını göremedim. Benim için sizin makalenizi okumamak cidden mahrûmiyettir. Lehistan'ın taksimini tasdik etmeyen yalnız devlet-i âliye olduğunu sizde yazmıştım, okudum. Sizin İkdâm'da okuyup da unutmadığım bir fikir ile bir hakikat meâlen hatırımda kaldı. Biri bizde edebiyatın terakkîsi bile askerliğin terakkîsini takip etmiştir. Diğeri bu cihân harbinde İngilizleri mağlub eden ve en ziyâde döven biz Türkleriz. Bende bir zaman gazetecilik ettiğim için tecrübem vardır. Gazetecilikte bu türlü şakâik ve mülâhazât-ı mühimme ve belki bazı bedâi' bir kere söylenip geçerse zayi'dir. Daima tekrar edilmelidir ki ka'rilere intikâl eyleyerek umûmun bir fikri olsun. Mektuplarımda âdâb-ı mekâtebeye mugayyir olarak bî-pervâ kelimeleri, harfleri,

çizip üzerlerine çıkmak bana gazetecilikten kalma bir âdettir. Lâzım gelenlere emr ediniz de bana İkdâm göndersinler. İkdâm'a devr-i sabıkta milletin bütün tarihini irfân-ı edebîsini vatanın vücûdunu sahîfe-i cihândan çizmeye, tayy etmeye çalışân sansürler elinden kurtulabilen bazı edebî makaleler yazardım. O yazıların bilmem hangisinde Romanya'nın üzerinde parlayan bir yıldız! sözü üzerine gece İkdâm'a gelerek o makaleyi rumûz-ül edebden bazı yerleri " mahv u ifnâ' " etmişlerdi. Sorarsanız Cevdet Bey hatırlar. Zannederim. Burada dağlara yazdığım bir iki kelimeye İsviçre hâtîrâtı demeyi tercih ediyorsunuz. Fakat hâtîrât değil bazı impressionslar istediğiniz gibi tesmiye ederseniz Finten sahne için yazılmamış olduğundan tashîni mesâi-i temsiliyenin en müşkilidir. Kimbilir ne kadar çalışmış ne kadar müşkilâtı iktihâm etmişsinizdir. Hâmid'in cihâna sığmayan o la-tenâhî ve âlî hayâlâtını sahneler, bâ-husus daha bizim sahneler nasıl istiyâb etsin bir de büyük fikirleri, ali hayâlleri tiyatrolarda yeni temâşâyâ başlayan halka gece yarısından sonra ikiye devam eden piyesler Hâmid'in de olsa gına götürür, yorar. O halkın içinde bir iki edebiyat âşıkından başkası tiyatroya tekrar gelmek için nefislerinde her zaman o kadar sabır ve iktidar bulamazlar. Recâizâde Ekrem'in bir "süreksiz sevinç"i vardır ki hayât-ı hakikiyyeden olduğu için sahnede halk onu hemen tanır. Kendisinin olduğu için sever. Bu "süreksiz sevinç"te Hâmid'in yüksekliğine mukâbil gelen ne derin, ne amîk şiirler vardır. Bir iki ay sonra İstanbul'a avdetinde bunları birlikte müzâkere ederiz.

İstifsârımıza teşekkür ederim. Buraya geleli sıhhatçe çok istifâde ettim. Bana İstanbul'dan üç "Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası" gönderdiler. Şimdiye kadar daha ziyâde çıkmıştır. Lütfen bana gönderir misiniz? Bâki, mesâi-i ilmîye ve edebîyenizde ve bu sûretle vatana hizmet-i âlîyenizde temâdi-i muvaffakiyetinizi temenni ederim. Üstâd muazzez efendim

SEZÂÎ

(Sayı:11 Syf:209)

KANÛN-I AŞK

Kalbinde bir sabah açılan gonca-i garâm

Elbette inkişâf edecek en büyük merâm

En kahraman mücâdele en şanlı azm-ıcan

Kanûn-ı aşkı eyleyemez pencesinde râm

Kanûn-ı aşka belki bütün kâinât- ı rûh

Lerzende secdelerle eder arz-ı ihtirâm...

Ey neşve-i sabah-ı, ezel, nuş-ı câm-ı aşk

Olmaz senin melike-i hüsnün için haram

Dursan güneş cemâline hayran olup durur

Kerrubiyân-ı zemîne düşer eylesen hirâm....

ALİ EKREM

(Sayı:11 Syf:210)

ŞARKI

Endişemi gülzar-ı sürûd eyledi handen

Güller nagam-ı aşkı bütün dinledi benden

Yok bülbülün artık sözü ey yar-i sementen

Güller nagam-ı aşkı gelip dinledi benden

Madem ki ben oldum sana bir hemdem-i sohbet

Bülbül mü eder lehn-i garamımla rekâbet?

Hattâ o kadar ben dile geldim ki nihâyet

Güller nagam-ı aşkı bütün dinledi benden

FÂİK ÂLİ

(Sayı:11 Syf:211)

Cilt:1, No:13

27 Ocak 1917

TAHMİD

Muazzez olsun o kudret ki hâki hicrânı
Menekşelerle ve güllerle câ-be-câ süsler;
Mükerrerem olsun o fitrat ki ufk-ı hüsrânı
Derin ve penbe seherlerle âşinâ eyler

Mübarek olsun o sani'ki leyl-i hırmâna
Sitârelerle tesellî vü ziynet -âverdir,
Mukaddes olsun o mebde'ki kalb-i insana
Füyûz-ı aşk ile bir füşat-ı sema getirir.

Senâ-yı nâ-mütenâhi vü şükr-i bî-pâyân
O sermedî, ezeli halik-ı mehâsine ki
Cihânda şâheser-ı sun'-ı kibriyâsı olan

Güzelliğın bu temasıl-i bî-'adadiyle
Açıp bir ufk-ı behiştı hayâl ü amâle
Unutturur bize menfâ-yı hâk-i gam-nâki!

FÂİK ÂLİ

(Sayı:13 Syf:236)

Cilt:1, No: 14

3 Şubat 1917

CELÂL NÛRİ BEY'E MEKTUP

16 Kanûnisani

Üstâd-ı muazzez,

İsviçre hâtırâtı melfûfdur. Bir aydan beri İkdâm'ın hiçbir numarasını görmedim. Acaba bu günlerde alabilir miyim?İsviçre'ye dâir yazılar ve diğerleri çoktan beri yazılmış duruyor. Burada ne kâtibim ne kitabım var. Parmağımda bir çıban çıkmış on beş gündür ne zahmetle kalem tutuyorum, ben bilirim. Çakıyı ucundan tutar gibi...Burada kış pek şiddetli sizinle hasbihal edecek pek çok şeyler var. Bugünlük müsâdenizle beyân-ı iştiyâk ve ihtirâm ile sözüme burada nihâyet vereyim muhibb-i mükerremim efendim.

Sezâî

İsviçre Hâtırâtı

Dağların misafirlerinden değil, yerlilerinden cibâlin evlâdı ser-efrâzından biri öğleden sonra saat bir buçukta bulunduğum otele gelerek dün gece sözü geçen tenezzüh-i ihtâr etti. Orada azîmet ve avdet topu dört saat! diyordu. Dünyanın gezdiğim yerlerinde İsviçre gibi yürümenin hevâic-i zarûriyeden olduğu bir memleket gördüm. İsviçreli muktaziyât hal ve mevki' felsefesinden insan keçi olmak mecburiyetinde! İsviçre dağlardan ibaret bir kıta! Burada doğanlar tabii' "tırmanmak" hassâsına mâlik olarak dünyaya geliyor. Meselâ yanınızdan geçen

ve tenezzüh için sokağa çıkmış zannettiğiniz bir genç kızla bir yaşlı peder beş altı saat mesâfisi olan diğer bir şehre gitmekte bir dükkânın câmekânında mevzû'-ı eşyâyı temâşâ veya intihâb ederken gördüğünüz bir karı-koca denizden bin iki yüz metre irtifâi olan Jora Dağı'ndaki evlerine dönmekte ta uzakta lakın kenarında şafakla birlikte uyanmak güneşle beraber yükselmekte olan bir güzel kız alıp dağlarının şevâhikinde verdiği mev'id telakkî-i âşikânesine i'tilâda.

Hava fevkâlâde güzel, yol fevkâlâde muntazam. Mesâfe pek uzak değil. Fakat Balkan Muharebesi'nde bütün vukuat her şeyi, hattâ ormanlar dağlar tâli'-i vatana, bize karşı yürüyünce üç sene istediğim gibi yürüyemez bir hale düştüm. Üç seneden beri ilk defa olarak yürüyorum. Rehğüzâr-ı su'ud bütün tepeleri tezyin ve ta'tir eden o ormanların eşcar -ı zî-vakâr mütefekkirî olan çam ağaçlarıyla mes'ud çamların karanlık yeşilliği içinde ihtiyarladıkça gençleşen ve bütün bir bahâr ihtiva edecek kadar kendisinden daima emin görünen meşelerle güneşin ziyâsı üzerine damladıkça çırpınan açık yeşil ağaçlar arasında husûle gelen bir âhenk-i renk insanın etrafından ayaklarının altından cerayen ediyor. Ormandan çıkarak biraz daha suüd ediyoruz. Bu anda *Lesaignilles de Baulmes* nokta-i müntehâsından bin beş yüz metre yükseklikten vasi', azim bir satıhta lâklar, nehirler, köyler, şehirler, vadiler, tarlalar görüyoruz. İsviçre'nin bütün Fransız kısmını! Şarkta Jora silsile-i cibâlinin gölgeleri içinde aks etmiş , Noşetel lakı Lamartin'i tahayyül ediyor gibi sâkît, mütefekkir duruyor. Sahilinde bahçeler arasında İyerdun şehri! Şehirleri köylere, köyleri vadilere, tarlalara rabteden bazı yollarla yeşil muzru'at arasında buğday tarlaları telleri altından bir yelpâze gibi mütemâdi, mütemevvic îtina ile tahtîf ve tanzim edilmiş tarlalar arasında parlak, sarı, ipekten mensuc kaliçeler gibi korunan kuru otlardan yükselen bir râyiha saf ve şeffaf olan cevâzim içinde ziyâ ile beraber intişârda, şehirlerin, fabrikaların her tarafına koşuşân şimendiferlerin dumanlarını hafif bir rüzgâr garba doğru sevk ediyor, ta garbte uzaktan uzağa peydâ ve nâ-peydâ lâk Leman'dan yükselen hafif bir mâi sis alıp dağlarına suüd ediyor.

Garbda, pek yakınımızda dūş-ı berdūş itilâ olmuş dağların arasından Fransa, düşman Fransa pâ-yi tahtımızı Ruslara teslim etmek için Çanakkale'de müttefiki İngiltere ile karadan, denizden bize hücum eden mağlup Fransa görünüyor!Fransa'nın bana birdenbire o kadar yakından görünmesi bilmem niçin o dağlarından birkaçı sukût ediyormuş gibi fikir ve hissimde kıyâmetler kopardı. Bu vatan-ı Osmanîye tehdîd-kâr, mevcûdiyette-i milleyemize muâriz ve muhâcim bulunan o memlekette bir mecnun elinden zî-hayat olarak kurtarmak istediğimiz vatanın kalbi yüreklerimizde çarpıyor, rûhlarımız bütün kabiliyyât-ı hayâliyesinin halk ettiği

mefkûreleri münevver asırları büyük istikbâleri sevgili vatanın bir zaman zirinde en kuvvetli düşmanların titrediği pâ-yı satvetine birer çiçek demeti gibi serpiyordu. İçimizde bazılarının en yakın akrabasından senede bir kere bile haber alamadığı olurdu. Cümlemizin nâ-ümîd-i avdet olduğumuz vatan, ailelerimiz, dostlarımız, yurdumuz bütün çoçukluğumuzu, gençliğimizin bir kısmını geçirdiğimiz yerler, kırlar, dağlar, grublar, çemenzarlar, dûra dûr vadiler bunların hepsi bize maverâ-yı nücûmda güneşin bile göremediği memâlik-i hayâliye gibi gelirdi. Bu tahassusât ve tesirât, o hakâyık ve vukuat işte bu yanı başımdaki Fransa'da, o düşman toprağında geçmişti. Şimdi Fransızlardan daha Fransız olanların arasında bulunuyorum. Buradan Fransa'ya bir saatte gidiliyormuş. Ben bu diyârda garip değilsem de bu diyâr bana garip geliyor. Bir hafta evvel lâk Leman'da Cenevre'ye giderken Fransız sivil polisi evyân-ı sevâhili Fransız sularıdır bahânesiyle-bahâne bile olamaz- bir Alman ile hirmâni bir İsviçre vapurunun içinde tevkif ederek Fransa'ya götürdü. [1]Benimde esir-i harp olmaklığım için mesâfe pek yakın. Bu yerleri Fransa'ya nâzır olduğu için belki Fransız nâzırları kendilerinin addederler. Halâ gözümü Fransa'dan alamıyorum menfâ-yı ihtiyarımız orası idi. Fransa o zaman bizi hâkan-ı mahlû'a teslim etmedi. Fakat bizim Türklüğe, Osmanlılığa çalıştığımızı arzu etmiyor, bir Osmanlı vatani tanımak istemiyordu. Bazı akvâm-ı Osmanîye gibi müdahale-i ecnebîyeye taraftar olmamız matlûb etti. Erbâb-ı siyâsetinin her biri memleketimizin bir kısmını bir devlete bir vilâyetini bir kavme va'âd etmiş ve kendisi için bais-i gurur ve azîmet olan bu va'âdini encâze kalemle vesâir vesâitle çalışıyor. Biz onların ve hattâ bazı akvâm-ı Osmanîye ve İslâmiye'nin nazarında mütaassıp "şuûn" idik. Cinâyetimiz bir Osmanlı vatani olduğuna itikât etmek ve istikbâli emin bir Osmanlı vatani olduğunu dünyaya isbât etmek idi. Halâ Fransa'dan gözümü alamıyorum. Vatana ihtimâl avdetin münselib olduğu seneler orada kalb-i insanîye bigâne ne hisler, güneşsiz siyah günlerde tulû' etmiş ne ümîdler, ateşsiz kış gecelerinde bir zâlimin taht-ı haşmetini lerzedâr eden şimşekten fikirler ne rûh-ı nevâz hayâller, o menfâda ne rûya-yı bîdarîler gördüm.

Şimdi bir müddet iştiâ ve ibtilâ-yı şehvet, sevdâ-yı cinnet ile sevmiş, yolunda hıçkırma hıçkırma ağlamış, bu ibtilâlar bu sevdalar bu cinnetler gördüğü hıyânetlerle birden bire durmuş bu macera-yı aşktan bî-haber bir yabancı büsbütün bir yabancı Fransa ile karşı karşıya duruyoruz. Kendimi ve Fransızca'yı bildiğim zaman memleketimizin şebâbet-i mezhebesi Fransa edebiyatına dildâde idi. Aşk ve sevdâ ile okuduğumuz şi'r ve edebinde Türk nâmı, Türklük bahsi geçti mi o şi'r ve edebe yakışmayacak ne kaba tahkirler ne âdî arzu-yı tezlillerle dilhûn olurduk. Her devrinde her asrında olduğu gibi 18. asrın evâilinde Molyerlerden Volterlerden başlayarak 19. asrın nihâyetlerine doğru perestidemiz olan Hugolar'da devam eden Türkler

hakkındaki tahkîrler iftirâlar şevk-i şebâbetimizi zehirlemişti. Geçen Balkan Harbi'nde uğradığımız her felâkete, her musîbete karşı şevk ve neşelerinden kendilerini gâib ediyorlar. Yarın Balkanlılar İstanbul'a muzafferen girecek Fransa için bu ne saadet, ne ıyd-ı meserettir diyorlardı. Biz Fransızlara acaba ne yapmıştık? En büyük padişâhlarımızdan bir sultanımız Fransa'yı ve kralları birinci Fransuva'yı zî-şevket ve kudret olan Şarlman'ın elinden kurtarmıştı. Ne büyüklerimizin, ne paşalarımızın ne şâ'ir ve ediplerimizin, ne diplomatlarımızın cevap veremediği Fransızların 400 sene devam eden bu tahkîrlere bu arzû-yı tezilllerine Çanakkale'de ordumuz cevap verdi. Bu sefer mutmaîn, müsterih, müteselli bir vicdân-ı millî ile yüzümü Fransa'dan çevirerek bulunduğum yerde birçok memleketlerin semtini, istikâmetini gösteren pirinçten mâ'mul "memâlik nemâ" bir pusulanın işaret ettiği Jora Dağları'yla mestur âfâk-ı dûradûr Şark'ın bir serîr-i şevketinde halife-i İslâm'ın tahtgâhına Türk'ün nûr-ı ayn-ı iftihârî öz evlâd bir güzîdesinin genç, pür-galeyân, vatanın en âlî ve kıymettâr kanlarını iş'âr ile cihâmın en büyük kuvvâ-yı berriyye ve bahriyesine karşı kurtardıkları İstanbul'a bakıyorum. Şimdiye kadar hiçbir hüsne, hiçbir gözle, hiçbir ikbâl ve kemâle böyle bir nazarla bakmamıştım.

"Nihayeti gelecek nüshada"

SAMÎ PAŞAZÂDE SEZÂÎ
(Sayı:14 Syf:241)

[1] Bu vapur İsviçre ve Fransa kumpanyasınınmış. Bu tevkîfi yazan gazeteler bir daha bu meseleden bahsetmediler. Mevkûfu iade etmiş olmaları lâzım gelir. İsviçre hâtırâtı diye bir mektup var.

Cilt:1, No:15

10 Şubat 1917

MINİK SAKSIM

Her sabah ey nihâl-i nâzende

Seni pür-i ihtimâm sâkî ederim.

Sen kurursan harâb olur biterim,

Çünkü ey zühre-i perâkende

Münferid tesliyetmedârımsın!

Çünkü sen zîr-i sakf-târımda

Biricik çehre-i civânîsin.

Düşünürsem ki sen de fânîsin

Her olan şey gibi civârımda

Kalbimi rikkat eyler istilâ

Bir tutam toprağınla ey fânî,

Bir kadehten minik şu saksıcığın.

Minicik, incecik şu saksıcığın

Tüy gibi yaprağına ey fânî,

Bence pek sevgili mu'azzezsin. . .

Sen solarsan benim neyim kalacak?

Sen ki öldün muhâtab-ı rûhum,

Tesliyetkâr-ı kalb-i mecrûhum

Neye dîdem bakıp bakıp dalacak

Beni terketme yavru saksıcığım!

NİGÂR BİNTİ OSMAN

Nişântaşı

19 Eylül 331 / (Sayı:15 Syf:259)

Cilt:1, No:16

17 Şubat 1917

İbn Musâ'dan

[Nevzâdinin katlinden sonra

tecennün eden, Ümmü'lâsâm lîsanından]

Kanla boğdular, daha süt tatmadan ;

Toprağa düştü, kucakta yatmadan,

Haliki henüz tamam yaratmadan

Vurdu kızımı dehşetli bir ıslık [1]

Gördüm küçücük kalbinde hançeri!

Gece yarısı girdiler içeri.

Akıyor nice o geceden beri

Döktükleri kan fakat bir damlacık!

Sana kızım hep melekler ağlasın

Kuşlar ağlasın, çiçekler ağlasın.

Gökyüzündeki şimşekler ağlasın.

Yerde düşmesin yıldırımlar artık!

Abdülhak Hâmid

(Sayı:16 Syf:278)

[1] Kâtiler bir ıslık sedâsını müteakip katli icrâ eylemişlerdi.

Cilt:1, No:17

24 Şubat 1917

TERENNÜM

Nazirin yok senin ey mâh yerde

Arar gönlüm seni seyyârelerde

Bakar eflâke doğru âh eder de

Arar gönlüm seni seyyârelerde

Şükûh-u hüsnünü sormaktayım ben
Utârid'den, Sühâ'dan, Müşteri'den
Zühal mi Zühre mi bilmem nesin sen?

Arar gönlüm seni seyyarelerde

7 Eylül 1315

M. Rüşdî

(Sayı:17 Syf:297)

Şehzâde Süleyman Paşa

–Mensûrdur –

Şehzâde-i âlî hisal

Abdûlmecîd Efendi

Hazretleri'ne marûzdur –

Babam Orhan Gazi'nin emrine imtisal

İle geceleyin “Helespuneti” geçmiştik

Gün doğarken karşı sahilde hayâl meyâl

“Güzel şehir” [*]in bütün damlarını seçmiştik

Fatihlerin ancak efsane âleminde

Alabildikleri bu şöhretli muabbiri

Bir sal içinde birkaç Türk dilâveriyle

Osmancığın oğlunun oğlu zabtetmişti.

Bütün kalem-rev kayseri, cibâl, tellâl

Mahfi bir sevinçle ibtisam ile bizi

Önümüzdeki istikbâl gibi istikbâl

Ederek nâil-i kâm ü merâm eyledi

Huzûruma gelen mübeşşirin atı

Şarkda da , garbda da Ertuğrul-zâdelerin

En heybetli saltanatı, milleti

Tesis edeceklerini gâyetle derin

Büyük bir hiss-i tebcille âlâm ve tebşir

Etiler, lâkin bir gün âlem-i şikârda

Düşerek bir müktezâyı tedbir kadir

Bolayırda bucây-ı letâfet medârda

Kaldım. Halbuki ahlâf-ı celâdetgârim

Hemen her gün yeni bir muvaffakiyetle

Mütevâli zaferlerle samsâm-ı sarım

İlâhi gibi bilâ istisna her yerde

İnna fetahna sırrı-ı cemiliyle kâmübîn

Olmakta idiler ben gıpta-i şecaat

İle huzûr Rabb-i avâlim - aferin

De refi' iyâdi-i niyâza cesâret

Ettim. Karşımda alınacak bunca diyâr

Bunca kişverler yıkılacak erekler

Varken genç yaşta mürtehil-i dâr-ı karar

Olur mu? Dedim semâvi ketîbeler

Bana, nâ-şekib olma! Bir gün gelir Hûda

Seni behemehal kâmurân eder bu millet

Ve heyetin vahabî Cenâb-ı kibriyâ

Seni kader ve şânınla münâsib âkıbet

Bize beşaretle kârîr-ül-ayn edecektir

Sen daima bu vatanın nigehbânısın

Huzûrunla bu mekâna rasanet gelir

Sen hatem-i Osmanî'nin Süleymanısın

Boğazların hâfızı, vatanın hârisi

Sensin dediler. Aradan altı yüz sene

Geçmişti. Evreng-i Osmanî'nin câlisi

Karadan hem de denizden büyük bir unı ile

Pek dehşetli hücumlara marûz kalmıştı

Bu yarım adaya sevk ettiği askere

Yerden, gökten çeşit çeşit düşman salmıştı.

Lâkin erlere imdâdımla birdenbire

O en kuvvetli donanmalar haib oldu

Altı asırda kâm-ı şebâbı alırken

A'dânın leşkeri hasır ve gâib oldu.

Meğer bu cengin eski bir gâzisi varmış.

Ben !

Şubat 1917 / Şehim

(Sayı:17 Syf:298)

[*] Gelibolu'nun mânâ-yı lağvisidir.

Cilt:1, No:18

3 Mart 1917

SÜLEYMAN NAZÎF BEY'İN ÜSLÛBU

Bizzat Nazîf Bey'den duydum. Şu'arâ-yı eslâfımız iki kısımdır: Doğrudan doğruya İran serâmedân-ı nazmından iktibâs-ı san'at eden e'âzım; bir de bunlardan intihal-i hüner eden ikinci derecede şâ'irler. Yani evvelkiler doğrudan doğruya Hâfizlar'dan, Sa'dîler'den, Firdevsiler'den, Enverîler'den ilh, diğerleri ise dolayısıyla yine onlardan müstefiz olanlardır. Nazîf Bey birincilere tâbi'in, diğerlerine teba'u't-tâbi'in demek istiyor. Yine bizzat Nazîf Bey'den duydum: Kendi üslûbunun revnâk bulmasında en ziyâde Acem şâ'ir ve münşilerinin mütâla'a-i âsârı büyük bir te'sir icrâ etmiştir.

Yine kendilerinden duydum. Nazîf Bey'in üslûbuna, efkârına garblılar içinde en ziyâde [Victor Hugo] icrâ-yı nüfûz etmiştir; i'lâveten biz de şunu söyleyelim ki 'ale'l umûm romantiklerle Süleyman Nazîf'in başı hoştur.

Pierre Lottie'nin Fransa'da [Rochfour]daki villasının, bu villanın içindeki salonların, mefrûşâtın resimlerini görmüş idim. Zannedirim, bunların nüsha-i asliyesi Reşâd Fu'ad Beyefendi'nin nezdlerindedir. Alafranga bir salon, lebâleb alaturka esasıyla yanlar divanlar şamkâri masacıklar, nargileler, levhalar, tesbihler, şallarla dolu. Bu bütün bütün alafranga değil, çünkü olanca mefrûşât ve müzeyyinâtı şarktan gelmiş. Bütün bütün alaturka da değil, zîrâ olanca Confort Moderne ile mücehhez: Telefonu, asansörü, elektriği, elektrik çingırağı, sıcak ve soğuk akarsuyu ilâ âhir, hep mevcûdudur.

Süleyman Nazîf Bey alafrangaya geç intisâb ve tereddüt ettiğinden, telâffuzunda bir hususiyet olanlar gibi, doğrudan doğruya esâtiz-i İran'ın halefi olduğu halde vehele-i ibtidâ'iyede ca'lî zannolunabilecek alafrangalıklara mâliktir.

Macaristan'da [Urşuva]nın karşısında, saltanat-ı seniyyenin Tuna ortasında azamet-i tarihiyesinin bir yâd-dâştı olan Ada Kale var.

Bu ufak cezirenin önünden geçildiği vakit, bir tarafta, bütün levâzım ve anâsır-ı cedîde-i medeniyesiyle bir garb şehri, diğer taraftan da, alçak hâneleri, mütevâzi' meydancıkları,

küçük bir câmi'-i şerifi ile Asya kasabası nazar-ı hayrete çarpar. Süleyman Nazîf'in üslûb-ı beyânı aynıyla bunun gibidir.

Edebiyatımızın hiçbir sahîfesinde şark ile garb, yeni ile eski bu derece yaklaşmamıştır.

Nazîf Bey'in edebiyatında asl olan kelime, cümle, terkîbdir. Acem'in âheng-i elfâzına "Batarya ile Ateş" mü'ellifi meclûb ve meczûbtur.

Edebiyatta asl olan ma'nâ değil, elfâzdır.

Elfâzda asl olan ifâde değil, tannâniyettir.

Elfâz ma'anî için değil, ma'anî elfâz için mevzû'dur.

Fikrin bir kader ve ehemmiyeti olamaz; çünkü mantık bir silsile-i sofistiyâttır.

Fikre kuvvet-i bahş olan kelimâttır.

Hayat, bir mel'abe-i lafziyeden i'bârettir.

Nükte hakîkate mukaddem ve müreccettir.

Bir nükte, hattâ bir 'Kalambur' en köklü hakikatleri nefy ü iclâya kâdirdir. İnsan bir hayvan-ı mütefekkir değildir, bir mahlûk-ı kâtibtir.

Edebiyatta ancak bir kuvve-i mübdi'a vardır. O da Abdülhak Hâmid'dir.

[Brahma] -Vişno- şeklinde de muncelî olduğu gibi Abdülhak Hâmid de arasıra Cenâb Şehâbeddin şekline temessül edebilir.

İşin nükteli cihetini bırakıp 'amelî kısmına ihale-i nazar edelim:

Süleyman Nazîf Bey münekkid ve mü'hazelik ettiği vakit muvaffak olmaz. Onun muvaffak olması tirâşîdekârlık etmesine muvaffaktır.

Su'al: Süleyman Nazîf Bey'in üslûbu, metîn, hoş, rengin, fasîh midir?

Cevap: Evet!

Su'al: Süleyman Nazîf Bey'in üslûbu ihtiyâcât-ı âtiyeye muvâfık, tekâmülât-ı fikriyemize hâdim, inkişâfât-ı milliyemize müsâ'it midir?

Cevap: Hayır!

Su'al: Bununla beraber bu üslûbun edebiyat-ı hâzıramızda bir mevki'-i mahsûsu var mıdır? Bu tarz-ı kitâbet bize fâide-âver olmuş mudur?

Cevap: Evet ! Şu ciheti şerh edelim: Nazîf Bey fesâhât hususunda pek titizdir. Ona, bu i'tibâr ile takaddüm edecek kâtibimiz yoktur. İşte bunun içindir ki Süleyman Nazîf Bey Türkler'e fesâhât-bahş olmuştur.

Lâkin bu üslûb ile zâde-i vakt olan efkârı, ihtisâsâtı, mu'âdelâtı zihniyeyi, furûku, dekâ'iki ifâde edemeyiz.

Nazîf Bey, Aşk-ı Memnu' üslûbunu taklîd ettiği vakit şivesizliğe gidiyor.

Süleyman Nazîf Bey'in üslûbu kısadır. Bu üslûb ile bir formalıktan fazla yazı yazılamaz. Nazîfin kaleminden çıkmış 25-30 sahîfelik bir makaleye henüz tesâdüf edemedim.

Bununla beraber eşyânın küçükleri, ufakları, hattâ hurdeleri de pek değerli olabilir: İnci taneleri gibi.

Eski hattâtlarca'ale'l-umûm kabul edilmiş bir kâ'idedir. İyi sülüs karalayan güzel rik'a yazarmış. Bu kâ'ideye tevfikân biz de diyelim ki Süleyman Nazîfin yazısını temeşşuk eden, bilâhare, fikriyât ile de müteveggil olursa, pek metîn bir üslûb sahibi olabilir. Binâen'aleyh Nazîf Bey'in her sahîfesi şâyân-ı tavsiye serâserlerden ma'düddur.

12 Şubat 1917 / Celâl Nûri / (Sayı:18 Syf:305)

GAZEL

Şeb-i hicrânda dil-i gamzede bin şevk bulur.

Zevk-yâb-ı elem olmakta da bir zevk bulur.

Derecâtı değişir süllem-i ikbâlinde
Gün olur ki kişi mâdûnunu mâ-fevk bulur.

Sanma mecnûn-ı cunûngeşteyi bî-kayd-ı keder
O bile turra-i leyfî gibi bir tavk bulur

Va'd-i vuslatla beni etse de ihyâya şitab
Onu infâz edemez bin sebab-i avk bulur.

Her zaman ufk-ı hâvi semt-i cünûna doğru
Bûy-ı zülfî dilimi müntazır-ı sevk bulur.

1329

Süleyman Nazif

(Sayı:18 Syf:307)

BİR LATİFE-İ AHVATKÂRANE

-Rızâ Tefvik -

Tevhid-i ezeli leb-i hârında

Vatan aşkı rûh-ı şegafdârında

Bir türbenin dâr-i iğbirârında

Bekleyen şâ'irdir, şî'r-i târında

Heyâkil-i kudret lema'-feşândır

Başkadır neşve-i sufîyânesi

Vatanın âhıdır her terânesi

Fikr-i hürriyettir mâlikanesi

Nûr-ı atî pür hûn-nisârında

Yüce şevâhikte uçan doğandır

Derk etmiş hikmet-i eşyâyı bilmiş

Anlamış dünyayı ukbâyı bilmiş

Ser-i göğü bulmuş Mevlâ'yı bilmiş

Kalbinin feryad-ı ızdırarında

Terânesaz olan lahn-i Kur'ândır.

Zülf-i yâre benzer sazının teli

Onu hoş inletir gönlünün eli

Türk'ün yaylalarda doğan güzeli

Vahşi vahşi güler kalb-i zârında

Gözlerinde onun hüsnü âyândır.

Gülşen-i vahdette rûhu uyanmış

Şâ'irdir ki aşkın nârına yanmış

Bâli cezebât-ı arşa boyanmış

Tair-i kudsîdir, gül minkarında

Güftâr-ı velâyet zenzeme hândır.

Rızadır, sözünde destûr-ı kazâ'

Onca hubb-ı haktır kazaya rıza.

Âlem-i rûhuna aks eden fezâ

Şümûs u encümün cilvezârında

Parlayan ebedî subh-ı yezdândır!

Eski yolda yazdı bize pek yeni

Şiirler ki görmem bir manendini;

Ârif-i billahtır, fakat ... medeni!

Sepenserin tekâmül diyârında

Düstûrlar sayd etmiş şir-i jiyândır.

Lakin bence onun en güzel hali:

Vicdânları teshir eden makâli;

Rind-i deryâ dildir bir lâubâli
Gönül güler çeşm-i hande-bârında
Filozof Rıza pek tatlı insandır.

Şubat 1330

Ali Ekrem

(Sayı:18 Syf:307)

LEB BER LEB

Çok zamandır cüdâ yaşarken ben

Zevk ü hissi şebâb-ı pür hevese

Açtı rûhumda penbe bir gülşen

Leb-i hüsnünle verdiğin bûse

Şimdi bir baht-ı garâmım var

Ki bütün neşeden muhabbetten

Bir cihân-ı pür ibtisâmım var

Zevkten, handeden, saadetten

Ne olurdu şu fecr-i hülyâda

Hep şu ağuş-ı hâr-ı sevdâda

Ömrümüz geçse giryesiz, gamsız

Şad ve pür hande böyle her ikimiz

Tıbkı kuşlar gibi sevişsek hep

Yaşasak her dakika leb ber leb.

Teşrinsani 325

M. Rüşdü (Sayı:18 Syf:309)

MÜLÂHAZÂT-I HUSUSİYE

İnsanlar daima, anlamadıkları şeyleri takbih ederler, bazen anlamadıklarını takdir eder gibi göründükleri de ketm-i cehl içindir.

Aşk ile ihtiyar olunan hatâların şâyân-ı afv olması, ateşin her şeyi tasfiye ettiğindendir.

Herhangi hissin bekâsına kâ'il olanlar acı tecrübe görmeyenlerdir.

Size ibrâz-ı muhabbet edenden taleb-i mu'avenet etmeyiniz, çünkü o dostluğu kaybetmek tehlikesine ma'rûz kalırsınız.

İktidârına dehalet edilen bir mukbil-i dirîğ mu'avenet ettiği zaman ;hüsn-i sittî için olsun hatır-şikenlikten tevkî etmelidir ve bu eser-i terbiye bazen dahilî mes'ûlü is'af olunmuş kadar minnettâr edebilir.

Ef'âl ile yıkılan, elfâz ile ta'mir olunamaz.

Gizlemeye muvaffak olduğu için kanûnun tecziye edemediği seyyi'âtı ihtiyar eden bir adam halûk ve nâmuskâr add olunamaz.

Bir dostta tevdi'-i esrar ettiğiniz zaman onun bir gün olup da hasm olabileceğini düşünerek ihtiyar-ı i'tidâl ediniz.

Kendi hakkında daima fenâ düşünülüğünü zannedenler cidden hatî'ekâr olanlardır .

İstihzâyı eser-i zekâ addedenler çok ise de hakîkatte ya haset veyahut fikdân-ı terbiye mahsûlüdür.

Sergüzeşti âlûde-i seyyi'ât olanlar devr-i ikbâlinde kendi gibi herkesin de mâzisini unuttuğunu zanneder.

Hikmet-i muhsine, nik-nâmdan başka, her şeyin mahkûm-ı zevâl olduğunu unutmamaktır.

Aşkta aldaniş yüksek rûhları daim-ül-cumûda uğratır.

Galizin mu'amelesine en zarif mukâbele anladığını anlatmamak, hakâret gibi sahibine i'âde etmektir.

Nigâr Bint-i Osman

(Sayı:18 Syf:314)

Cilt:1 / Numara:19

(İbn'i Mûsa) dan

10 Mart 1917

VELÎD'İN HASBİHALİ

Kalamam ben fakat temâşâ-ger,
 Âsmân hâb-gâh olur mu meğer?
 Bana uymaz bu aşk-ı bî-semere.
 Âşık olmaktan anlamam kamere'
 Bildiğim yolda sâlik olmalıyım.
 Cümle-i aşka mâlik olmalıyım.

"Korkarak ve etrafa bakarak"

Duymasınlar aman sırrı Velîd,

"Ağzını murâd ederek"

Der-gayyâye ile va'z-ı kilîd.
Zîr-i pâyende gülsitân-ı irem!

"Yine bakınarak"

Bunda yok kimse, her taraf mahrem.
Gül ve bülbül esâm u ebkem ü lâl
Sulhu ben bâri etmeyim ihlâl

"Eşcâr içinde kaybolup giderken terennüm ederek"

Şeb-i mehtâb, hande-i melekût
İhtirân-ı sâmi'in avd-ı sükût.

Abdülhak HÂMİD

(Sayı:19 Syf:327)

BİLİR MİSİN?

Bilir misin sana rûhum ne yolda meftûndur,
Bilir misin bu hayâtımda sen ne nimetsin?
Şiirlerimdeki âhenk o kadar mevzûndur,
Lebimde nağme, hayâlimde renk ü nûkhetsin. . .

Bu kalbe lutf-ı kudûmunla bir saray oldu,
Başımda lâne kuran bir hümâ-yı devletsin,
Seninle rûhuma bir şevk-i sermedî doldu:
Ümmîd ü sanihasın, neş'esin, fazîletsin.

Tebessümünle eder kalbe bin neşîde sünûh;
Fem-i bahâr-ı tabî'atte bir nevâzîş-i rûh
Hayâl-i mebde-i hilkatte bir nezâketsin.

'Âyân olur vatan-ı rûh o çeşm-i hürremde;
 Bu köhne hâk-i sefalette, hâk-i mâtemde
 Bir incilâ-yı tesellâ-yı bî-nihâyetsin.

Fâik Âli

(Sayı:19 Syf:327)

HER ZAMAN SEN

Leyl-i ömr-i nizârım üstünde
 Ebedî bir sitaresin tâbân,
 Sedef-i kalb-i zârım üstünde
 Nazlı bir incisin ki hep handan. . .

Seni sevmek hayât-ı sevdâda
 Oh, bilsen ne hoş tesellîdir,
 Seni görmek bütün o rü'yâda
 Bir sa'âdet ve bir tecellîdir.

Yaşamak isterim hayâlinle,
 İntizâr-ı dem-i visâlinle,
 Daima pür-ümmîd ve pür halecân

Beni mes'ûd eden, beni yaşatan
 Ah sensin, bugün inan sensin
 Her dakika ve her zaman sensin!

M. Rüşdî

(Sayı:19 Syf:327)

ŞARKI

Cevrin beni öldürse de aşkından usanmam

Kanmam ebediyyen sana kanmam, sana kanmam

Hicrânla güzâr etse de ben ömrüme yanmam

Kanmam ebediyyen sana kanmam, sana kanmam

Sen bence bugün gaye-i hülya vü emelsin

Bir bûse-i şuhunla hep ezvâka bedelsin

Bilsen ne güzelsin, ne güzelsin, ne güzelsin

Kanmam ebediyyen sana kanmam, sana kanmam

10 Mart 333

M. Rüşdi

(Sayı:20 Syf:351)

Cilt :1, No:21

24 Mart 1917

CELÂL NÛRİ BEYE

Muhibb-i Mükerrerim Efendim,

Mektûb-ı dil-pesendiniz ve mecmu'a-i edebiyeniz gelerek dağlarla karların arasında kaldığım bu zamanda bana yâr ü hemdem oldu. Güstav Löbon'un istediğiniz eseri, irâ'e ettiğiniz vâsıta ile irsal kılındı. Fakat bugün sizin Fransa'da aradığımız Güstav Löbon yok. Yalnız Löbon değil bugün Fransa'da ilim, fen, felsefe, şi'r ve edep, hepsi hepsi kâmilten durmuş. Lâ-akal 400 sene mesâ'i-i mütemâdi ve muta'âlisiyle idrâkât-ı beşeri yükselten zekâ ve

dehâ tamamıyla meflûc bir millet, bir adam gibi tecennün ediyor! Gördük. Behimiyet-i beşeriye meydana çıkınca zekâda hamâkate tahavvül eyliyor. Octav Mirabo vefât etti. Bugün gazeteler vasiyyet-i siyâsiyesini yazıyorlar. Octav Mirabo'nun'an'anât ve itikâdâta, hudût ve mevânî'a râm olmayan efkâr-ı bî-pervâsı muahharen Fransa Edebiyatı'na, tiyatro sahnelerine başka bir tarz-ı ne'vin vermişti. Halbuki Gústav Löbon'un *Enseignements* nâmında eseriyle Octav Mirabo'nun bugünkü vasiyet-i siyâsiyesindeki zihniyet ise bulvardaki arabacılar, restorandaki garsonlarla bir seviyede. Kitabın 236. sahîfesindeki "kahramanlık" faslı bu sözlerimi tasdik eyler zannediyorum. Evet, bugün Fransa'da en büyük'âlimlerin, şâ'irlerin, ediplerin eserleriyle; fabrikalar, kapıcılar, arabacılar, meyhaneler için yazılan Pöti Pariziyenne gibi gazetelerin makaleleri arasında hiçbir fark bulamazsınız. Şüphe yok ki mantıkî, hissî, hiss-i adl. . . ve hakkı itlaf eden zümre-i itilâfin başında bir derdi, bir'illeti var. Bir herc ü merc-i zihni içindedir. . . İngiltere Hâriciye Nâzırı, Salisbory'nin dâmâd-ı vâlâ nejâdı Bolfour'un Amerikalı Wilson'a yazdığı "Layiha-i diplomasiye"sinde'adeta sövüp sayıyor, ve'adeta hezeyân söylüyor. .

Romanya gibi Sırbistan gibi yeni devlet olmuş veya devlet olmağa daha alışmamış kaba memleketlerin diplomatları bile bundan daha nâzik daha incedir. Bolfour, biz Türkleri medeniyet-i garbîyeye bigâne bulduğu için Avrupa'dan dışarı çıkarmalıyız diyor.

100 milyondan ziyâde erkân ve efrâdı olan bir'âile-i beşerin bütün kadınlarını, çocuklarını aç bırakarak tedric ile öldüreceğini iki seneden beri kemâl-i gurur ve sürûr ile ilân ve bütün kuvvetini o maksada sarf eden İngiltere Devleti'nin Hâriciye Nâzırı medeniyetten bahsediyor ve o medeniyete ecnebî olduğu için Türkler'i İstanbul'dan çıkararak yerlerine Moskoflar'ı, Kazaklar'ı götürüleceğini lisan-ı siyâsî ve resmî ile söylüyor. Biz Türkler, İngiltere'nin bu medeniyetine bigâne olduğumuz için ne kadar iftihâr etsek azdır.

Gústav Löbon'un en son eseri olan "Muharebe'nin Neticesi" irâ'e buyurulan adrese gönderildi. Hasbîhal dediğim şeylerden bir iki gün bahsedeceğim üstâd-ı mu'azzez. Sezâi

EDEBİYAT-I UMÛMÎYE MECMUASI (Sayı:21 Syf:356)

Üstadın işaret ettiği kahramanlık makalesi bî't-tercüme gazetemize derc edileceği irsâline himmet buyurdıkları 2 cilt ile onların birine Fon Bolû'nun bir cevap-nâmesi de icmâlen nakl kılınacaktır.

[. . .]

Cezmi ki bugün herkesi ağlattı vefâtı

Her vechile yektâ o hâfidiydi Kemâl'in

Şahsiyeti memdûh olan ahvâlü sıfatı

Bir tercüme-i hal-i müfidiydi Kemâl'in

Galip gele mümkün mü benim hüznüme neş'em

Zıddeyn iki sûret biri şâdân, biri hâil.

Yekdiğere bigâne ve yekdiğere mâil,

Gençlikle ölüm, varken o zıddiyet-i tev'em?

Minhal ikisiçün bunun olmada, münhal

En korkulu eşkâl ile me'lûf-ı teşekkül

Âlâm ile evcâ' ile ancak olunûr hal

Bir mesailedir mesaile-i sabr u tevekkül!

Tilmîzi idim ben ebedî ceddinin amma,

“Amm” dır onun vâlidî Ekrem bana , heyhat!

Bî-şek bu hitâp olsa da bâdî-i mübâhât

Karşımda uf'ûl etmede bir sevgili simâ!

İçti ölümün zehrini, içmiş gibi Kevser

Hürriyetini kılmak için sanki vekâya

Azâd ederek rûhunu vakf etti bekâya!

Şübbânı, diriğa! gömüyor yaşlılar ekser [*]

Ey vâlid-i mâtemzede, ey mader-i muğber

Bir marifetullaha bugün oldunuz agâh

Ekdârınızı hep ebeveyn eyledi ezber

Sevdirdi sizi âleme bir darbe-i nâgâh!

Abdülhak Hâmid Tarhan

(Sayı:21 Syf:361)

[*] Yahut - yaşlılar – yerine şeyhler

Cilt:1, No:22

13 Mart 1917

BÜLBÜL'E

Kasaîdin okunur levhâ-i tabiatta

Garip şâ'iri güldün Hüdâ'nın ey bülbül

Neşâidin duyulur fecr-i subh-ı evvelde

Kadîmdir o kadar handânın ey bülbül

Abdülhak Hâmid

Ey şehinşâh-ı kişver-i elhan

Ey büyük şâ'ir-i tabîat ki

Hâkin en bî-memasîl âhengi

Saf ü berceste bir neşîde olan

Samedâmî sürûd-ı hissindir

Sana gelmiş ve eylemiş bi'ât

Her zaman ve zemînde her şâ'ir ...

Tac-dârân-ı âlem-i san'at

Nağmeden bir hediye, bir cizye

Getirir bargâh-ı şevketine

Ve fakat kendi genc-i servetine

Nisbeten her terâne bî-vâye

Bir sadâ-yı şikeste-beste kalır.

Hangi şâ'ir senin kadar feyyâz

Mûsikisaz-ı aşk ü hülyâdır.

Şimdi nâ-güfte bir enîn-i niyâz.

Şimdi bir nâ-şenîde lahn u sâl
 Sonra eb'âdı cevvi tayyederek
 Sidretül müntehâya yükselecek.
 Gibi memdûd bir sürûd-ı hayâl

Sendedir hep serâir-i elhan
 Lahn-ı giryân, terâne-i şâtır.
 Aksi âsâr içinde dalgalanan

Bî-nazir erguvân-ı sevdâdır.

Gecenin kalb-i mâ'bedinde sesin
 Kuşların en küçüklerinden iken
 Ey hayâl-i âferin âheng en
 Eski hânende-i ilâhîsin

Vasf-ı zâtında, ey mübârek kuş
 Sözlerim pek sönük kalır, zîrâ
 Padişâhân-ı nazm ü nesr olmuş
 Kasr-ı yâdında hep medîhaserâ

En büyük şâ'ir, en muazzam edip

Fikrederken senin mefâhirini

Buluyor handân-ı şâ'irini

Fecr-i evvel kadar kadîm ü necib

Fecr-i evvel kadar kadîm ü asil!

Âşiyânın demek semâya kari'b ...

Ey hükümdâr-ı nevbahâr-ı iklîl

Sana şâyân değil bu nazm-ı garib

Ben de halimce kemterin ü fakir

Armağan-ı revân ü kalbimle

Geldim ezhâr-ı hiss-i tebcile

Evet ey şehriyâr-ı gonca-serfir

Bu perîşân kasideden maksud

Melik-üş-şi're arz-ı bi'attır

En büyük saltanat, masun-ı hudûd

O mealfi-serây-ı san'attır.

10 Nisan 330, Fâik Âli, (Sayı: 21 Syf: 379)

TEVFİK FİKRET HAKKINDA

Memleketimizde, âlem-i edebiyatta Tevfik Fikret Bey merhûm kadar ta'zimlere ve düşmanlara mazhâr ve giriftâr olanlar azdır.

Tevfik Fikret Bey hakkında yazılmış mensûr kasîdelerin hemen cümlesini okuduğum gibi, aleyhine serd ü dermiyân edilmiş muâhezâtı da gözden geçirdim. Mezâyâsı lâ-yâ'd olan üstâdımızı medh ü senâ için başka bir fırsattan istifâde edeceğimi kari'lerime arz ile bu fikramda tenkîdi üç mütâlaa yürüteceğim.

Tevfik Fikret garbı pek sever. Garbta da ikinci , hattâ Edebiyat-ı Umûmiye'de üçüncü derecede şâ'irlerden [Fransuva Kope] Rubâb-ı Şikeste nâzımının perestîdesi, müktedâsı , pîri ve şeyhidir.

Fikret, edebiyat-ı efrenciyyeyi olduğu gibi telâkkî etmiş, lâkin lüzûmu derecesinde hazm edememiştir. Binâen'aleyh bu keyfiyyet Halûk'un Defteri şâir-i ebed-zübdesini bazı mertebe şivesizliğe sevk ediyor. Bir cümle-i şiriyye görüyorsunuz ki Türkçe değil. Fransızca da olamaz. O halde nedir ? Bu bir mütâlaa veya tasvîr-i indî midir ? O da değil, çünkü üzerinde bâriz bir yabancılık var.

Fikret Bey merhûmun mütâlaası çok değildi. Eğer siz bediakân [Kope] derecesinde daha birkaç nâsir ve şâir tanısa idi elbette tasannu bu derece ileriye götürmezdi

Verve kelimesinin Türkçe'sini biliyorum. Şemseddin Sami Bey buna cerbeze, vüsât-ı karîha diyor. Haydi biz Süleyman Nazîf Bey'le beraber -âteş-i karîha- diyelim.

Verve sahibi olarak tanıdığım en büyük edip, el-hâk Abdülhâk Hâmid Bey'dir. Hâmid, düşünmeden, uğraşmadan yazı yazar ve meydana ser-eserler getirir. Hâmid çok uğraşırsa güzel bir şey yazamaz. Hâmid, yalnız ilhâmına tabî'dir.

Ondan başkasıyla mukayyed değildir Binâen'aleyh tiraşidekârlık kaydı kendini itâb etmez.

Tevfik ise çok uğraşır. Bir kuyumcu gibi beyitleriyle, mısralarıyla cümle ve kelimeleriyle meşgul olur. Onları törpüler, ekeler, rendeler. Lâkin ekseriyetle bu ameliyat esnasında mürğ-i ilhâmı kafesinden kaçırır. . .

Verve, Tevfik merhûmda noksandır veya yoktur. Bu itibâr ile [Rubâb-ı Şikeste] ve [Finten] müellifleri zıdd-ı kâmil teşkil ederler.

Tevfik lîsana hâkim ve mutâsârrıf bir şâ'irdi. Lâkin kelime hususunda asla isâbet-i intihâba mâlik değildi. Kullandığı bir çok kelimeyi onlara iâde ettiği tezyinâttan sarf-ıazar-ı lîsan kabul etmemiştir. Binâen'aleyh, aradan pek az sene geçtiği halde Tevfik Fikret'in zâde-i ihtirâmı olan lafızlar hepimize yabancı geliyor. Kelimâtının sun'iyeti Fikret-i edebiyatına bir câ'lilik vermiştir. Cenab Şehabettin de bu itibâr ile Fikret'le hem-derttir.

Fikret hakkındaki üç nokta-i tenkîdiyemizi arz ettik;lâkin bi'l-iltizâm emsile-i irâde etmedik. Şu kadar var ki kari'lerimizden her kim Fikret Bey merhûmun muhalledâtını açacak olursa va'z ettiğimiz nazariyât dâiresinde kolaylıkla tatbikâta girişebilir.

Helvacızâde

25 Mart 1917

(Sayı: 21 Syf: 380)

Cilt:1 No: 23

7 Nisan 1917

MAHMÛD ES'AD EFENDİ

Bir takım hakîkatler var ki, gözlerle görülse, herkesten duyulsa ve hattâ fikren de kabul edilse, yine hissen inanılmaz. Beklenmeyen haberler zihne pek çabuk nüfûz ediyor, fakat tesirâta ma'kes olan ikinci şahsiyetimizde pek sonradan haberdar oluyor. İşte bundan dolayı merhûmun vefâtını hem biliyorum, hem inanmıyorum.

Fakat dün mevcûd ise, bugün o kadar vücûda benzeyen bir hâtıraya inkilâb etti ki eskâr içinde yaşamayı , yeryüzündeki hayata tercih etmiş demektir; evvelce fikirlerin sahibiydi, şimdi kendi bir fikr oldu.

Efendi merhûm, her şeyden evvel muallim ve herkesin muallimiydi ;son gördüğüm gün, mesleğinden bahs ederek:—Ben, muallimlerimi unutmadığım için talebemde beni unutmasın diye bu mesleği intihâb ettim! demişti. Zannetmem ki dünyâda Mahmût Es'âd efendi kadar maksadına muvaffak olmuş çok müderris bulunsun. . .

Merhûm, hem birkaç neslin , hem memlekette mevcûd olan birkaç milletin muallimiydi. Kaç kere, kürsi-i zekâsı etrafına gençlerle ihtiyarları birlikte toplanmış, âdetâ mâziyi, hali ve istikbâli ders almak için huzûruna gelmiş gördüm!

Musâhabâtı da birer derse benzerdi :Eğer mevzû'nuz tarih olursa fikrini söylerken hissinden tecerrüd eder, mücessem bir mâzi veya bir hayâle döner: ve eğer ahkâma dâirse efkârını söyleyen bir kimse değil, adeta Mahmûd Es'ad isminde bir fikr olurdu.

Te'lifâtından her hangisini açsanız, birinci veya sonuncu sahifesinde külliyyâtının fihristini görürsünüz:Hukûka . tarihe, dine ve edebiyata dâirdir; muhtelif mekteplerdeki dersini ta'kib etseniz, medeniyete, siyâsete, hikmete taaluuk eder;tercüme-i halini gözden geçerseniz'adliye, mülkiyye, mâliye, ma'ârif ve defter-i hakânî memuriyetleri görürsünüz İşte merhûmun muayyen bir mesleğinden değil, bütün bu mesâlikinden dolayı mu'terizleri vardı.

Onlar tek bir' ilme âid bir kitabı, pek doğru olarak bir muhîtü'l-ma'ârifeye tercih edenlerdi ve diyorlardı ki, Mahmûd Es'ad Efendi kendi zekâsını takdir etmiyor, etse idi sade bir mesleğe hasrederdi. Bu söz, eğer bir fikr-i mücerretse, doğrudur. Fakat hedef ettiği zâtın muhîti, zamanı, ve lîsanıyla tatbik edilirse yanlıştır. Mahmûd Es'ad Efendi lehçemizin henüz bir lîsan-ı'ilmî olmadığı zamanlarda yetişmişti. İlmîn terakkîsine daha yardım etmemiş bir lîsan ise mesleklerin teşkiline pek müsâ'id olmaz. Bugün terakkîyât-ı'ilmîyyesiyle meşhûr olan memleketlerin hepsinde ilm ile lîsan, mutlaka beraber tekâmül etmişlerdir. Hususiyle ilmîn, ihtisasa müsâ'id olacak mu'ayyen bir seviyesi vardır, ve o istihsâl edilmeden mütehassis yetişmez;biz bugün bile bu devir-i ihtisâsın henüz bidâyetindeyiz. Bu sebeple bundan kırk sene evvel yetişmiş üstâdımızdan mutlak bir ihtisâs istemek, bir yaşlıyı genç olmamakla itham etmek demektir!

Eski zaman ulemâsı mevcûd ulûmun hepsinde tebahhur etmedikçe "âlim" sayılmazlardı! Bir çok memleketlerde muallim olmak için adedi muayyen ulumun kâfesinden icazet almak mecburiyeti vardı. Burada ihtisâsın bir tarihini yazmak fazla olur, sade bugünkü âlimlerle ihtilâl-i kebir-i ulemâsı arasında bir mukâyese-i zihniyyede bulunmak kifâyet eder. Yalnız bir

hakikât daha var ki oda Mahmûd Es'ad Efendi'nin meslekleri beyindeki karâbettir:Dersleri, aynı ilmîn muhtelif şubeleri kadar yekdiğerine yakın, memuriyeti, aynı hukûk- şinâsın başka başka sahalârda tezahür etmiş fa'aliyetleridir. Şûrâ-yı devlette, adliyede defter-i hâkânide Mahmûd Es'ad Efendi gibi bir hukûk âlimine, hususiyle tekâmüllerinin ibtidâsında tabi'atıyla arz-ı ihtiyâç edeceklerdi;bu itibâr ile düşünülürse, memuriyetleri hep kanûn ile alâkadar, tedrisâtı da ekseriya şeri'atle hukûka dâirdi.

Kendi ise yorulmaz bir fa'aliyetle çalışıyor, ve mektepte öğrettiklerini memuriyetinde tatbik ediyordu. Nihâyet ecel geldi, ve onu mecelle cem'iyetinin hukûk-ı aile encümeni riyasetinden darülfünûn'daki kürsîlerinden ve milletin kürsî-i vekâletinden alıp götürdü. . .

Merhûm efendi bir mecmû'a-i mezâyâ demekti, fakat bence en büyük meziyetleri ikiydi: Birincisi, Hâfıza ile zekâ gibi iki ni'met-i mütenâkızayı cem' etmesi, ikincisi de her halde kadir-şinâs olmayan zamanında kendi kendine yetişmesidir.

. . . . Mecmua için başladığı bir makaleyi , meşguliyetinden ikmal edemediğini bildiren son mektubunda , yorgunluğundan şikayet ediyordu. Birkaç gün sonra da simâsında, renginde hep aynı ma'nâ-yı şikâyeti gördüm. Nihâyet, bu öyle bir yorgunluk oldu ki , ancak Allah'ın sâye-i gufranında dinlenebilir.

İsmail Hâmî

(Sayı: 23 Syf: 391)

GAZEL

-Rûh-ı mâziye tuhfe-i tâ'zim -

Ta ezel dîn-i mübîn-i aşka imân etmişim.

Aşk için terk-i cihân efnâ-yı sâ mân etmişim.

Bir fenâ fi'l aşk-ı yektâyım bu vahdethânedede

Özge her meyl ü emelden keff-i dâman etmişim.

Ömrümün seyreyle gel, revzi-i müstesnâsını

Hirmen-i sâmanda ben tahsil-i hırmân etmişim

Vâkıf-ı esrâr-ı dehr olmakla âhir kendimi

Fakra sultan, cevvi-i hiçiye Süleyman etmişim

Yâr-ı can uğruna kurban olmak asândır heman

Elverir cânân desin: Ben böyle fermân etmişim.

Şimdi hâmûn-ı cünûn bir mâlikânemdir benim

Bir küçük sahnında yüz bin Kays'ı mihmân etmişim.

Feyz alıp rûh-ı Fuzûli'den bugün Fâik yine

Katre-i şiiirimde bak, izhâr-ı ummân etmişim

Fâik Âli

(Sayı: 23 Syf: 395)

ŞARKI

Gel bir daha gül rûyini aç, handeni göster.

Çeşmim seni, sînem seni, kalbim seni ister.

Efsane imiş eski muhabbetler, emeller

Çeşmim seni, sînem seni, kalbim seni ister

Var gözlerinin nisbeti eflâk yerine

Adn-i emelim, mevtan-ı rûhumdur o sîne

Tercih ederim kalbini sâman-ı zemîne

Çeşmim seni, sînem seni, kalbim seni ister.

Mart 333

Fâik Âli

(Sayı: 23 Syf: 395)

Cilt:1 No:24

14 Nisan 1917

KAYIKÇININ FELSEFESİ

Daha gençtim, şî're hevesim vardı,

Ağlatırdı beni ıssız geceler;

Şî'rimde bir Nef'î tekellüm eder.

Rûhumda bir âşık-ı garîb ağlardı.

Kalemimle geçinirdi ailem ,
 Yazdıklarım neydi? Hep kendi derdim !
 Oluyordum ihtiyâcımıla mülhem,
 Gözyaşımı satıp evlâd beslerdim !

Günler geçti, baktı yüzüme felek
 Artık zaman gözyaşımı dindirdi ,
 Ne oldumsa oldum. . . fakat geçinmek
 Eski yoksul şâiri didindirdi;

Kurtulmuyor didinmeden yaşayan
 Görmüş var mı bilmem rahat yüzünü ?
 Ben bir zaman çıkarmadım hatırdan
 İhtiyar bir kayıkçının sözünü:

Bu zavallı bir yaz sabahı erken
 Beni uzak bir yerden getirirken
 Yorgun yorgun durmuş elinde kürek ,
 Şu sözleri söylemişti gülerek:

Elli yıldır koca engin deryâyı
 Bir çomakla karıştırır dururum,
 Yakınlaştım artık göründü kıyı
 Aradığım meğer toprakmış oğlum!

Sâmih Rıfat

(Sayı: 23 Syf: 406)

SOMNÂNBÛL

Düşecektin , yolunda bir uçurum
 Sana açmıştı bir derin medfen,
 O zaman bir fezâ-yı mahfiden
 Seni ben çığlığım la durdurdum,
 Önce hissettin okşayan bir el ,
 Sonra kuvvetli bir demir pençe,
 Bir nevazişti duyduğum evvel
 Bir zaman sonra oldu işkence
 Bilirim, pek çoğaldı tazyîkim
 İtiraf et . . fakat müsebbîb kim ?

Sen misin yoksa ben miyim mücrîm. .
 Bunca yıldır uyanmadın halâ,
 Seni kurtardığım kabahat mi ?
 Bunca yıldır uyanmamak mı hattâ. .
 Yoksa gösterdiğim bu şiddet mi ?
 Gittiğin yol bugün de bir uçurum
 Düşeceksin kadın. . . çekil diyorum

Sâmih Rifat

(Sayı: 24 Syf: 407)

İHTİYÂC-I SÛKÛN

Tab'ımda şimdi meyl-i sükûn var; tabiâtın,
 İnsanların hayâtına bigâne sîretim.
 Mâziye münkesîr gibi , âtiye mütmaîn
 Enzâr-ı bî-hayâl ile bakmakta fikretim.

Eşyâya insilâb-ı ziyâdan düşen zılâl
 Tenzîr eder zılâl-ı hayât-ı hazînimi;
 Her dem nazar-ı kühumda uçar tayf-ı infîâl,
 Okşar adem kanatları levh-i cebînimi

Aldandığım yeter size, aldandığım yeter,
 Ey sen nasılsın öyle duran köhne kâinât.
 Ey sen de daima değişen hod-sitâ beşer !
 Artık sizinle uğraşamam. . . yıktınız beni
 Siz kazdınız önümde açılmış şu medfeni. . .
 Olsun sükûtunuz bana en son bir iltifât.

28 Eylül 1322

Süleyman Nesib

(Sayı: 24 Syf: 407)

Cilt: 1 No:25

21 Nisan 1917

İSTANBUL'UMUZA DÂİR

Fâik Âli Beyefendinin Lâle Devrine aid olarak yazdığı manzûmeden birkaç sahife:

Nedim

Pek az zamanda ne kaşâneler, ne cennetler

Vücûda geldi ... Sizin sayenizde

İbrahim Paşa

Yok, yapılan

Tasavvurâtımın ancak mukaddimâtı ... zaman

Müsaid olsa ...

- Bir tefekkürden sonra –

Bugünler başımda gâileler – teâküb – etti ve etmekte ... neyse ...

Nedim

Hepsi geçer

- İbrahim Paşa –

Geçer, ve bizde beraber ... Nedim efendi hayat

Akan sular gibi bilmez nedir sükûn ü sebat

Senin bu neşene lâ-kayd ıztırâb ü keder

Hayâl ü hissine bilsen gönül ne gıpta eder

- Nedim –

Paşam, vezir-i necîbim, velinîmetim ah!

Olunca bahtımın encâm kâr-ı hâk-ı siyah

Bırak Nedim nazarın hayâl-i şûhundan

Bu giryehânedede birkaç terâne-i handan

Yarınki nesl-i kedernâke armağan olsun

Niçin terâne-i şâir bütün figân olsun?

Melâl-i dehri de ben! medâr-ı zevk ettim

- İbrahim Paşa -

Seninle ben de esâsen bu histe müttehîdim fakat ...

- Eliyle sakalını tutarak-

Bu yaşta biraz handenin de, şevkin de

Bükâ eder gibi bir hali var ... emellerde

O eski cûşîş ü âteş bulunmuyor ... neyse

Zaman, şuûn-ı cihân bende sade bir hisse

Değil fütûr u kesi bir sükûnda vermedi hiç

Yaşım la sanki bu meyl artıyor ale-l tedrîc

- Hâmî'ye teveccühle gülümseyerek -

Nedim'in hep o artan cünûn-ı aşkı gibi

Hâmî-i amedî - kendi kendine -

Hiç ihtiyarlamamış sadrazamın kalbi

İbrahim Paşa - Devam ile -

Bir ibtilâ bu da, hiç şüphe yok ... Nasıl ki size ...

Demin de anlatıyordum: Bu şehr-i pâkize

Bugün yegâne perestîde-i hayâlimdir.

Ne yapsam az görürüm ... Gönüm öyle ister ki.

Bu bî-menend İremistan-i reng ü âhengi

– Fakat bu hissimi bilmem nasıl beyan edeyim –

Kemâl-i hüsn ile maşûka-i cihân edeyim.

- Bir vakar ile ağır ağır –

Siyâsetin de bu icâbıdır ... ale-l-âde

Menal ü mal ile bir mevkiin bu âlemde

– Kifâyet eyleyemez bence yalnız ihrâzı

O şeye bir de gerektir liyâkat ibrâzı,

Sırrı iner müşt-i kahir-i ferdâ

Ecânibin yed-i takdîr ü ihtimâmında

Mesire şekli alırken kurak, çorak yerler

Kusurumuzla bu mâ'mure-i tabiat eğer

Kalırsa böyle perişân, yıkık, çamur, toprak

Ne der bu hale cihân? Haydi ta'n-ı hasmı bırak

Atâyî-yı kudrete küfran değilmi çok küfran

Nedim

Cihân, meser-i devletme'aba hep hayran ...

İbrahim Paşa

Vücûda geldi, evet az zamanda birkaç eser;

Fakat mukaddimedir yapmış olduğum şeyler. . .

- Penceresinin hâkim olduğu menâzır-ı lâtifeye nîkrân –

Bütün sokakları minâyâ lal ü elmâsa

Seza , değil mi eğer gark edilse, kaplansa.

- Hâmî'ye teveccühle –

Semâsı bahr-i dilârâsı, fecri, şam ü leyli gibi

Hâmî

Evet a'rus-ı leyâlin menâm-ı nîlî gibi

Sema bu dilbere bir hacle olsa lâyıktır.

Nedim

Nedim eğerçi serâzâde-i alâyıktır,

Bu ibtilâda efendimle ben de müşterekim

Fedâ benim de bu hüsn-i cihâna mâmelekim

Ki sade cevher-i canımdır ...

İbrahim Paşa – Mütebessim –

Asla ben

Bu aşka başkasının iştirâk-ı hissinden

Muazzab olmam, evet belki müşerrih ... Nitekim

Demin dedim ki maşûka-i cihân edeyim

Siz ey medâr-ı mübahât-ı mülk olan şu'âra

Yazın melîke-i beldan için mediha-sera,
 Kasîde hân-ı meâlî olun ... bu bir âlem
 A'rus-ı mülke bu bir halce-i fûrûğ u hışm
 Bu adn-ı hâkî demâdem terennüm eyleyiniz
 Füsûn-ı aşk ile pür nağme-i peyâpeyiniz
 Bütün bu memleketin kalb-i ibtihalinde
 Bu aşkı besleyerek bir akîde halinde
 Temerküz ettirecek bir sadâ-yı sihr u füsûn
 Bu sînelerde birer nefh-i nâr u nûr olsun
 Bunun ziyâ'ına aid velev zâif ve bâid
 Bir ihtimâl ile herkes gerek şâki ve sâid
 Gerek fakir u gani her dakika titremeli
 Vatan binasının ancak budur bugün temeli
 Vücûd-i memleketin kalbi rûhudur bu şehir
 Unutmayın ki bir amac-ı hırs-ı âlemdir.
 Siyânet etmek için ruz u şeb hemen gayret ...
 Halifeden tutun en muktedir, ya bî-kudret
 Umûm-ı nâsa bu aksül-mekâsid olmalıdır.
 Eğer giderse bu, bünyan-ı memleket yıkılır.
 Kanaâtîm bu ki İstanbul elde olmazsa

Ne sonra Kâbe bizimdir ne Mescid-i Aksâ

Nebi-yi Muhteremin mazhâr-ı senâsı olan

Bu şehre hürmeti hem muktezâ-yı dîn ü vatan

Ve hem de pek medenî bir vecîbe addederim

Bu şehre ait olan hislerim, düşüncelerim.

Su'rpezir-i vücûd olsa! ... Siz görün ne olur?

- Gülümseyerek -

Hakikaten yeni bir belde-i fesane olur.

Fâik Âli

(Sayı: 25 Syf: 417)

Cilt:2 No:26

28 Nisan 1917

YİNE BU GECE

Kısmen küşade sîne hayır, ten-pirehne hep

Rüyâ-yı ıztırâbımı taltîfe geldiniz.

Çeşmân-ı mahınızda birer hale-i taab

Bilmezsınız ne cazib ve muharrik, güzeldiniz.

Dünya için bu âlemi kizb u riyâ için

Bir çok mücadelât-ı hakikatle mümteli

Bîçâre günlerim bize aid değil ... Geçin ...

Rûhumda ey kemâl-i hayâlin mümessili

Lâkin bütün leyâl-i tefekkür-i ma'lûmun

Mevzûu siz, şetâreti siz, rûhu sizsiniz.

Ömr-i beşer denen bu şebistân-ı muzlimin

Issız ufuklarında hayâl-i nefisiniz.

Bir zühredir ki nazrası ihyâ-yı rûh-ı leyâl

Âvâre kalb-i şâ'iri vakf-ı hûşu eder:

Her gün güneş doğarken o sâkîn gurûba meyl

Akşam güneş batarken o, handân, tulû eder.

Fâik Âli

(Cilt:2 Sayı: 26 Syf: 16)

BİR LEVHÂ

Bir şî'r-i mücessem gibi tasvîr-i bihîni

Bir rûh-ı Mûsâvver gibi eşkâl-i güzîni

Bir reng-i esîrî ile mahfûf u müzeyyen

Ebkâr-ı hayâlat gibi zinde ve rûşen

Enzâr-ı temâşâ-yı nigâhıyla müsehher

Zî-rûh o kadar nazra-i can-sûzi münevver

Şâhâne bakış, vâz'ı-ı hurde-sûz u esîrî

Nazarını tasvîrinin etmekte esiri

Zî-ruhsun ey levhâ-i zî-kıymet u rengin

Ressamına bin tuhfe-i takdîr ü tahsîn

Nişântaşı 9 Teşrîmisanî 1331

Nigâr Binti Osman

(Cilt:2 Sayı: 26 Syf: 12)

KALENBURG

-- Vîyana civarı --

Bahâr şâ'saasıyla civara sâriydi

Teranezâr-ı tabiat kederden â'riydi

Şebâbî devre-i sâlik müzehher ü pürnûr

Ederdi dîde-i hayret-penâhı vîkf-ı sūrûr

Ve kalbi şâ'iri elhân u şî'r ile meshûr ...

Zemîn serteser olmuştu bir yeşil kadife

Semâ görünmüyor eşcâr ile bütün mestûr!

Bir “lando” da biz şehri dolaştık ve nihâyet

Bir mevki-i sayfiyîde geçtik o tarâvet

Gittikçe tezâyüd ederek pîş-i nazarda

Yekser bütün etrafımızı aldı hazerât

Geçtik “tren”e kûhe terfi” için artık

Zümrüdden oyulmuş “tünel” e vecd ile daldık

Orman evet ah! Ne orman ne mehâsin!

Cennet mi bize, biz mi ona şimdi mukârin?

Yükselmedeyiz gözlerim etrafa merkûz

Rûhum mütezelzil ben ise sâkit u sâkin

Bir âlem-i pür vecd u hevârik bu meşâcir

Bir sakf-ı müşemmes bu yeşil kubbe-i sâtir

Civar lâne-i mürgân ve ser-be-ser eşcâr

Fakat nasıl mütekâsif, nasıl teravetbâr!

Seninle ah, şu ormanda bir sabah-ı bahâr

Seninle gaybolupey enisi efsunkar

Seninle gaybolup gitmek isterim ... derkâr;

Benim bu hissime cinnet denir ... Fakat sevdâ

Değil mi cinnet-i mahza? Kim eyliyor inkâr?

1909

Nigâr Binti Osman

(Cilt:2 Sayı: 26 Syf: 14)

Cilt:2 No:27

5 Mayıs 1917

AHMED SÂKİ BEYEFENDİ'YE

Vukû' bulan niyâzım üzerine lütfen, Doktor[Güstav Löbon]un bir eserini Türkçe olarak icmâle himmet buyurdunuz. Bu hizmet-i kalemiyenize'âzim teşekkürler ederim. Bu değerli âlimin nazariyât hattâ mütâlaat-ı indiyesini bizlere tanıtmaya ne kadar gayret ederseniz irfân-ı Osmanî'yi o derecede â'lâ etmiş olursunuz. Kari'leriniz [rû-hayât-ı inkılâbâtı] dört gözle bekliyor.

Müsaadenizle size bir teklifte daha bulunacağım .

[Monteskiyü]nun Romalıların azamet u inhitâtına âid olan eseri halâ Türkçe'mize nakledilmedi. Lîsanımızda bu esaslı eserin bir tercümesi bulunmaması tâ'birimi afv ediniz, ayıptır.

Meçhûlünüz olmadığı üzere Fransız inkılâb-ı kebîrinin müstahzarlarından bilhassa üçü [Volter], [Jean Jack Rousseau] ve [Monteskiyü] efkâr-ı cedîdenin pîleridir. [Volter] biraz gürültüyü severdi. Lâkin [Monteskiyü] ondan daha mutedildi. Ve eseri, nüfûzu [Volter]'in eser ve nüfûzundan daha mühimdir.

Romahlara âid olan kitabı bilâ-mübâlağa on iki defa okudum. Ve her mütâlaamda bir yeni eseri tetebbu' ettiğime kani' oluyordum. Havas için bunun gibi nâfi' âsâra az tesâdüf edilir. Her asrın mahsûlât-ı fikriyyesi içinde bu derece nefis eserlerin adedi üçü, beşi geçmez.

Hakikât-i halde yeni tarih usûlleri bu kitap ile başlıyor. Bir [Monteskiyü]'nun Romalılar'ını okuyunuz, bir de [Bosöve]'nin tarihine atf-ı nazar ediniz. Büyük bir fark hemen zâhir olur. Biri tarihte hep kilise tarafından ileriye sürülen hikemiyâtın tatbikini aramış, diğeri tarihi mantık dâiresinde tedvîn etmiş. Bunlardan biri menkûldür, diğeri ma'kûl. Biri fendir, diğeri söz.

[Bosöve], tarihte hep fevk'ul-tabîa bir el görüyor. Âlim, evvelden mukarrer ve kendisine ma'lûm bir maksat uğruna devrân ediyor. Her mesele [zenb-i ezeli] farziyesiyle mahlûl oluyor. Lâkin [Monteskiyü] böyle yapmıyor: Ulûm-i tabiiye usûlü neden ibaret ise onlara tevessüle silsile-i vukûatı muhâkeme etmektedir. Roma mukâdderatını, âlemin fevkinde hiçbir zekâ idâre etmiyor; bununla beraber Roma tarihi tesâdüflerin bir teselsülünden ibâret değildir. Hâdisâtın ma'nâsı, muzâfferiyât ve mağlûbiyetlerin birer sebebi vardır. Bunlar, revâbit-i mantıkîye ile birbirine bağlıdır. Bazı hususiyat Romalı'nın rûhu ma'nevîyâtı mezâya-yı ırkiyesi, secâyâ-yı milliyesi, efkâr-ı siyâsîyesi, müessesâtın rasanet veya adem-i rasâneti, kavâid-i umûmiye-i mütehazzenin ciyâdeti, Roma inkılâbât-ı tarihiyesini idâre etmiştir.

Bu kitap ile edebiyat-ı umûmiye tevsî' ediyor. Roma'ya dâir [Monteskiyü]'nun cildi gûnâgûn tetebbuâta münâkaşâta sebebiyet vermiştir. Fikr-i beşer artık bu çığrı bulduktan sonra hürriyetini iktisâb ile şehrah-ı terakkîde ilerlemiştir.

[Monteskiyü]'nun cildi bir mecmua-i iberdir. Aşk-ı hürriyet ve hürriyeti takrîr maksadıyla yazılmış bir eser-i nefisdir. Bununla beraber noksanı da çoktur. Vâkıa tarih ve fen ilerledikçe [Monteskiyü]'nun tarz-ı tekayyüdü biraz ibtidâî kalıyor. Bununla beraber müellifin hakk-ı icâdına asla hâlel gelmemiştir.

İşte azizim Sâkî Bey, bu eserin lâtif ve sâlim bir uslûbla tercümesini lütfünüzden beklerim. Lâzım gelen tedâbire bi'l-ricâ' sarf-ı havâse mahsûs olan bu kitap-ı muhalledi. (Efkâr-ı Cedide Kütüphânesi) sırasında neşr ederiz. Bâkî a'zimât ve mahamedet.

İkdâm Matbaası 29 Nisan 1917

Celâl Nûri

(Cilt:2 Sayı: 27 Syf: 20)

ŞARKI

Dildâde olurdun güzelim kendine kendin

Pîşinde âyân olsa eğer hüsn-i bülendin

Âlemde görürdün ki senin var mı menendin

Pîşinde âyân olsa eğer hüsn-i bülendin

Eş'âr edemez hüsn-i dilâvâzımı tasvîr

Hattâ gözünün ya lebinin rengini takdir

Âh eyler idin bendeki çılgınlığı takdir

Pîşinde âyân olsa eğer hüsn-i bülendin

5 Nisan 333

Süleyman Nesib

(Cilt:2 Sayı: 27 Syf: 25)

ŞARKI

Bir vecd-i cünûn-sâza düşüp el ele sıksak,

Yükseklere , yükseklere, yükseklere çıksak!

Hâkilere mahsus olan âdetleri yıksak . . .

Yükseklere , yükseklere, yükseklere çıksak!

Korkutmuyor artık beni bak fûshat-ı ib'âd
 Yalnız ikimiz bir de Hüdâ, mest u ser-azâd
 Aşkındaki ulviyetin icâbına münkâd
 Yükseklerle , yükseklerle, yükseklerle çıksak!

12 Nisan 333

Süleyman Nesib

(Cilt:2 Sayı: 27 Syf: 25)

Cilt:2 No:28

12 Mayıs 1917

“MELÂL NESİMELERİ”

Gel, ey düşünce bu akşam seninle dertleşelim;

Birer harâbe ve mâzi olan benim mükerrem

Bugün fakat mebki ...

O hoş emelleri hülyâları yine eşelim

Evet! Tahayyül, emel ... hep birer soluk ilhâm;

Evet! Tahayyül, emel ... sonra daima ibham ...

Fenâ değil bu ... peki,

Neden hakikâte karşı sen olmuşsun hod-kâm!

Fütûr içinde hayatım, tebâh olup gidiyor;

O hoş emelleri , -bir gölge ses- unut da diyor

Hayat bulur belki ...

Ve hep uzaklaşarak bana ved'a ediyor.

Göztepe

“Ali Mükerrerem”

(Cilt:2 Sayı: 28 Syf: 45)

Cilt:2 No:31

6 Haziran 1917

TÜRKLER'İN ASLI

Türkler'in aslı hakkında hiçbir tarih kitabında malûmat-ı sahihe ve kâfiye yoktur.

Türkler'in aslı nedir? Türk kavmi ile diğer akvâm arasında ne münasebet vardır? Türkler, kendilerine mahsus ayrıca bir asıldan mı neşet etmişlerdir. Yoksa diğer bir veya birkaç asıldan teşa'ub eyleyerek melez bir cinse mi mensupturlar.

Ma'lûmdur ki Avrupalılar kendilerini cins-i ebyâzın kısm-ı ehemmini teşkil eyleyen "ariyen"lerden addederler ve asıllarını kadîm Hintlilere isâl eyleyerek cinslerine "Hint ve Avrupai" nâmını dahi verirler. Bazen de "Kafkas cinsi" tâbirini kullanırlar.

Avrupalılar Türkleri kendi cinslerine asla dahil etmeyip Çinlilerin mensup oldukları cins-i esferden azma Moğol ve Tatar melez ırkına intisap ettirirler. Halbuki bu zehap, ilm-i ecnâs-ı beşer ve tarih nokta-i nazarından azim bir hata olup bu hatayı bir an evvel tashih etmek Osmanlılar için bir farıza iken maatteessüf muharrirlerimizin Avrupa telifâtına kapılarak onların fikirlerine hizmet etmekte oldukları görülmektedir.

"Cins-i ebyâz" ın babaları olan eski Türkler nâmında derdest-i te'lif ve ikmâl olan Fransızca eserimizde isbat edileceği üzere ecdâdımız olan eski Türkler cins-i ebyâza mensup olmakla beraber cins-i mezkûrdan ma'dud akvâm-ı muhtelifenin en kadîmi ve belki asl-ı ibtidaîsidir. Bu keyfiyet tarih, coğrafya ve lisan ile isbat olunabilir.

(1) Tarih nokta-i nazarından "Evşal-i Şecere-i Türkîden pek istifâde olunur. Gerçi bir Moğol'un eseri olan bu kitapta mevcûd malûmat tevatür tarzında sathi ise de Türk-Moğol ve Tatar ırklarına müteallik her bir kelimesi pek kıymettardır.

Aynı nokta-i nazardan "Sikitler" (seyhte) hakkında müverrihîn-i Yunaniyeden Heredot'un verdiği malûmat da son derece ehemmiyeti hâizdir. Çünkü eski Türkler'in bir kısmı hakkında böyle mu'temid ve meşhûr bir müverrihin verdiği tafsilat mükemmele-i tarihiye hakikâtin tezahürüne pek yardım eder.

Lîsan-ı Yunani'de "ç" harfi olmadığı için "Sikit" kelimesinin Türkçe'si olan "Çiğit" ism-i hassı "Sikit" tarzında yazılmış veya da bu kelime Fransızlar tarafından lisan hatası olarak "Sit" tarzında telâffuz olmuş ve bizim bazı müelliflerimiz de Fransızların bu hatasını taklit etmiş ve hattâ bir Fransız müellifi tarafından Türkçe "Çit" kelimesi zannedilmiş olan ism-i mezkûr, hata-ender-hata olarak tarafımızdan dahi bu sûretle tasdik edilmiştir.

Garbî Türkler olan "Çiğitler"e "Çiğil" (tarz-ı tahrir-i Arabîyesi "cekl") dahi tesmiye olunup bunun meftuh olarak şöhret bulan "Çağataylar"dan başka bir kavim değildir. Asâr-ı kadîme-i Arabîye'de hüsünleri ile meşhûr oldukları muharrerdir.

Yine aynı nokta-i nazardan, vakti ile Asya'dan hicret ederek Avrupa'yı istilâ etmiş olan "Barbarlar" keyfiyeti dahi pek ziyâde hâiz-i ehemmiyettir. Çünkü bugün o mütemâdi ve mütevâli hicretlerin Asyâ-yı vustadan başlamış oldukları fennen sabit olmuştur.

Filvaki bu hicretler Asya-yı vustadan yalnız garba doğru vaki olmayıp belki şarka, şark-ı cenubiye, cenuba, cenub-i garbîye müteveccihen dahi vuku bulmuştur. Şarka doğru olan akınlara karşı Çinliler "Çin Duvarı"nı yani Sedd-i Çini'yi vücûda getirmişlerdir ki bu husus o hicretlerin ehemmiyetini maddeten isbat eder.

Şark-ı cenubîye doğru gidenler Avrupalıların kendi ecdâdları zan ve farz ettikleri, Hintlilerdir ki bu da o tarafa olan akınların kesret ve ehemmiyetini meydana kor.

Garba doğru gidenler ise kadîm Yunanîler ile Romalılarca "Barbar" tesmiye edilen ve Avrupalıların hakîki ecdâdı olan akvâmdır. Bunların kesret ve ehemmiyeti de ma'lûmdur.

En son muhaceret olmak üzere cenub-i garbîye doğru gidenler, Osmanlıların ecdâdı olan Türklerdir. Bu Türklerden evvel cenub ve cenub-i garbîye doğru pek çok diğerk Türkler gitmişler idi.

Asyâ-yı vustadan bedel ile böyle cihet-i erbaya müteveccihen vuku bulmuş olan bu mütemadi ve mütevali muhaceretlerin sebebi ise mürur-ı zaman ile o kıt'a-i cesimenin kurumasıdır. Suların çekilmesinden dolayı bidayette mehd-i beşeriyet olan Asya-yı vustadaki bunca arazi-i vasia şimdi kâbil-i sekeni değildir. (Reklo)nun coğrafya-yı umûmiyesinde her sene suların ne miktar tedenni eylediği mukayettir.

Nihâyet yine aynı nokta-i nazardan Arapça, Acemce ve Türkçe eski lûgat kitaplarında pek ziyâde hâiz-i ehemmiyet bir çok malûmata tesâdüf olunur ki bunların tamik ve tetkiki ile bir çok hakayık meydana çıkabilir.

(2) Coğrafya nokta-i nazarından bakılınca Asya kıtasının ahvâl-i hazırası ve bu kıtada mevcûd dağlar, yaylalar, nehirler ve bilad ve mevaki ism-i hasları cümleten Türk cinsi ile Türk lisanını meydana çıkarır. Ve zaman-ıkadîmde eski Türkler'in pek ziyâde kesret-i nüfusa mâlik olmuş olduklarını isbat eder. Hususiyle ilm-i ecnas-ı beşerce son derece mühim olan Asya-yı vustada erbâb-ı ihtisas tarafından edilmiş olan bunca taharriyat ve hafriyat ve keşfiyyat neticesinde Türk kavmi ile lisanına ait âsâr ve kelimattan gayrisine tesâdüf olunamamıştır.

Kadîm Yunaniler pek küçük bir kavim oldukları halde maarif ve medeniyetleri sayesinde dünyayı mânen teshir etmiş oldukları gibi eski Türkler dahi kesretleri ve kafaları sayesinde, Avrupa kıtası da dahil olduğu halde, dünyanın hemen her tarafında coğrafya isimlerini bırakmışlardır.

(3) Lisan cihetine gelince, umûm Avrupa lisanlarının anası add olunan kadîm Hintlilerin "Sanskrit" nâm lisanıyla eski Türkçe'nin mukayesesi müddeamızı tek başına ve sûret-i kâtiyede

isbat eder. Hattâ birçok Sanskrit kelimelerini Türk kelimelerinin şerh ve izâh etmekte olmasına ve daha bir çok mütâlaata mebni eski Türkçe'nin Sanskrit lisanından kadîm olduğu anlaşılır.

Şurası da pek gariptir ki kadîm Yunan ve Lâtîn ve zamanımızda müstâmel Avrupa lisanlarıyla eski Türkçe arasında o kadar çok müşterek kelimeler vardır ki bu müşâreketler mezkûr lisanlar ile Sanksrit lisanı arasında görülemez. Eski Türkçe ile gerek kadîm ve gerek cedid elsin-i saire beynindeki münasebet o derece çok ve mühimdir ki bu yolda pek çok kitaplar telif olunabilir.

Binaenaleyh Türkler ile Çinliler arasında ırken hiçbir münasebet olmayıp Türkler Avrupalılar gibi cins-i ebyaza dahildirler ve bundan maada Türk kavmi cins-i ebyâzdan madud ve akvâm-ı sairenin en kadîmidir.

Şu kadar ki Asya-yı vustadan şarka doğru giden ve Çin'i defaat ile zapteden eski Türkler, Çin hudûdu civarında Sâkîn olan Çinlileri nürûr-u zamanla Türkleştirmiş ve bu sûretle kendi kanlarını mahalline göre az çok Çin kanı ile karıştırmış olduklarından simalarını bozmuşlar ve bu vecihle Moğollar ile Tatarları vücûda getirmişlerdi.

Simaları az çok bozuk olan Moğollar ile Tatarların babaları eski Türkler ise de Türkler'in babaları Moğollar veya Tatarlar değildir.

Şimdi de yine hülâsaten Türkler ile Tatarlar ve Moğollardan münferiden bahsedelim: Eski Türkler'in vatanı mehd-i beşeriyet olan Asyâ-yı vusta dağları ve yüksek yaylalarıdır. Bu kıtayı vasianın ismi telâffuz-ı Türki üzere "Torank", "Tourank" veya "Turan" veyahut "Touran" ve Arabî ve Farisî telâffuzu üzere "Touran"dır ki "Dağlık yer, yüksek mahal" demektir. Eski Türkçede "Tor" ve "Tour" "dağ"ve "yüksek yer" demek olup "Ank" veya "An" lafzı ise ism-i mekân edâtıdır. Nitekim lisan-ı Osmani'de tozlu yere "tozan" derler.

Turanın ahali-i kadîmesine zamânâ göre muhtelif isimler verilmiştir. Bu isimlerin ekserisi "Yüksek yer çocuğu", "Yüksek mahal adamı" veya "Dağlı" mânâsını ifâde eder. "Altay, Çağatay ve Hitay" gibi "Tay" çocuk; "al", "çığa" ve "ha" yüksek demektir. Telâffuz-ı Sâkile ile "Tork" veya "Teurk" ve telâffuz-ı hakika ile "Türk" nâmı ise "tağlı" "torlu" ve "toranlı" demektir. Çünkü "k" ve "k" harfleri eski Türkçe'de "li" mânâsına olarak edât-ı nisbettir.

Halis Türk olan "Don" Kazaklarına eski Türkçe'de "Don" Nehri demek olan "Tun" kelimesine nisbetle "Tunk", sağdılara "Sovdak" Fransızca "Sogdion" ve Harezmi Türkler'ine "ırk" veya "irk" denildiği gibi.

Bahri Hazer'e (Türkçesi Hazar Denizi) kadim Yunaniler zamanında "İrkler Denizi, Derya-yı erkan" "merlreanienne" tesmiye edilirdi.

Lîsan-ı Osmani'de ve "li" edât-ı nisbetinin aslı "lık" ve "lik" olup burada asıl olan "k" veya "k" harfleridir.

Dağlık olan Turan'a mukâbil olan ovalık olan Bahr-ı Hazar ile Turan arasında bulunan harezme eski Türkçe'de "İrank" "İran" veyahut "Irak" namı verilir idi. Ir (ova) manasınadır ve "Irak" kelimesi "İrak" kelimesinin muarrebî ve "İran" kelimesidahi Türkçe "İran" kelimesinden mehuzdur.

Turan kıtası Şarken kadim Tataristan ve kadim Moğolistan, cenuben Hindistan ve Farssitan yani Acemistan, garben Harezmi yani Irak Türkü ve eski Türkçe "İran" ovaları ve Deşt-i Kıpçak ve şimâlen "Ural" dağları (Eski Türkçe'de or-ili) ve şimâl deniziyle muhattır, eski Türkçe'de "or" dağ, ök, şimâl ve kale ... mânâlarına müstâmeldir.

Kıta-yı mezkûrenin merkezi "Isıgöl" ile gölün cihed-i şarkiyyesinde kain "Hantagiri" dağdır. Bu dağa "Kut" dağı dahi derlerdi. "Hantagiri" han yani gök, takiri'si ve "sahib" yani "Hûda" demek olup "kut"un bir mânâsı da Almanca'da "Got" kelimesi gibi "Hûda" demektir

Turan dağlarına "Kaf" dağları nâmı dahi verilir idi. Bu ism-i bade Kafkas dağlarına âlem olmuştur. (Lehce-i Osmani) bu dağlar dünyanın "Bampiri" (Yüksek yeri) add olunup bu tâbir-i kadîmden "Pamir" ism-i hası hasıl olmuştur ki "bampir" demektir. Lîsan-ı Farsi'de "bam-ı dünya" tâbiri müstâmeldir.

Turan kıtası bütün Türkler'in yegane vatanı olmayıp yalnız merkezi Türkler'in vatan-ı aslisi idi. Yoksa kıta-yı mezkûrenin cihât-i erbasında bir çok nâmlar ile Türk cinsine mensup hemen nâmütenahi kâbileler vardı.

"Tatar" tat ve ar yani (yabancı adam) demek olup önceleri Türkleştirilmiş olan Çinlilere alem olmuş ve fakat sonraları Tataristan'da kâin bilcümle Türklere ism-i has olarak verilmiştir. Şimdi Rusya'da vaki olduğu üzere bir çok mahallerde bu nâm aynı ile (Türk) demektir.

Tatarların ecdâdı Türk olduğu için evailde bir vakt kendilerine "Hatay" nâmını vermişlerdir ki bu isim bilahere Çin-i Şimâliye alem olmuştur

Kadîm Tataristan garben Turan yani (Büyük Göl) mânâsında olan (Baygöl Baykal) ile bu gölden çıkan "Angara" suyu, cenuben kadîm Moğolistan ile Çin, şimâlen ve şarken de deniz ile mahduddur.

"Moğol" veyahut "Mongul" (Muniğ ile yani saf adam) demek olup Çin'in garp ve cenub-i garbî cihetlerine gitmiş olan eski Türklere alem olmuştur.

Kadîm Moğolistan garben Turan, şimâlen Tataristan, şarken Çin ve cenuben Birmanya ve Hîndistan ile mahduddur.

Tatarlar gibi Moğollar dahi kendilerine bidayette "Hakay" nâmını vermişlerdir. Tatarlara "Ak Hakay" ve Moğollara "Kara Hakay" tesmiye olunur idi.

Tatarlar ile Moğollar evâilden beri yek diğerlerine rakip ve düşman olmuşlar ve daima birbirlerine harp ve cidalde bulunmuşlardır. Nihâyet Moğollar mağlup olarak "Koukou Nor" (Moğolcası "Kokonavuri" bu lîsanda Navour göl demektir.) Civarında olması ağleb-i ihtimal olan "Ergenekon" nâmında sarp bir vadiye iltica eyleyerek kendilerini burada bir müddet takviye eyledikten sonra huruç ile Tatarlara galebe çalmışlar ve istiklâllerini kazanmışlar idi. Bu vaka elan Asya'da mevcûd Moğollar için millî bir bayram olmuştu. Yoksa iki kardeş arasında vuku bulan bir vakayı andıran bu bayramı asl-i Türkler ile hiçbir münasebeti yoktur. Ve arzu olunduğu üzere bu vaka-yı tarihiye şimdi Osmanlılar için hiçbir sûretle bir ıyd-ı millî olamaz ve belki böyle bir teşebbüs Türkler'in aslı hakkında Avrupa'nın yanlış fikir ve zehaplarını tasdike medâr olur.

Şimdi de Avrupalılar'ın kendi cinslerine alem olarak tahsis eyledikleri "ariyen" kelimesinden bahsetmemiz icap eder.

Mezkûr kelimenin hangi lîsana ait olduğu ve sebep-i tesmiyesini elan Avrupalılar nezdin de meçhul olup bu babda verilebilen malûmat yalnız ilk ariyenlerin Asya-yı vusta dağlarında Sâkîn oldukları ve bade etrafa dağıldıkları ve bu kelimenin mânâsı "hür" demek olduğundan ibarettir. Hattâ bu kelimeye itibari bir tâbirdir diyenler bile olmuştur. Halbuki hakikat-ı halde mezkûr kelime Türkçe "er", "ar", "ir" ve "air" kelimesi olup (insan), (erkek) ve (esir olmayan hür adam) demektir. Lügât-ı Süleyman eski Türklerde bir kavmi irae etmek için "filân kâbile erleri" demek adet olup onun için bir çok Türk kâbileleri esamisi'er" veya "ar" lafızlarıyla nihâyet bulur. Tatar, Bulgar'Bulğa yani Volga erleri, Macar, Hazar, Sungar (Sun yani sol ve garp Türkleri), Ongar (on yani sağ ve şark Türkleri), (*) ila ahire gibi "Ariyenler" (Ariler), (Aralar), (Erler) yani (Türk erleri) ve (Türkler) demektir.

Binaenaleyh ilk ariyenlerin eski Türklerden başka kimse olmadığı ve Türkler ile Avrupalıların aynı cins ve aynı ırka mensup oldukları pek vazih bir sûrette nümayan olur.

Bu makaleyi yazmaktan maksadımız Avrupa'ya âsârını bila tetkik taklitten vazgeçerek Türkler'in aslı ve Türk lîsanı ve kavmi ile elsine ve akvâmı saire beynindeki münasebatı kendimiz ariz ve amik tetkik ederek aslımızı ve kavmimizi meydana çıkarmamız ve bu babda Avrupalıların yanlış zehablarını tashih eylememiz ve yazdığımız tarih kitaplarında aslımız hakkında malûmat-ı hakikiye-i kâfiye vermemiz lâzım geldiğini beyandan ibarettir.

(*)Cilayer (Moğollarda daima esb-i suvar olan bir kabîle.)

Mütekâid Erkan-ı Harbiye Feriki Enver

(Cilt:2 Sayı: 31 Syf: 80)

SÎMÂ-YI RÛHUM

Her tenezzüh ve her müsâmereden

Yeni bir râbitayla ayrılarak

Rehgüzârımda her tesâdüf eden

Hüsn-i mümtaza âşık ve müştak

Daima böyle aşınâ-yı hayâl

Geceler gurbet-azmâ-yı firak

Gündüz âvâre-i kelâl ü melâl

Her zaman pîr u muhal olmak

Her güzel yüzde, her hakîkate

Hep o rüyâyı görmek isteyerek

Her tecelliyi kalb-i san'atta

Bir hayâl-i ba'îde kalb etmek

İşte simâ-yı rûhumun ezeli

Ve müebbed hutut u eşkâli

Fâik ÂLİ / (Cilt:2 Sayı: 31 Syf: 94)

Cilt:2 No:32

8 Eylül 1917

TASNÎF-İ ELSİNEDE TÜRKÇE HANGİ SINIF LÎSANDAN MA'DÛDDUR

Türk lîsanıyla Türkler'in aslı meselelerinin birbirine münasebeti olduğundan Türkçe'nin hangi sınıf lîsandan ma'dûd olduğunu doğru olarak tayin eylemek şüphesiz bizim için pek mühimdir. Halbuki fikrimizce Avrupalılar aslımız gibi, lîsanımız hakkında dahi hata etmekte ve bu hata ise kitaplarımıza aynı ile derc edilmekte olduğundan hakikat-ı halin lâyıkiyla

tezahürü için bu birkaç satırı yazmayı milletimize karşı bir hizmet ve vazife addeyledik. Avrupalılar Türk ırkını cins-i esfer ile cins-i ebyaz beyninde mutavassıt ve melez bir ırk ve Türkçe'yi dahi Çin lisanıyla Avrupa lisanları arasında mutavassıt bir lisan olarak tanımak istiyorlar.

Ma'lûmdur ki Avrupalılar elsine-i mevcûdeyi üç sınıfa ayırırlar. Bir heceli lisanlar (*langues monosyllabiques*), iltisâki lisanlar (*langues âgglutinantes*) ve mütehavvilü'l-asl (*langues afflexions*) olan lisanlar.

Bu üç sınıf lisanın tariflerini (Klod Öje)'nin gramerinden ber-vech-i zîr tercüme ediyoruz. Bir heceli olan lisanlardan ne keyfiyet, ne kemiyet, ne zaman ne sığa ne vasl, ne hurûf-ı cerr, ne levâhik-i ibtidae (*prefixes*) ve ne levâhik-i intihaiyye (*suffixes*) vardır. Bu lisanlarda muhtelif cezrlar birbirleri ile olan münasebetleri her ne olur ise olsun hiçbir tahavvüle uğramaksızın elfâz-ı mücerrede halinde yan yana dizilerek ifâde-i merâm ederler. Bu ibârede ne kadar cezr varsa o kadar da kelime bulunur.

Bir heceli lisanların en meşhûrları Çin, Ânâm, Siyam, Birman ve Tibet lisanlarıdır. İltisâki lisanlarda kelimeler bir heceli lisanlarda olduğu gibi yalnız birer cezr'den ibaret olmayıp belki birbiriyle iltisak eylemiş müteaddid cezrlardan tereküb ve teşekkül ederler. Bu cezrlardan biri kelimenin mânâ-yı aslisini ifâde eder ve diğerleri levâhık nâmı altında şahsiyet, kemiyet, keyfiyet ilâahire gibi hususâtı iş'âr ederler.

Japonca, Macarca, Türkçe ve Bask lisanları elsine-i iltisâkiyedir.

Mütehavvilül-asl olan lisanlarda bizzât cezr tahavvül edebilir ve bu tebeddül-i şekl, tebeddül-i mânâ-yı mücib olur.

Bu sınıf lisanlar üç büyük şubeye ayrılırlar:

(1) Elsine-i Samiye: Arabî ve İbrâni gibi

(2) Elsine-i Samiye: Kadîm Mısırî ve Berberi lisanlar gibi

(3) Arî veya Hindû Avrupâî lisanları: Sanskrit, Zend (kadîm Farisî), Farisî, Yunan, Lâtîn, Salet, Fransız, Alman, İngiliz, Flaman, Rus ilaâhire lisanları gibi.

Şimdi bu nazariye yanlıştır. Çünkü tatbiki yanlış neticeler vermektedir. Filhakika birbirine pek yakın olan Türkçe ile Farisî lisanları bu nazariye ile muhtelif sınıflara ayrıldığı halde yek diğerinden pek farklı olan Arabî ve Avrupa lisanları bir sınıftan addediliyordu.

Fikrimizce tasnîf-i elsîne de en doğru olan nazariye şudur. Bir heceli lisanlar, elsîne-i hecaiyye (*langues-syllabiques*) ve elsîne-i harfiyye (*langues consonnattiques*)

(Bir heceli lisanlar) bâlâda beyan olunduğu üzeredir.

(Elsîne-i hecaiyye) elfâz-ı muayyeneden teşekkül eden lisanlardır. Bu lisanlarda bir takım heceler ve lafızlar bir başına bulunârak veyahut birbiriyle birleşerek cezrleri, levahki, muhtelif kelimeleri ve edâtları teşkil ederler. Bu sınıftan bazı lisanların efalinde iki veyahut daha ziyâde cezr bulunabilir; bazı efâlde âvâm lisanı hatası veya esbâb-ı saireye mebni müstesna cezrlar olabilir. Bazı lafızların hurûf-ı saîtesi hafif iken sakîl veya bilâkis sakîl iken hafif olabilir. Velhasıl bu lisanların kelimelerinde şeklen az veya çok tebeddülât vukû' bulabilir; fakat herhalde onların esâsı "elfâz-ı muayyene"den ibâret bulunur. Hususiyle efâlde bu tenevvü ve taaddüd-i cüzür, tahavvül demek değildir. Ve hem cezrin lafzı sığ mânâda daima sabit kalır. Yani bu kısım lisanlarda kelimelerin esâsı hurûf-ı samîte ile hurûf-ı saîteden tereküb eder.

Türkçe, Sanskrit, Zent, Farisi, Yunan, Lâtîn ve bilcümle Avrupa lisanları bu sınıfa dahildir. (Elsîne-i harfiyye) hurûf-ı samîte-i muayyeneden teşekkül eden lisanlardır. Bu lisanlarda hurûf-ı saîtenin ve binaenaleyh elfâzın hiçbir hüküm ve istikrârı olmayıp, onlar mânâya göre mütemadiyyen tahavvül ve tebeddül ederler. Bu lisanlarda bir takım hurûf-ı samite (aslîye) namıyla cezrleri envâî kelimâtı ve edâtları teşkil ederler ve levahik mevcûd olmayıp bunların yerine (hurûf-i zaide) kaim olur.

Elsîne-i mezkûrede aynı asıldan müştâk birçok kelimât beyninde kısm-i müşterek olmak üzere cezr olabilecek hurûf-ı samîteden başka hiçbir lafza ve hurûf-ı saîte tesâdüf edilemez. Binaenaleyh bu lisanlarda yalnız meharic-i hurûf (*lesarticufâtions*) lisanın esâsını teşkil eder.

Arabî ve İbranî lisanları elsîne-i harfiyyedendir .

Elsine-i hecaiyede "İltisâk-ı elfâz" ve elsine-i harfiyede ise "İltisâk-ı hurûf" esâs olduğuna nazaran "İltisâk" kelimesi Tasnîf-i elsinede mikyas olamaz.

Şimdi de bir parça yalnız Türkçe ile elsine-i Âriyenin en mühimlerinden olan lisan-ı Fârisî'yi birbiriyle mukâyese edelim. Bu iki lisan beyinde başlıca fark Türkçe fiillerde yalnız bir cezr ve Fârisi fiillerde iki cezr bulunması ve bir de Türkçe'de hurûf-i cerr olmamasıdır

Tasrif cihetine gelince ma'lûmdur ki Lisan-ı Fârisî'de isimlerin tasrifi olmayıp yalnız fiillerde tasrif vardır. Halbuki Türkçe'de gerek ef'âl ve gerek esmânın tasriflerindeki vüs'at dünyâda başka hiçbir lîsanda yoktur. Dokuzu basit ve on üç veya on dördü mürekkep olan halât-ı tasrifîye hangi lîsanın isimlerinde vardır? Tasrif-i ef'âl ise hemen bî-had ü payândır.

Türkçe ile Fârisi'de zamir-i muttasıla ve Türkçe'de (imek) fi'l-i esâsisi ile Fârisî'de edât-ı rabt, haber tesmiye olunan fi'l-i esasinin zaman halini teşkil eden elfâz-ı muttasıla beyinde pek çok müşabehet vardır. Efalde bu iki lîsanda dahi fillerin ahirinde zamair-i muttasıla istimal olunur.

Fârisî ile Türkçe'de keyfiyet ve harf-i tarif yoktur. Müzafun ileyher bu iki lîsanda dahi aynı (-ı) yani kesre edâtını alırlar. Gerçi terkiib-i izâfiler ile terkiib-i tavsifilerin sûret-i tertibinde mezkûr lîsanlarda makûsiyet var ise de bir çok Avrupa lîsanlarında bu husus tamamıyla Türkçe'de olduğu gibidir. Mezkûr iki lîsanda dahi cem'iler müfret kelimelerin ahirlerine ilâve olunan birer edât-ı lafziyye vasıtasıyla teşkil olunur.

Ve nihâyet kaziyelerde bile bu iki lîsanda evvelen müptedâ, sonra haber ve nihâyette fi'l gelir.

Makalemize hitam vermek üzere Türkçe'de (etimoloji) mesele-i mühimmesinden bahs etmek isteriz. Ma'lûmdur ki bu babda Türk kelîmâtı asla nazar-i dikkate alınmamış ve Türk kelîmelerinin cezirleriyle levâhıkı vesair lîsan kelîmeleri ile mukayeseleri hemen meskût-ı anı kalmış ve hattâ son derece mühim olan eski Türk cezirleri ekseriyetle metruk kalarak unutulmuştur.

Türk cezirlerinin ehemmiyetini bir misâl ile anlatmayı tercih eyledik. Meselâ; Türkçe'de telâffuz-ı hafif ile (eş) ve telâffuz-ı sakîl ile "aş" (ach) cezri sûret-i umûmiyede (hareket)

mânâsını ifâde eder. Ehmek (yürümek, görmek); "eşkin" (hayvanların ağır yürümesi ve eşmesi); eşek (dabbe, merkep, hımar); "aşmak" "taşmak" (Türkçe'de cezrlerin ilk harfleri bazen tebeddül edebilir.) "Âşıkmaq" (şıtâb etmek, süratle hareket etmek); "aşkın", "taşkın" gibi

Sûret-i hususiye de ise mezkûr cezrler bazen "es" veya "as" şekline girerek ve bazen de yalnız "şe" veya "se" harflerine müncer olarak ve muhtelif levâhık alarak hemen bi'lcümle lisanlarda "maşı hayvan, binek ; hayvan, dabbe, merkep, esb, deve, katır" mânâlarında kelimeler teşkil eder.

[. . . . .]

"aş" (ach) cezrinin Türkçe de diğer bir mânâsı ma'lûm olduğu üzere (tâ'am, ekl olunacak şey) demektir ki bundan (aşçı ve aş evi) kelimeleri gelir. Sanskrit ile Fârisî lisanlarında dahi mezkûr cezr aynı mânâyı ifâde eder. Arabîde bu kelime (aş) Lâtince'de "esse" ve "Almanca"da'essen" olur.

Etimoloji hususunda Türk cezrleri o derece mühimdir ki hakîkaten kadîm olan bir Türk cezrini Sanskrit, Yunan, Lâtîn veya sair lisanların birinde ve bazen birkaçında bulmak hemen mümkündür diyebiliriz

Mütেকâid Erkân-ı Harbiye Feriki Enver

(Cilt:2 Sayı: 32 Syf: 97)

(* Bu meseleyi Celâl Nûri Bey -Türkçemiz- unvanlı eser ahirinde mevzû-u bahs etmiş idi. Bu makale mevsûf-i ileyhin nokta-i nazarını teyid eder.

RÛHLAR

Şâ'ir-i dâhimiz Hâmid Bey'in – Rûhlar – nâmındaki eserinden bir parça;

Kanbur'un rûhu – Dilşâd'ın rûhuna –

Fevkinde zâhir olmada, zannetme kehkeşân

Onlar ketâib-i şühedâdır ziyâ-feşân!

Allah'a intikâl ediyorlar bu hal ile

Onlar evet bu hale gelir irtihal ile

İslâmı nîk-nâm eden erbâb-ı nâm u şân

İslâma bargâh-ı Hüdâ'dan verir nişân

Bir kârban-ı nûr u ziyâdır ebed-revân

Merdân-ı kahraman, o civanmerd ü nevcivân

Erler ki din yolunda ederler fedâ-yı can

Dersen olur şühedâta biz bir gıdâ-yı can!

Mefhûmudur bu şimdî geçen rûh-ı mâzimin

Âtîsi zulmet olmada bir şahsı-ı zâlimin

Envâr içinde halbuki ehl-i salâh olan

Dünya yüzünde bais-i fevz ü felâh olan;
 Kanburluğumla ben buna sarf eyledim emek
 Evvelde söyledim yine lâzımsa söylemek:
 Arş-ı Hüdâ'ya berter olan rûhlar gider
 Ancak habîs olan ebediyyen ufûl eder.

Abdülhak Hâmid

(Cilt:2 Sayı: 32 Syf: 101)

HEZEYÂN-I AŞK

Divan [*]

Aşığım ah sendeki füsûn-ı hüsnün
 Hem gözüm hem gönlüm mübtelâsıdır
 Dalgın akşamları andıran hüznün
 Muhabbet çağının bir edâsıdır.

Sevimli yüzünü gören mest olur
 Senden ayrı düşen dil-şikest olur
 Huzûrunda cihân bütperest olur
 İbâdet hüsnünün temâşâsıdır.

İnsanlar peşinde gezer serseri
 İn misin? Cin misin? Nesin ey peri?
 Sanırım ki rûhum ezelden beri
 Elâ gözlerinin aşinâsıdır

Her sabah elâdır, her akşam esmer
 Rüyâda gördüm ki çiçeğe benzer ! . . .
 Hâsılı hayranım! . . . evrenk-i dilber

Kudretin en güzel muammâsıdır.

Sihrine tutuldum ben ey perizâd! . . .
 Ölmedikçe olmam gamından azâd
 Affet kusurumu . . . Bu aşk-ı nâşâd
 Divâne gönlümün son hatâsıdır.

Fitraten meftûnum ben bir hayâle
 Sende o hakikat ermiş kemâle
 Bu bir ibtilâdır beni bu hale
 Düşüren tab'ımın iktizâsıdır.
 Sebeb-i cevriyi söyle! . . . bileyim! . . .

Dilden hayâlini nasıl sileyim?

İlhâm-ı aşkından asıl dileğim

Seninle rûhumun itilâsıdır.

Mânâsı yok sensiz bu kainâtın

Güzellik hep senin mehâsinâtın

Reddetme! . . . Ölürüm! . . . öksüz hayatın

Bu hasret çekilmez bir belâsıdır.

Mâteminle şâdim sevdiğim! . . . inan!...

Benim şimden geri her sözüm figân!...

Yâdınla döktüğüm dümû-ı hicrân,

Ezâ-yı ömrümün mâcerasıdır.

(Rıza) sevdiğinden hep elem gördü

Kendini değersiz buldu, kem gördü

Yaman tâli'inden çok sitem gördü

Lâkin bu hepsinden en fenâsıdır.

Arnavutköyü 4 Haziran 1333

Rıza Tevfik , (Cilt:2 Sayı:32 Syf: 102)

[*] Memleketimizin sanâfîd-i mümtâze-i edebinden pek muhterem ve muvakkir üstâdımız Rıza Tefvik Bey'in edebiyatımızda bir mevki-i mühim ihrâz edecek olan bir divân-ı nev-uslûb tanzim etmişlerdir. Sahibinin âhiren vâki' olan müsadesi üzerine Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nda bu divânı ceste ceste meşr etmekle iktisâb-ı mübâhat edecektir.

Muharrîrin-i daimemizden Süleyman Nazifin "Mehd-i Mâzi" unvanlı gayr-ı münteşir gazaliyatından

GAZEL

Gözlerin eyledi ser-şâr-ı sefâ câmımızı
Leblerin, lütf ederek verdi bütün kâmımızı

Can-nisâr olduk o ümîd ile ki bir gün olur
Götürür bâd-ı sabâ payine peygâmımızı

Etti takrîr-i gamı herkese îrâs-ı keder
Dinlesen ağlar idin sen de serencâmımızı

Gah ü bî-gâh gelip yan bakarak , can yakarak
Eylese gamzelerin tesliye âlâmımızı

Gün gurûb eyler iken sen doğarak bezmimize
Eyle pür hande-i subh ağlayan akşamımızı

Neşve-i meyle gelir vechin ile tâb-ı değer
Başka mânâlara haml eyleme ibrâmımızı.

Süleyman Nazif

(Cilt:2 Sayı: 32 Syf: 104)

Cilt:2 No:33

15 Eylül 1917

ORDU'YA

Altı asrın şeref ü şânına ey üç senede
O kadar, yok, daha yüksek, daha makbul-ı Hüdâ
Şân katan ordu , büyük ordu , mukaddes ordu
Sana lâyıktır eğer kılsa besâlet secde!

Olmayan sizdeki kandan sizi idrâk edemez
Kahramanlar sürüsü ey yüce insanlar siz
Anadol yavruları! gittiğiniz vadide
Sizi taklîd ederek kimse ve kimse gidemez. . .

Sizdeki cevher-i can sizlere dâd-ı haktır:
Sizi bir kerre iç ilden geliyorken, bir de
Çok değil haftasına orduda görmek yetişir
O cılızdan bu nefer hârîka-i mutlaktır.

Çekemezken yükünü gamının bî-tâkât
Sarsılırken bacağı her yere bastıkça nasıl

Anadol yavrusu bir haftada kahr ve mehib

Şanlı bir arslan olur sun'ına Rabbim, hayret!

Çok düşündüm seni ben ey koca millet, Yaradan

Şunu buldum ki senin rûhunu nev-i beşere

Hakkı tâlim ile insanlığı yükseltmek için

Büsbütün ayrı yaratmış, bütün insanlardan

Büsbütün ayrı yaratmış buna tarih-i güvâh

Olmasan dîn-i mübîn olmayacakmış mahrus. . .

İktidâ etmek ile sen dahi Kur'ân'a fakat

Göğsün olmuş bütün en'âm-ı ilâhiye penah. . .

Bu tefâille bugün hak gibi âlisin sen:

Şu Çanakkale'deki güllelere karşı koyan

Bugün on cephede düşmanlara meydan okuyan

O göğüs olsa revâ âleme bir gün me'men

Anadol yavruları! sizlere bir sorgum var.

Bana söyler misiniz ki nasıl insanlardı?

İhtiyât zâbiti nâmyla alayda bu sefer

Ufarak, ince bıyıklı dolaşân insanlar

İçinizden biri bir gün bana ikrâr etti

“Biz ağır davranırız, onlar ateşle, kanla

Türküler söyleyerek, eğleniyorlar gibi hep,

Saldırırlardı ilâhi o nasıl gayretti”

O nasıl vecd ü cemiyetti ki bir gün “tepe[*]” de

Vererek el ele derdi ve vatan şarkısını

Çağırarak bir sipere atladılar, gördük

Derdi de düştü hemen ... biz de bu fevkalâde

Hali gördük u köpürdükdü ... bütün hatlardan

Âh âh diyerek fırladık, artık sorma

O siper hâk ile yeksandı ... o zâbitler de

İçimizdeydi ... ve öldüktü, hakikat, hayran!”

[*] Çimentepe

— Daha çok menkıbeler söylediler doğru mu bu?

— Doğru, hep doğru ve hattâ o küçük zâbitler

Olmasa göstermezdik bu kadar hârikalar”

Dedi bir haylisi ey “söd” kokan İstanbullu

Ey olan naz naîm içre hayatın şâd-âb

Bu kadar gayreti senden kim umardı, herkes

Bu çocuk top sesi duysa yıkılır derlerdi ...

Sense Mehmetçiği hattâ ediyorsun icâb

Sen demek ordumuza ders-i şehâmet verdin

Sen ki ahlâkı bozmuş şu Bizans levsi

Zannedip titreyiyor ağhyorduk – Tövbe! –

Sen demek onlara gösterdin: Er oğlu erdin!

Sen demek fevkine çıktın beşeri imkânın

Sana bilsen ne büyük kalbimizin şükranı:

Harbi hiç görmediğin halde o tunç efrâda

Bir çelik rehber olmak ... Ne yüceymiş şânın

Yaşa ey ordu, büyük ordu, mukaddes ordu!

Ki mekârimde müsâbık ümerâsı neferi,

İhtiyat zâbiti hep var olunuz, var olunuz

Koruyup ünletiniz siz şu mübârek yurdu ...

Yükselip gayretinizle ilm-i dîn-i mübeyyen

Zulm ü udvân yere geçsin bütün ebnâ-yı beşer

Adl ile hikmeti vicdânına meş'al kılsın

Bu saadetle peygamber de sevinsin amin

27 Temmuz 333

Süleyman Nesib

(Cilt:2 Sayı: 33 Syf: 114)

ZILL Ü ZİYÂ

Tasvîr-i dilpezîriniz ey sun'-ı muhteşem

Nakş eylemişti yâdıma bir hüsni müntehab

Lakîn huzûrunuzda kemâl âver oldu hep

Beytülhârem-i cisme şâhâne bir sanem

Milyonca nevbahâr-ı semâ ve zemîn henüz

Bir gül yaratmamış leb-i tâbendiz gibi

Ve san'ât verir hayâle temâşâ-yı hüsnünüz

Bir bî-kerân ufuk gibi, yâhud deniz gibi

Bir çocuk zebân-ı rûha ve hakkıyla aşînâ

Çeşmânınız kadınlığın esrâr-ı aşkını

‘Aşkın lisan-ı râzını tâ‘lîm eder bana

Pür-hande bir nigâh-ı füsunsâzınızla ben

Hisseyleyim tabiatın âsâr-ı aşkını

Mecmua-yı bediasınız şî‘r-i şiveden

(Cilt:2 Sayı: 33 Syf: 117)

Fâik Âli

SOLGUNLUKLAR İÇİNDE

Yine gün soldu çöktü bir ibhâm

Yine pür râ‘şe bir siyah-ı encâm

Yine etrafı sarmış istiğrâk

Yine âfâkın mahiyeti bî-işrak

Yine hilkat düşünceli mahzun

Yine vahşi bir iktirab, efvân

Yine titrer sükûnda bir râ‘şe

Yine yırtmakta cûy bir hadşe

Yine bir sűrűd-ı elem-perver

Yine űhkamsı bir rűbab inler

Yine yerler kararmada her dem

Yine bir gűl ki saz-peyver-i mâtem

Yine sűnműű bu leyle her lem'a

Yine mahfi o dinmeyen dem'a

Yine korkunç ve kanlı hep zulmat

Yine hıçkırdamakta sanki memat

Yine esheb, siyah kanat açıyor

Yine űiműek űerâreler saçıyor.

Yine gűkler gűrűldűyor asabi

Yine fitrat biraz remide gibi

Yine bâd, inlemekte girye-nűműd

Yine âtiye dem'alar mev'űd

Yine çalgın o serseri sarsar

Yine bir hande muttasıl ağlar! . . .

-Göztepe -

Ali Mükerrerem

(Cilt:2 Sayı: 33 Syf: 117)

Cilt:2 No:34

22 Eylül 1917

ABDÜLHAK HÂMİD BEY'İN SÜLEYMAN NAZİF BEY'E CEVABI [*]

Nûr-ı aynım,

11 Şubat 1917 tarihli taltîfnâme-i kerimânenizi birkaç kere okudum: Hakkımdaki mültefitâne beyanâtınız teşekkürât-ı mu'tâde ile mukabele edilecek derecelerin fevkindedir. Bir hayli zamandan beri me'luf ve me'nus olduğum bu müesser ihlas ve muhabbet kalbimde öyle bir hissi-i amik-i şükran vücûda getirmiştir ki sizi gördükçe ve sevgili hayâliniz gözümün önüne geldikçe mevcûdiyet-i kıymetdârını mütezâ'ifen ve en mukaddes hissiyât-ı vataniyemle müteradifen akl ü iz'ân-ı hakîrâneme tebşir eder.

Cennet mekân pederinizin eser-i asil-i kadirşinasisine iktidâya râğbetiniz ve yine ecdâd-ı kirâmınızdan mevrus olan tebahât ve necabetiniz berekâtından olarak bu abd-i perişân halin mekâtîb sûretindeki evrâk-ı perâkendesini cem'i ve telfika hazr-ı ihtimâm ile o yolda tesâdüf-i tabi'i bulunan müşkülât-ı hal ve iktihâm edişinizi düşündüğüm zamanlarda dediğim hiss-i şükran ve muhammedete bir de mahcûbiyetle karışık minnet-i ebediye şeklinde bir halet-i rûhiye munzâm oluyor. Nasıl olmasın ki sizin kilik-i debîr-i şemşir-i tesirinizden meded-resîde olmamış olsa o mektuplar gibi kendisinin de kem-nâm olacağı bî-iştibah olan sahiplerinin nâm-ı hakîri, yine sizin teveccühünüzle bugün birer şâir-i âzâm oluyor! Bu sözlerimi tevâzu' veya mahviyete haml etmenizi rica ederim. Mahkum-ı mahv olan insanın mahviyetten başka hiçbir iddiâsı olmamalıdır. Elbette zât-ı edipanenizde bendeniz kadar insanların aczlerini şâyân-ı merhamet ü kibir ve nahvetlerini şâyân-ı temeshir bulursunuz. Ve bir de itikâd-ı âcizânemce

onların mazhâriyet ve mahrûmiyetleri tamamiyle fitrata aittir, bir derecedeki mahlûku senâ etmiş olmak için Hallâk'a dua etmeli ve fenâ görmek içinde onun halini düşünmelidir diye biliyorum. Zâten meziyet ve memduhiyetler telâkkiyât-ı mütefâvitesine göre tayin eder değil mi? . . . Meselâ şâiriyet bir sınıf halk nazarında bir vasf-ı mümtâz ise diğer bir sınıf nas indinde bir seyt-i harf-endâzdır. Ve bir memlekette Lamartin reis-i cumhur yâhud Şatobiryan sefir-i kebir olabilirse de diğer bir memlekette Sâdî veyahut Hâfız birer siyâsi-i zî-tedbir olamazlar. Bendeniz de meselâ bir şâ'ir-i hûd nâ-pesend olduğum için siyâsette bir ferd-i behremend olamıyorum. Halbuki siz nûr-ı aynım bundan otuz şu kadar sene mukaddem yazılmış mektuplarımdan birisinde Rusya ve Fransa ile o zamanlarda muhâsım bulunan İngiltere'nin mürûr-ı zaman ile o muhasımlarla beraber Almanya aleyhinde bir (manzûme-i ittifâkiye) teşkil edeceğini benim neden istidlâl ettiğimi soruyorsunuz. Bu suâl nevâziş-meâlin cevabını fukarâyı şuaraya:

Aldanma ki şâ'ir sözü elbette yalandır! ... Latffesiyle tasadduk edenlerden beklemek lâzım gelirse de;

Beyhûde bir intizârdır bu! . . . Değil mi? . . .

Filvâki sahne-i siyâsette ve safahât-ı tarihiye de takib ettiğim şu'ûn ve hadîsat delâletiyle İngiliz kavm-i müstevlisinin ne tarafları hedef ittihâz etmeleri lâzım geldiğini ve o hedefe isâbetlerine hangi tarafın haylûlet edebileceğini his ve hesap ettiğim için öyle bir kehânette bulunmuş idim. Fakat bu bir ihtisas veya imtiyaz değildir. Bulutlar görünmeden evvel yağmurun geleceğini hissedenler çoktur.

22 Şubat 1917

(Cilt:2 Sayı: 34 Syf: 129)

Ben de Abdülhak Hâmid

*Süleyman Nazif Bey'in mektubu (Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası)'nın geçen nüshasındadır.

Nişantaşı

13 Ağustos 1917

Azizim Cevad Rüşdü Beyefendi,

İkdâm'in çarşamba günü nüshasını tezyin ve ta'tir eden (Gül) makalenizi büyük bir lezzetle okuyarak müstefid oldum. Doksan sene evvel ve Sultan Mahmud-ı sani devrinin en muktedir şâ'iri olan Keçelizâde İzzet Molla'nın;

Andelibi verd-i sadberk ile tekfin ettiler

Bir gülistan beytini kabrinde telkin ettiler

Beytinde sadberk nev'inden olan gül hüsn-i mezkûr olmuştur. Daha eskilerde de bulunur zannederim .

Gül deyince Nedim'in şu güzel beyti kendini ister istemez hatıra getirir:

Gülüm söyle, gülüm böyle demektir yâre mû'tadım

Seni ey gül sever canım ki canâna hitâbımsın

Kerim Hemdâni'nin mi yoksa Şevket Buhârî'nin mi hangisinin olduğunu şimdi teşvik edemeyeceğim şu Fârisî beyit ne kadar güzel ve bî-bedeldir.

Minâ-yı gonce pür zî-şarâb-ı tebessüm est

İmşeb kudâm gonce-leb ez-gülistan gozeşt

Râgıp Paşa'nın şu matlâ'ı kulağın şeklen güle benzediği için şâ'irce makbûl olacak bir hayâli muhtevidir.

Verdi bezm-i şevke peygâm-ı kudûmun cûşla r

Oldu güller gibi lebriz-i tebessüm gûşlar

Gülün menşei vatanımız olduğunu iddiâ ve isbât etmekle bu vatani daha ziyâde sevdirdiniz, Cevad Bey işte vatanperverlik hisleri böyle telkin ve böyle temeyyüh olunur. Yoksa (ey mukkades yurt, senin için öldüm, ölüyorum, öleceğim ...) gibi dırıltılarla bir toprak sevilmez. Şu gülistân-ı tettebbû'da biraz daha dolaşsanız da meşâm-ı irfânımıza bûy-ı feyz-i lutf etseniz.

Süleyman Nazif

(Cilt:2 Sayı: 33 Syf: 130)

ŞARKI

Sanmam ki gönül bir daha bir ateşe yansın

Aşkındaki sâfiyete ulviyete kansın ...

Senden daha râna düşecek hüsne inansın

Aşkındaki sâfiyete ulviyete kansın ...

Ey cezbe Firuzânde-i dil! Vuslat u hicrân

Yapsan da ve yıksan da bütün ömrümü siyân

Bir kere düşün şevki mümkün mü ki vicdân

Aşkındaki sâfiyete ulviyete kansın ...

Süleyman Nazif

3 Nisan 333

(Cilt:2 Sayı: 34Syf: 131)

ŞARKI

Hicrân ile dil hasteyim ümîd ile nalân

Gel sîneme, gel kalbime, gel rûhuma yaslan ...

Mecnûna ben oldum halef, ey rûh-ı gazalân

Gel sîneme, gel kalbime, gel rûhuma yaslan ...

Sînemde yanar aşkın o envâr ile nârı

Kalbimden işit nağme-i şeydâ-yı hezârı

Rûhum sana söyler eş'âr-ı bahârı

Gel sîneme, gel kalbime, gel rûhuma yaslan ...

Fâik Âli

(Cilt:2 Sayı: 34 Syf: 132)

GAZEL

Bir gün dikildi râhuma bir heykel-i emel,

Îkâd olundu rûhuma bir meşâl-i ezel

Bulmaz vusûl o kamete fevvâre-i hayâl

Hayran vücûd-u nûruna kehvâre-i zuhal

Pistan ü sîne ahsen-i takvime bir misâl

Destân-ı hüsn ü ânı mülûkâne bir mesel

En sâde söz lebinde olur şî'r-i bî-nazîr

Her hali bir bedîa ve her tavrı bî-bedel

Uğraştım işte ukde-i zülfüyle kaç sene?

Bir türlü etmedim bu muammayı ben de hall

Ey bir nigâh-ı nâzı hayâl-i garîbimi

Bir mahşer-i münevver ilhâm eden güzel

Aşkın bu kilk-i acze suhûletle yazdırır

Nef'î kadar kasîde Fuzulî kadar gazel

Fâik Âli

(Cilt:2 Sayı: 34 Syf: 132)

Cilt:2 No:35-4

29 Eylül 1917

FAZİLET-MEFSEDET

[Büyük romancımız Hüseyin Rahmi Bey, gittikçe feylosof oluyor. Bundan sonra üstâdın yazacakları romanlarda felsefe ve hikmet daha ziyâde tebâruz edecektir. Hususiyet-i milliyemize reng-i mahallimizi ev ve “âile” âlemlerimizi, nekâisimizi, fezâilimizi, müteaddid ser-eserlerle tespit ve bunların ahlâkça bilinmesine hepimizden fazla bezl-i makdûr eden Hüseyin Rahmi Bey'in rakik ve dakik bir psikoloji numûnesi olan makale-i âtîyesini kari'lerimizin enzâr-ı takdirlerine arz ederiz. Üstâd arasına güzel eserler ihdâ ve ihsanıyla mecmuamızı himâye edeceklerdir.]

İşte insaniyet terazisinin iki gözüne mevzû' birbirine zıd fakat hemen gayr-i müfânk bir çift kelime ki fânilerin hasenât ve seyyiâtı bunlarla tartılır. . .

Fazl ile fesâdı yek-diğerine bu kadar yakın gösterdiğime belki itiraz eden olur. Vücûdla adem gibi her şey zıddıyla ta'ayyün eder. Biri olmasa diğeri nasıl tezahür edebilirdi?

Denilebilir ki fâzıllar fazîletlerini müfsidlere medyûndurlar. Çünkü fazlın kıymetini müfsidlerin ifsadı yükseltir.

Ahlâk ne olduğunu bize telkine başladıkları günden beri fazîlete karşı meyl ve hürmetimizi celbe ve müfsidetten bizi teneffüre uğraşır. Her milletin ahlâkî hedefi bu değil midir? Fakat neden halâ fazîlet müfsidete mağluptur? Ve ictimâî hey'etler, fazldan ziyâde müfsidetlerle doludur?

Eğer fazl fesada gâlip geleydi şimdiye kadar dünya düzelmiş olacaktı. Fâzıllar adeden müfside fâik bulunaydı, medeni memleketlerde işrâyı kapalı tutmak için medrese ve mekteplere zamîmeten haphâneler de inşâ' olunmazdı. . . İnsaniyet bu hususta hastadır. Bu marazdan rehâ-yâb olabilmesinden en büyük feylesoflar nâ-ümîd. . .

İnsanlardan bir kısmının medâr-ı tefazzul edindikleri fazîlet sözleriyle ve hemen bütün beşeriyetin nefret ve tel'iniyle yâd ettiği müfsidet kelimesinin evet bu iki ta'birin hakîki medlullerine vâkıf mıyız? Fazîletle müfsidetin, hayr ile şerrin hudûtlarını vâzihen ta'yîn edebilir

miyiz?Bu'âlemde her şey izâfi ise bu izâfinin en karışık bir şekli bu iki kelimeyi birbirine dolayarak düğümlemiştir. Fazîletle müfsidet hakkında insaniyet çok zaman "skolastik" hikemler ile oyalanıp gitmiş. . . . Çünkü kadîmden beri her din ve hükümet ahalisini iradesine râm etmek emrinde teşvik veya tahzîren bu iki kelimenin füsûnkâr-ı te'sir ve kuvvetleriyle oynamıştır. Fazîlet kelimesinde halâ kurûn-ı vüstâdan kalma bazı sahte riya ziynetleri olduğu gibi bugün bigayr-i -hak müfsidet ithamı altında boğulmuş ne hayırlı ef'âl vardır. . . Binâenaleyh sıkı bir tetkik ile hakîki fazl ile müfsideti arama lâzım geliyor.

(Espenser) Diyor ki:

“Bâhir hakikatler, müessese-i itikadât usûllerini sarstığı zamanları pek çok kimseler bunu sükûtle geçiştirmeğe uğraşırlar. Bunlardan çıkarılacak en vazih neticelere bilâkis göz yumarlar. ”

Bugünkü medeniyetin insanları soktuğu hayat mücâdelesinde “Alta kalanın canı çıksın. ” hikemi câri olduğu bu umûmi maîset mahşeri içinde hakîki fazîletler sıkışmak için kendisine ne kadar yer bulabileceği teemmül-i şâyândır.

İnsan ne için fazîletkâr olmaya çalışır? İşte (Voltier) hikmeti zerâfetlendirerek Lâtince'den tercüme ettiği şu iki mısra'la bunu anlatıyoruz.

Qni pourra suivre la verlu

Si vous olez la recompense

Mısra'ları takdim - te'hîr ile şöyle tercüme ediyorum:

Mükâfatı tayy ederseniz

Fazîleti kim ta'kib edebilecektir?

Fazîleti fazîlet için arayan yok, bu hemen, menfa'ât için ta'kib olunuyor ki, ilk adımda şart, fazîlet bu sûretle fes'ada uğruyor.

Menfa'âti bir kemiyet farz ederseniz bunun çok miktârını elde etmeye uğraşmak diğer insan kardeşlerinizi musîb hisselerinden mahrûm koymak demek olacağı için fazîlet yine halledâr olur. [1] Fakat siz menfa'ât te'minince müsaid bir hal ve mevki'de bulunduğunuz zaman fazîletkârlık ederek zâtî menfa'atkârda âhirin nefî için fedâkâr davranır iseniz bu fazîletde

diğerlerinden mukabele beklememek üzere bulunabilirsiniz.' Aynen mukabele görmek intitârında kalırsanız fazîletiniz halledâr olduktan başka buna bir de hamâkat 'ilâve etmiş olursunuz. Ekser ahvâlde başkalarının fazîletsizlikleri sizi de bu meziyetten mahrûm bırakır.

Fazîlet intisâbı için ictimâb lâzım gelen hususâta karşı nefisinize hüküm edebilecek bir kuvvete mâlikiyyetiniz iktizâ eder. Bu kuvvete sahip olamazsanız o zaman za'af başlar. Hâkim olamayan mahkûm kalır. İrâdesiz bir nefis fenâ meyelânlar cezb eder. Etrafi seyyi'e ve müfsidet sarar. Fazîlet nefsen kuvvet, seyyi'e ise za'af neticesidir. Fakat fenâlık etmek için icâb ettiren efâl kuvvetle za'afındaki nisbeti araştırır isek mesele nazikleşir. . . Mahz-ı kuvvet, mahz-ı za'af olamayacağından şöyle bir suâl karşısında bulunuruz.

Fazîlet müfsidet bir adamda ictimâ' edemez mi? Evet cevabını vermeden korkmayalım. İnsan, açlık-tokluk, uyku-uyanıklık, hilm-sukûnet gibi zıddıyla cami' değil mi? Aristo: "Fazîlet iki müntehâ arasında bir hadd-i ma'kûldur. " diyor. Demek ifrât tefritte kelimenin mahiyeti tagyir ediyor. Fazîleti teşkil eden evsâf içinde i'tidâlin mühim bir mevki'i yok mu?

Fazîletde ifrâta varan müfsidete yaklaşmış oluyor. Muallecatımızda miktar-ı tabiide simyat kullanıldığı gibi en fazl insanlarda da bir parça fesâd bulunması mı lâzım gelir? . .

Fazîletle müfsidete iyilik, fenâlık namlarını verir isek bu iki kelime de şaşkırtıcı karışık bir nisbet hüküm sürdüğünü görürüz. Büyük bir fenâlık olan bir fi'il-i zaman, mekân ve esbâb değıştikçe ba'zen büyük bir iyilik yerine geçer.

Sulh zamanında eşhâs tarafından münferîden irtikabında katl, gasb, sirkat ve ilahir add olunan efâl, muhârebe esnasında bir millet veya kavmin selâmeti nâmına müctemi'an icrâ olununca fazîlet, kahramanlık, ulviyyet sayılıyor.

Kumanda etmek için halk olunmuş insanlarla, itaat için yaratılmış bulunanların efâli başka başka hüküm ve telakki görür. Bir [İskender-i kebir] zuhûr eder, bir [Kayser] peyda olur, bir [Napolyon] çıkar insanları ekin gibi biçerler, dünyayı satranç tahtasına çevirirler. Cârî ahlâk kavâ'idini alt üst ederler. Bu dâhilerin her cinnet ve cüretleri fazîlet olur. Kimse elde mer'i tutulan fazîlet mikyasına bunların hareketlerini tatbik kalkışmaz. Orta 'akıllılar bu hareketlerin önünde hayret secdesine varırlar. Ahlâkiyyununda, feylesofunda, edîbinde, şâ'irinde, papazında vâ'zında makamlar değışir. . .

Medeniyet asrı yirminciye vardı. Fakat eski zihniyetin pek değişmediğini bu harb-i umûmiye isbat eder. Yalnız kadîme benzeyen bir şey varsa o da [İskender] in, [Kayser] in, [Napolyon] un memleketlerinde şimdi pek 'adi kumandanların şöhret avına çıkmış olmaları yâhut büyük cedlerin rûhlarını ta'zîb için müttefikin ordularına tepelenmeleridir. Belki bu da eski cenk dahilerinin günahlarına bir keffâret sayılır.

[1] bu pek uzun bir mebhasdır ki bu mecmuada söz hissemizin zemini bunu münakaşaya hiç müsaid değildir.

Heybeli Ada, Hüseyin Rahmi

(Cilt:2 Sayı: 35 Syf:145)

GAZEL

[Ali Emiri Efendi Hazretleri birkaç asırdan revnâk ve halâvet bulan lisan-ı kadîm-i nazmımızı herkesten ziyâde muvaffakiyetle istimâle muvaffak olmuş bir büyük şâ'irimizdir. Nef'i ve Fuzûlî lisanı, Emiri ile tekemmül ediyor. Bu vadide hiçbir edip Cenâb-ı Emiri'ye takaddüm etmemiştir. Leskofçalı Avni ve Hersekli Arif Hikmet Beyler mekteb-i kadîmin son ve en büyük üstâdları telâkkî olunuyordu. Biz bu iki şâ'ir-i bediül mesairimizin kıymet-i edebiyeleri takdir ile beraber bu pâyeyi Ali Emiri Efendi üstâdımıza verir ve bunda haksız olmadığımızı âtîdeki gayr-i matbu lâkin 30 sene evvel inşâd ve bu kere lütfen mecmuamıza ihda buyurdıkları gazel-i matbuaları ile isbât ederiz.]

Baktım beşerin haline dünyaya gücendim

Hall olmadı gitti bu muammâya gücendim

Akvâm-ı beşer bir peder evlâdı değil mi?

Âlemde olan sûriş-i kavgaya gücendim

Maksûd-ı hakîki vatanın şânıdır ancak

Kasdında muallel olan ebnâya gücendim

Nâdân ile sohbet ne kadar müşkil imiş ah! . . .

Mahrûm-i basîret olan âmaya gücendim

Maksadları uğrunda ne canlar telef oldu

Ben meslek-i İskender ü dârâyâ gücendim

Merdâne kelâm etmelidir merd-i sühandan

Ebrû-yı dilârâdaki imâyâ gücendim

Bî-kesleri gördükçe zemîn üzre perişân

Dünyaya bakan çeşm-i temâşâyâ gücendim

Can verdiğim âfet bana bir âfet-i cândır

Vaslındaki fevk-i emel-efzâyâ gücendim

Ahvâl-i vatanda görülen mesleğe efsûs

Kan ağladığım dilber-i râ'nâyâ gücendim

Cennet gibidir şimdi bana gûşe-i nisyan

Ben silsile-i Âdem ü Havva'ya gücendim

Hallinde muhakkıkları dembeste görünce

İnşâ-yı avâlimdeki mâ'nâyâ gücendim

Mahrem olalı meclis-i erbâb-ı yakîne

Dünyâda gözüm var diyen â'maya gücendim

Sahrâ-yı avâlimdeki sûrişlere baktım

Tedbir-i zemîn-perver-i bâlâya gücendim

Âli Emîrî

(Cilt:2 Sayı: 35 Syf:148)

(Mehd-i mazi) den

GAZEL

Kıyam ederse o âfet dem-i kıyâmet olur
Benim kıyâmet-i ömrüm o serv-i kamet olur

Yolunda can verişim korkarım ki sevdiğime
Vesile-i elem ü bâ'is-i nedâmet olur.

Sevâd-i zülf-i heva-yi âşiyân ü cân-bendi
Girse böyle leyâl-i zilâl-ı ümmed olur

Ne varsa kişver-i hâtırda eylesün tarâc
Nigâh-ı kâfire imanda bir ganimet olur

Likâ-i şühunu bir kere ölmeden görsem
Görüp o çehreyi ölmek hayata ni'met olur

-Bursa- Nisan 1320

Süleyman Nazif

(Cilt:2 Sayı: 35 Syf:149)

Cilt:2 No:36-5

6 Ekim 1917

SÜLEYMAN PAŞAZÂDE SAMİ (SÜLEYMAN NESİB) BEYİN İRTİHAL-İ MÜESSİFİ

Memleketimizin en büyük erbâb-ı hamiyetinden, en iyi ve en nâmuslu erkân-ı irfânından ve Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nın hâmilerinden Süleyman Paşazâde Sami Bey üstâdımızın bu bayram irtihaliyle sürûrumuz gam ve mâteme mübeddel olmuştur.

Sami Bey memleketini, milletini hakîki bir aşk, ciddi bir iman ile severdi. Zamanımızda fâfîn adam çoktur. Lakîn, ma'ateessüf iyi adam azdır. İşte Sami Bey merhûm bu zümre-i kalileye dahil idi. Kendisi kadar nâmuskâr zevat tanımıyoruz, lakîn onda ziyâde afif bir kimseyi bilmîyoruz.

Sami ideal sahibi idi. İhtirasât-ı madiyaheden nefretle meftur olan istidâdımız gaye-i taşvîrâtı uğruna herşeyi fedâ ediyordu. Cidden mütteki, hattâ müteverri olan muhib mağfurumuzun son zamanlarında faaliyeti (millî talim ve terbiye cemiyeti) nin tekemmûlatına matuf olmuştur.

Sami Bey merhûmun (Süleyman Nesib) nâm-ı müstearıyla neşr ettiği dakik ve rakik neşidelerle (meselâ geçen nüshamızda münderic "Orduya" ünvanlı şi'r-i dilnişin ile) Edebiyat-ı Cedîdemizde paye-i istidadiyi ihrâz ettiğini zikretmek bile zaidir.

Sami Bey meşhûr Süleyman Paşa'nın oğlu olup babasına; onun hatre-i müebbedesine pek merbut idi. Bu cümle fazaili cami ve hâiz olan Sami Bey'in henüz ihtiyar değilken geybubet-i ebediyesi hakîkaten bir musibettir. Müşarünileyh bu mecmuayı sûret-i faaliyede himaye etmekte idi. Binanaleyh bu büyük rakibimizin irtihaliyle mecmuamız iki kat müellemdir. Bu haftaki nüshamızda münderic bir makale kendisine hitaben yazılmıştır. Sami Bey ona cevap verecek ve matbuatımızda bir mübahase-i ilmîyeye sebep olacaktı. Lakîn efsus! Suâlimiz cevapsız kalmak mahrûmiyetine uğruyor.

Sami Bey mekteb-i mülkiyede ciddi bir talim ve terbiye gördükten sonra maarife intisab etmiş. Ve uzun müddet cezair bahr-i sefid hüdavendigâr velayetleri mearif müdüriyetlerinde darül-fünun müdüriyetlerinde meclis-i mearif ve telif ve tercüme heyet-i azalıklarında bulunmuştu. Devr-i sabıkta Sami Bey merhum bilhassa düçar-ı gaddar olmuştu. Sami Bey'in

vefâtı dolayısıyla müşarunileyhin pek muhterem iki hemşiresini zâde-i azâm ve ictihâdı olan (millî talim ve terbiye cemiyeti) ni ve mecmuamızı şayetse-i tazib görürüz.

(Cilt:2 Sayı: 35 Syf:161)

[Ahiren Macaristan'a gidip gelen mecmuamızın erkân-ı kalemiyye ve Hâmîyesinden Yusuf Râzi Bey birâderimiz bize Peşte başşehbenderi üstâd-ı bî-nazir edib-i “ Haristan ve Gülistan” müellifi Ahmet Hikmet Beyefendi'nin hakîkaten bir eser-i ibdâi'-i traşidekârîsi olan (Aache Deresi Kenarında) ünvânlı -vezn-i benân üzere yazılmış –bir manzûmelerini hediye eden getirdi. Şurasını da ayrıca söyleyelim ki manzûmeyi pek nefis bulduğumuzdan nazmının ruhsatını istihsâle hâcet görmeden neşrediyoruz.)

AACHE DERESİ KENARINDA

Deli dere, çılgın dere,

Atılırsın kûşe kûşe,

İnildersin coşa coşa,

Değil misin yorgun dere

Pek avare geziyorsun

İsmin imiş [Ahe] dere

Bir dumanlı Ahe dere

Onun için benziyorsun

Kara taşlar kucağında

Beyaz beyaz köpüklerdir

Bu dağların dudağında

Yaseminden öpüklerdir.

Düzde dere sedâsızsın

Fakat neden edâsızsın

Saldırarak akar iken

Taştan taşa çarpar iken

İnler iken köpürürken

Daha güzel görünürsün

Gönlümü sen götürürsün

Beyazlara bürünürsün

Bu cihanın yangınında

Bu ölümler salgınında

Söyle dere söyle dere

Muradına kimler ere

Çok insanlar eksilmiştir.

Pek çok erler kesilmiştir.

O erler ki vahdetiçün

Ay Allah'ım izzetiçün

Kanlarında sana lâleyn

Bir arş bina etmişlerdir

Olmazsak şimdi muallâ

Yarın onlar bitmişlerdir.

Söylet dere onları

Ağlat dere gülenleri

Yüce dağı inlet dere

Âhı göğe ilet dere

Köpür, dökül, çağla döğün

Mahvoluyor insan bugün

Taşlara çarp yerde sürün

Bir gün olsun gamlı görün

Garip iller arasında

Geçerse de dere senin

Fikirlerin karasından

Lekelenmez temiz tenin

Yere inmiş âsumansın

Yükseklerden geliyorsun

Hâilleri çalıyorsun

Ben derim ki müslümansın

Sen hem mazlum hem yamansın

Ömrün geçer uğraşmakla

Engellerle savaşmakla

Sanırım ki müselmansın

Bir âşık-ı pür hicrânsın

Kaza belâ bütün senin

Her nefesin âh u enîn

Onun için müselmansın

Ey dere dur ! Birden dinel

Beyaz saçlı bir baş gibi

Tityerek şöyle yüksel

Mavi gözde bir yaş gibi

Gir Tanrı'nın otağına

Dök yaşların kucağına

De ki : Yarab! Anaların

Genç kızların babaların

Gözyaşıyım coşup geldim

Huzuruna koşup geldim

Gövdesinden ayrılan baş

Şehirlerde dökülen yaş

Hudutlarda saçılan kan

Değil midir rahme cesbân

Ya bu cidal artık kalsın

Bakılır da nefes alsın

Ya ki kopsun bir kıyâmet

Kâinâta ver nihâyet

Ya in taht-ı izzetinden

Ya ver nişân rahmetinden

Ahmet Hikmet

(Cilt:2 Sayı: 36 Syf:169)

Cilt:2 No:37

13 Teşrinievvel 1918

En Aziz Arkadaşım Sâmi'ye

-Büyük ızırâblarım için küçük neşîdeler yazdım-

Hanrih Hayne

Bugün sen aramızdan uçtun ey şâ'ir

Semûm-ı kahrını ruhumla içtiğim mâtem

Bu kalb-i şefkate mahsûs ve münhasır bir elem

Bu bir te'sir-i şahsî değil umûmidir.

Bugün de zât-ı necibinde gayb etti vatan

Bu en azîz âna bir zâde-i fazîletini

Gidenlerin yeri hep boş. . . bu işte hasseten

Bu artırıp duruyor mâtemin fecâatım

Vücûdun oldu karin-i fenâ fakat Sâmi

O rûh-ı saf ü nezihе uçtu sermedî ismi

Bugün fazîlet olan bir semâda bir berceh

Bir ihtirâm-ı samimiyle ömrüm oldukça

Bu mâtem inleyecektir gönülde ey dâder

Kabul-ı tesliyet etmez bu türlü mâtemler.

Şişli / 29 Eylül 1333

Fâik Âli

(Cilt:2 Sayı: 37 Syf:178)

GECELER

Geceler, ey sükûn-sema geceler

Sizsiniz râzdan ahzânım

Titreşir kalbinizde efgânım,

Söyleyin ben niçin perîşânım

Ey gam-ı kalbe aşınâ geceler!

Sizde ahzân-ı aşk zâhirdir.

Rûhunuz mahrem-i serâirdir.

Dinleyin ağlayan o şâ'irdir.

Ki ne söylerse rûha dâirdir

Dinleyin ey sükûn-nümâ geceler!

Dîde-i bahtım olmadan bîdar

Neme lâzım hayâl-i subh-ı bahâr

Asûman etse etse bin güneşi ezhâr

Beni gün gördü sanmayın zinhâr

Ey siyeh-reng-i inzivâ geceler!

Reh-i ümmîdi setr eden zulmât

Bana göstermiyor şuâ-yı necât

Yaşamak ağlamak mıdır heyhât!

Geçti hep ağlamakla işte hayat

Ah! Ey mazhâr-ı fenâ geceler ! . . .

Erenköy

Samih Rifat

GAZEL

Tayyareye binmişti bugün nâz ile cânân ,
Sır eyler idi sanki felekte mehtâban

Derdi bana mihmân geliyor işte o meh-rû
Mesrûr idi eflâkte hûrşid-i dırâhşân

Tayyareyi gördükçe havada sanırım ben
Gûyâ ki hevâ üzre gezer taht-ı Süleymân

Kuşlar kadar olsun yoğ imiş kudretimiz âh!
Hâlî duruyordu göz önünde koca meydan

Erbâb-ı fûnûn eyledi tayyâre-yi i'câd
Şimdi ederiz âlem-i bâlâları seyrân

İnsanlara verdin ne büyük kudret ilâhi
İ'câd ediyor mârifetinle neler insan

Gûyâ arıyorlar eser-i pâ-y-i burakı
Tayyareler oldukça hevâ üzere şitâban

Biz de edelim gayret edip bir hüneri ibdâ'
Vâsı' duruyor sahire-i âlem-i irfân .

Bir necm-i münevver görünür her biri gûyâ
Tayyâreler ettikçe şu âfâkta cevelân ,

Ya her biri tâyyarelerin bir gül-şâhî
Âfâk-ı avâlim dahî şâhâne gülistan

Lâyık mı “ Emîri” sana halâ hünerin yok

Doldu hüner ü san'ât ile sahâ-i imkân

Âli Emîrî

(Cilt:2 Sayı: 37 Syf:182)

ŞARKI

KIRPIKLERİNİN GÖLGESİ

Üç yıl beni sevdânın ipek saçları sardı

Hummâlı başım göğsünün üstünde yanardı.

Bir çift iri sevdâlı yeşil gözleri vardı,

Kirpiklerinin gölgesi. . . tâ kalbe dolardı.

Issız geceler kolkola çamlarda gezerken

Sevdâ . . . o büyüklük bizi altında ezerken

Rûhum bütün esrârımı gözlerde sezerken ,

Kirpiklerinin gölgesi . . . tâ kalbe dolardı.

Büyükada / Tahsin Nâhid

(Cilt:2 Sayı: 37 Syf:183)

Cilt:2 No:38

20 Teşrinievvel 1917

YİNE ONA

Kırıldı kalb-i me'yûsum sebepsiz infîâlinden

Seni bir mâzeret kurtarmaz artık intikâmımdan ,

Sanırdım ben fakat muğfel nigâh-ı pür meâlinden

Hicâb ettim huzûrunda ve döndüm fikr-i hâmımdan

Bir an olmuş iken sen âdetâ şiddetle menfûrum

Neden bilmem bugün olmaktadır hürmetle manzûrum

O gözler yâda geldikçe olur meslûb irâdatım

Benim ey nûr-ı dîdem, sen misin zulmetde mişkâtım?

Senin bir handen, eyler münkâlib şâdıye ekdârım

Yenilmez azm ü kuvvetle senin hışm-ı cidâl-sûzun

Bütün meşbû'-ı hüsnündür benim âsâr ü efkârım ,

Bu sözler hep senin mevlûd-ı aşk-ı rikkat-amûzun

Gözümden dür iken sen müttehemdin emr-i vicdânla ,
 Yakın geldin seni mâsum ve ma'fû gördü vicdânım
 Anıp halâ tahassürlerle rûhum bil ki giryânım
 O zehr-alûde esrârı ki söyleşdikti hicrânla .

27 Ağustos 1917, Hüseyin Dâniş

(Cilt:2 Sayı: 38 Syf:197)

Cilt:2 No:39

28 Teşrinievvel 1918

TANBURÎ CEMİL MERHÛM İÇİN

Bir ilâhi me'âl bahşettin

Kâinâtın figân-ı mübhemine

Ağlayıp geldin ağlayıp gittin

Hilkâtin hüzn ü girye âlemine

Bir mükedder nazarla yüksekten

Bakıyordun hayat-ı sefileye

Girmedin ey necîb dahî! Sen

Marâz-ı levs olan o hâileye

Beşerin çirkin ihtirasâtı

Sana vermişti bir derin nefret

Tab'ının en muannid efrâdı

O teneffürde müncaliydi,

Evet. . . Sanatın devr-i iftikârında

Kalamazdın hayata minnettar

Onu tavrınla ettin istihkâr

Şimdi âsûdesin mezarında

Yaşamak sence bir tenezzüldü,

Ölmeden gülmek istemek zuldü

Nâsiyen öldüğün zaman güldü.

Ey sefalet şehidi sanatkâr!

Bir geçen yok civâr-ı kabrinden

Dümdüz olmuş sığındığın medfen

Heykelin nerde heykelin?. . . derken

İşte karşımda bulduğum, şu mezar!

Bizde bazan heyâkil-i tebcil

Ölülerden kalan çukurlardır

Unutulmak bu bir değerli delil

Ki fazîlet onunla anlaşılır.

Bilmiyorlardı kadr-i san'atını

Vatanın sen bir ihtiyâcıydın.

Bilmedin sormadık felâketini

Geçti mihnetle ömr-i muztarib

Benzemez en acıklı mersiyeler

O senin ellerinle ağlama ki

Gel de sen hüsnün lisanını ver

Şu te'sîr ü acz içinde bana

Musikî sende aşk u ilhâmın

Başka bir tavr-ı i'tilâsıydı.

Nagamâtın bu ömr-i nâkâmın

Bir tesellisi bir duasıydı.

Benzemez en acıklı mersiyeler . . .

Rûhunun bir enîn-i mülhemine

Gel de sen hüsnün lisânını ver.

Kalbimin girye-i dem a demine

Çünkü ey dahi-i hünerperver

Benzemez en acıklı mersiyeler

Ne senin kendi sūziş-i gamına

Ne senin ellerinle ağlama ki

Belki şâyân olurdu mâtemine

Kendi tanburun ağlasaydı sana.

Samih Rif'at

(Cilt:2 Sayı:39 Syf:209)

Cilt:2 No:40

3 Teşrinisani 1917

NECM-İ SEHERİ

Sen ey necm-i seher gâhî , sen ey hurşîd-i bî-haban

Ki nûr-ı girye-alûdun ridâ-yı mâtem-i leyle

Döker eşkâbe-i hüsrân neden mehcûr u sergerdan

Gezersin vâdî-yi hayrette ey necm-i seher söyle

İşaret ettiğin zulmâtı âcizsin dağıtmaktan

Geçen eyyamı ikâz eyleyen ilhâma benzersin

Ne anlarsın uzaklardan elemrîzâne bakmaktan

Huzur-ı dille imrâr ettiğim eyyâma benzersin.

10 Teşrînievvel 1917

Hüseyin Dâniş

(Cilt:2 Sayı: 40 Syf:227)

ÂHU

Adamın kırlarında nisandı,

Yolda gördüm ne hoş-hırâmandı

Karşıdan baktı!Gözlerim yandı!

Şarkın âhu kadınlarındandı

Saçının anladım siyahından

Göğsünün gizli gizli âhından

Kalbe mesti veren nigâhından

Belli aşkın kadınlarındandı

Tahsin Nâhid

(Cilt:2 Sayı: 40 Syf:228)

Cilt:2 No:41

10 Teşrinisani 1917

TAGAZZÜL

Ben her dakika mest-i şarâb-ı tahassüsüm

Bilsen nasıl ne yolda harâb-ı tahassüsüm

Berf-i zamanla saçlarım oldukça bembeyaz

Bir yandan artıyor tef u tâb tahassüsüm

Madem ki var gönülde bu sevdâ-i sermedî

Olmaz her mersiyede şebâb-ı tahassüsüm

Kalb-i şitâma gözlerin etmekle in'itaf

Yer yer menekşe açtı türâb-ı tahassüsüm

Yekser teşekkül eylemiş evrâk-ı goncadan

Yâd-ı leb râhınla kitâb-ı tahassüsüm

Aşkınla erganûn-ı cünûn oldu nagehân

Mahkûm iken sükûta rebâb-ı tahassüsüm

Râz-âşina-yı rûhum olanlar da bilmez ah!

Fâik nasıl ne rütbe hârab-ı tahassüsüm

Fâik Âli

(Cilt:2 Sayı: 41 Syf:246)

Cilt:2 No:42

17 Teşrinisâni 1917

ŞARKI

O AKŞAM

Mâtemli ufuklardan esip bir ebedî gâm

Zihnim dağınık saçlara döndüdü o akşam

Mesûd olacaktım seni bulsam da sokulsam

Zihnim dağınık saçlara döndüdü o akşam

Her ses bana bir girye kadar gamlı gelirdi.

Gün oldu menâzırda adem rengi belirdi.

Asaba karanlık kara sevdâ gibi girdi.

Zihnim dağınık saçlara döndüdü o akşam

Tahsin Nâhid

(Cilt:2, Sayı: 42 Syf:262)

GAZEL

[Süleyman Nazif Beyefendi'ye]

Pek güzelsin, ahsen-i takvim hüsne can mısın?

Mucizât-ı hüsne yoksa canlı bir bürhân mısın?

En güzel şeylerde hep sensin bana manzûr olan

Hep güzellik sen misin, mevlâ-yı hüsn ü ân mısın?

Sanki güldür sendeki reng-i tebessüm. . . Güllerin

Reng u bûyundan vücud bulmuş gül-i handan mısın?

Rü'yet-i hüsnünle birden can bulur erbâb-ı dil

Allah Allah can mısın aşk ehline cânân mısın?

Lâl olursan bir zaman aineye baktıkça sen

Sen de kendi hüsnüne gönlüm gibi hayran mısın?

Bir nigâh-ı naz ile dinden çıkardın gönlümü

Yandım ey mahbûb-ı can , gâretgir-i iman mısın?

(Cilt:2 Sayı: 42 Syf:262)

Ali Haydar İlmî

OĞLUM MÛNİS'E

Birgün çocuğum sen de yazarsan bunu bil ki

Bir lâzımedir lafzda mânâ gibi dikkat ,

Şakird-i müdâm-ı lügat ol. . . Çünkü müebbed

Tilmiz-i lugattır , hep esâtiz-i belâgat

Fâik Âli

(Cilt:2 Sayı: 43 Syf: 276)

Cilt:2 No:13-44

1 Kanunievvel 1917

HANİMELİ

Bir nev-resîde tıfl-ı perişân hayâl iken
 Atmıştı tâli'im beni bigâne bir yere. . .
 Bigâne lâkin öyle müşa'sa ki, hâtıra
 İhya eder, unutmayı azm eylesem de ben
 Her zerresinde servet ü sâ mân u ihtişam,
 Her neşvesinde zühr-ı merâretti âşikâr,
 Zâhir gibiydi her neye baksam bir iğbirâr
 Rûhum esir-i gurbet idi zâr u hâkbâr,
 Te'lif-i beyne beyhûde ettim ben ihtimâm!

Bir gün bahârı geldi o devr-i sabâvetin,
 Bosfôr gibi Haliç'e de hâkim hadikâlar,
 Yekser tezehhür eyledi mükerrerrem hadikâlar,
 Bir bî-nihâye meşheri oldu tarâvetin,
 Revzenleri tahta idi hep hacle-gâhımın

Ağsân-ı pürşîmim-i tarâvetnişâr ile,
 Akşam olunca her tarafa intisâr ile,
 Ta'tir ederdi dâiremi 'itr-i yâr ile,
 Yâriydi o şükûfe dil-i gampenâhımın!

Bir şemmesiyle rûhumu mest eyleyen çiçek,
 Nâzende bir "hanımeli" nazik-i nihâl idi,
 Pür'itr u pür hayâl u füsûn-ı iştîmâl idi,
 Bir seme ki ravayıl-ı cennete müşterek. . .
 Âlemde sen sabâvetimin, afüvvetimin,
 En sevgili şükûfesi hem gam-güsârsın,
 Ezhârın en necibi ve sevdâ medârısın
 Yalnız geçen şu 'ömr-i hârâbın nigârısın
 Nermin-i enisi rûh -ı melâl-i iftirâkın!

Kâşâne-i elemde ne gördümse gâm- medâr,
 Hatırşikendi her ne işittimse daima,
 Yâdiyle sızlamakta dil-i rikkât-i uz mâ,
 Halâ bugün o silsile-i gamla zâr zâr. . .
 Sensin yegâne hâtıra-i lütfu haclemin!
 Nisyâna uğrasın o vukuât-ı kahire,
 Hep hâtırât-ı mâziye, ekdâr-ı sâire,
 Ancak seni muhafâza etsin şu hâtıra. . . .
 Kanûn-ı tesliyetgeri sendin mecellemin

Ezman teâkup eyleyerek hangi meskene
 Gittimse taht-ı revzenine hâbgâhımın
 Gars ettirirdi zühre-i sevdâ penâhımın
 Sürâtle başka bir kevken-i maderim yine
 Takdîs-i yâd hürmetine mihribanımın !
 Kabrinde bende maderimin yattığım zaman ,

Gars eylesin mezarıma Allah için aman
 Bir dest-i âtıfet seni ey nâzenin fidan ,
 Sen rûh u fikri ol ebedi aşyanımın !

Rumelihisarı / 1 Ağustos 1917

Nigâr Binti Osman (Cilt:2 Sayı: 44 Syf:292)

ŞARKI

GECE KUŞLARI

Gül çehreni tezeyyün ediyor bir iki şebnem,

Nerden geliyorsun a siyah saçlı muhibbem

Örtünde de var bir gece siyahı kadar nem. . .

Nerden geliyorsun a siyah saçlı muhibbem

Yollarda fenerler bile sönmüş, düşüyor kar !

Sevdâsız, ateşsiz fukarâ titreşiyorlar,

Bak donmuş elin ! kalbime sok orda ateş var.

Nerden geliyorsun a siyah saçlı muhibbem

Tahsin Nâhid

(Cilt:2 Sayı: 44 Syf:293)

GAZEL

Mevkûf iken şî'rlerim ey mehlîka sana,
Her gün tefekkür eyler iken mutlaka seni

Bir ukde oldu anlıyorum , galiba sana;
Çoktan terennüm etmedim ey dilrûba , seni.

Çıkmaz hayâl u saniha-i bî-baha sana
Fevkâl hayâl ü sâniha görmüş dehâ seni

Çıkmazken iktidar-ı dehâ âşina sana
Ben hangi iktidar ile etsem senâ' seni

Hayran, semâda mihr vefa ve hâyâ sana,
Takip eder zemînde de nûr u ziyâ seni,

Şıraşîr hilkâti etmiş gedâ sana
Ağûş-ı kehkeşânda büyütmüş Hüdâ seni

Gehvâredir sitâre-i subh u mesâ sana,
Tehezzüz eder melâlin nûr-iktisa , seni;

Olmuş şafakta dâye-i şefkat, semâ sana

Enzâr-ı kibriya gözetir daima seni

Olsun fedâ bu hislerim olsun hebâ sana ,

Öpsün şi' rlerim seni, ser-tâ-be-pâ seni,

Fâik ÂLİ

(Cilt:2 Sayı: 45 Syf:311)

YOLCU

. . . Sen ki sahilde gezen kızların en solgunusun,

Uhrevî beldene son yolcu dönerken beni an !

Gülüyordun kayalıklardan inerken bana sen

Ben ki her gölgenin aksettiği bir gamlı suyum,

Hergün altında zehrden acı rüzgârlar esen

Gurbet akşamlarının bağı yanık yolcusuyum. . .

Bir hazan akşamı kırlarda unuttum neyimi,

Doğdu kalbimde bütün mâtemi bir sisli kışın,

Gece yollarda bıraktım kırılan değneğimi,

Rehberim yok beni döndürme yolumdan, sarışın!

Eriyen rûhumu yorgun bakışın doldursun

Kumlar üstünde gezen sevgili kız, nerde yuvan?

Sen ki sahilde gezen kızların en solgunusun

Uhrevî beldene son yolcu dönerken beni an.

Faruk Nafiz, (Cilt:2 Sayı: 45 Syf:312)

Cilt:2 / No:15-46

22 Kanûnievvel 1918

GAZEL

Terahhum eylemiyor hal-i pür melâlimize

Bizim bu sûz u güdâz-ı sirişk-âlimize,

Kırıldı sâgar-ı sahbâ dağıldı bezm-i tarâb

Dokundu seng-i kazâ ta harîm-i bâlimize,

Hayât-ı aşkımızın nev-dem-i bahârında

Zevâl erişdi bizim gonce-i kemâlimize,

Bu mâcerâ-yı belâ-hîz-i âşıkânemizi

Getirmemişti zaman hâtır u hayâlimize,

Bu bâd-ı sarsar-ı sevdâ eser, geçer Lâmih,

Zaman gelir ki o cânân acır bu halimize.

Tevfik Lâmih

(Cilt:2 Sayı: 46 Syf:324)

DİYÂR-I FUZULÎ

“Kârubân-ı râh-ı tecridiz hatar havfin çeküb

Kâh mecnun kâh ben , devr ile nevbet bekleriz. ”

Fuzulî –i Bağdadî

Bugün Fuzûlî mesâib-penâh olan türben
 Gamûm içinde eminim ki ağlıyor bizsiz!
 O bî-nevâ-yı firâkız ki mesken u medfen
 Vatanda olsa garibiz . . . yetim-i tarihiz!

Görüşmedimse de asla mezâr-ı zârınla
 Revân-ı pâkini gördüm, gezerdi her yerde;
 Evet, Fuzulî senin rûh-ı bî-karârınla
 Zaman zaman dolaşırdım o öksüz illerde!

Seninle ben dolaşırken görür ve ağlardım,
 O münkesîr çemenin haşr olan sefâletini ,
 Sükût ederdi ölürken de , öyle anlardım
 Kî havf-ı âr ile gizlerdi her mezelletini

Mehâsininde nümâyan melâl-i hüsrânı
 Gelindi sanki o bir haclegâh-ı hicrânda
 Cihâna ömr akıtırken zavallı pistânı
 Kanar dururdu mülevves dehân-ı küfranda

Nisan , Sene 1917

Süleyman Nazif

(Cilt:2 Sayı: 47 Syf:341)

KARLI BÜRKÂN

O küçük meylini duydum duyalı
 Uydu aklım gönül âvâresine
 Gözlerim bağlı başım hummâlî
 Koşum aşkın beni çağırın sesine

Sanki kalbim senelerden beridir
 Karlı bir dağ gibi donmuştu benim
 Karlı dağlardaki bürkân gibidir
 Şimdi aşkınla gönül, yâsemenim

Tahsin Nâhîd

(Cilt:2 Sayı: 47 Syf:342)

Cilt:2 No:17-48

29 Kanunievvel 1917

T E N K î D

"ÖLMEYEN"

Matbu'âtımızda bazı tecelliyât oluyor ki onları kayd ve tesbît etmeden geçiyoruz. Harp eden bir memleketin matbu'âtı sahnesinde kendini gösteren bu gibi eserler fazla bir kıymeti hâizdir.

Celâl Nûri Bey'in bir iki ay evvel neşrettiği "Ölmeyen"i mevzû' bahis etmek istiyoruz. Celâl Bey'in "masal" olarak yazdığı bazı ufak şeyler kemâl-i lezzetle okunmuştu. Kendine göre bir tarzda yazılan bu masallarıyla muharrir hepimizin hoşuna gidiyordu. O masallarda tasvîr edilen öyle enmuzeceleler vardır ki.

Celâl Nûri Bey Meşrûtiyet'in ilk senesinde Fransızca bir büyük hikâye yazmıştı: *Cauchemar* vücûda getirdiği diğer küçük masallar vaktiyle "İctihâd" ve "Hürriyet-i Fikriye" ile intişâr etmişti.

Cauchemar'ı tetkik etmeyeceğiz. Yıldız sarâyı hayâtına iyi bir vukûfla yazılan bu roman neşredildiği zaman merakla okunmuştu. Osmanlı tarihinin otuz senelik bir devrini imlâ eden Yıldız hakkında bir fikir edinmek isteyenler hikâye-i mezkûreyi seve seve okuyabilirler.

Muharririn büyük hikâye olarak neşrettiği ikinci eser, mevzû-ı makâl ittihaz ettiğimiz "Ölmeyen"dir.

Eser tarz-ı tahrîri, mevzû'undaki ve halen vehle-i garip görünecek ıbdâ'iyet itibâriyle tetkike lâyıktır.

"Ölmeyen" gibi eserler, memleketimizde birbirini ta'kîb ederse biz de şimdiye kadar vücûda getirilmiş bazı hikâyelerin geriliğini Avrupa'dakilerin nasıl muvaffakiyetsiz birer taklîdinden'ibaret olduğunu anlayacağız.

Hikâyelerimizin mevzû'u o kadar yeknesâk ve birbirinin aynıdır ki bugünkü tahassüsâtımızı tatmin edebilecek -müstesnâları unutmuyoruz-âsârdan mahrumuz.

Zâten roman bizde lâyıkıyla takdir edilememiştir. Meyyâl-i inkişâf bir isti'dâdın cesaretini hemen da'ima kıran bu 'adem-i takdir keyfiyetidir.

Birde unutmayalım ki roman sa'y-i ciddi ve yorgunluk isteyen bir şûbe-i edebiyattır. Halbuki biz vücûda getireceğimiz bir eserin muhtâc olduğu tetkik ve tefahhusu itmam edebilecek metânete mâlik değiliz.

Celâl Bey'in "Ölmeyen"deki mevzû'u, kuvvetli bir'aşkın neticesi olarak rabt-ı hayât ettiği zevciyle kabil-i kıyâs olmayan bir galat-ı tabi'ata şedîd bir ihtirâs-ı his ve bu uğurda evlâdlarını da fedâ ederek ona kaçan bir kadındır.

Muharrir hikâyesinde bildiğimiz tarz-ı tahlîllerden, alışığımız telâkkîyâtdan muvaffakiyetle sıyrılarak mevzû'nü daha hurdebînâne tetkik ediyor. Hiçbir tarz ve mesleğe 'alel-ıtlâk kapılarak kendi istintâcâtını fedâ etmediğini görüyoruz. Celâl Bey, mevzû'unu serin kanla, şahsiyetini asla karıştırmayarak, elindeki neşter-i teşrihle birer birer nazar-ı mütala'aya arz ediyor. Fakat bu tarz-ı teşrih büsbütün başka, yeni ve mevcûd hikâyelerimizde görülemeyen bir şekildedir.

Eseri açtığımız zaman kemâl-i muvaffakiyetle yazılmış bir kaside-i mensûreye, dilber-i hissiyat-ı'âşikâneye tesâdüf edersiniz. Sonra rakîk, ince lâkin dehhâş felsefelere, mûciz ve gayr-i münteşir

hikemiyâta müsadif olursunuz. Bunlar eserin sâkîn, mütebessim cihetleridir. Diğer aksâmı da var: kadın kalbinin anlaşılamayan mu'ammâları, şedîd bir ihtiras, seciyenin bizde henüz nazar-ı dikkate alınmamış tebeddül-i anîsi.

Celâl Bey eserinde asıl bu tebeddül-i seciyye mes'elesini teşrih etmek istiyor. Masaldan gazez budur. Bu kadar hararet ve samimiyetle seven bir kadın, birdenbire nasıl değışti? Muharrir bunun cevâbını, eserinin nihâyetinde, bir rahibeyle bir doktorun pek güzel idare edilen muhaverelerinde hallediyor: Ka'r-ı mevcûdiyetimizde na'im olan, gâh ü bîgâh tezahür eden'anâsır-ı ceddâniye.

Eser, elsine-i sâ'ireye de tercüme edilse mâhiyet ve asliyetine hâlel gelmez fikrindeyiz. Ruhiyyun ulemaca elyevm mevzû-ı münakaşa olan bu tebeddül-i seciyye mes'elesini tedkîk eden bir hikâyeye münevver olan her muhîtde hüsn-i kabul görür. Yani eserin "beyne'l-milel" bir hususiyeti vardır.

Biz de "tahlîlî" roman yazılamamışdır. Yazılanlar da mevzû'larını ekseriya Avrupa muharrirlerinin zemînlerinden almışlardır. Esâsen kârî'lerimiz tahlîl ve tetkik maksadıyla kaleme alınan bir hikâyeden lâyıkiyle mütelezziz olamıyor. Biz de ekseriyetce kabul edilen bir telâkkî vardır: Roman vakit geçirmek için bir eğlencedir deriz.

Bilâkis roman ne vakit geçirmek için, ne de ağlatmak veya güldürmek maksadıyla yazılır. Fikrimizce bir teşrih, bir psikoloji kitabı neyse roman da, mevzû' ittihâz ettiği eşhâsın, ve o eşhâsı yetiştiren muhîtin tahlîlinden başka bir şey değildir. Roman, filhakika yakın zamanlara kadar, belki Avrupa'da bir eğlence gibi telâkki edilirdi. Fakat bu tarz-ı telâkkî tedricen değışmiştir. Binaenaleyh bizde de romanın lüzûmî derecede takdir edilmesi lâzımdır. Yoksa Balzac'dan, Flaubert'den, Zola'dan çıkarılacak leb-i hakikâti elde edemeyiz. Bununla beraber bir su'âl vârid oluyor.

Biz bir fizyoloji kitabını, nebatâtın tasnîfine da'ir yazılmış bir eseri evvel-be-evvel öğrenmek maksadıyla okuruz. Halbuki hikâyeye çerçevesine giren bir eser öğreteceği birçok şeylerle beraber haz ve lezzeti de mütevâziyen te'min etmesi iktizâ eder. Bunu îfâ edemeyen bir hikâyeye, can sıkıntısından sarf-ı nazar, belli başlı bir psikoloji kitabı da olamaz. İşte bu iki maksadın husûl ve iştiraki muharririn san'atkârlığından beklenir.

"Ölmeyen" romanında bir müdde'â *thèse* vardır. Seciyye-i ecdâdımızın bıraktığı mevru'sât-ı rûhiye ve zihniye ile muhîtimizin birleşerek teşkil ettikleri bir muhassaledir. Mevcûdiyetimizde yaşayan, gâh ü bîgâh tezahür eden bu mevrû'satın bir te'sir-i haricî ile uyanması bizim de tebdîl-i seciyye etmemizi mücib oluyor. Binaenaleyh bu noktayı bir şahs hakkında 'itâ-yı hükmederken, asla unutmamalıyız.

Hikâyenin kahramanı Marsel, zevcini kemâl-i harâret ve samimiyetle seven bu kadın niçin değışti? Çünkü onda, ecdâdının bir veya birkaçından müntakil bir şey, hıyanet ve ihanet hissi kendinin bile vukûfu olmaksızın, uyanıverdi de onun için biz Marsel'e nasıl bir hisle mütehassıs olmalıyız? Şüphesiz merhametle çünkü o, gayr-i müdrik bir kuvvetin zebûnudur. Bu temhidâd uzatılabilir. Fakat o zaman makalemizin hudûd-u mensuresinden harice çıkmamız iktiza edecek.

Acaba bu eser anlaşılacak mı? Eserin gördüğü rağbet ümîd-bahşır. Ancak itirâf edelim ki çoğumuz "Ölmeyen"i zarâfet-i tahrîriyesine tâbi' olarak beğeniyoruz. Eserdeki mu'adele-i rûhiye, pek az kârî'i düşündürebilir.

Norveç muharriri "İpsen" Avrupa memâlik-i sâiresinde az zamanda büyük bir şöret kazandı. Fakat onun muvaffakiyeti âsârındaki ibdâ'iliğin zamanında takdir edilmesinden ileri gelmiştir.

Her güzel eser, lâyük olduğu takdiri mutlaka bulamaz. Zaman dediğimiz 'âmil-i müessir her şeyde gösterdiği garâbeti âsâr-ı edebiyenin anlaşılması, takdir edilmesi keyfiyetinde de gösterir. Pek güzel bir eser bir iki sene evvel neşr edilmek ve hîn-i neşrinde anlaşılammak yüzünden mu'asırlarca müddet-i medfide münşî kalabilir. Yazılan eserin vaktinde meydan-ı intişâra konması ekseriyâ tesâdüfün bir lütfü, ba'zen de muharririnin bir eser-i zekâsıdır.

Mâhasıl İpsen'e pek lütufkâr olan zaman, Celâl Nûri Bey'in eseri hakkında pek semih hareket etdi. "Ölmeyen"i hepimiz okuduk. Bazımız mevzû'undaki başkalığı, çoğumuz tarz-ı tahririni beğeniyoruz. Halbuki eserin ihtiva ettiği mu'adele-i rûhiye kârî'lerimizin pek azı tarafından anlaşılacaktır.

"Ölmeyen" öyle bir lisanla yazılmış ki muharririnin cümle teşkilinde, terakîbde, intihâb-ı kelimâtda zan ve tahminimizin fevkinde uğraştığını görüyoruz. Meselâ Celâl Bey bir kelimenin aynı sahifede iki defa tekrar etmemesine dikkat edecek kadar itina ediyor. Fikrimizce bu bir eseri ifrâtdır.

Filhakika kelimelere, cümlelere son derece dikkatkâr olmamız iktizâ eder. Tenâfir-i hurûfdan sakınmalıyız. Fakat bilirsiniz ki ifrat, her şey'i ma'kûs bir sûretde neticelendirir. Bir şey'i çok süslemek, bizim o şey hakkında pek 'itinakâr olduğumuzu anlatır. Halbuki tezyîn ve tezeyyün asîlâne olmakla beraber, bizim tekellüfperest olduğumuz fikrini harice ilgâ etmemelidir.

Loti ve Anâtol Frans gibi uslûbkârları der-hâtır ediniz. Yazılarında âheste revân olan bir nehrin letâfet-i cereyanını hissedersiniz. Piyer Loti ile Anâtol Frans o dilber sahîfelerinde asla tekellüfperest görünmezler. Uslûblarındaki letâfeti o kadar sade ve sehl görürsünüz ki muharrirlerinin 'itinakârlıkları

vehle-i hâtırınıza gelmez. Elinize kalemi alınca o sahîfelere birer nazîre yapabileceğinizi zannedersiniz.

Bi'inâyetü'l-kerîm Celâl Bey "Ölmeyen" eserinde bir kuyumcunun bir elmaspâre ile uğraşdığı gibi, lîsanımızın dilber kelimâtıyla oynuyor, bize nâşenîde terkîbler îcâd ediyor, pek zarîf fakat mânâsı hepimizce ma'lûm olmayan kelimeler bulup yazıyor. Dediğimiz gibi biz bu kadar sa'yi müfrit görüyoruz. Lîsanımızın sadeliğine doğru ilerlemekte olduğunu kerrâren söyleyen Celâl Nûri Bey, Nazîf, ve Cenâb'ın bu sevimli hilâfgîri son hikâyesiyle iki üstâdın taht-ı te'sirinde kaldığını gösteriyor. Biz Celâl Bey'i daha âzâde-i tekellûf, ta'kîb ettiği sâdegîye daha muvâfık bir tarz ve uslûb ile görmeliydik.

İstikbâlde daha iyi anlaşılacak olan bu eser-i edebînin, âtiyen huzûrlarına çıkacağı kârî'lere mâzînin te'sirâtından kurtulmuş büsbütün yeni bir kisveye bürünerek görünmesi iktizâ ederdi.

Hüseyin Rahmi Bey üstâdımız "Ölmeyen"i pek beğendiklerini söylüyorlardı. Müşarû'n-ileyhi bi'tabi' en ziyâde'alâkadar eden hikâyenin cihet-i rûhîyesidir. Fakat eseri beğenirken tarz-ı tahriri hakkındaki ufak tefek mütâla'alarımızı nazar-ı dikkâte almalarını kendilerinden ricâ ederiz.

Kemâl Reşîd

(Cilt:2 Sayı: 48 Syf:363)

Cilt:2 No:18-49

5 Kanûnisâni 1918

ÂTÎ (REFİKİMİZ)

Belâdan gocunma , akla yol açar;

Güçlükte kolaylık bulursun nâçâr

Genişçe bir nefes almazdı tüccar

Cihân başımıza dar olmadıkça

Millî ticareti ben yavaş yavaş
 Anlar gibi oldum, muhterem kardaş!
 Yolunda gidemez şu emr-i maaş
 Milletın sırtına bâr olmadıkça.

Asıl iş pis boğaz dalaveresi;
 Ticaret hep onun alaveresi
 İnsanın ne olsa yüzü karası
 Açlıktan ölmüyor, ar olmadıkça.

Biz de matrah-bazız, alıp satmışız
 Şeytanla her zaman aşık atmışız
 Mızıkçı baht ile derde çatmışız
 Oyuncu neylesin zar olmadıkça.

O fikr-i ticaret şark ile garbı [*]

Yakıp yıkmak için çıkardı harbi.
 Sen sonra hesap et hâsıl-ı darbı
 Zarardan hisse al kâr olmadıkça.

Zulmünden şikayet , haksızdır gerçek!

Münâfık bir kavme bir zâlim gerek
 Bugünkü Moskoflar ne güzel örnek!
 Yaşar mı bu millet çar olmadıkça.

Mânâsı yok deme! . . . Kitâb-ı Hakkın

Edâsı böyledir, hitab-ı Hakkın

Bunu kim hissetti Cenâb-ı Hakkın.

Nûr-ı adaleti nâr olmadıkça,

Hey Rıza kurtuldu gamdan ölenler;

Hakkı teslim etti önce gülenler

Bulgurun kadrini şimdi bilenler

Sana pes demedi, zar olmadıkça

23 Teşrinisan 333

(Cilt:2 Sayı: 49 Syf: 374)

[*] Bu kıtada asıl maksadım harb-ı umûmiye (Merkantilizm) fikr -i bâtilının sebep olmuş bulunduğunu ima etmektir. Ticaret-i alemde (Öjemoni) dâvâsı falan hep onun tevfid ettiği uğursuz şeylerdendir.

Cilt :2 No: 19-50

12 Kanûnisâni 1918

HAYÂL NESİMELERİ

. . . Şu karanlık soluk hayatımla

Ve o hep gölge hâtıralarımla

Yalnızdık. . . bütün düşünce yolu

Yine mâzi ve yâdlarla dolu

Hıçkırın kalbi bir hayâl ısıtır;
Şimdi her şey onun tahassüsüdür!

İşte hülyam içinde hep o hayâl
Daima öyle, daima seyyâl

Dolaşır bir emel kadar mahmûr ;
Ona her an bütün gönül meshûr. . .

Bazı bir hoş hayata dalmış, ben
Koşuyorken serâbı takîben;

Gizli bir ses duyar ve canlanırım;
O sesin handesiyle aldanırım .

Ey güzel kız! Senin sesindir bu!

Kalbe can bahşeden sesin . . . doğru,

Onu olsun biraz yaşatmak için

Ne tuhaftır değil mi ? –bak güldün!-

Sana her anda müftekir olmak . . .

Bir çözülemez garibedir bu yumak .

Ali Mükerrerem, Göztepe

(Cilt:2 Sayı: 50 Syf: 398)

Cilt:3 No:20-51

19 Kanûnisâni 1918

HEP SENDEDİR

Nâzımı: Feylosof Rıza Tevfik

Gel derviş, beri gel! Yabana gitme
Her ne aryorsan, inan sendedir,
Nefsine beyhûde eziyet etme,
Kâbe ise maksûdun rahman sendedir.

Çöllerde dolaşıp serâba bakma! .
Allah Allah! deyip sehâba bakma !
Tâlib-i Hak isen kitâba bakma,
Okumak bilersen Kur'ân sendedir.

İlminle bir kılı kırka yararsın
Etrâfına bakıp kimi ararsın? .
Gördüğün rü'yâda sâde sen varsın,
Bu tehî kubbeyi kuran sendedir.

Kılı kırk yarmaya 'irfândır deme!
Ona yahşi, bana yamandır deme!
Şuna gerçek, buna yalandır deme,
Birin'in aslı yok yalan sendedir.

Ayrı ma'nâ verme küfr ile dine;
Varub gülme şaşkın, şekk ü yakîne
Ârifsen agâh ol sırr-ı mübîne
Vesvesen küfrdür, îmân sendedir.

Gir gönül şehrine dolaş bir kere,
Kıyas et, ne imiş? Güneşle zerre ! . . .
Yalnız sen kâdirsin hayr ile şerre,
Şerre mâ'il isen, şeytân sendedir.

Cilve etsin dersen kemâl ile hak,
 Çıkıp benliğinden, bir kendine bak! . . .
 (Ene'l-hakk) sözünü dilersen bırak,
 Lafa kulak verme! . . . 'İrfan sendedir.

Nefsini evvelâ çıkar aradan,
 Bir renge boyanma, aktan karadan
 Gönülde berk urur nûru yaradan.
 Zulmetle dolaşma; yezdân sendedir.

İşittim: Babasız bir oğulmuşsun ! . .
 Hem cennette doğmuş, hem kovulmuşsun!
 Bunca halk içinde ne boğulmuşsun?
 Allah'a güvenme! . . . 'İsyân sendedir.

Gayrıdan arayıp derdine çâre,
 Ne varlık verirsin mûr ile mâre ?!
 Cennetten çıktınsa, be hey âvâre! . .
 Havvâ'yı aldatan yılan sendedir.

Şânın pek'âlîdir, ne var pest isen?!
 Her şey'e taparsın putperest isen
 Bâde-i'âşk ile eğer mest isen,
 Kendine gel 'âşık! . . Cânân sendedir.

Câhil, mezâhire hakk diye bakar,
 Her köşe başında bir kandil yakar
 Bu seyl-i havâdis durmayıp akar,
 İle'l-ebed bâkî kalan sendedir.

Menba'î sendedir feyz-i hayâtın,
 Gelip giden canlar, hep nefahâtın
 Hayrette boğulma, bu kâinâtın
 Hepsi bir katredir, ummân sendedir.

Her şeyin varlığı senin özündür.
 Kendini çok gören kendi gözündür.
 Bu mülke hükmeden senin sözündür,
 Kalbin kürsîdir, sultân sendedir.

Hey Rızâ tâkat yok Hakk-ı inkâra:
 Sen mahrem imişsin didâr-ı yâre
 Şimdi âgâh oldum sırr-ı esrâra:
 ‘Âlemi yârâdan vicdân sendedir.

–Arnavutköy –

1 Nisan 1333

(Cilt:2 Sayı: 51 Syf: 408)

Cilt:3 No:52

26 Kanûnisâni 1918

GAZEL-İ ŞÂHANE

[Fazıl-ı Muhterem Ali Emiri Efendi Hazretleri tarafından ihdâ buyurulmuştur. Yavuz Sultan Selim Han Hazretleri'nin şu gazel-i âşikâne ve şâhaneleri Topkapı Sarayı Hümâyun'u Kütüphane'sinde me'hûzdur.]

Yâr bezm etmek diler şâhane bayram ertesi

Güm güm etsün şân alub humhâne bayram ertesi

Rûha râhatlar bağışlar râh olup âb-ı hayat

Hicr-i lâlin saimi atşâne bayram ertesi

Can ber can , sîne ber sîne ve leb ber leb diler,

Kanî' olmaz bu gönül bir câne bayram ertesi

Çün mey-nâbe yasak olmaz görünse mah-ı 'ıyd

Dil diler lâlin mîneden kâne bayram ertesi

Sâkiya leb ber leb eyle camı lâlin yâdına

Sun berü nûş edelim merdâne bayram ertesi

Kaşları 'ıydında sağlı sollu hançer takınub

Çeşmi kan etmek diler mestâne bayram ertesi

Mey sonunda meyve-i lâlin sun ey sâki meze

Bu (Selîmî) tâlib ol ihsane bayram ertesi

[Elif. Ayın]

(Cilt:2 Sayı: 52 Syf: 412)

ŞÂM-I GARİBAN

Nâzımı: Rıza Tevfik

Küçük oğlum Ahmet Nazif için. . . .

Bir akşam kırlarda kaldım avâre

Perilerle her yer meskûndur sandım.

Hayretle baktıkça o vahşet-zâra

Esrâr-ı hüsn ile meşhundur sandım.

Yürürken benimle dağ taş yürürdü.

Her ağaç peşinde gölge sürürdü.

İnandım ki beni her şey görürdü.

Huzûrumla âlem memnundur sandım.

Ezelden beridir o hücrâ yere ,

Ninniler söylemiş bir serin dere

Serin-i bekâda açtı meşcere

Gençliğim orada medfûndur sandım

Çamlar (kanad açmış bir Hüma) gibi:

Çayırılar (mükevkeb bir semâ gibi) !. . .

Çiçekler (acaib muamma) gibi! . . .

Ne gördümse şaştım efsundur sandım.

Sevdâlar demiydi; bülbül çilerdi,

Servisitân içinden bir ses gülerdi,

Çiçekler, kuşlardan bûse dilerdi.

Kâinât aşk ile mecnundur sandım!

Senenin sonbahâr faslı gibiydi,

Toprak , bulut, yaprak paslı gibiydi.

Serviler kararmış yaşlı gibiydi.

Düşünen kayalar mahzundur sandım.

Mağribi yakmıştı, firkat ateşi

Yuvaya dönmüştü her kuşun eşi,

Dağlara yaslanıp yatan güneşi,

Yaralı, hastadır, yorgundur sandım.

Nûş ettim güneşin akan rengini,

Rûhumu – haz ile – yakan rengini,

Âfâkta görünce o kan rengini

Felekler ben gibi dilhündür sandım.

Sıradağlar mordu, sular kırmızı,

Suları beklerdi bir peri kızı,

Alnından öperken –akşam yıldızı-

Yeşil gözlerine meftündür sandım.

Su kenarlarında lâleler vardı,

Göllerde âteşin haleler vardı,

Uzaktan akseden nâleler vardı,

Bir âhu kalbinden vurgundur sandım.

Reng-i hüsn emerdi Ay, Ülker, çimen

Günün- can çekişen- solgun lebinden

O akşam herşeyi penbe gördüm ben! . . .

O yerin mehtâbı gölgendir sandım.

7 Ağustos 1335

(Cilt:2 Sayı: 52 Syf:420)

-HASBİHALLERİM-

Zât-ı peygamber o dem kim ilmi ta'dâd eyledi.

Önce ebdân sonra edyân ilmîni yâd eyledi

Dindar ve muttakî aynı zamanda hâzik bir meslektaşımın kabul salonunda vaktiyle asılı gördüğüm bir levhada ilk defâ olarak okuduğum şu iki mısralı cümle-i celîle beni bir müddetler çok düşündürdü. İlm-i Celil tabi bu mertebe yüksek bilmiş ve tekmil hayat-ı saadet mebdeinde o mertebe yüksek tutmuş şahsiyet-i mümtaze ve kudsiyet-penâhînin tesisine men-indaha mazhâr olduğu din-i mübîn salıklarının kadr ve menzileti bu derece âlâ buyurulmuş olan bir ilmîn ahkâm-ı celîlesine ittiba ve iktifâda edyân-ı sâire salikânına her sûretle mürşid olmaları lâzım geleceği bende metin bir kanâat tevlid eylemiş idi. Ve kendi kendime: Bu kadar hikmetlerle meşbu o emr ve siyanın emin ve harsi olan milletlerin dünyâda emrazı ve eskâmdan en az müteessir, sâkin oldukları bilâd ve emsârın yeryüzünde en nazif ve en tahir olmaları tabiaten iktiza eder dedim. Aradan bir çok seneler geçtiği halde acaba tecârib ve meşhudât-ı medide bu tarz muhakemeye tevaffuk etti mi?

Atî hakkındaki ümidim gayet vaik ve kâfiyyen gayr-i mütezelzil olmakla beraber en derin telheflerde arz eylerim ki hususi istisnalar şöylece bir tarafa bırakılınca umûmiyetle tevaffuk etmedi. Bilâkis bu ulvi düstûrların külliyyen cahili olan akvam-ı garbiyye hastalıkların dairesini bizden ziyade tahdide sakin oldukları beldeleri bizden ziyâde hem de çok ziyâde-tanzîf ve tathire muvaffak oldular.

Bu mâkus hâdisenin illeti nerede olduğunu düşündüm; ve gördüm ki: biz bu düstûr-ı azîmi aramızda tevsî edememişiz; çünkü bu düstûrun sûret-i matlûbede temenni ve inkişâfi için muhtâc olduğumuz bazı teferruat-ı ulûm ve funûnu tedkike ve onları memleketimizde lâyük-ı vechile neşr ve tamime ya lüzûm görmemişiz, yahud lüzûm görmüşüz de zemîn ü zamânî müsaid bulmamışız. Bu teferruat-ı ulûm ne idi? Tabiiyyat!

Bu noktada biraz tevfiğe ihtiyaç var. Cümlece mâlum olduğu gibi öteden beri memleketimizde her ne zaman bu kelime ağza alınsa içimizden birinin bu mesleğe sâlik yani tabiiyyundan olduğu söylense derhal herkesin nazarında dinsiz ve binaenaleyh mesleksiz, meşrepsiz ve bunların neticesi olarak da cemiyetimiz bir şahıs tecessüm eder. Ve bundan dolayı da herkesin bunların nadi-ül fitneden uzak durur şahıslardan tehaşi eder. Çünkü bunlar gûyâ akideyi ihlâl ve ifsâd ederler.

Hayır efendim, meslek-i tabiiyyun dinsizler mesleği değildir; ve tabiiyyun dinsiz değildir; bu hakikat herkesin zihnine yerleşmelidir. İzâh edeyim: evvel emrde şurası bilinmelidir ki bu ze'm ve

zehâb, yalnız bizlere, biz şarklılara mahsus değildir. Avrupa'nın muhtelif tabakâtında "Natüralizm" ve "Natüralist" kelimeleri onlarda da - tıpkı bizde olduğu gibi-dinsiz insanların sıfat-ı temyizesi sûretinde telâkkî olunur. Fakir, bugün memleketin saht u hayatıyla ve men-veche akliyat, ictimâiyat, ve iktisadiyâtıyla pek sıkı münasebeti olan şu nâzik meseleyi tenvire; yani tabiat ve tabîyyun hakkında min-el kadîm perverde edilen fikrin butlânını isbâta; ve tabiatın bir ilm-i ilâhiden başka bir şey olmadığını ve tabiyyunun şimdiye kadar hiç de duyulmamış bir sûrette, en ileri gitmiş bir zezeme-i muvahhidîn olduklarını ileri sürerek memleketimizde hükümrân olan şu zehâb-ı bâtilin ref' ve izâlesine isti'atım dâiresinde çalışmak azminde bulunuyorum. Şimdilik şu kadar arz edeyim ki Kur'ân-ı Azîmüşşânda "kul hüvallahü ehâd" buyurulmuş olmasına mukâbil tabîyyunun hülâsa-i tedkikâtında "Allah mevcûddur ve Allah birdir" ve ona bir eş tasavvur etmek gayr-i mümkündür" deniyor. Tabîyyun, bu neticeye vusul için asırların tenmiye edip ihlâfa bedel eylediği vahim salefe ve hafsara, ifbikârna, efkâr-ı âliye ve münevveresine makes bildiği bilcümle muhalledatı öyle bir azm ü metânetle ileri sürerler ki bunda vücûb-u vâcib-ül vücûd ve vahdâniyet-i ilâhiyyeyi ezelliyet ve ebediyet-i ilâhiyye mebhaslarını bittabi! menkulâta istinâd etmeyerek en müşkil riyâziye muadeleleri hal edercesine hall ü fasl ediyorlar.

Şu hakikat böylece anlaşıldıktan sonra size şimdi tabîyyundan bir adam! Bugün şark ve garba ve bütün cihâna ilk defa olmak üzere kendimi takdim ediyorum. Ben tabîyyundanım ve müfrit bir muvahhidim. Çünkü tabîyyundanım. Tabiatın ne için bu kadar taraftarıyım? Ona niçin bu kadar merbûtum sebebini anlatayım. Çünkü onsuz ilm-i ebdân yoktur. Şurası da unutulmasın ki ilm-i ebdân bâhusus şu son asırlarda nesguni kuvve-i nâmiyesini ve feyzini tamamiyle tabiatdan almıştır. İlm-i ebdân onsuz bir lafz-ı bîmânâdır. Fünûndan mecaz (burada fûnun lafzı ile fûnun-ı tabîyye kasd olunur) olmadıkça tebâbetin ilk merhalesini teşkil eden ilm-i teşrihe fizyolociyeye yani vazائفül aza ilmîne doğru bir adım atmanın imkânı yoktur. Halbuki bu iki ilim ilm-i ebdânın temelini rûkn-i asliyesini teşkil ettiği erbâbına hâfi değildir. Bunlarsız ilm-i ebdânın vücûdunu tasavvura imkân yoktur. Şu halde tabiat nedir? Bu pek basit ve herkesin, her mektep medrese görmüşün mechûlû olmadığından burada zikri bile zâid görülür. Mamafih muhtâsâran arz edeyim: riyâziyat ve onun aksamından hendese, coğrafya ve kozmografyadan tutalım da cer eskal, makine fenni, hikmet-i tabîyye, mebhâs-ı hâdisat-ı cevviye, kimya, tabakat-ül arz, mebhasül meadan ilm-i hayvanât, ilm-i nebatât ve mebhasül beşer hep tabiata dahildir. Eğer bunlara biraz teşrih biraz da fizyoloji ilâve olunursa işte ulûm-u tabîyye ikmâl ve itmâm edilmiş olur.

Şimdi bedâheten görüldüğü ki ilm-i ebdânın ilm-i edyâna takdimini tasdik ve tavsiye buyuran o dehâ-yı muhayyir-ül ukûl, zimnen tabiata intisâbın lüzûmunu; çünkü onsuz ilm-i ebdânın vücûd

bulamayacağını kabul buyurmuş oluyorlar ki ;1300 yıl evvel yani dünya henüz cehalet bulutlarına bürünmüş olduğu bir zamanda marifet-i eşyâ hakkında bu derece vukûf ve ihâtâ ancak vücûd-ı beşeriyet için şeref-i mahz olan bir peygamber-i dehâit-i semâtın mahsusât-ı mümtazeleri cümlesinden olabilir.

Şimdi denecek ki: "Pekiye ama bunlar bizim mektep programlarımızda mevcûddur". Evet, buna hiç şüphe yok. Ancak bilinmelidir ki derslerin programda münderiç olması başka, onlara lâyük olduğu kıymet ve ehemmiyeti vermek yine başkadır. Onlar, nazariyat sahasını geçmedikçe yani amelîyat ile tahkim edildikçe programlarda vücûdî ile adem-i vücûdî müsâvi sayılır.

Bana öyle geliyor ki bizde maarif nezâret-i celîlesinin memlekete ithâf edeceği hediyelerin en büyüğü ve en mühim ve müfidi mekteplerimize tabiat sahasının-Almanya ve emsali memleketlere tevfikeyen-imekânın müsaid olduğu mertebede tevsi'ini teşvik ve igra etmek olacaktır.

Filvâki şarklı umûmiyet itibariyle-ulûm-ı tabi'iyeye pek o kadar rağbetkâr değildir. Bu hâdisede bazı avâlim-i tabi'iyenin tesiri görüldüğüne ve bu avamilden başta aklımın tesiri gösterilebileceğine kailim. Öyle ya; alabildiğine saf vehimvâri semâ-ı lâciverdî, leyâli hiçbir akım ile mukâyese olunamayacak derecede şehablarıyla keheşânlarıyla, mükevkeb ve mâzi zümridin vahalârı berrak ve zemzemedâr cuybârları irtikaât ve inhitât-ı arzivesi mevzûn kühsarları ve bunların alelâde sekâni olan muhtelif-ül ecnas kuşların havada zemînde, perendeleri ve terennümleri önünde vecd ve istiğrak içinde mest ve mütehayyir şarklı, şiir ve hayâle bittabi! inhimakinden kendisini kurtaramamış ve bu sebeplerle ulûm-u müsbededen daha az mütezevvik bilâkis ulûm-u mücerredeye daha ziyâde rağbetkâr ve mütemayil olmuştur ki işte muhîta intibâk düstûr-ı lâtağyirine en bariz misâllerden birini de teşkil eder.

İkincisi: inâmat-ı vicdâniyetin tesiridir ki her asırda ve her cemiyette âsârını ihzar ve ihsas etmekten bir an halî kalmamıştır. Şimdi bunlara biraz da karnen bade karn intikal eden bir sur-i hurûfât ve efsanı nakliyatın tesiri ilave edilecek olursa şarklının umumiyetle ulum-i tabiiyyeye pek o kadar yanaşmadığının ve bizim iklimlerde yaşayan insanlar arasında tabiatın bu derece ihmal edildiğinin avâmîl ve esbâbı kendiliğinden taayyün ve tavzih eder.

Şâir-i dehâetimiz Abdülhak Hâmid Beyefendi Hazretlerinin vaktiyle Bombay şehbenderliğinde buldukları sıralarda "Şarka Selâm" ünvanlı manzûme-i gazellerinde:

"Çemendir, bahrdır, kûhsârdır, subh-ı rebî'dir

Bu yerlerde doğan bir şair olmak pek tabî'dir. "

Mısralarıyla bu gün ileri sürdüğüm şu nazariyâtın saht ve isabetini daha o vakitler görmüş ve kabul buyurmuş olduklarına delâlet eder.

Halbuki bugün Avrupa'da misline tesâdüf edildiğine üzerinden geçtikten sonra öğrendiğim "Çernavoda" yani Köstence ile Bükreş arasında Tuna üzerinde kurulmuş olan ve harb-i hâzır dolayısıyla ismi sıkça duyulan o meşhûr köprü; makine fenninin gerçeğinden güzel kemâli olan o sun'-i beşer, hikmet-i tabi'iyenin tazyik ve müvâzene-i miyâh kanûnlarıyla ceraskolik merkez-i sıklet düstûrları sayesinde o tarihî nehrin üzerine kuruluvermiş fennin bir şâheseridir.

Sine-i arzdan elmas, altın, gümüş madenleriyle bugün onlardan daha mühim ve müfid olduğu yine harb-i hâzır dolayısıyla pek iyi anlaşılan maden kömürü ilm-i nebatât, mebhas-ül maden ve tabakat-ül arz ilimleriyle hendesenin müzâheret-ı mütekâbilesi sayesinde keşfedilerek beşerin pişegâh-ı istifâdesine konmuş bir define-i lâyefnidir.

Şimdi kuvve-i muharrikesiyle tramvay, telefon, telgraf, telsiz ve röntgen makinelerini ve daha nice nice âlât-ı müteharrikeyi harekete, şuradan kuvve-i haruriyesiyle mesâkin ve devair-i teshine; ötede tuh-ı ziyâiyesiyle âlem-i tenvire hâdim olan kuvve-i elektrikiyye, hikmet-i tabiattan iktibâs olunan kanûnların ibdaat-ı fikret formasıdır.

Bahârnın, yağmurun, karın, bulutların tarz-ı hüdüsunu öğreten mebhâs-ı alâim cev olduğu gibi gök gürültülerinin, şimşeklerin, yıldırımların tefekkürünü bize talim edenler yine o mebhas-ı vefrül-fevâiddir.

Bizi hilkat-i âlemin ve âferineş benî âdemin ve onlarla birlikte Silsile-i nebatât ve hayvanatın; hülâsa muvazene-i ecrâmın ve taakab-ı dehûr ve ez mânın esrârı istikrâr ve devamına ve volkanların ve zelzelelerin hudûs ve tekvinine muttali kılan tabakat'ül arz denilen o alem-i bedi' tabiat ve cazibe-i umûmiye kavânin-i ezeliyesidir.

Yeryüzünde renkli kumaş ve mensûcat ve eşyâ-yı mülevvene nâmına her ne varsa güzellikleriyle gözlerimizi kamaştıran o dilfirib renklerin cümlesini vücûda getiren ilm, ilm-i kimya olduğu gibi-madeni veya nebâtî-saha-i tedâvide istimal olunan kale-i adviyenin vücûd bulmasına yegâne vasita yine o ilm-i feyz-ül asârdır.

İşte tabiat böylece bunları yekun yekun beşerin dimağına hak ve nakş etmek sûretiyle mülkat-ı alîye-i akliyenin nezahet ve vüs'at ve incilâsına yani insanın fikren ve idrâken tenvir ve 'itilâsına ve daha umumi bir tâbirle efkâr-ı harrenin yani serbest düşünmenin temenni ve tezâhürüne hizmet ettiği gibi; tabîyyun da Kudret-i Fâtıran'ın bu azamet ve şehâmetine ve ululuğuna karşı mebhut ve hayran ve müstağrak ve her âşân kûsra-i sadriyesinden, kopan derin bir şâhikî veli eden medid bir nidâ ile bu mealinin Halik-i mutlak ve nâzım-ı ezelisine hitab eyler: Allah

Kânun-ı sani 333

Muharriri: Doktor Bafraı Yanko

(Cilt:2 Sayı: 52 Syf:425)

Cilt:3 No:22-53

2 Şubat 1918

[Fazıl-ı muhterem Ali Emirî Efendi Üstâdımız tarafından ihdâ buyurulmuştur.]

Divan-ı Hazreti Fâtihden:

BİR GAZEL-İ ÂŞİKÂNE VE ŞÂHÂNE

Bir şâha kul oldum ki cihân ona gedâdır,

Bir mâha tutuldum ki yüzü şems-i sahâdır.

Sûdu kemise seni günahım behey âfet

Öldürme beni cevrlle kim aşkı belâdır.

Baş üzre yer etsem yeridir şu'le-i âha,

Hicrân-ı şeb yar ışına râh-nümâdır,

Iyda yüzün u kadre saçın olalı teşbih

Kadr eyle bana ıyd-ı hemin subh u mesâdır,

Âhım feleğe erdi, yaşım tuttu cihâm

Halime benim şâhid olan arz u semâdır

Avni [I] dile zulm eyledim, ol dilberi sevdim.

Cevr eyle cefâ bana ceza olsa sezâdır.

Bir dilbere düşürdü beni gerdiş-i devrân,

Kim mâh u güneş yüzü ziyâsında sehâdır.

(Cilt:2 Sayı: 53 Syf:434)

[I] - Mahlâs-ı Şâhâneleri (Avni)dir

GERÇEK NE GÜZELMİŞSİN

Gerçek ne güzelmişsin o hüznünle hanım sen. . .

Enzârının ihsâs-ı tahassüsünü bilsen,

Bilmem nasıl ifhâm edeyim Kalp ve hayâle

Mehtâp akıyor sandım elâ dîdelerinden

Tedric ile her köşe büründükçe zilâle,
 Döndün güzelim ilâhe-i nâz-ı leyâle. . .
 Esrâr ile meşhûnum o günden beri hissen.
 Meczûbum o günden beri bir fikr-i muhale.

Ey çehre-i cazip beni terk et, bana gülme,
 Yok takâtım artık yeni bir aşk-ı azîme,
 Sinemdeki kalp on sene evvel ki değildir.

Pür nâire-i aşk ü tahassüs nazarınla
 Kalbimde kopan zelzele hiç dinmedi halâ. . .
 Bir tehlikesin hüsn için ey hüsn-i müfekker.

Fâik Âli

(Cilt:2 Sayı: 53 Syf:435)

Cilt:3 / No:54

9 Şubat 1918

TALEBKÂR-I ŞİİR OLAN MİNİ MİNİ DÜRRİŞEHVÂR SULTAN'A

Bütün belâgata enmûzec-i güzîn u nevîn

Evet fesâhata sanki nûmûne-i nermin

Meâli safvet ger u beyâne-i reşk-âver
 Cemâli hüsn-i mücerred gibi ziyâ-güster?

 Zekâ'sı nûr-ı nigâhında münceî her an ,
 Küçük yaşında büyük sözleri buna bürhân;
 O vâz-ı bihter u naz getiren şûh u bülend
 Hakîkate ne kadar muhteşem ve bî-manend!

Gözümde kaldı hayâl-i güzîni pek yüksek.
 O gün ki öyle tâlebkâr-ı şiir idi o melek;
 O vâz-ı bihtere şiir ve daha olur ceyran! . . .
 Sizindir işte, sizin şiir ve şâ'ir ey sultan!

Nişantaşı / 5 Kânunievvel 1918

Nigâr Binti Osman / (Cilt:2 Sayı: 54 Syf: 451)

NEFS-İ LEVVÂMENİN BANA HITÂBI

Gel oğul ! yerinme fala kitaba,
 Yanmayınca cevher fal olur mu ya?
 Acıma boş geçen şu zahmetine
 Çile çekmeyince hal olur mu ya?

Bir avuç arpaymış diyetin senin;

Bilinmedi yazık, kıymetin senin

Ne işe yaradı niyetin senin

Bal demekle ağız bal olur mu ya?

Kemânkeş değilsin, ne ok atarsın ,

Yabanî dikensin göze batarsın

Ebcedi bilmezsın hikmet satarsın !

Elif, bâ; bâ, cim; cim, dal olur mu ya?

Ömrün heder oldu; kitap okuduk!

Bir tutam aklını dolaba koduk! . . .

İpliğin çürükmüş; ne biz dokuduk

Paçavra parçası şal olur mu ya?

Ne umdun küçükten hattâ büyükten?

Gün doğar mı sandın odada yoktan?

Çiyanlar yuvası kuru kütükten

Filiz türeyip de dal olur mu ya?

Hâk! dedin bakmadın dostâ hâtıra

Bismillah yazılmış zağlı satıra,

Böyle bir uğursuz sersem katıra

Karpuz kabuğundan nal olur mu ya?

Erenler deryaya pösteki sermiş;

Dağ deniz aşarak murada ermiş

Yüzme bilmeyenler çayda gebermiş

Çamaşır teknesi sal olur mu ya?

Sen Turan elini engin mi sandın?

Zâloğlu Rüstem' i dengin mi sandın?

Hey müflis! Kendini zengin mi sandın

Tatlı malî hülya mal olur mu ya

Boş yere başını hülyaya salma! . . .

Abdestsiz ağzına Fâtîha alma! . . .

İmrenip baktığın o kızıl elma

Güneş görmedikçe al olur mu ya?

(Küp) ünde pekmezin turtaymış meğer!

(Uçan, turna) dedin martıymış meğer!

(Yarın bayram!) dedin yortuymuş meğer!

Böyle çingenece fal olur mu ya?

Hey Rıza âlemi kastın kavurdun.

Saçma düzdün ama hikmet savurdun.

Gâh çivisine, gâh nalına vurdun

Yabani katıra nal olur mu ya?

4 Nisan 1329 / Bebek

Rıza Tevfik

(Cilt:2 Sayı: 54 Syf: 453)

Cilt:3 No:55-24

16 Şubat 1918

MEKTUBÂT

[Süleyman Paşazâde merhûm Sami Bey'e hususiyet-i ahvâli hakkında bazı mütalaâtı muhtevi fazl-ı muhterem Haydarizâde İbrahim Efendi tarafından yazılmış olan mektubun hâtîmesini teşkil eden manzume-i edebiyedir.]

Sâmî hemîşe rahmet-i rahmanâ mazhar ol

Bul âlem-i bekâda da fevz u saâdeti

Küstün meğer cihâna beni görmeden gidip

Ey yâr-ı can haşre bıraktım bu hasreti

Yüksel huzûr-ı Hakk'a kemâl-i huzû' ile

Ref' et o bargâha nidâ-yı şikâyeti

Arz et, de ki; o sevdiğin evlâd-ı bül-beşer

Çekmekte her dakikada bâr-ı felâketi

Tekrîme mazhar eylediğin nesl-i muhterem.

Bir derde düştüler ki görünmez nihâyeti

Bu kîrudâr-ı müthiş devr-i zamânedен

Bitmekte yeryüzündeki ırk-ı necâbeti

Te'dip ise murâd-ı ilâhi yeter, yetiş

Üftâde-gân-ı ümmete aç bâb-ı rahmeti.

Haydarizâde İbrahim Efendi

HAZAN

“Muhterem Feylesofumuz Rıza Tevfik Bey’e”

Yazdan ırak olduk hazan erişti.

Virâneye döndü dağlar ovalar

Bülbül göç eyledi güller değişti.

Nice ârâm etsin dil-i şeydâlar

Bahâr güneşinin nûru karardı

Gülşende ıssızlık âfâkı sardı.

Verem bir kız gibi soldu sarardı

Yâr ile gezdiğim yeşil sahrâlar

Çimenden ahûlar yurda çekildi.

Nergisle sünbülün boynu büküldü

Lâlelerin kanı yere döküldü

Perişân-hal oldu gül-i ranâlar

Baykuş sedâsıyla doldu kühsâr
 Bûlbûlün yerinde karga nâğmekâr
 Hazan dîde olmuş gördüm nazlı yâr
 Mükedder bakışlı çeşm-i şehlâlar.

Ey hüsnüne mağrûr sen de solarsın
 Bahâr-ı ömrünü bir gün ararsın
 O pamuk sînene taşlar sararsın
 Nerde Süleymanlar , nerde Dârâlar.

8 Teşrinisani 1333

Yaşar Şadî

(Cilt:2 Sayı: 55 Syf:468)

AŞK-I BÎ-ZÂFER

Yorgun . . . Denizlerinde gezerdim hayâlimin
 Mâî ve ince bir kayığım vardı mest-i âb
 Tülden küşâde yelkeni bir berk-i mâhtâb
 Mahmûl idi nücûm-ı zarıyla leyâlimin

Rüyâlarıyla aşk-ı ter u bî-zevâlimin

Meçhul bir cezîre-i minâya pür-şitâb

Tenvir ederdi rahmı mâh-ı elem-nikâb

Sermest idim şarab-ı teriyle melâlimin

Encüm-i ridâ-yı leyli sermedken denizlere

Çarpardı båd-ı zülf terk-i zevrak-ı zerre

Ben reh-neverd arz-ı emeldim sâbâ ile.

Lâkin o penbe sâhil o maî serây-ı rûz.

Yeldalarımda olmadı halâ şafak firûz

Kaldım bu yerde vallah âfâk-ı hâile!

Feridun Nüzhet

(Cilt:2 Sayı: 55 Syf:469)

Cilt:3 No:25-56

23 Şubat 1918

YİNE SEN HER ZAMANDA HER YERDE

Pây-ı nerminini öpmekte olan topraktan

Bu uzak yerlere nakl eylediğim körpe fidan

Büyümüş , meyve veren bir ağaç olmuş şimdi,

Buna baktıkça gözüm girye-i hasretle dolar

O benim mâbed-i aşkım vatan-ı hassımdı.

Pây-ı nermine yüz sürmüş olan topraklar.

Çöktü efkârıma birden yine bir şâm-ı melâl . . .

Senin iklim-i besiminde yetişmiş bu nihâl

Bu da kalbim gibi gurbettede küskün , düşkün

Ağlıyor sanki tahassürle uzak bir yâda

Bu da aşkım gibi etmişti nisbet bir gün

Pây-ı nerminini öpmekte olan toprakta

Geliyormuş gibi iklim-i bahâr ânından

Bu hazan akşamında nefhâ-i pür ânından
 Kokladım gerdanının nûkhet-i mahmûresini
 Yine asabıma bî-hâb u sükûn bir gece var . . .

Bana vermişti hep eşkûfelerin enfesini
 Pây-ı gülgûnuna yüz sürmüş olan topraklar
 Pây-ı gülgûnunu öpmekte olan toprağa ben
 Bağlıyım âşık u müştâkım ezelden kalben

Rûh-ı gurbetiz demek meftûn-ı bâlâsından
 Sanki bir gûşe-i mînâdır o mevâî-yi şevk
 Neşr eder rûhuma bir bûy-ı dilavîz-i vatan
 Pây-ı nerminini öpmüş ve öpen her toprak

Fâik Âli

(Cilt:2 Sayı: 56 Syf:473)

TAMÂT-I GARAM

Felek ateş saçtı vücûd şehrine

Kalmasam bir türlü kalsam bir türlü

Gönül keşşisini aşkın bahrına

Salmasam bir türlü salsam bir türlü

Yine bir âfetin oldum meshûru

Mest-i nigâh etti çeşm-i mahmûru

Câm-ı sevdâ sunar dest-i billûru

Almasam bir türlü alsam bir türlü

Belâ-yı hayretle rûhum perişân

Hem aşkına tâlib hem de peşiman

Muhabbet âlem-i bir bâhr-ı hicrân

Dalmasam bir türlü dalsam bir türlü

Meyden gül gül oldu reng-i rûhsârı

Gönül bûse diler yoktur kararı

Cesâret senğine şîşe-i 'adî

Çalmasam bir türlü çalsam bir türlü

Yaşar Şadi

10 Kanûnîsani 1234

(Cilt:2 Sayı: 56 Syf:474)

ŞEBÂB

Demek bir yalanmış. . . . fenâ bir yalan. . . .

Bitti vaadiniz. . . sevginiz. . . lütfunuz. . . .

Ne minhâk-ı fecâyimiş ah oynanan,

Ne ben ağlamıştım, ne siz güldünüz.

Bugün yalnız alnımda var bir sızı

Dimaçımda bir mâtem-i kakkaha. . .

Ve siz , şüphesiz şimdi . . . pür iştiha

Coşân başka bir âşıkın yıldızı. . .

Ne istersiniz benden ey hâtîrât,

Siz ey handeler, işveler, letzeler. . .

Yalandan değil miydi zâten hayat?

Kadınlıkta hep böyle gelmiş gider.

Hatırlar mısın büsemiz vardı ki

Sanırım asırlar süren bir günah

Değil miydi şeydâ-yı der ağûşun ah

Bütün ömrümün hâlkı . . . . haliki

Ya bir gün taşân çıldıran sevgini
 Dümû'mla söndürdüğün gündü. . . . neyim
 Çözölmüştü kibrinde zölfün gibi
 Eğildin ve öptün dizimden benim. . .

Hatırlar mısın . . . . uykusuzduk yine. . .

Sabah oldu . . . leyl attı rüyasını

Takınmıştı lâlin seher, kalbine

Güzel zührenin meşk elmasını

Dedin sevgi bir pırlanta iğnedir.

Kadın kalbinin inciten bir süsü.

Hayır . . . şimdi bildim ki sevdâ nedir?

Venus'ten doğan bir yalan örgüsü. . .

Dimagımda ey çıldıran kakkahat

Susun, rûhum artık pek azgın, harap . . .

Yalandan değil miydi zâten hayat ?

Ve sus sen de öl, sen de öl ey şebâb. . .

Beyoğlu Reşit Süreyya

Cilt:3 No:26-57

1 Mart 1918

İNTİBAH

Refah ve mesâ' det ekser civarımızda iken

Hayâlimiz onu etrafımızda görmez de.

Onun bulunduğu yerden uzak zemînlerde

Arar bulamayarak münkesîr ü nâdîm olur.

Benim de böyle zılâl-i hayâl ü hisse düşen

Zamanlarım ve çocukluklarım çok olmuştur

Fakat ben artık o gümrâh fikr u his değilim.

Bir ibtisâmınız ey aşîna-yı müstesna

Bütûn bu muskıt âmâl-i ömrün en mazlum

Gırîvesinde delil-i hidâyet oldu bana

Evet bugün bu kanaâtteyim ki şevk u huzûr

Değil hayatın o dârât u ihtişâmında

İçinde penbe , güzel bir kadın yatan bir oda

Serîr-i şân da budur, taht-ı saltanat da budur.

Fâik Âli / (Cilt:2 Sayı: 57 Syf:497)

TERENNÜM

Bezminde senin bir gecemi nûş edebilsem;

Mey-i nûş ederek kendimi bir hoş edebilsem!

Gül cismin ki bir kere der-ağuş edebilsem;

Her derdimi vashınla ferâmûş edebilsem! . . .

Ömrün bütün ezvâkını ben sende bulurken .

Bilmem ne kaçarsın , ne kaçarsın yine benden ? . . .

Derdin beni öldürmeden ey yâr-ı sementen !

Bezminde senin bir gecemi nûş edebilsem! . . .

M. Rüşti

(Cilt:2 Sayı: 57 Syf:502)

Cilt:3 No:29-60

22 Mart 1918

NEVS-İ LEVVÂMEYE CEVÂP

(Rıza Tevfik Bey'e)

Felâket . . . . gaflettir. Gafil gocunsun,

İrfân cezasına ar olur mu ya?

Cahil diyulara çok yaptın efsun;

Tehlikeli işte kâr olur mu ya?

Küçüklükten bildim aziz oğuldun,
 Çok denizler geçtin, çayda boğuldun
 Cennette idin, nerden koğuldun,
 Haramzâde sana yâr olur mu ya?

Davulu zurnayı sen saz mı sandın?
 Bu bendeki cehli pek az mı sandın?
 Kargaları yoksa şâhbaz mı sandın?

Bakkal çırağından çar olur mu ya?

Son tantal kâsesinde tek bâde isterim , [1]

Kızıma doğmamış şehzâde isterim.

Ben Ankâ'mı rütbesiz, azâde isterim .

Dağ üstünde lekeli hiç kar olur mu ya?

Cebel-i mübahta yasak olur mu?

Kâbe yollarında tuzak olur mu?

Gördüğüm tepeler uzak olur mu?

Semâî kahvesi bar olur mu ya?

Doğurduğun bizler ayet değil mi?

Başlangıç sandığın gayet değil mi?

Paçavra sandığın rü'yet değil mi?

Doğrunun yüzünde zar olur mu ya?

Tılsımlı okların hedefi tuttu .

Dağları artık Ferhâd unuttu.

Ufacık yılanlar bir fili yuttu.

Nûr olmayan yerde ar olur mu ya?

On kantar altın mı diyetin senin ,

Bin kere yüksektir kıymetin senin

Vücûd bulsaydı niyetin senin :

Ya ne güzel düşüş zar olur mu ya?

Kahkahalarla güldüm büyüğe, küçüğe,

Güneşleri doldurdum odamda ki yüke

Eşek arısı dolu bu battal kütüğe

Bal çıkmıyor diye azar olur mu ya?

Gayret artık doktor nefes tükendi

Kurtdereli'yi bir çingâne yendi

Simâ'ını bütün yârân beğendi.

Şâ'irlere meydan dar olur mu ya?

20 Şubat 1334

Mehmet Bâkî

(Cilt:2 Sayı: 60 Syf:548)

[1] Bunlar on üçlüdür.

Cilt:3 No:30-61

30 Mart 1918

İCMÂL-İ EFKÂR

EDEBİYATTA TECRÜBE

(Retorik) derler Frenkçe'de bir kelime var. Buna biz kendi dilimizde tantana ve debdebe-i elfâz diyebiliriz. Bir takım gürültülü patırtılı sözler kinâye ve istiâreler, teşbihler vesâire ile hakîkati boğmak muhatâbın şuurunu uyuşturmak anın bir muadele-i fikriyye ve zihniyede bulunmasına imkân bırakmamak . . . işte cümlesi bu tarife dahil olabilir. Kadîm muharrirât ve edebiyat yalnız bizde değil dünyanın her yerinde ve her millette böyle idi.

Bir yerde retorik irtikâb edilmiş ise iyice bilmiş olunuz ki orada henüz seviye-yi halk yüksellememiştir. Halk ve kâ'rîn saf ve deründür. Şu da meçhûl kalmasın ki retorik ile meşgul olanlara (Demagog = avâmferib) ünvanını vermekte büyük bir hata olmaz. Bir insan fazla demagoji ve retorik ile uğraşırsa emin olunuz ki ciddiyetden tahlîlât-ı mantıkıyyeden hakîkaten uzaklaşır. Cidden tekâmül etmiş milletlerde bu inhimân yavaş yavaş eksilir. Hiç kimse böyle tabl u âlemde ilân ve işâ'e edilen hakâike atf-ı hamiyet etmez. Hattâ bazı mücrib zevât bu

üslûbdan kızarlar bile. Meselâ bir güzelden bahs ediliyor. Farz edelim ki mümâileyhâ güzel alalâde şirin bir kadındır. Yok retorik bu lisân-ı mütekellim olmaz . O kadın dünya güzeldir. Bir çukur mevzu-ı bahs oluyor. Bu ale-l-âde bir hafra değil bir gayyâdır. Papaz , papaz değil bir azizdir, Sokak pehlivanı bir kahramandır. Maddiyatta böyle olduğu gibi mücerredât ve maneviyatta aynıyla bu hastalığa tutulmuştur. Ufak bir muhalefet büyük bir felâkettir. Bu hata bir cinâyettir. İle-l-ahire. . . bu zihniyet bazı emrâz ve âlâmı tevliid eder bunun sonu dâ'ül-vesvesedir. Her gölge bir heyûla, her serçe bir hüma , her zan bir hülya doğurur.

Kadîmde Firdevsî-i Tûsi bu çığrı ahdât derecesinde suistimâl etmişti. Frenklerde de bunun numûnesine tesâdüf olunur. Hele bazı edvâr ve ahvad vardır ki o esnada her yetişen şair nâsir bu hastalığa tutulmuştur. Meselâ Bosœ'yi açınız her vak'a-i tarihiye azıtılmıştır. Büyük ve kalabalık sözler ile hadîsât-ı rüzgâr müellifin ve kilisesinin istediği şekle sokulmuştur.

Retorik böyle boş bir şeyi olduğu gibi hakâike camîd ve salb bir şekil vermek , hakikatları tasnîf etmek, şunda şu kadar kol vardır demek de mahz-ı safsatadır. Hakikat bir heyûladır. Bugün akla gelen dört beş madde kim bilir ne gibi müessirâtın saikâsıyla tezyin edilmiştir. Yedi sekiz madde üzerine bina-yı muhâkeme etmek dehşetli bir taklak atılmasını mücib olur. Bizim felâsefe-i kadîme-i şark'ta böyle çıkmaz sokaklara sapmışlardı. Bu hususta iki kol var diye bütün efkâr ve ara şimâli mesdûd , cenûbî mahdûd, şarkî vâhî , garbî hayâli bir takım menâtık-ı zanniyede kalmışlardı. Mantık bundan sonra ziyâdesiyle terakkî etti. Saffet-i âma zâil oldu. Galîzât ortadan kalktı, her söze inanmak modası eskidi şiddet-i lisan isrâf edilmeye başlandı. İyice bilindi ki pek bilâ-pervâzâne sözler söylemek müddeiyâtta bulunmak, son mühimmâtı sarf ve tebzir etmek demektir. Onun için muhâzara ve münâkaşa bir üslûp altına alınmıştır. Hiç kimse son ve şiddetli delîlini der-ceng-i evvel isrâf etmez

Muhâzara adeta satranç oyununa asker muharebesine benzer. Münakâşânın damarları pâydârları sağ ve sol cenahları merkezi vardır. Bunların usûl ve adâbı, kavâid ve teşrifâtı da takarrür etmiştir. Lâkin bu kavâid muharrer değildir. Bunları erbâbı bilir. Tecrübe ve temrin mümârese ve meleke bu kâbiliyeti artırır. Bunun içindir ki muktedir ve mücerreb muharrirlerle edilen kavgalar bir netice-i hüsne tevellüd etmez. Ve garibtir ki mübâriz ve mücâhidler ertesi gün efkâr-ı umûmiye ve ammenin huzûr-ı lâkaydisinden inkîsâra mahkûm olurlar.

Tecrübe-dîde erbâb-ı kalemin muhazarâtı ise başka bir letâfet arz eder. Kezâlik parlamentolarda irâd edilen nutukların da böyle bir lezzeti vardır. Kaba sözlerden şütumdan

isnâdlardan , çabuk cerh edilecek mütâlaatdan , dūšnâmlardan eser görülmez , iki pehlivan musaraâ eder ne biri mağlûb olur ne diğeri. . . Lâkin bu musaraânın safahâtını takip etmek ne hoştur. Elvâh-ı mütenevvia görülür. Günler doğar, hava açılır, yine kapanır, Tecrûbenin de kendine göre bir hoş ciheti vardır. Halbu ki dürüş kavgaların ehemmiyeti , derhal zâil olur. Bunların bir tesiri de olamaz. Kalanbur , şiddet-i ifâde , hiddet-i beyan eski edvâra ait ve revâci'dır. Asrî olmamız lâzım; bizim de Edebiyat-ı Umûmiye'de bir mikdar tilkileşmekliğimiz iktizâ eder. Koyun edebiyatı nâ-hoştur . Münâkaşatta bir bûy-ı safvet ve sâdegî istişmâm edilmemelidir. Çünkü zaman ve zemîn her halde daha mâ'zul şeyler istiyor. Kara Davûd ile şimdi kim iktîfâ eder?

Eskiden her şey sâde idi. (Folton) tarafından ihdâs edilen ilk vapurun planlarını gördüm. Ne kadar basit şeyler! Bir de (Faterlend)'a bindim. Aman ya Râbbi ne çapraşık şey. . . . Edebiyatta , siyâsette, münâkâşatta, hikemiyât ve fenniyyâtta hep böyle!. . . .

Celâl Nûri

Atî Matbaası

15 Mart 1918

(Cilt:2 Sayı: 61 Syf:561)

BİR BAĞ İÇİNDE

Akşamlar indi; esmer alevlerle doldu su.
Altın semâlı beldelerin gamlı yolcusu,
Rûzgârların yolunda ve bir bağ içindeki
Sisler ve gölgelerle sinen kastrâ in, de ki:
-Yorgun kadın, hevesle geçen bir bahârı an,
Gün döndü, bekliyor seni yollarda âşinân. . .

-1-

Durgun sularda akşamı gömdün, çiçekledin,
Yoktun söğütlerin sarışın gölgesinde sen
Ey şimdi erguvanî kasrında inleyen

Akşamlar indi, biz seni yollarda bekledik !
 Mâtem mi sardı gülleri? Akşam mı gölgeli?
 Nağmen kesildi, hangi hıyâbân içindesin?
 Etrafi süzdüğün kayadan gelmiyor sesin.
 Vahşi bir el mi kırdı o mâtemli heykeli? . .

. . . Rüzgâr esince gözlerimiz zehr içer dolar
 Yapraklar alınımızdan uçar, düşmeden solar ;
 Sahil derinleşir, süzülür g lde her kamyş.
 Yalnız biziz bu yolların üstünde n r uman,
 Sarmış bütün benizleri g l rengi bir duman.
 Sahilde senden ayrı düşen neş'e kalmamış!

-2-

Akşamlar indi. Alnımızın tahtıdır kayan.
 Bizden haber verenlere sordun mu biz kimiz? . .
 şarkın dudaklarında gezer serg zeştimiz
 Biz şimdi son esiriniz aşkınla ağlayan. . .

Eşsiz kalan dudaklarımız şimdi sapsarı
 Yollarda g l koparmadan artık usanıtıtışız.
 Bir gün gezerken ismihi sahilde anıtışız,
 Artık yabancıdır bize şark'ın kadınları! . .

Sensin düşündüren bizi yalnız, seven de sen,
 Ey  rperen sa ında bizim rûhumuz esen
 Karşında, yollarında ve kalbinde biz varız !

G lden bir ince saz koparırken sedef dişi
 Kansız dudaklarıyla uzaktan g lermiş
 Biz nazlı bir gaz le şik r, aşın lara. . .

-3-

Anlattı saçlarından uçan gizli bir nefes
Yâd ettiğin zaman bizi, titremiş ellerin,
Hülyalı beldeler yuvası iken güzellerin,
Bir bağ içinde kendine yaptırmışın kafes.

Kumral saçından alınına bir gölge sermişin,
Bir damla zehr imiş süzülen gözlerin bile.
Akşamların bıraktığı tül bir azap ile
Son gölgenin silindiği yoldan döner misin. . .

Ayrılmca kendi aksini seyretmişin suda,
Gün doğmadan gezermişin etrafı uykuda,
Ötermişin dar omzuna yalnız ince bir şal

. . . Artık bu uzletin yeter, ey bağ ilâhesi;
Soldurmadan hazân o derinden gelen sesi,
Son mûsikini sen bize, son mûsîkini çal! . .

-1916-

Faruk Nâfiz

(Cilt:2 Sayı: 61 Syf: 567)

Cilt:3 No:31-62

6 Nisan 1918

M. Rauf Bey İçin

Rakîk ve gamzede bir şâ'irin hayâlinde

Neler müressesem ise hep lîsan-ı halinde.

Pek aşikâr okunurdu, evet senin ne yazık
Yazık ki ömrünün âh en güzîde sâlinde

Bütün meziyet ve evsâd u ilm u irfânın
Gömüldü medfeninin kâ'r-ı pür melâlinde

Gömüldü yâd-ı nezâhin , hayır kulûbe senin;
Özünde dâr olacak fikr u hiss ü bülende

Müebbeden seni tâ'ziz edenlerin ey genç !

Elem yaşar ebedî yâdının meâlinde. . .

Nişântaşı / 16 Mart 1918 / Nigâr Binti Osman

(Cilt:2 Sayı: 62 Syf:583)

[Merhûme müşarünileyhinin mecmuamıza derc edilmek üzere geçen hafta gönderdikleri manzûmedir. Ne garip ve müessif bir tesâdüftür ki M. Rauf Bey'in ufûlüne mersiye-hân olan müşarünileyhâ aynı hastalıktan rehayâb olamayarak irtihal-i dâr-ı bekâ etmişlerdir.

[Hey' et- i Tahrîriye]

Cilt:3 No:32-63

13 Nisan 1918

31 MART

Bugün, 31 Mart Rumiye müsadiftir. Hesâb-ı Efrenci ile 1909 senesi Nisanının on üçüncü günü idi. Meşrutiyetimiz henüz yeni ilân edildiğinden, bütün ihrâr-ı mülk ve millet-i nevwâdın hiçbir sadmeden müteessir olmamasına nigejbân oluyorlardı. Korku büyüktü, çünkü 93 hâtrası henüz tarihe intikâl etmemişti. Fakat zaman değişmişti. Efkârda teyakkuz ve intibah vardı. Buna mebnîdir ki Mahmut

Şevket Paşa merhûmun kumandası altındaki ordu zafer makrun yıldırımvarî bir süratle pâ-yi tahta yetiştî. Ve ahvâl-i umûmiye yatiştî. O cehennemî günde Ayasofya meydanında toplananların maksadı ne idi?

Suâllere basit bîr cevap vermek lâzımsa diyelim ki erbâb-ı hurûcun gayesi (irticâ) idi. (İrticâ) öyle ise, ne demektir? Bu kelime yenidir. 31 Mart'tan ol meşime-i kâbusdan doğmuştur. Fransızca (reaksiyon) mukâbili olacak. (Reaksiyon) ise geriye gitmek, fiil-i menfi, teceddüd-i nâperverlik, galiz ve muzır bir kudemaperestlik, azıtlmış muhafazakârlık gibi mânâyâ gelir. Meselâ Fransa'da krallık ve imparatorluk taraftarları (reaksiyoner) addedilirler. Halbuki İngiltere'de ihrâr-ı krala sadık oldukları halde, bunlar mürteci sayılmazlar. Hâsılı kelime biraz muğlak ve ma'kaddir, mübhemdir. Kelimenin yeniliği de bâde-i ibhamîdir.

31 Mart'ta toplanan gürûh halk psikolojisi tatbikatça bir kitle-i câhile idi. Bunlar Meşrutiyeti de, irticâyı da bilmiyorlardı. Bu vâkıa asla bir fikir ve ictihâd neticesi hâdis olmuş değildi. Âdiyen bir edepsizlik bir evbâşlık, birkaç baldırı çıplağın harekât-ı bağıyanesi, eser-i tahriki, zorbalığı idi. Yeni gelen hükümet daha zâbit ve kâhîr olsa idi bu hareket vukû bulmayacaktı.

O gün birkaç arkadaşıyla dolaşıyorduk. Kuytu bir yerde avâmdan birkaç serkeşe tesâdüf ettik. Çakırkeyf idiler. Vecihlerinde bir âlâmet-i sürür tebarüz ediyordu. -Hayr ola uğur ola ne var? dedik. Bunlardan biri bize cevaben -Çok şükür oldu bitti maksadımıza nâil olduk. O, geldi dedi. -O kim? İşte o, şeriât geldi. Ben gözümle gördüm. -Ah. . . öyleyse (o) nasıl şimdi? -Efendim, araba ile geldi, kutu içinde örtülü idi !. . .

Artık fazla tafsilâta (çendan) ihtiyaç yoktur. Bir takım asayiş düşmanları zabitanın za'âfindan istifâde ile efrâdı kışkırtmışlar ve bir müessif vak'â husûl bulmuştu.

İddia ediyoruz: Eğer efkârda bir irticâ olsa idi, kâbil değil böyle olmazdı. Başka yerlerde serzâde-i hudûs olmuş harekât-ı inkılâbiye müdde'âmızı tevsik eder.

Bizde irticâ yoktur ve olamaz. Memleketimizde bir silsile-i neciba ve reha bin mevcûd değildir ki bu fikri idâme etsin. Biz, esâsen demokrasiden başka bir halet-i ictimâiye ve bir sulta-i siyâsiye tanımadığımızdan bizde ancak cehalet icrâ-yı tahribat edebilir, başka bir umde ve uknum değil. Şunu da unutmayalım ki (sermayecilik) de memleketimizde nâ-mevcûddur. Binâenaleyh demokrasinin dâru'z-zehebi öz diyarımızdır. Zâdegânlık, ruhbâniyet, kapitalizm olmayınca irticâ mutasavvir

değildir. Zâdegânlığı, ruhbâniyeti, kapitalizmi ihdas etmeli ki irticâ olabilsin. Zâdegânlık teşekkül eder, bir mahsala-i tarihtir, teşkil edilmez, mümteni'tül -icaddır. Ruhbâniyeti ise din-i Ahmedî nefy ediyor. Çalışalım, kapitalizm memleketimizde takarrur etmesin ki bilâhire bir uygunsuzluk olmasın.

Gelelim fikir ve ictihâd irticâna: İbtida iyice, bilmiş olalım ki bir nokta-i nazardan daima hay ve lâyemut olan mâzi olduğu gibi iade edilemez. Nehir, gerisin geriye akmaz. Güneş mağribden tulû' ve maşrıktan gurûb etmez. Adâd tersine sayılmaz. Cüz külden büyük olmaz. Bir adam kendi kendinin pederi veya ceddî olamaz. İhyâ-yı mâzinin maddî imkânsızlığı vardır. Tarihte bir takım rücûlar olmuştur; lâkin bunlar hep daha iyi daha salim ve ceyyit bir halet-i ictimâiyenin husûlpezâr olması içindi.

İki parlak ve yaman misâl: "Reform" ve "Rönesans", "Reform" hareketi nasraniyetin şekli-i evveline rucû'u tavsiye ediyordu. Bazen böyle bir rucû terakkîdir; tedenni ve terdi değildir.

Bir eserimde [""] ale't-tafsil söylediğim vech üzere Vatikan makamı işi azıtmıştı. Edilmedik rezalet kalmadı. Efkâr öldürüldü. Hürriyet boğuldu. İctihâd kapatıldı. Nasraniyet-i tahsin, herhalde, Vatikan Nasraniyetinden hayırlı idi. [Luter] ve [Kalven]in fikri ilk âba-i kilisenin halet-i ictimâiyesine rucû değil, Hristiyanlığı safvet-i kadîmesine ifrağ etmekte. . .

Bu, beşer için mücib mazeret mi oldu? Hâşâ. . . fi'l-vâki bu yüzden büyük muharebeler çıktıysa da, âkibet, insaniyet "reform"dan istifâde etti. Hattâ Katolizm bile tebdîl-i meşvere mecbur kaldı.

"Rönesans" da öyle. O devrin serâmedleri Lâtîn ve Yunan fikriyatına doğru gittiler. (Hal)in tutar yeri kalmamıştı. Her nokta-i nazardan Yunan ve Lâtîn mâzisi hale müreccetti. Onların bu hareket-i rücûiyesi beşeriyeti fikren ve sınaaten kurtardı. Ve ondan sonra medeniyet takarrur etti. Bir daha da yıkılmaz. Eğer bu hareket-i rucû'ıyye olmasa idi halâ (skolastik), dârü'l-fünûnları bâdi-i iştilal olacaktı. Halâ mütefekkirleri ateşde yakacaklardı. Halâ Vatikan kitapları "endeks"e koyacaktı. Mâzi hali kurtardı ve istikbâli doğurdu.

Bilmiş olalım ki bazı mevâni-i haliye terakkî ve tekâmülü tasib eder. Binaenaleyh bu gibi mevazıda (hal)de devam bir irticâdır. Belki razen nûr ve feyz mâzidedir. Meselâ (1500) senesinden evvelki (hal) mâziye nisbetle pek geri idi. Lâkin her vakt mâzi hale mukaddem değildir, istikbâl acaba nasıl olacak? Bu rahm-ı mâderdeki çocuğun hangi taifeye ait olduğunu tahmin etmek kadar cesûrâne bir hareket olur. İstikbâlin de iyisi zararsız, fenâsı olabilir.

Bir netice-i ameliyeye gelelim: Bizde irticâ mümkün değildir. Bütün bir ayâ-yı ümmet muhtâc u muntazır-ı felâh ü terakkîdir. Ondan başka, tekâmülât-ı umûmiye bizi say ve faaliyetâta binâenaleyh ayrılmaya sevk ediyor. İrticâ'ın anâsır-ı mürekkebesinden hiçbiri memleketimizde yoktur. Protestanlık katolikliğe karşı bir harekettir. Katolik olmayan yerde Protestanlığın hudûsu nasıl adimü'l-îmkân ise zâdegânlığın, ruhbâniyetin, kapitalizmin nâ-mevcûd bulunduğu bir keşverdedir. İrticâ mutasavver değildir. Sosyalizm nerede çıkar? Kapitalistlerin ameleyi ezdikleri diyarda. Ya bir yerde amele ve hayât-ı sanaiye yoksa orada sosyalizm çıkabilir mi?

Bir fikrayı tekrar ile makalemize nihâyet verelim: Birine niye evlenmiyorsun? demişler. O zât da, sekiz sebep var, onun için tehhül etmiyorum; birincisi reculiyetim yok, ikincisi. . . derken muhatabı üst tarafı lâzım değil demiş. . . Bizde de hiçbir unsur-ı irticâ yoksa, mâhaza Avrupa tarihinde gördüğümüz bu maraz-ı ictimâiyenin imkânını tahayyül etmek abestir.

Celâl Nûri

(Cilt:2 Sayı: 63 Syf:593)

No : 63-32

13 Nisan 1918

MUHİBB-İ NECİBİM CELÂL NÛRİ'YE

Esselâm ey zekâ-yı şûle-i nâzâr

Bana âşık demekte hakkın var.

Ben, evet , dîn-i aşka mu'tekidim

Ta küçükten ve daima sevdim

Dicle sâhillerinde mevlidimin

- Sanki bir tek küçük söñük, necmin

İltimâ-i nâzâr girizî bile

Gizli kalmaksızın ve hep böyle

Sani'in mahşer-i celâf gibi,

Parlayan kubbe-i semâ-yı şeb'î

Yahûd eshâr-ı nûru alnında

Dalarak raz u şî'r -ül- eb'âda

Şî'r-i elvâna , hüsn-i eşyâya

A'sâ böyle zevk-i hülyâya

Belki vaktinden az çok evvel ben,

Aşkın ihsâs-ı şevk u hüznünden

Hisse aldım . . . bugün bu hiss-i muhît

Şüphe yoktur ki önce sâde ve basît

Bir tahassüsdü . . . . Sonra gittikçe,

Ufk-ı rû'yet tevsî' ettikçe,

Adetâ bir akide bir aknûm

Mekteb-i hisde intihâ-yi u'lûm

Gaye-i hikmet oldu . . . . . velhâsıl

Şeb-i cehl ü zilâl içinde asıl

Bir delîl-i hakikat oldu bana

Aşk evet bir târikât oldu bana

İşte ben böyle daima sevdim,

Bî-avz ben böyle , saf ve bî-riyâ sevdim.

Vâkıfım her tecelli-yi aşka

Hep mevlüdle aşk-ı mâşuka

Hep valid muhabbet mâder

Hubb u nüşin havahir-i vedadır

Aşk evlad-ı ve zevce hubb u vatan

Kalbi tıyn u gubâr dünyâdan

Gâh u bî-gâh uzak bulundurarak

Rûhu bir fecr-i şî'ire müstağrak

Yaşatan başka başka hissiyât

Nice zevk-i cihân, gidâ-yı hayat

Her zaman en ziyâde bunlardır.

Mihr-i sevdâ sönerse bak ne kalır,

Kasr-ı mâ'mûr arzın üstünde ?

Sade bir şûrezâr-ı efserde.

Bâdyat-ı hayât içinde garam

Bağrı yanmış , şikeste, bî-ârâm

Yürüten yok sürüklenen rûha

İşte bir çeşmesâr-ı pürsâye
 Şöyle bir parça ömr-i fâniye
 Ezeliyetle sermediyet
 Aşkın infâsıdır haber getiren
 Yaşar insan cihânda sevdikçe,
 Ve benim fikr -i acizânemce
 Yaşamak hep muhabbet etmektir.
 Ve muhabbet ibadet etmektir

En güzel ta'â't-ı tabîye
 Rûh-ı aslî ve cavidâniye
 Bu mesîl-i fenâda rûh-ı beşer
 Âşk ve şefkatle intisâb eyler.

Rûhu envâr-ı aşka matla' eden
 Kalbe bir nağme-i füsûn , yanî
 Şî'ri , şî'r-i erganûn haşmetini
 Bahşeden kudret-i mukaddéseye
 Hep hevasımla hamd-ı bî- gâye

Fâik Âli

(Cilt:2 Sayı: 63 Syf: 603)

Cilt:3 No:33-64

20 Nisan 1918

İCMÂL-İ EFKÂR

HAKK-I MAZİ, HAKK-I HAL, HAKK-I İSTİKBÂL

Henüz Mekteb-i Sultânide talebe idim. Bir hafta, izinsiz kaldığımdan klâsiklerden meşhûr [Bösöve] nin -Tarih-i Kâinât Üzerine Nutuk- ‘unvanlı eserinin bir büyük kısmını okudum.

Pazartesi günü muhterem muallimi bulup ona dedim ki:

-[Bösöve] yi mütâla'a ettim. Siz ve bütün âlem buna meşhûr diyordunuz. Lügat kitaplarına varıncaya kadar her eser bu adamın dâhi olduğunu yazıyor. Lâkin, ‘afvınıza mağruren, mösyö zât-ı ‘âlinize mütâla'amı açıkça söyleyeyim: Siz bize cümleleriniz kısa olsun diyorsunuz; bu dâhi otuz beş satırlık cümleler, zincirleme 'ibareler tertîp ediyor. Siz bize fikriniz sarîh olsun, sakın (Retorik) yapmayınız. Asla mücerredât ve 'indiyât ile uğraşmayınız. Her şeyde esrâr-âmiz ve mahirrüzzekâ esbâb ve hikemât aramayınız; gibi nasihatler veriyorsunuz. Halbuki [Bösöve] de bunlardan başka bir keramet göremedim. O halde üstâd-ı azizim, sizden rica edersem şu su'âllerime cevap veriniz: Ben de [Bösöve] gibi uzun ve müselsel cümleler yapayım mı; ben de tarihle meş'gul olurken (metafizik) semtine gideyim mi? Size defeâtle söyledim herkesin bir emeli ve arzusu var diye. Ben de meslek olmak üzere kendim için muharrirliği kurdum. Türkçe kitâbet hocamız 'Ata Beğ, geçen gün, kompozisyonumu beğendi ve beni arkadaşlarımla yanında takdir etti:

Profesör güldü ve hiç unutmam bana şu küçük nutku îrâd etti: -Oğlum [Bösöve] büyük, pek büyük, yalnız Fransa'nın değil, bütün beşeriyetin iftihar ettiği bir edîb ve bir hatîbdir. Bir insan zamanı ve muhîti dahilinde muhakeme edilir. [Bösöve] den evvelki zamanı tetkik et. İşte o vakit gerek Fransız lîsanında, gerek 'âlem-i fikriyatta [Bösöve] nin ne büyük bir inkılâb vücûda getirdiğini anlarsın. [Bösöve] yi taklîd için değil takdir için okumalı. [Bösöve] o senin beğenmediğin eseri vücûda getirmese idi, bilmiş ol Celâl, [Monteskiyu] Romalılara dâir olan serkârımı -ki yeni tarih onunla başlıyor- yazamazdı. Kim sana [Bösöve] yi temeşşük et; dedi? Hiç sen ecdâd-ı ilâkin kıyafetine temessül ediyor musun? Yarın bir muharebe çıksa hiç Ordu-yı Hümayun Çaldıran Gazilerinin edâvât-ı harbiyesiyle techiz edilebilir mi?

1895 veya 96 senesine doğru idi, zannedirim bu nutuk kulağıma küpe oldu. Dindaşım olmayan üstâdımı Cenâb-ı Hak son nefesinde karîn-i hidâyet etmiş olsun. Bu nasihâtından cidden müstefid oldum. Mâzinin hakkını vermekte tereddüt etmem. Bu 'itibariyle, bir çokları gayr-i millî telâkki ettikleri Nefî ve Fuzûli'yi ben tebci ederim, takdis ederim. Eğer o gayr-i millî şâirler, o 'acem mukallidleri (estağfurullah) yetişmese idi, bugün, hiçbirimiz bu lisan-ı 'irfânı isti'mâl edemezdik. Bunlar gayr-i millî şuarâ değil ihyâ-yı milliyet eden erbâb-ı icâd ve ihtira'dır.

Bir milletin mâiyet-i mûmeyyizesi ol bavel lisanıdır. O lisanı istediği gibi kullanan ve ona bir istikâmet veren Bakî'ye ben nasıl e'âzım-ı milliyeden demem? Sonra vallahi kör olurum. Nefî, Rûhî, Fuzûlî, Nedîm, Bakî, Gâlib, 'İzzet, Nâcî, Ekrem, Hâmid bunlar millî değil diyoruz. Bu ne demek? Altı yüz senelik ecdadımızı inkar ile haramzâde mi olacağız. Millet vardır, var olacaktır ve vardı. Millet şimdi uyanmıyor. Bütün mâzi, bir mâzi-i milliyedir.

Gazel, kaside, kıt'a mecmu'âmnda bu gibi bazı âsârı neşrettiğimden dolayı beni recmetmek mu'azzez muvakkir, mûkerrem ve muhterem mu'âhizelerime sorarım; gazeli, kasideyi, kıt'ayı kim icâd etti? Arablar, 'Acemler. Bunları i'râb ve i'cam ihtira ve biz onları iktibâs etmekle acaba gayr-i millî bir târik mi ihtiyar etmiş oluruz? Zannetmem, eğer öyle olsa idi şimdiki (sone)lerimizin, (komedi), (trajedi) vesâiremizin de Frenkten iktibâs hattâ intihal edilmiş olmak itibariyle gayr-i millî olmaları lâzım gelir. Üslûbumuza tarz-ı tefekkürümüze hep gayr-ı millî demeliyiz. Bir zât-ı hürmet-i semât, Rusya'da (Panislâmizm)i ve (Sosyalizm)i görmüş. Bunları bize nakl ile (Türkçülük) ve (Halkçılık)ı meydana getirmiş. Demek ki bunlarda Rusya'dan alınmış olmak itibâriyle gayr-i millîdir. Fakat bu kadar ileriye gidemem.

Sonra. . . gazel ve kaside, kıt'a ve murabba eski imiş. Bunları kurcalamamalı, uslu durmalıymış. . . Gazel ve kıs aleyhil bevâki eskidir. Lâkin 'acaba bütün bütün münkariz oldu mu?

Ve zin binnân çıktı, yâhud ihyâ edildi. Fakat acaba vezn-i arûz bütün bütün öldü mü? Eğer öyle olsa idi, bugün, bu tarzda irşâd-ı kelâm etmek abes olurdu.

Hâmid, Fâ'ik, Cenâb, Nazîf ayarından (Fütürüst)lerimiz var mı? Mademki bunlar mevcûddurlar, haydırlar, demek ki henüz meslek ve mekteb-i karîn ve müşerref-i inhidâm olmamıştır.

Saatın yelkovanını ileri getirmekle vakit geçmez.

Her şey'in zamanı var. Şunu da unutmayalım ki mâzi ba'zen ba' sû ba'delmevt sırrına mazhâr olur.

Her yeni doğru değildir. Olur olmaz bid'atlardan dostlarımı tehzîr ederim. Her yeniye körü körüne aşk etmeye frenkler (snobizm) derler.

Mâzinin bir hakkı var, halinde, istikbâlinde.

Mâzi, hal ve istikbâle; hal ve istikbâl de mâziye engel olmamalıdır

Gazel, kıt'a. . . bunlar üçüncü derecede verime mahkum ise, bırakınız, tabii bir sûrette ölsünler. Vezin, 'arûz. . . bu bir yabancı ise elbette pasaportu mu'âyene edilir ve hudut-ı İrânîyaya sevk olunur.

Her millet, her diyânet, kendisinden evvel gelen milel ve edyânın bıraktığı malzeme ile bina olunur. Şeri'ât-ı Ahmediye'nin üssü-l esâsı din-i ra'nâ-yı hunefâ ve mezheb-i kavîm-i İbrahîmdir. Mezhebimiz hakk-ı Museviyeti, hakk-ı İseviyeti te'yid buyurdu. Bunun gibi milletimiz de Türk, Arap, Acem, Rum memleketlerinde onların malzeme-yi ırkıyesiyle şekil-yâb oldu. Nasıl lîsanımızda Arabî kelime, Fârisî terkîb, Garbî zevk varsa şiirimizde de Fâilâtün Fa'lün bulunabilir. Vâkıa asıl Türkçe imâleli ve memdûd bir lîsan değildir. Lâkin malzeme-i Türkçe üzerine ne kadar imâleli'Arabça ve Farsi kelimât iltihâk ve inzimâm etti. Ekseriyât kelimâtımız imâlelidir. Buna mebni değil midir ki, ey Fa'îk Ali, vezn-i'arûz bizde bir vezn-i millîdir? Bununla beraber hürriyetin bir taraftar ve hizmetkâr-ı hem-zâdıyım. Varsın parmak hesabı hakk-ı hayatı hâiz olsun, istediği gibi tekâmül etsin. Mümkünse buna da hizmet edelim nitekim ben, tekrar edeyim, bir hayli üdebâmızın evzân-ı binan üzre tanzim edilmiş eş'ârının intişârına vasıta oldum.

Fikir hapse girmez. Onun için onun işaası da kuyûda tâbi' olmamalıdır. Asıl feyz ve bereket, işte hürriyet-i fikriyeden çıkar. Bırakınız her fikir bir vâsıta-ı intişâr bulsun. Bir yerde hapsedilmiş bahar gibi kalmasın; patlak vermesin.

İşte o zaman, lâtif tesâdümler olur. Nûr-ı hakikât bir pîş-i nemûd (objektif)den bir seyyâle-i ziyâdarın müteccellidâne hurûcuyla ortalığı şa'şaadâr etmesi gibi efkâr-ı mazhâr-ı hidâyet eder.

Hürriyet-i fikriye! işte bu sâ'ir bütün hürriyetlerin valide ve kâfilesidir. Bunu te'min ediniz üst tarafı tabiatıyla kendiliğinden gelir. Vaziyetten son derecede, memnun olabiliriz, çünkü Şu ahitte işte bu fikirlerimizi kemâl-i serbestî ile ifâde edebiliyoruz. 'An'âne-i hürriyemizi unutmayalım: Paris'te vazî' tavan aralarında çalışan ahrâr-ı millet, hudûd haricine çıkarılan, İsviçre'den Mısır'a, Mısır'dan yine İsviçre'ye sürülen müdâfi'n-i hürriyet, Rumeli'de dağlara çıkan erbâb-ı celâdet Selânik'te tezyîd-i maddî ve meçhûd eyleyen ashâb-ı Hamiyet hep hürriyet-i fikriyenin feth ve isti'lasına sarf-ı mâhasal

etmişlerdi. Meslek-i ahrârânesinin minnetdârı bulunduğum Talat Paşa, Meclis-i Mebusanımızın yevm-i iftitâhında zamanda hata yoksa, en büyük neşve-i vicdânına doymuştu.

İşte kanımızla, alınımızın teriyle kazandığımız bu hürriyet, hürriyet-i fikriye, bizi irşâd edecek ve zaman içinde şu muhîf içinde en doğru yol ne ise onu gösterecektir.

Celâl Nûri / (Cilt:2 Sayı: 64 Syf: 609)

ŞARKI

Çamların altında uzâttı dest-i nâzi bir peri
Korka, korka kokladım, öptüm o nermîn elleri
Goncalar açtı feminde ibtisâm-ı dilberi
Korka, korka kokladım, öptüm o nermîn elleri

Gökten tebrîk eyliyorken mâh-ı nev ikbâlimi
Yerde te'min eyliyordu yârim istikbâlimi
Etti tervîce tenezzül gâye-i âmâlimi
Korka, korka kokladım, öptüm o nermîn elleri

Mustafa Reşid
(Cilt:2 Sayı: 65 Syf: 239)

Cilt:3 No:36-67

11 Mayıs 1918

HEP GÜL. . . . .

Güldün. . . Ne için olursa olsun

Geçtikçe ben elverir ki hep gül:

Maksatla veya bîla-sebep gül.

Yalnız yetişir ki durma mahzûn

İstihza yahut iltifât et;

Lâ-kâyd-ı tahassüs olma tek sen. . .

Handenle bu kalb-i muğberimde

Tabîdir merâret-i hayat et.

Hiç solmasın ah o gül yanaklar;

Çeşminde gülümsesin o şû'le

Takbîl-i nümâyîş emelleriyle

Yıllarca tutuştuğum dudaklar.

Gülbâde-i şevk ü neş'e olsun

Handen bana cennet etti hâki ;

Hiç birsimâ hatırlamam ki

Gülmek bu kadar yakışmış olsun.

Beyoğlu

30 Nisan 1918

Fâik Âli

(Cilt:2 Sayı: 67 Syf:648)

ŞARKI

Öldürdü beni firâkı ey rûh-ı musâvver !

Vaslıla et ihyâ dili bir mu'cize göster!

Sil eşkimi, güldür beni ey yâr keremver!

Vaslıla et ihyâ dili bir mu'cize göster!

Ey mâye olan nûrı bu bîtâb ü tüvâne;

Hicrânın ile çöktü elem zulmet-i câna

Benzetti bu firkat beni evrâk-ı hazâna

Vaslıla et ihyâ dili bir mu'c ize göster!

Mustafa Reşid

(Cilt:2 Sayı: 63 Syf : 676)

[Gayr-ı matbua divanından bazı parçalar iktibâs edeceğimiz, Üsküdarlı Sâfi Bey merhûm, memleketimizin en büyük şâ'ir ve nâzımlarındandır. Merhûm devr-i sâbıkın en sitem-dîde ve rencidelerinden olduğundan ma'a'teessüf intişâr etmemiştir. Âsar-ı manzûmesi kemâl-i itina ile mütâlaa olunursa zamanında Nef'î ayarında bir şâ'ir olduğu tezâhür eder.]

E. U. M

Gittim mekân-ı dilbere

Ol dâre baktım baktım ağladım

Revzenlere eyvânlere

Dîvâre baktım ağladım

İnsanların olmuş yeri
 Menziline dîv ü peri
 Yâd eyledim gâ'ibleri
 Hezâra baktım ağladım

Fevvâresi olmuş harâb
 İrmakları' ayn-ı serâb
 Bûlbûl gidip gelmiş garâb
 Gûlzâre baktım ağladım

Nâbûd olup ol gül beden
 Sünbûller olmuş pürşiken
 Solmuş sararmış yasemen
 Ezhara baktım ağladım

Bir baykuş eylerdi figan
 Söyledi esrâr-ı nihan
 Durdum oturdum bir zaman
 Ol zâre baktım ağladım

Sâfi o dâr-ı pür-sükûn
 Ol manzar-ı rikkât-nümûn
 Öl dese de dağ-ı derûn
 Yok çâre baktım ağladım.

Mir'ât Safi

(Cilt:2 Sayı: 68 Syf: 689)

Cilt:3 No:74-43

29 Haziran 1918

İCMÂL-İ EFKÂR

TÜRKÇENİN GALEBE VE MUZAFFERİYETİ

Bir milletin galebe etmesi için lîsanında muzaffer olması şarttır. Rusya, birçok millet ve akvâmı temsil ve tecnis etti. Bir yere girdiği vakit lîsanını da idhâle çalıştı. " Rus lîsanı ihtiyâcât-ı'asrîyeye muvâfık bir hâle geldi. Bu dil ile her yeni fikir ifâde, her yeni mazmun bu lîsanla edâ olunuyordu. İngilizce, Fransızca, Almanca hiçbir ibâre-i esâsiyye yoktu ki Moskoç'a kâbil-i nakil ve tercüme olmasın. Rus dili her münevver ve danişmendi, hattâ her mütefekkeri el sine-i sâireyi öğrenmeden vâreste bırakıyordu.

Hulûl ve nüfûz, fetih ve teshir, yalnız seyf ile olmaz. Lîsanla da olur. Alman, Fransız, İngiliz, İtalyan, onlardan sonra Rusya pek geri kalmaz. Her büyük Rus merkezi, bir de Rus makarr-ı irfânıdır. [Kazan] gibi uzak şehirlerde bile dârü'l-fünûnlar var.

Rus ilinde çıkan gazeteler, [Tayms]larla kâbil-i mukayesedir. Rusya'nın her yerinde güzel güzel ve pek müfid mecmualar çıkıyor. Kadınlar okuyor. Herkes, bir gıdâ-yı irfân buluyor. İşte bunun içindir ki irfân-ı kadîm ve yüksek olan Lehistan'dan tutunuz da Kafkasya'nın müteşeddît akvâmına kadar sâbık Rusya'nın her yerinde Rusluğa mütemessil ve mütemayil efrada tesâdüf olunur.

Biz Türkler'in gaye ve maksadımız teâlidir. Evvel-be-evvel, şu Osmanlı vatanını fethetmeliyiz. İstemiyoruz ki bu kalem-rev dahilinde bize yabancı efrâd ve akvâm kalsın . Kalırsa derhal Amerikan misyonerleri, Fransız propagandistleri, Yahudi dervişleri, Alman muallimleri, Avusturyalı rûhban, İtalyan gayirturları onları müşteri telâkki eder ve kendilerini irfâna doyururlar. Artık bu (Osmanlı)lar bizden yüz çevirirler. Bunların bize ihtiyâcı kalmaz. Ermenileri muaheze ediyoruz yüzde doksan dokuz haklıyız. Lakîn yüzde bir de haksızız. Lîsanen bize bu kadar yakın olan Ermenilere neden lîsan ve irfânımızı ta'mim edemedik? Son zamanlara kadar Ermeni Ermenicesini bilmezdi fakat birkaç senedir Ermeni frenkleşiyor, kolaylıkla İngilizleşiyor. Bunda bizim de hisse-i taksirimiz var. Lîsanımızı elsine-i mütekâmile a'dâdine idhâl ve Ermeninin havâic-i fikriyesini edâ ve ifâ etmek Kurakuryan Ermeni, Katolik Ermeni, Protestan Ermeni, olduğu gibi bir de Türk Ermeni cemâ'ati türerdi. . .

Türkçemiz keyf ve hevese, ötekinin berikinin *Bon plaisirine* tâbi oluyor. Meselâ bir zât-ı muhterem hurûf-u ta'dil hevesine düşüyor. Diğer bir zât-ı muhterem terkipleri bozuyor. Üçüncü bir zât-ı muhterem Turan cezrine gidiyor. Garibi şu ki ma'arif nezâreti de bu nüfûzlar altında kalıp mektep kitaplarını günün modasına tabi'atıyla tanzim ettiriyor. Elimize öyle garib kıra'at kitapları, terbiye-i bedeniye risâleleri geçti ki eleyâz-ü billah ertesi gün o zevâtı muhtereme ikbâlden düşüyorlar. Meslek de yüzüstü kalıyor. Artık beniyeye-i maliyye bunlara müsaîd değildir. Lîsan ve millet kendi mal-i mütekavvemimiz değildir ki onlara istediğimiz gibi, tâsârruf edelim. Bugün tıbh ve 'imâl edilen kitapları saklayıp uzak bir mâzide değil gelecek sene açacak olursak mahcubiyetimizden kızarıyoruz. Bir iki kişiyi memnun etmek, külâh kapmak için o kadar münasebetsiz yollara gidiyor, zamandan istifâde ile milleti taht-ı ihtikâre alıyoruz ki. . . .

Lîsanımızın hukûku! bir müddei-yi umûmi çıkmalı da bu hukûku müdâfaa etmeli. Yirminci asırda Avrupa'nın mültekâsında böyle başıbozuk bir lîsan böyle alaylı bir edebiyat, böyle şîrâzesiz kitaplar, tabansız ve tavansız kütüphaneler. . . doğrusu bu bize yakışmaz.

Hükümet dört seneye yakın bir tecrübeden sonra bütün muâdelât ve muazzamât-ı mesâlih'in ancak hürriyetle halledileceğine yakîn hâsıl ettiğinden sansürü ilga etti. Sansür pek fenâ bir şeydi. O kadar fenâ ki bu sûretle millet her gün satırlanıyordu. Sun'î bir mutlakiyet hasıl olmuştu. Bundan istifâde eden bir takım erbâb-ı ilim ve irfân vardı. Hürriyet-i matbu'ât bunların işine gelmezdi. Muaheze ve tenkide dayanamazlardı. O esnada bunlar kendi münevîlerini yürütmek istiyorlardı. Ma'arifi inhisâr altına alacaklardı. Lîsan kendi mâlikaneleri, edebiyat bîtab u mutâsârrıf oldukları çiftlikleri idi.

Sansür bunlara az gelmiş gibi tahrikat ile bu mecmuayı da kapattılar. Birkaç ay kârî'lerimize karşı taahhüdâtımız ifâ edemedik. Her şey kesilebilir, lîsan kesilemez. Sonra çok şükür sadrazam Talat Paşa -karîhasından- bu risâlenin tekrar intişârına müsaade etti.

Darü'l-fünûnumuz Allahü'l-kadr maksadımız Dârü'l-fünûnunun imha ve ilgâsı değil erkân ve ilâsı iken yazdığımız yazıları, menfaatlerine muvâfik görmeyenler, yine üzerimize hücum ettiler. Biz Celâl Nûri'ye çatalım derken memleketin hürriyetine, meşrutiyetine, esâsına çatmış oluruz.

Fikir, lîsan, tenemmî etmek için hürriyete, meşrutiyete muhtâcdır. Hürriyet-i fikriye ve lîsaniyeye tecâvüz etmek i'tiyâdı, bize bizden evvelki devreden mevrus ve muntekaldır. Bırakınız herkes serbest muâhezât ve tenkîdâtta bulunsun! O zaman hiçbir kırık, sakat, nevrastenik meslek dikiş tutturamaz,

hatır, gönül, tahsisat marifetiyle ileri sürülen mesâlik, o hatırın, o gönülün, o tahsisatın zevâliyle söner. Binâen'aleyh bu gibi şeylere tenezzülkâr olmamalıyız.

Arkamızda dört senelik bir devre-i müzayaka bıraktık. İrfâna çok ziyân etmiş idik. Şu dört senede lisanımız, edebiyatımız pek çok terfi edebilirdi. Bari bundan sonra cebr-i mâfata bakalım. Madem ki devlet ve milletimiz yeni bir devre-i feyze dahil oluyor, lisanımızı da aynı ahd-i fevze iddihal etmeliyiz ki terakkîyâtımız ceyyid tekâmülâtımız metin ve esâslı olsun. Türkiye devl-i muazzamadan, türkçe elsine-i muazzamadan olmalıdır ve olacaktır. Türkiye ya büyük bir devlet olarak yaşar, ya hiç yaşamaz. Türkçe de tabii ki onun gibidir. Ya elsine-i mütekâmile sırasında beşeriyetin bir âmil, irfân ve imâmı olur yahut, sâir lisanlar kendisine galebe eder. Milletle beraber biz de kaçar ve göçeriz. Lîsana ihtimâm, aynıyle millete ihtimâmdır.

24Haziran1918

Celâl Nûri (Cilt:3 Sayı:74 Syf: 813)

HUZÛR-I HÛMÂYÛN DERSLERİ

De'b-i dîrîn saltanat-ı seniyyeden olmak üzere ramazân-ı şerifin aşr olanda ulemâyı benâm tarafından huzûr-ı hümâyûn da ders takrir olmakta, ve bu derslere padişâhan-ı'azam hazerâtı taraflarından pek büyük bir ehemmiyet atfedilmektedir. Kur'ân-ı mübînin bir tefsir-i belîğ-i olan bu derslerin, mebd'e'ini tarihi Osman Gazi'ye kadar çıkarıyor. Ahd Orhan Gazi'de de sûret-i daimede icra edildiğini kayd ediyor.

"Ata" bu hususda şu izâhatı vermektedir (Osman Han) Gazi asr-ı fezâ-il hasr-i âliyesinden bedile (Orhan Gazi) ahdinde dâimi sûretle icrâyâ başlanılarak evvel zamanlardan ve hususiyle (Murad-ı Evvel) vaktinden beri ramazân-ı şerîfde vakit buldukça hergün ve eyyâm-ı sâirede irâd buyuruldukça nühûlin ulemâdan olan zevat fezâil-i semâtn ekserisi huzûr-ı hümâyûnda ictimâ' ile âyet-i celîle-i fûrkâniyeden ba'z-ı sûre-i şerife tefsir olunması kaîde hükümüne girmiş iken (Mustafa Han Sâlis) zuhr-ı zahir ahretleri olmak üzere bu usûl-ı hayriyyeyi kanûn-ı kuvvîye rabt ile daimî ve resmî bir nizam hükümüne vaz' ve himmet buyurmuştur.

(Mustafa Han Sâlis) hazretlerinin bin yüz yetmiş iki eyyâm ruzesinden bedâ ile şehri ramazân-ı şerifin evvelki gününden onuncu gününe kadar birer mukarrir ile cünd-i nefer muhatabdan ibaret olmak üzere bir heyet-i ulemâ câb ederek tefsir-i şerîf-i beyzâviden birkaç âyet-i kerîme tefsir ettirmek ve bu cihetle istifâde, feyz ve bereket etmek ve onuncu günü kütüphane hocası pişvâ olduğu halde

mukarrir olan zâtlardan mürekkep bir meclis-i mütemayiz dahî akd olunârâk kezâlik tefsîr-i şerîfden mûbâhesât-ı hasene ecr-i esile tenvir-i mûbâlât edilmek usûlü vaz' buyurulmuştur.

Eslâf-ı a'zam hazerât-ı ilm ve ma'rifeti ve eshâb-ı fazl ve kemâl himaye buyururlar. Memâlik-i Osmaniye dahilinde yetişen erbâb-ı ârifânı makarr-ı saltanât-ı seniyyelerine celb ettikleri gibi hudûd hakamı hâricinde tanınmış olanları da da'vetle haklarında enva' ı âtfât-ı bezi ve ihsan ederlerdi. İşte bu huzur dersleri de ulemâ için bir vesile-i tefeyyüz ve ihsan oluyor. İlm ve ma'rifet eshâb-ı pâdişâhın doğrudan doğruya takririne mazhâr buyuruluyordu. Osmanlı pâdişâhları ulemâyı yalnız teşvik ve tergible kalmıyor, mesâil-i mühimmenin kendi huzûrlarında münâkaşasına müsâade etmekle ilim ve irfânın inkişâfına da hizmet buyuruyorlardı.

Tedkîkat gâmıza-ı dîniyede bu niyet-i hayriye ile iş bu huzûr derslerinde bulunacak hoca efendilere serbest-i kâmil i'ta buyurulmakla inhilâl ukûd u mesâil kasdıyla küşâd olunan riyaz-ı bâb-ı mûbâhese becâviyât keşâkeşle fezâ-ı muhavere ve mûbâseleye intikal edegeldiği halde bu küstahlık rehin afu vuzûh-ı cemil oldukda fezâ mukarrir efendilere mealehver ağır boğçalar vesâirelerine âfiyyeler ihsanıyla ikram olunmak de'b-i dirîn el hak hüdâ mer'i ve câridir.

Mukarrirlerle muhatabların bidayetde ne sûretle intihâb edildiğini, ve kaçır zâtan mürekkep olduğunu maa't-teessüf öğrenemedik.

Hali hazırda huzûr dersleri, sekiz dersten mürekkebdir ve ramazanın mağfîret nişânın ilk on günü zarfında ilim ve fazl ile mâ'ruf zât tarafından tedris edilmektedir. İlk on gün zarfındaki cuma günlerinde ders okutulmamak ve onun Oharicindeki günlerde okutulmak mu'tâddır. Her ders bir mukarrirle on beş muhâtabdan mürekkebdir. Mukarrirler rütbeleri imtisâriyla ders okuturlar. Rütbesi büyük ve eski olan, rütbesi küçük ve yeni olana takdim eder. Muhâtablarda rütbelerine göre taksim rütbesi büyük olanlar takdim olunur. Mukarrirler, muhatablar arasında gözlenen makâm-ı meşihat-ı âliyece intihab olunur, fakat bu intihab kadîm ile değil ehliyet iledir. Muhatablar ise kademelerine göre ulemâ arasında gözlenen meşâyihât-ı celîlece tefrik edilir. Her bir mukarrir ve muhatabın rütbesi makam-ı meşâyihât-ı İslâmiyece malum bulunduğu cihetle mukarrirlik süresi ve verilecek derslere esâs olan sûre-i celîlerin metni iki üç gün o mukarrirlere tebliğ edilir. Sabânın on beşinde de her bir mukarrire dersinde bulunacak olan onbeş muhatabın ismini bildirirler. Bunun üzerine mukarrirler okutacakları dersin metnini lâ cellül-mütala'a kendilerine tebliğ ederler.

Ders saray-ı hümâyûnun salonlarından birinde öğle ile ikindi arasında verilirdi. Salona biri mukarrir efendiye, onbeşide muhâtab efendilere mahsus olmak üzere on altı tane rahle vaz' ve her bir

rahleye kamuda mahsus birer de minder terfik edilir. Mukarrir efendinin rahlesi sadef işlemeli, muhâtab efendilerinkiler ise ceviz boyalıdır. Mukarrir efendinin minderi de muhâtab efendilerin minderlerinden bir parça büyükçedir. Salonda bu sûretle tertibat alındıktan ve med'û olan zevat da birer birer geldikten sonra zât-ı hazret-i pâdişâh salona teşrif buyurlar. Verilen malûmat üzerine ulemâyı kirama da müteakiben birer selâm-ı ihtiramkârâne ile salona dahil olurlar. Pâdişâh hazretleri ile maiyeti hilâfet penâhilerindeki zevât o sırada kâim bulunurlar. Ve zât-ı hazret-i pâdişâhın komutu üzerine heyet-i şâire ile birlikte mukarrir ve muhâtab efendiler de mevki-i mahsuslarına otururlar. Şurasını da habaer verelim ki salon bu sırada alaturka bir hale konulmuştur. Bir mevki-i ihtirama mevzû olan ve zât-ı hazret-i pâdişâhın komuduna mahsus bulunan koltuktan başka sandalye ve kanepeler gibi şeyler mevcûd değildir. Erkân-ı sâirenin oturması için hep şilteler konulmuştur. Bu sûretle salon dediğimiz gibi alaturka bir sadelik arz etmekte bulunmuştur. Muhâtab efendilerin rahleleri mukarrir efendinin rahlesinin sağ ve sol tarafında ve bir kavis teşkil edecek sûrette vaz' edilir, mâiyet-i şâhânedeki ekseriyya şehzâdegân hazerâtından bazılarıyla ve vükelâdan med'uvv bulunanlar ve ma'beyn erkânından ma'dud olanlar bulunur ve mukarrir efendi tarafından takrire başlanârak derse kemâl-ı huzu' ile istima' olunur. Mukarrir efendi derse ait bir eserle buna müteallik notlarını muhâtablar da kitablarını rahle üzerine vaz' ederler. Bu sûretle başlamış olan ders bir saat kadar imtidâd eder. Dersin hitâmında da mukarrir efendi tarafından muhâtab efendilere hitaben irâd olunacak suâlleri bulunup bulunmadığı sorulur. Rütbe itibariyle ehaz-ı mevki eden muhâtab efendilerden rütbesi en büyük olan ve başta ehaz-ı mevki eden zât başlamak üzere sıra ile herkes suâlini irâd ve mukarrir efendi de lâzım gelen cevabı itâ eder. Suâl dersin mevzû dâiresinde irâd edilir ve cevap da tabî o' dâirede verilir. Suâller mukarrir efendiyi müşkülâta düşürecek, cehlini ortaya koyacak bir surette intihab edilmez. Ekseriya istifâde almaya ba's olacak şeyler seçilir ve bu suâle bu cevap zât-ı hazret-i pâdişâh tarafından "Kâfi !" denilinceye kadar devam eder.

Mukarrir efendi tarafından bir dua ile derse nihâyet verilir; Mukarrir efendilere ceyb-i şâhânedeki birer miktar âtfiye ile birer boğça, muhâtab efendilere de yalnız birer miktar âtfiye verilir. Âtfiyenin miktarı ve boğçaların muhteviyatı rütbelerine ve derslere göre verilmeyip hepsine mütasavi bir sûrette itâ olunur. Âtfiyenin miktarı zamânâ göre tebeddül ediyor, boğçanın muhteviyatı ise heman sûret-i dâimâde olarak bir top çuha, iki top kumaş ve bir aded şaldan ibaret bulunuyor.

Zât-ı hazret-i pâdişâhı tarafından duanın hitâmından sonra mukarrir ve muhâtab efendilere iltifât buyrulur ve bilhassa mukarrir efendiler kadar ve haysiyetlerine mezâyâ-ı ilmîyelerine göre kelimât-ı nevâziş-gârma lâyıf görülür.

Huzûr dersleri yukarıda bil-münâsibe kayd olduğu vech ile kitab-ı kerîmin tefsirinden ve âyet-i celîlelerini tazammun ettiği ahkâm dâiresinde zemîn ve zaman ile mütênâsib mevâdi arz ve izâhtan ibarettir. Ancak âyet-i kerîmenin intihâbı makam-ı meşihatın veyahut mukarrir efendilerin reyine bırakılmakta, Fâtiha-yı şerîfeden başlanmış olan tefsirin ertesine sene kalındığı yerden devam edilmektedir. Bu seneki dersler sûre-i (Rad)da ise de Fâtiha'dan ne zaman başlatılmış olduğu ve bu gidişle hatemi karenin zaman-ı vuku'u bittabi meçhuldür. Fakat senede sekiz on ayet sürülebildiğine nazaran mebdenden müntehâsına kadar asırlar geçeceği şüphesizdir. Bu münâsebetle bir nokta-ı mühimmeyi kayd etmeye lüzûm görüyorum. . . "huzûr dersleri" diğer tefsir derslerinden herhalde farklıdır. Çünkü mukarrirler ulemâyı e'lamdan oldukları gibi huzûr mealîfşur pâdişâhıda takrir edecekler için emsalinden ve ale-1 âde ahvâlden fazla tetbi' ve tetkikâtda bulunacakları tabi'idir. Binaenaleyh bu zevât-ı muhteremenin takrirleri zabt edilmiş ve kemâl-ı itina ile tab' olmuş olsa meydâna hem güzel, müffid ve herkes için istifâdeli bir eser gelmiş ve hem de emsalinden farklı ve herhalde kıymetli bir tefsir vücûda getirilmiş olur. Şimdiye kadar bu yoldaki takrirlerin yalnız fazl-ı muhterem ile Vildan Fâik Efendi Hazretleri "el mevâizül el hisan" unvanı altında neşr etmişler, evvelki ve geçen sene verdikleriyle bundan böyle verecekleri dersleri de neşr etmek tasavvurunda bulunmuşlardı. Pek kıymetdâr olan bir eseri emsali ta'kib etmiş olsa herkesin müstefid ve mukarrirlerinde emeklerinin yalnız bir heyet-i muhteremeyi faydalandırmaktan ibaret kalmayarak daha ziyâde müffid olacakları şüphesizdir.

Binâenaleyh bu arzu hayr-hâhânenin mevkii husûle çıkarılması temennîyâtımı emsâli ramazanların temadisiyle bu fiil-i mebrûk devam eylemesi duasına terdif ederek hatm-i makâl eylerim.

10 Haziran 1910

Mehmet Zekî

(Cilt:3 Sayı:74 Syf:816)

Cilt:4, No:76

13 Temmuz 1918

RÜZGÂRLAR NELER SÖYLÜYOR

O sabah bahârın ilk ve feyyaz bir günüydü. Yüzümü hafif ve râyihadar bir kanat okşadı. Sordum: Bize nesim-i bahâr, nefha-i cennet derler -dediler- beyaz ve yumuşak kanatlarımızla bağlardan, gülistanlardan geçtik. Taze yaprakların rengin çiçeklerin yüzlerini öptük. Irmakların üzerinde nakışlar işledik, bahçelerde oynayan melek çocukların altın saçlarını dağıttık, muâşıkların mu'anekealarını dinledik, kırlangıçların, serçelerin kanatlarını okşadık. Şimdi güneşin canlı hararet ve ziyâsını tebci ediyoruz. . . Bu akşam, beyaz tül libaslı kızlarımızdan bir mevkeb-i hüsn ü tarâvet ay ışığında raks edecekler: rûhumuzda ilkbahârla canlanan bütün güzel şeylerin hülâsası var: Tebessüm, râyiha, renk, neş'ât, âhenk ve sevdâ taşıyoruz. . .

-Bunları nerelere götürüyorsunuz? -dedim- İssız ve renksiz diyarlara diye cevap vererek kayboldular.

Öğleden sonra dünyanın her şeklinde aevli bir reng-i hamarât vardı. Semâ hummalı bir rukûdetle tutuşuyor. Cildim katre katre eriyordu. Güneşin kırmızı ve hadit çehresine penbe sarı fistanlı perişân ve altın saçlı kızlar küçük avuçlarıyla renksiz bir toz serperlerken sahilten ılık bir meltem sıyrıldı. Ağaçların altına serin gölgeler serildi, zirûhlar bu serin havayı içiyorlar. Cansız ve sâkit yapraklar, hareket ediyorlardı. Sahilden bir selsebil-i nagamat süzülürken bir lahzâ daha durunuz diye bağırdım. Onlar acül -hayır- dediler. Dağ eteklerinde harmanlarını bekleyen çiftçilerin yanık ve mütevekkil alınlarını öpeceğiz, yıldızlara karşı kavallarıyla rûhlarını söyleyen çobanlara rahat ve rüyâlı bir uyku götüreceğiz, sabahtan beri cıvıldaşan kuşların şen yuvalarını ziyaret edeceğiz, tabiatın ahenkleri ile mest olan şairlere feyz-i ilham götüreceğiz. Genç sevdâhların aşklarını tes'id edeceğiz. . İşimiz çok! dediler. Mehtâbın vukur ve beyaz çehresine selâm vererek onlar da uçtular.

Ağaçların kadid dallarını sarsan haşin ve mahdûd bir ıslıktan sonra kuru çimenlere sarı ve müteverrim yapraklar dökülüyordu. Melûl ve ratib semâdan bir ses geldi:

- Gözyaşlarını içen mâtemli bulutlardan geçerek ıssız tepelere uğradık, mahlukâtın hayat-ı âsârasını emdikten sonra mezarlarda servilerin arasındaki baykuşlara hem-dem olacağız. Müsamâtımızda verem

solukları, öksüz hıçırıkları, ölüm kokusu, mâtem havası var, rûhumuzda gamlı sesler, elemli iftiraklar, hüzünder hâtıralar uyukluyor. Kışın barîd ve mütehevvir sarsarlarını karşılamağa gidiyoruz dediler ve sükût ormanının girân ve esrarlı sinesine saklandılar.

Camları kamçılayan donmuş yağmur sicimleriyle titreyerek gözlerimi açtım, nihâyetsiz bir kasvet ve küdüret içinde uzanan leyl-i heras âlûdun mütehevvir sinesinden bir harhara-i mahûf yükseldi: - Siyah heyûlalarım, ejderler ve canavarlarım uyandı. Müheykel ve mehib dağların karlı şâhikalarından koparak, engin ummanların ka'r-ı siyehnakinde 'akur dalgalar, derin ve korkunç girdaplar, fırtınalar ve afetler yaptım. Bî-pâyân suların üstünde köpükler saçan azametli bir sefineyi kahımla zir ü zeber ettim, harâbelerde feryatlar, dumansız bacalarda eninler, boş kalelerde mevtâî kahkahalar, harâb burçlarda dehhaş ulumalar, korkulu sayıklamalar yarattım. Ağaçları div iskeletlerine benzettim. Semâyı reng-i mâtemle boyadım, yuvaları dağıttım, hırs ü hiddetim halâ geçmiyor, yarın sabah dünya kefenlere bürütüp hayattan büsbütün mahrûm olduğu zaman bütün bu matem-engiz sesleri toplayıp mutantan bir cenaze merâsimi yapacağım dedi.

Sonra bütün deli ve kudurmuş maiyetiyle bağıarak, nârâlar atarak vahşi bir raks ederek kahhar uğultular, zehirli ve buzlu ışıklarla denizleri, semâları, toprakları hercü merc-i şemmet içinde sarsmağa başladılar.

Nezihe Muhiddin

(Cilt:3 Sayı:76 Syf:841)

İSLÂM VE BİZ

Büyük bir mütefekkirimiz, bundan 4-5 sene evvel neşrettiği inkılâb-kâr bir eseriyle İslâmlar arasında vücûd-ı ittihâdı mertebe-i sübûta çıkardı. Bu şehkâr-ı celâdetden pür vakar ve pür mania sözleri nakl ediyorum: Avrupalılar kürre-i kamer üzerindeki cibal ü tilâle varıncaya kadar olmayıp dururken bizim içinde bulunduğumuz âlem-i İslâmı bilmemekliğimiz ne gibi bir muhît dinî, ictimâî, siyâsî, ahlâki dahilinde yaşadığımızı tedkik etmemekliğimiz doğrusu affolunur rehâvetlerden değildir. Herhalde âlem-i İslâmı ve anı işgal eden ve bittabî bütün Avrupa'yı hatta umûm-ı âlemi uğraştıran mesâili bilmemek, bilmek istememek bir cinâyettir. İslâmların ahvâline bu derece lâkayd olmak, zannetmem ki Avrupalılarca revacta bulunan tarz u şeyme-i tedkike muvâfik bulunsun.

İşte bu ihmâl ve nesiplerimizin yekun-ı umûmisi ne mertebe ciğer-sûz ve bu yekunun netayici ne derece elimdir? Fakat bu İstanbul'da oturup evkat-gûzar olmakla anlaşılabilir. Çıkıp gezmeli ve görmeli. . .

Son defa icra ettiğim devri-i âlem-i seyahatinin aksâ-yı şarka ait kısmı bende cidden hazin hâtıralar bıraktı. Bilhassa bu seyâhat-ı tetkikiye salef-üz zikr hataların tevliid ettiği vahim neticeleri bana yakinen öğretti. Biz hilâfet-i İslâmiyyeyi temsil etmeliğimiz haysiyetiyle âlem-i İslâmı devr ü diraz tedkik etmiş muhtelif ırklardan müteşekkil şu camia-i muazzama-i İslâmiyyeyi bütün teferruâtına varıncaya kadar anlamış ve onlara da kendimizi anlatmış olmalı değilmi idik? Münevver tabakamızı teşkil eden gençler arasında yalnız Avrupa'ya karşı bir meyelân-ı seyahat var. Bugün onunla pek alâkadar olmamız lâzım gelen âlem-i İslâmın ise ne halde bulunduğundan kim haberdar? İslâm âleminin Avrupa'yı işgal eden mesâili bir taraf, biz henüz dünyada mevcûd İslâmların ahvâl-i rûhiye, ictimâiye ve fikriyelerine bile tamamıyla vakıf değiliz.

Çin'de pasaportundaki tuğra-yı hümâyunu görenlerden pek çoğu onu telsim ederek üzerine gözyaşını dökmüşlerdi. Türk olduğumu söylediğim zaman iyi hâtırımdadır ki Hindîler bana bir mevcûd-ı mukaddes nazarıyla bakıyorlar, i'zaz ü ikram için ne yapacaklarını şaşırıyorlardı! (Türk) onlar için fevkal-hayâl bir mahluktur. Bilhassa genç Türkler'in bu biçâreler arasında ne mertebe bir heyet ve şöhreti vardır! Bunlar, (Darül-hilafe)yi bir Türk görmek için emin olunuz ki hayat-ı maddiye ve maneviyelerden pek çok şeyler fedâyâ hazırdırlar.

Re'y-i ayn gördüm ve hikâyesini de bizzât kendisinden işittim: İstanbul'da üç ve Şam'da iki sene ikâmetten başka bir fazileti câiz olmayan musevi bir tacir Filipin İslâmlarının saye-i himmet ve atıfesinde pek az bir müddet zarfında binlerce lira kazanmağa muvaffak olmuş!!! . .

Mücib-i intibahımız olur ümîdiyle pek hazin ve mahiyet itibariyle de bizleri derinden düşündürmeye değer bir hikâye anlatacağım.

(Şangay) da ma'ruf İslâm tacirlerinin şerefimize ilk keşide ettikleri bir akşam ziyâfeti esnasında idi. Yemekten sonra cereyân eden bütün muhavere ve mükâlemeler hep devlet-i aliyeye, onun kuvve-i bahriye ve beriyyesine, harb-i hazırda, Türkiye'nin ihraz ettiği mevki-i bülende, Çanakkale Müdafai delîrasına ve daha buna benzer birtakım alâkadar olduğumuz mesâile dâirdi. Meclisde bulunan Afganlı bir zât, sırası düştü de şu hikâyeyi anlattı:

"Evet, İslâm âlemi Türkler'in satvet ve şevketini teyid ve temin için hiçbir şeyden çekinmemelidir. Çünkü Türkler'in şân ve sükûneti hatta İslâm'ın tey'îd-i bekasına hâdimdir! Bizler devleti âliyeye her vakit hizmete âmadeyiz. Hilâfet-i İslâmiyeyi mes'ud bir istikbâle is'âl için vâki olacak her türlü teşebbüse bil-cümle mü'mininin yardımı farzdır. Biz işte şu gördüğünüz cemiyet efrâdı bu hususda hiçbir fırsatı fevt etmeyiz. Nitekim geçen sene donanma-yı Osmanî için îâne dercine gelen bir Türk zabıtine alâ kadrül-imbân muavenette bulunmuş birkaç bin lira îâne ile bu muhterem zabiti muazzezen teşyi' eylemiştik. "

Aksâ-yı Şark'ta donanma îânesi! Muhterem bir Türk zabiti! Birkaç bin lira îâne ! Sonra da muazzezen teşyi ! Aman ya Rabbi; ne müthiş, ne velekfezâ komedi-dram!. . . Hayretler içinde kalmışım.

Bittabi meseleyi ta'mik ettim. Yâdigâr (!) olarak bıraktığı fotoğrafını getirdiler. Bıyıklarının şeklinden ve çehresiyle vücûdunun teşekkülünden bu muhterem (!) zâtın halis muhlis Lübnanlı bir dürzî olduğu aşikâr idi. Kartonun arkasında aynen şu satırları okudum.

"Kol ağası, Vasfi Paşazâde (imza karışık okunamıyor) mahall-i ikâmeti Büyükkada. . . "

Labis olduğu üniforma ahd-i sabıkın miralaylara mahsus üniforması nişân ta'lik edilecek yere ne kadar gariptir binbaşılardan burmalı apoletlerinden birini diktirmiş ve üzerine de sahte olduğu yeknazarda hem de suhûletle anlaşılır bir alay nişân târik etmiş! Bilhassa pantolona bayıldım; bilir misiniz bu sersem acuf-ül-akl herif o asker ceketinin altına ne giymiş, rütbeli memurunin eyyâm-ı resmîyede giydikleri kenarlı sırmalı siyah bir pantolon. Resim öyle bir mecmua-i garaib teşkil ediyordu ki ilk nazarı müteakip kahkahalarla gülmekten men-i nefis edemedim. Meğer bu sersem kurnaz kendisini ecille-i recal devletden birinin pek yakın akrabasından ve harbiye nezaretinin güzîde zabitanından olarak takdim etmiş. Maksad-ı seyahati ise donanma-i Osmaniye îâne-i cem imiş. Bu saftan cidden şâyân-ı merhamet-i hulfe meselenin günahını anlattım. Biçâreler sözüme bir türlü inanmak istemiyorlardı. Evet nasıl olur? Bir Türk bir müslûman hiç böyle şeylere tenezzül eder, dindaşlarının zararına kendi hususi menfaâtleri arkasından koşabilir mi? İşte akıllarının almadığı nokta bu idi. Anlattığım hikâye işittiklerimin belki binde birini teşkil etmez. Zavallı Türklük, biçâre İslâmiyet, sizin celil ve şerif nâmınıza ne elim cinâyetler işleniyor.

Âlem-i İslâm bu, ve buna benzer birtakım sahtekârların kurdukları dolaplar, çevirdikleri entrikalar yüzünden maddî ve manevî azim zararlara giriftâr olmaktadır. Asıl şâyân-ı teessüf noktaya işlenen cinâyetleri Türkün nâmına, Osmanlılık nâmına irtikâb edilmekte olmasıdır.

Biz, ne kendimizi onlara tanıttırabilmiş ve ne de onları biz kendimiz tanıyabilmişiz. Bizim için pek azim bir kuvvet demek olan İslâm âlemini metruk bir halde bırakmış, kendimize benimsememiş ve böylece ihmâl ve lakaydî cetveline azim bir yekûn daha ilave eylemişiz.

Bizi âlem-i İslâm'a ve âlem-i İslâmı bize tanıttırarak beynimizdeki manevi rabitaların takviyesine çalışacak muntazam teşkilâta mâlik bir müessesemiz olsaydı. İslâm âleminde ve şu harbde bile yüzümüzü güldürecek ne mes'ûd hâdiselerin şâhidi bulunacaktık. Bugün o âlemin derin bir uykuya dalışı hiçbir eser-i hayat ve alaka göstermeyişi tekrar edeyim: Tekâsâlimizin, lâkaydîmizin hep o eski ve ezeli ihmâllerimizin meş'ûm ve menfur bir neticesidir.

Son söz hayat-ı müstakbelemizin âlem-i İslâm ile olan alâka-i külliyesi aşikâr bulunduğundan eski hataları işlemecek, daima mütekayyız ve müsbet bulunmak Türklük âleminin esâslı bir şîârı olmalıdır.

Samizâde Süreyya

(Cilt:3 Sayı:76 Syf: 807)

BÜYÜK ADADA

Bir şeb bu cezire-i Dilârâ
Etti beni bahtiyâr-ı sevdâ

Gökden ediyordu mâh-ı râna
Eşcâra gümüş kubbeler aksa

Çamlarda nesîm-i anber-efşân
Hâsıl ediyordu pek hoş elhân

Çamlar Ada'nın birer kemani
Âhengi çeker semâya cânı.

Bir nağme-i dil-nüvâz-ı şehnâz
Eyler idi nazlı nazlı pervaz

Tekrar surûd ederdi vadi
Dil olmuş idi garfk-i şâdî

Nezdinde diyordu bir melek zâd
"Bir şiir-i lâtif eyle inşâd!"

Verdim bu cevab-ı bî-riyâyî:
"Seyr eyle bu cay-ı dil-küşâyî!

Lâyık bu mahall-i şâ'irâne
Erbâb-ı hayâle olsa lâne

Eş'âr-ı nefise hep münâzır
Gelmekte bu yerde vecde nâzır

Varsa bu bedialardan ahsen
Sensin meleğim cihânda bir sen!

En dilberi incimin; göz gider
En şevk-feza nevâ; söz gider

Sensin bana en güzel çiçek sen!
Sermest-i müdam büyüğüm ben!

Zevkim, kederim, tefekküratım
Sensin meleğim bütün hayatım!. "

Hazz etti, dedi: "ne şi'r-i sâhir!
Al, câize işte "bûse. . . şa'ir!"

Mustafa Reşid

(Cilt:3 Sayı:76 Syf: 860)

Cilt:4, No:77

20 Temmuz 1918

CIVIKLAR HASTANESİNDE

-Ali çocuğa ithaf-

Endişem şudur: Makalemi bir masal zannedeceksiniz. Halbuki nakl edeceğim vaki'dır. Pariste bulunuyordum. Tereddiyât bahsi ile çok uğraşmış ve hattâ bu meseleye dâir iki büyük ve meşhûr eser neşr etmiş olan bir doktor ile görüştüm

-Felan sokakda bir civıklar hastahanesi var. müdürü pek dostumdur, isterseniz kart vereyim, gidip müesseseyi geziniz. Müstefid olursunuz;dedi. Ben de gidip hastahaneyi ziyâret ettim.

Paris'in pek kibar bir mahallesinde; takriben elli odalı aristokratik bir bîmarhane. Yataklar, odalar pek pahalı harb-ı umûmi ğalasını andırır fiyatlar. Meğer hastalar hep yüksek tabakalara mensub imiş. Müessesenin müdürü nazik bir zât. Bana bir çok ma'lumât verdi. Ve el-yevm tedâvide bulunan zengin, güzel, genç bir kadının pek parlak bir mütereddî nümûnesi olduğunu da söyledi. Madamın odasına çıktık. Meslekdaş diye beni kendisine tanıttı. Süslü bir oda. Masanın üstünde gazeteler, mecmualar, bonbonlar, lavantalar, biblolar karmakarışık duruyor. Madam hakikaten nazik. Telebbüsüne itina etmiş. Tuvaleti tasannusuz ve zarif. Gözlerinden asla civıklığı anlaşılıyor. Biraz hazin; lakîn ara sıra gülüyor. Cüzîce yorgun. Ma'mafih hutut-u vechiyesinde, dudaklarının üstünde büyük emeller, ümîdler pervaz ediyor. Pür-aşk ü heva bir kadın . Olsa olsa yirmibeş yaşında. Ziyâretimiz bittikten sonra doktorun odasına gittik. Şirince bir hastabakıcı ki mütemadiyen hekimin mazhâr-ı iltifat ve nüvazişi oluyordu. -Bize sıcacık çay getridi. Hal-aşına tabib pek teklifsiz bir vaz' u edâ ile koltuğuna kuruldu. Piposunu yaktı. Eğer sözleri enteresan olmasaydı kabil değil piponun keskin kokusuna tahammül edemeyecektim.

Doktor, ağır ağır bana dört numaralı hasta madamın macerasını anlattı:

-Efendim, bu kadın zengin bir tüccarın kızıdır.

Çocukluğunda gördüğü terbiye yüksektir. Birkaç lisan bilir. Kendisi hem terbiyeli hem de zekidir. Evlenmek yaşına gelince, matmazel, marttaki kediler gibi huzûrunu kaybetmiş. Elbette, bir kocaya, nail olmak için huzûrunu zayı'etdiğini zannedeceksiniz, değil mi? hayır! Matmazelin maksadı bir

adama varmak ve, açık söyleyelim -havaic-i şehvâniyesi yerine getirmek, yahud bir aile teşkil etmek değil, asla değil. . . Kızın gayesi garipdir! -Evlenip kocasının, her kim olursa olsun ser-i safvetine iki karn-ı müzehheb rekz etmek. . .

Romanda mı okumuş, numunesini mi görmüş, bilmem, matmazelin gecelerini de, gündüzlerini de bu fikir işgal ediyormuş. Bu emel adeta ufak bir meyva kurdu gibi zavallının dimağına girmiş, kendisini tazyik ve ta'çiz ediyor. Koca, yeni bir ev, hayat-ı zevciyet gözünde değil. Tek müstakbel kocasını aldatsın!

Günün birinde matmazeli zengin, genç, terbiyeli, iyi bir aileden bir zâta verirler. Bu zât matmazelin dil-hâh-ı mûcibince derece-i kâfiyede safvet-i derûna, sâdıki-i meşrebe hattâ, hattâ, bir nebze hamâkate de sahib ve mâlik imiş.

Kız seviniyor. . . Neden? Çünkü sür'atle kocasını -konkite- edecek. Düğün olur. Balayı seyahatine çıkmazlar. Bu seyahatî daha münasib bir mevsime ta'lik ederler. Bir hafta geçince nev-cedid madam itirâf-ı zünub için, ber mutad, kiliseye ve ailenin alelâde günahlarını çıkaran papazın huzûruna çıkar. Papaz:

-İzdivacı tebrik ederim, kızım, söyle bakayım, günahların neden ibarettir? Madam, gözlerini kaldırır. Parlak birer katre gözlerden taşar. Yaşı elli ila elli beş arasında olan biçâre papaz, yeni madamın kablelizdivaç bazı müsavisini nakl edeceği zannı ile kendisini itirâfa teşvik eder. Kadın titrek bir sesle:

-Kudsiyet meâbım! Açık söyleyeyim. Filvaki evlendim. Lakîn bütün gayem, emelim nail-i visaliniz olmaktı. Beni affedin. Sizin şu baygın gözlerinize baylıyorum. Affedin, beni! Sizi her görüşümde sarılmak istiyorum.

. . . O günden itibaren madamın takvası arttığından papaz iki üç günde bir kendisini ziyâret eder. Uzun müddet odada ibadet ve ta' ata dalarlar. Zevc-i muhterem de, Paris'in alabildiğine dinsizliğe, binaenaleyh ahlâksızlığa gittiği şu münasebetsiz zamanlarda böyle dindar bir zevceye sahip olduğundan dolayı müftehir olur.

Mösyö, madamı taltif için, limuzin cinsinden şâhâne bir otomobil alır. İkinci madde -şoföre ilân-ı aşk. Madam her gün (Sen Kulu)ya, (Vesa)ya, (Angen)e doğru seyahatler eder. Aile tabibi de bu

gibi seyahatleri pek musib görüyormuş. Civar kasabacıklarda kain ne kadar otelci, garson varsa cümlesi madam ile şoförün il'amına nail olmuştur.

Her kervansarayda bir, bir buçuk saat tevakkuf ederler. Bütün odaların mefruşat ve menkuşatını madam bilir . . .

Aşçılar, uşaklar, posta müvezzî ile madam lâubalidir, teklifsizdir.

“Bir gün yatakodasının avizesini değiştirmek bir elektrik[priz] i koymak tavanda bazı tamirat icra etmek iktiza eder. Mösyönün işi çok. Bu gibi şeylerle uğraşamaz. İş üstünden atar. Madam, lütfen, bu vazifeyi üstüne alır. Lakîn bu türlü işlerin sonu gelmez. Tavanda başka ta'mirat çıkar. Avize yerinden çıkarılır, ilâ-ahire: İş bu merkezde iken nâgeh-zuhur olarak eve gelen mösyö, odasına girince ta'miratın neden bu kadar uzadığını anlamaz mı?

Bunun üzerine kadın yatağa yatar. Buhrânlar geçirir. Kanûşinaslar araya girer; (sen) bedâyet mahkemesi nikahın infisâhına hûkmeder. işte bundan dolaydır ki madam hastalanmıştır.

Lakîn zannetmeyiniz ki madamı hasta eden kocasından ayrılması. rezalet, sıkandadır. Yahud başka nev'-i müessirattır. Filvaki' madam şimdi bir kus gibi hürdür. İstedğini yapabilir. Lakîn kadının gayesi alelâde fuhuş değil, -kocasını aldatmak- idi. O zât fuhuşdan değil, iğfalden, ihanetden, sadakatsizlikten hoşlamıyordu. İşte, efendim, yukarıda gördüğünüz hasta bu illetle ma'lûldur. Şimdi bütün gayesi mahza kendisini ifal etmek için bir ikinci kocaya varmaktır filvaki' malik olduğu servetle bu genç ve güzel kadın kendisine istediği zevci satın alabilirse de danışıklı dövüşden hoşlanmıyor. Bir kocaya talibdir ki o, aldansın; bilmeden iğfal edilsin. İşte size pek yüksek payeli bir cıvık-numunesi, ki bunun mehd ü maderi Paris'tir.

Celâl Nûri

Yeni Köy 14 Temmuz 1918

(Cilt:3 Sayı:77 Syf : 861)

Cilt:4

NO:77

FİKİR VE SAN'AT TARİHİMİZE DOĞRU

Efkârımızda eski hayata nisbetle bir terakkî var: Vatan ve insaniyet fikrinin muhtelif tecelliyatı, yeni telâkkîlere mazhâr oldu; evvelce zekâmızın nüfuzu mu'ayyen mevzû'lara münhasırdı; kâinâtı mahdud vesait rü'yetle görüyorduk; hakikatin müteaddit cephelerinden birkaçına tevcih etmiştik; hikayelerimizde hayata inemiyorduk; yazılarımız, hakîki tahassüslerimizin tam bir ifâdesi değildi; şiirler, tabiatın nâmütenahi tenevvüünü hâiz bir vüs'at-ı hariciye alamıyordu; etrafımızda geçen vekayî'nin maddiyatına bigâne kalmıştık; san'at eserlerinde vatanımızın hususi güzelliği yokdu; tasvîr temâyülleri, menazıra-i umûmi hutut arasında bir çerçeve hazırlamıştı; İstanbul'la İnan ufku bize göre ekseriya birdi; yüz seneden beri zihnimizdeki çember genişlemeğe başladı memleketin ihtiyaç-ı zevki değışti!

Bu tebeddül, kıyafete, şekle münhasır değildi, ruhumuzun derinliğine müessir bir inkilab geçiriyoruz; bütün müessesat her şey sarsılıyor, mütefekkir, münevver tabakanın hakikat ve güzellik gayelerindeki mütekabil ihtilafını her fırsatta his ediyoruz; hepsini mahiyeti izah olunmalıdır.

Biliyoruz ki maddiyat fevkinde insanın üç türlü serveti var: İlimde, felsefede "Hakk"ın hâkimiyeti lâzımdır; insanlığın "iyiliğe" samimi iştiyaki hayata müsterih bir ufuk açar; "güzellik" e yakın mütehassis dakikalar geçiriyorken inşirah ve teselli duyarız: sanayi-i nefisenin samedâni vecdi, zekâyâ derin bir hazz-ı bedi' içinde ziyet olur!

Vatanımızın hakka, hayra, mehasine teveccühünü büyük bir azim ile genişletmek icab eder; bu lüzûmun mâziye nisbetle inkişafa tâbiyetini gösterebilmeliyiz; tarih için henüz vesika buhrânıyla muhâtız; milletimizin hayatı hakkında bütün şerâite muvâfık bir eseri daha uzun müddet bekleyeceğiz; mamafih bu intizar, ye'ise müncerr olamaz; son senelerin ilmî temâyüllerinde bir kudret-i fikriye namzedildiği gösterilebilir.

Ben bile şu sahifeleri binnisbe vâsi' bir programa tabiiyetle yazmak istiyorum; maarif ve edebiyatımıza dâir Avrupa'da bazı neşriyat var; eski yeni sanayi-i nefisemiz için mükemmel resimli cildler intişâr etdi; yalnız minyatür ve dekorasyon için bir çok kitab tahlil olunabilir; muhtelif mecmualarda şark ile alâkadar uzun makaleler çıktığını hatırlıyorum; yüz sene zarfında bizde iyi fenâ

müteaddid mebâhisi hâvî eserler neşr etdik; bunların hepsi birer vesika mahiyetinde mevzû' ittihâzına değer!

Ben daha evvel edebi hayatı göstermekte faîde arıyorum; izâhatı şahsiyet ve eser etrafına toplayacağım sözlerimde müsbet, fenni ma'niyet görmediğimi i'tirata ihtiyaç yoktur; ilmî eser yazdığımı kanî değilim; hususi tahassüslerimi saklamak istemedim, her müellifi kendi anlayışına göre tahlîl edeceğim. . .

Mahmut Hilmî (Cilt:3 Sayı:77 Syf : 873)

Cilt:4, No:78

27 Temmuz 1918

GÖNÜL

Yarı görmeyeli yüzün soluyor,

Öksüzlük zahmını duyansın gönül!

Düşündüm ağladım, beş yıl oluyor,

Gariblik oduna püyansın gönül!

Ayrılık çekeli o nev-nihâle,

Yoldaşsın hayatta her dem melâle

Üstün bir hüznle bakıp hilâle,

Hasret aylarını sayansın gönül!

Bu yolda çalmıştır ezelde kalem:

Bahâr-ı ömründe nasibin elem!

Onun için her seher tutup gamlı dem,

Bülbülün zarına uyansın gönül!

Uzakta derdine bir şifa sezdin

Feyfalar aşarak vilayet gezdin;

Bulduğun serabdan usandın bezdin,

Sen de ettiğine pişmansın gönül!

Hercai olsaydın sen de yar gibi;

Kalmasaydın böyle cânân garibi

Derdinin bulunmaz madem tabibi,

Neden bunda sırrı koyansın gönül?

Yeter, ser-nüvişte' isyan eyleme

Ma'mur göntüleri virân eyleme!

Bitir sergüzeşti, tuğyan eyleme,

Yoksa nihâyetsiz'ummansın gönül!

Kozanzâde Cenab Muhiddin

(Cilt:3 Sayı:78 Syf : 891)

Cilt:4, No:79

2 Ağustos 1918

SON MEKTUP

-Muharriresine-

Yine karşımda bir meâl-i hazîn

Yine karşımda titreyen bir ses

Yine karşımda bir nidâ-yı enîn;

Muzdarip, münkesîr, hafî, bîkes. . .

Pür teheyüç kesik satırlarla ;

Mihenli bir uzun sahife-i gam.

Yine karşımda hıçkırıklarla

Bestelenmiş bütün sürûd-ı elem.

Yetişir sevgilim, nihâyetsiz

Uzanan bunca nevha-i hicrân

Bu karanlık muhîtin ah sensiz

Serseri bir hayâliyim nâlân. . .

Simdi artık o boş kalan odada

Her taraf bir ved'a-ı me'yûsa

Dalarak ağlıyor. Ve ben şurada

Leblerimde siyah bir bûse. . .

Mirgün: Fâfîn Tevfik

(Cilt:3 Sayı:79 Syf : 904)

SUAD

(Vadi-i Mûsâ) da şehîd olan Tahsin'in yazıları arasında bulunmuştur.

Müstensihi : S. N.

Uzun ve yorucu bir (Sina) hecin seyahatini bitirdikten sonra (Nasıra) dan otomobil ile Beyrut'a gelmiştim, bir hafta kadar burada rahat edecek, otel (Basul) un taraçasından, balkonundan şimdi pek dalgın ve sükûfî duran Akdeniz'i saatlerce, günlerce seyreleyebilecektim.

Beyrut'a gelir gelmez nâmıma mevrûd mektupları, evrakı arayıp bulmak ilk işim oldu. Acele acele mektupları vesaireyi okudum. Mühim bir şey yoktu. Gazeteleri, mecmuaları gözden geçirmeye başladım. Yevmî bir gazetenin küçük birkaç satırındaki gayet acı bir haber gözüme çarptı. Beni saatlerce ağlattı. Ezdi, üzdü ve işte bu yazıları ortaya çıkarttı.

Hayatımda çok kadın tanıdım, çok sevdim. Fakat ibtidalarında, bu ölüm haberni okuduğum (Suad) kadar bana eziyet eden, beni ağlatan bir mahlûk görmemişim.

Ta çocukluğumdan beri beni ta'kib eden Suad'in'aşkını burada şimdi yazışım, emin olunuz, sırf bir tecrübe-i kalem hevesi değil, belki en güzel bir zevk gecemizde kendisinin bana vermiş olduğu bir emri yerine getirmek içindir. Uykusuz, ağlayarak, gülererek, yorulurken, sevinerek ve sevişerek geçirdiğimiz bir yaz gecesi idi; sabah oluyordu. Haydarpaşa hattında ilk trenlerin düdüğü sesleri gelmeye başlıyordu. Zâten biz gece ile gündüzü pek de fark edememiştik. Parlak bir mehtâb gecesini ta'kib eden bir sabah bahçelerden çıkan bülbül sesleri ile ayın ortalığı aydınlatan hafif renkleri, bizim aşkımızı arttırmış ve uykumuzu unutturarak öpüşüşlerimizi çoğaltmıştı. . .

Hiç unutmam: o bir aralık bülbüllerin lütfen sustukları birkaç dakikadan istifâde ile, Fikret'in pek beğendiği bir iki beytini okumaya başladı. İnce ve za'if parmaklarımı terli saçlarıma geçirmiş, onları biraz tarıyordu Asabi ve coşkun: "Belki de bu son lahzâ sevdâmızdır. Burda geçen her dem sevdâ-i ebediyyet sayılır" beytini okudu. Böyle canı sıkacak şeyleri düşünmemesini, okumamasını isterdim ve elimden geldiği kadar mani' olmaya çalışırdım. Fakat artık Suad ağlıyor ve zavallı saçlarımla bütün parmaklarıyla çekiyordu.

-Tahsin, yazdığın hikâyeleri ne kadar seve seve okuyorum, bilirsin Rica ederim, ben ölmeden askımızı Suadını yazma. . .

Dedi ve benden bir değil, birkaç yemin kopardı. Gariptir, o vakitten beri her ne zaman bir hikâye yazmak için elime kalemi alsam her şeyden evvel aklıma Suad gelir ve tekrar hicrânlarımı, zavallılıklarımı bana hatırlatır.

Cismen ayrı fakat rûhen müşterek hayatımızın o kadar çok safahatı vardır ki bunlardan belki birkaç roman ve piyes için mevzû' çıkar. Lakîn ben kederlerimi, gözyaşlarımı uzun müddet canlandırmamak için, yalnız münasebetimizin bir iki tablosunu burada yazarak, şimdi topraklara karışan Suad'cığımın samimi bir zamanda vermiş olduğu emrini , vasiyyetini yerine getirmiş olacağım.

Ben on yedi , on sekiz yaşında iken pek çapkın bir çocuktum. Derslerimde hayatımda ciddi olmakla beraber kadın ve aşk meselelerinde pek hevâî , pek hodbin , hattâ pek fenâ idim. Daha on sekiz yaşında iken kadın ve aşk için müesses-i kat'î , metin bir felsefe kurmuştum; dünyada hiçbir fikir, hiçbir kadın bu felsefemden beni ayıramadı.

Bakınız, ne düşündürdüm: İnsan bir kere genç olur, bu gençlik de pek az devam eder. Bu az zamanda ince hissiyatla, büyük aşklarla, devamlı yeminlerle mütemadi gözyaşlarıyla vaktini

geçirecek ve sadakat perisine muti kalacak olan kimse sonra hayattan ne vakit ve nasıl zevk alabilir?
Gençlik vazifesini nasıl ifâ edebilir?

İşte bu muzır ve mühlük felsefeyle en fenâ bir arıya dönmüştüm. Etrafımdaki her çiçekten bal almakla en güzel senelerimi geçirdim. Mağluplarım çoktu. Fakat Suad gibi bazı sert seciyeli kızlar beni yerden yere vurur, her vakit mağlup ederdi.

Evet, hemen hemen her yerde muvaffak olan ben, neden Suad'ın bî-aman kaş çatmaları, müstehzi dudak bükmeleri, alay ederek asabi kahkahalar koyuverişleri karşısında zangır zangır titrer ve bozulurdum? Çünkü Suad bana ilk cesaret günümde:

-Siz de i'tiraf edersiniz ki saf ve samimi değilsiniz, her zavallı çiçekten bal alan bir arı gibisiniz, demiş ve

-Benim aşkıma lâyük değilsiniz. . .

Sözlerini'ilâve ile gülümseyerek uzaklaşmıştı. O günden sonra mahcubiyetimi ta'mir ve tekrar onun ile yine ona galebe çalmak için ne kadar çalışıp uğraşmışım. Fakat bir türlü muvaffak olamıyordum. Benden büyüklerin tecrübe ve fikirlerini sordum, öğrendim. Bir hayli roman ve piyes okudum. Pek rûh-şinas zannettiğim bazı e'âzım ile görüştim. Edindiğim yeni yeni kararları tatbik ettim. Fakat bir türlü Suad'ı, ele geçiremedim. Hiçbir şey kâr etmedi. Garibi şu ki Suad benim bu meşguliyetimin, bu âmalimin şâhidi imiş gibi, muhîtimden, benden kaçmıyor ve

-İşte ben yine burdayım ve istiklâlimi, muhafaza ediyorum. Sen bana bir şey yapamazsın. . . demek istiyordu, gülüyordu.

Yarabbi ben ona ne fenâlık yapacaktım? Maksadım öpüp sevmek değil mi? Fakat Suad bir türlü bunu istemiyordu. Yalnız günler geçtikçe ben pek iyi görüyordum ki Suad kendisine bir şey yapmamaklığını istiyor, sırf ondan korkuyordu. Yoksa beni pek o kadar da uzağa atmıyordu. Bilâkis zekice bin türlü fırsatlar icad ederek, her zaman karşımda, fakat muhasım safta bulunmak istiyordu. Ben bu haline arzu-yı istiklâl diyordum. Meğer o büyük ve metin bir kız izzet-i nefsi imiş.

Suad ilk aşkı benim dolmaya başlamış olan defter-i muvaffakiyâtime geçirmek istemiyordu. Bundan korkuyordu. İzzet-i nefsi mani'di. Kıskanıyordu. Çok defa bu vazıyyeti kendisine anlattım ve mâzimi unutmasını, affetmesini rica ettim.

-Evet senden evvelkiler o zavallı kızlar ve o vıcdânsız kadınlar olmasa idi. Tahsin, seni sevebilirdim, bak şimdiye kadar kimseyi sevemedim, cevabımı aldım ve bu içinden çıkılmaz meseleye bir sûret-i tasviyye bulamadım.

Aradan seneler geçti. Ben Suad' in inadını kıramadım. O izzet- i nefisini, gururunu benim aşkımdan yüksek tuttu. Heyhat! Beyhûde inat ve ısrar ediyormuş. Taşih kabul etmeyen gençliğimde hayata atıldım ve İstanbul'dan bir iki sene kadar uzakta, Rumeli'de yaşadım. Meşrutiyet'in ilânından birkaç gün sonra İstanbul'a koştum. O vakit Büyükkada'da oturuyordum, Ada'ya doğru vapurla gitmeyi sevmezdim. Maltepe tarafıyla her gün seyahat etmekten ziyâde zevk alırdım, bir gün vapurla Haydarpaşa'ya gelip trene doğru dalgın dalgın gidiyordum. Arkamdan bir genç sesi:

-Tahsin, Tahsin! diye çağırıyor ve beyaz gantinden yarı çıkarılmış, birkaç parmak sağ kolunu hafifçe çimdikledi. Rüyâdan uyanır gibi oldum. Bana bu kadar laubali iltifât eden kadın Suad değil mi imiş?

Asabi, acele bir iki hareket ve birkaç söz ile küçük ve kendince pek acı hayatı, son seneleri anlattı ve beni, eski dostunu pek hüsn-i telâkkî ederek, ertesi günü hat boyundaki köşktine da'vet etti.

Benim hatırımda kalan dünkü Suad bir çocuk, yeni çarşafa girmiş bir genç kız idi. Fakat şimdi Haydarpaşa garında benimle konuşan kadın dünkü çocuktan ne kadar farklı idi! Artık o hayata atılmış, sevmiş, ağlamış bir ölü kadın, belki de bir anne olarak karşıma çıkıyordu. Vâkıa cesareti artmıştı. Fakat mor büyük halelerle muhat siyah ve parlak gözlerinde eski istihza, eski gururu, eski izzet-i nefis nazarları kalmamıştı ve anlıyordum ki Suad, hiç mes'ud değil. Bir iki sene evvel aşkımdan, izzet-i nefisine galebe etmemiş olması da Suad'ı bahtiyar edememiş ve zavallı kadın belki kızlık emellerinin, hülyalarının, rüyalarının hiçbirine nail olmamış, aldanmış ve ağlamış. Zâten benimle görüştüğünü görenler bu genç kadının yalnız benden memnun olacağını, yalnız benim kendisini güldüreceğimi anlayabilirlerdi. Onda öyle bir şey vardı. Birçok havailiklerime rağmen Suad nihâyet anlayabilmişti ki kendisini en ziyâde seven, ona karşı nâmuskârane hareket etmek isteyen, en fazla samimiyyet ve fedâkarî gösteren yine bendim.

Tabii bu küçük tesâdüf bana bin türlü zevkler, emeller, gururlar verdi. Çoktan beri bu kadar mes'ud olduğumu, sevdiğimi hatırlayamıyordum!. Ertesi günü ne kadar sabırsızlıkla, ne kadar ateşle beklediğimi artık tasavvur edersiniz. Âdetimdir, ben bir aşk randevusuna giderken hiç süslenmem. Hattâ bilhassa itinasız bir kıyafet bulurdum. Sonra çiçek ve şeker gibi hiçbir şey de götürmem. Bilmem neden, bu süslenmelere, hediyelere karşı çocukluğumdan beri isyan ederim,

gülerim, kızarım ve zannedirim ki, bir randevuya giden, üstüne başına ihtimâm etmiş, elinde bir buket çiçek, bir'âşik bozuntusu görmek kadar dünyâda'adi, şâyân-ı nefret ve merhamet bir manzara olamaz.

O tarihi bir fırsat ve bir tesâdüftü. İlân-ı hürriyetten sonra müstebitler bir müddet için öteye beriye kaçtılar. Suad'in kocası da kaçmış. Suad beni evine bilâ-perva da'vet ettiği vakit bu cesaretine hayran olmuştum. Dört gün dört gece bila-fasıla Suad köşkünde bana kucağıma açtı. . . Hayatımızın ilk ve son aşkı, lezzetini, zevkini Adalar'a nâzır yatak odasında nasıl yaşadığımızı burada tasvîr edecek değilim. Buna iktidarım, kalemim ve heyecanım müsa'id değil. . . Yalnız şurasını söyleyeyim ki ta çocukluktan başlamış bir münasebet, uzak senelerden beri arzu edilmiş, düşünölmüş beklenilmiş fakat bir türlü muvaffak olunamamış bir aşk. Sonra bir taraftan büyük bir hicrân, diğer taraftan da hayat ve tehhül hakkında büyük, pek büyük bir inkisâr-ı hayâl. Bir taraftan teskin edilememiş bir eski muhabbet, diğer taraftan tatmin edilememiş yeni bir hayât ve Suad'in sevmek ve sevilme isteyen rûhu, öpmek ve öpölmek isteyen vücûdu ve şehvetli ince dudakları. . .

Fransızlar, na-mevcûdlar her vakit kabahatlidir derler. Ben de kabahatli olan bir kocanın veremediği saadeti zavallı Suad'a tanıtmak, göstermek için hayatımın dört gün ve dört gecesini bütün kuvvetimle seve seve sarf etmişim. İcab eden yerlere telgraflar çektik dört gün için İstanbul ile, dünya ile alâkamızı kestik. Bu vefasız hayatta dört gün olsun birbirimizin olduk. Rûhlarımız ve vücutlarımız bu müddet zarfında aşkımızın tatyibine hasr edildi. Yemek, içmek, uyumak hep aşkımız için yerlerini verdiler. Bizim dünya ile alâkamız civarımızdan geçen Haydarpaşa şimendiferinin düdüğüne münhasır kaldı. Karşımızda mai Marmara'ya serpilen Adalar, sanki ara sıra bakıp da gözlerimizi daha ziyâde parlatmamız için oraya konmuştu. Mehtâb ise, aşkımızı nûruyla teşvik ediyordu, ben aşkımdan, gururumdan meserretimden ziyâde kuvvetime ehemmiyet veriyor ve Suad'a geçmiş ve gelecek günler için borcumu ödüyordum. Sevgilim ise bu dört günlük aşkta bütün genç kız gecelerinin gizli ihtiyaçlarını ve genç kadın hayatının meşru arzularını arıyor, buluyor ve yalnız hal için değil, mâzi ve âfisi için de müstefid oluyordu. Sanki roller değişmişti. O bir arı idi, ben bir çiçek olmuştum. Zavallı kadın senelerce devam eden bir yoksulluğun aşk ve zevk yoksulluğunun artık sonunu getirir gibi zayıf kollarıyla bana hücum ediyor: boynuma sarılıyor bütün asabi ve hasta benliğini, ince bir ipekli gömlekle örtebildiği küçük vücûdunu vücûduma sıkıyor ve:

-İşte artık seninim. Beni al, sar, öp, sık. . . . diyor, asabiyetinden titriyor, öpüyordu.

İşte yalnız orada, i'tiraf etti ki her vakit beni sevmiş, hem de çok sevmiştir, bende mağlubiyetlerimin büyüttüğü, ehemmiyet verdiği bu aşka yeniden hayat verdiğimden dolayı sevincimden deli gibi olmuşum. Dört gün dört gece Suad'ı meşgul ettim; mes'ud ettim; sevdim ve yordum.

Heyhat! Bu dört gün pek çabuk geçti. Dördüncü günün sonu geldi. Artık ikimiz de anlıyorduk ki birazdan ayrılacağız. Kimbilir, bir daha ne vakit birbirimizi görecek, böyle bol bol kucaklayıp öpecektik. Hayatımızın ilk ve son fırsatı, aşkı, lezzeti işte bundan'ibaretti ve biz de bunu anlıyorduk. Fakat elden ne gelir? Bahtın ebedî mahkûmları bile bile birbirimizden gülüşler, ağlayışlarla ayrıldık.

Zavallı Suad, senin bir vakitki izzet-i nefsin, kıskançlığın aşkına ve aşkımıza o zaman mağlub olaydı, belki beni de yola getirirdin belki de daima beraber yaşardık. Evet tecrübesini rûhlarımızla, vücûdlarımızla yapmıştık. Beraber yaşar isek muhakkak ve muhakkak sevişecek ve mes'ûd olacaktık. Fakat kader seni rûhen ve ahlâken sefil birisine kurban etmiş, beni de böyle kadından kadına 'adi bir vasıta-i zevk gibi sürmüştü. Pek çok çektikten sonra sen, işte bu hayattan kurtuldun. Bakalım ben ne vakit, seni ta'kib edeceğim, Suad, Suad, bana orada da dört gün dört geceyi hasr et!..

Ahmet Sâkî

(Cilt:3 Sayı:79 Syf :905)

Cilt:4, No:84

7 Eylül 1918

KANÛNNÂME - İ MEHMEDÎ

Celâl Nûri Beyefendi'ye

Mir-i muhterem

Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası'nda Kanûnnâme-i Mehmedî'ye dâir istizâh-ı'âlîlerini gördüm. Tarih- i Osmanî encümeni, Fâtih zamanında tedvir olunan Kanûnnâme-i Âl-i Osman'ın bir nüshasını Viyana Kütübhanesi'nden celb-ü neşretmiştir. (numara 13 ve müteakipler) Öteden beri herkesin vicdânını tuğyan ettirmekte olan seyyiye dâir bu kanûnnâmede şu fikranın

münderic olduğu görülüyor : " Ve her kimeseye evlâdımdan saltanât müyesser ola, karındaşların nizâm-ı âlem için katletmek münasiptir. Ekser ulemâ dahi tecviz etmiştir. Anınla âmil olalar. "

Zâten, bunun için icrâ olunduğu zamanların vekayinâmeleri de o vak'aları yazarken kanûn-ı kadîme tevfiik hareket olunduğu kaydını unutmamışlardır.

Fıkra - i muharreredeki " Ekser ulemâ dahi tecviz etmişlerdir. " Sözü cây-ı nazardır. Bu babda muvâfik ve muhalif rey vermiş olanlar, o zaman İstanbul'da reyine müracaât edilmiş olanlar demektir. Her yerde ve her zamandaki ulemânın reyi alınmamış olduğuna göre " Ekser " lafzının " Bazı " dan başka bir mânâsı olamaz. O " Bazı " n sözü ise olsa olsa bir ictihâd-ı siyâsî olabilir; İctihâd-ı şer' î olarak kabulüne imkân yoktur. Hoca Saadettin Efendi'nin Şehzâde Yakup Çelebi vak'asındaki ifâdesinden anlaşıldığına göre bu seyyieyi tecviz eden ulemâ "el fitnetü eşeddü minel katl" diyorlar ; bu bir fetva değildir ; Şeriât-i İslâmiyye, niyyete ceza tertib etmediği halde, bir adamdan ileride fitne zuhûr eder vahimesiyle onun ve hattâ üç dört yaşlarında masumların araka-i deste asla mesâğ veremeyeceği anlaşılıyor.

El - hasıl vicdânlarımızın nefret ettiği bu bid'at - ı seyyienin Şeriât - ı İslâmiyye ile de bir münâsebeti yoktur. Lakîn Fâtîh, bunu niçin tecviz etmiş ? Bunun esbâb - ı tarihiyyesini araştırmak muktezidir.

Fâtîh, " Cihângirlik " ten ziyâde " Cihândarlık " emelinde idi, yani İskenderler, Cengizler, Timurlar gibi bir çok memleketleri istilâdan ziyâde feth ettiği mahallerde bir devlet - i müstakre tesis etmek arzusunda idi. İskender'in, Cengiz'in, Timur'un devletleri vefâtlarında âvânı, evlât ve ahfadı arasında aksâm ettiğini devlet-i Eyyubiyenin bu yüzden perişân olduğunu Selçuk devletinin bir aralık on oğul arasında taksim edilmesinden dolayı zaafa uğradığını bir saltanat-ı Osmaniye'nin de Fâtîh'ten evvel ki padişâhlar zamanında şehzâdeler münâzaatına düştüğünü düşünerek ve kendisinden sonra bir padişâhın memâlik-i vesiasının vahdetini muhabbet - i evlâd saikasıyla ihlal edebileceğini nazar - ı mülâhazaya alarak, o kaideyi vâz' etmeyi, siyâseten ictihât eylemiştir. Şu nokta - i nazardan bakılınca " Fâtîh evlât ve ahfadını elbette sair insanlar kadar severdi ; fakat devletini evlâdından ziyâde sevdiği için evlâd ve ahfad muhabbet ve şefkatini, saltanatının vahdetini muhafaza etmek arzusuna fedâ etti " denilebilir.

Her halde bu hıdmet, a'sârın ilerlemesiyle vicdân-ı beşerin tezâyüd eden nefretine karşı mukavâmet edemezdi. Benâberin Fâtîh' ten yüz otuz sene sonra Sultan Ahmed-i evvel

zamanında bu iptal olundu. Murad-ı rabia yeniden ihyâsına çalıştı ; ondan sonra lehülhamd kât'iyen ortadan kalktı.

Bunun yerine, Sultan Ahmed-i evvel asrından sonra şehzâdelerin evlâdı olmasına müsaade edilmemek adetinin ikâme edildiği cereyan - 1 vekayiden anlaşılıyor. Nihâyet o bid'ad -1 menfure de, Sultan Abdülmecid Han zamanında mahvolmuştur. İlk olmak üzere, Sultan Abdülaziz Han'ın şehzâdesi Yusuf İzzeddin Efendi, pederinin şehzâdeliğinde dünyaya gelmiştir. Bir ananeye nazaran Yusuf İzzeddin Efendi'nin tevellüdünde şehzâde olduğu dâire-i aziziyece mektûm tutulmuş; Yusuf İzzeddin Efendi, dâirenin nisvânı arasında -saraya alınmış bir çocuk gibi- "Yusufçuk" diye sevilirmiş. Lakîn Abdülmecid Han'ın hakîkatten haberdar olduğu halde sükûtuyla, o bid'ât-i menfürenin ref'ine cevaz vermiş olması ihtimalden bâ'id değildir.

1277 evahiri gazetelerinin mütâlaasıyla anlaşıldığı üzere, Yusuf İzzeddin merhûmun 1274'de vuku' bulmuş olan velâdeti pederinin cülusundan sonra ilân olunmuş idi. Şu halde o bid'atin resmen ilgâsı, hasenât-1 aziziyeden olmak üzere kaydolunabilir.

Mütâlaaları istifsâr olunan diğer zâtlar bir şey yazmış iseler onu görmeksizin vârid-i hatır olan malûmat-1 acizâne bundan ibarettir.

Baki ihtiram, ve bu kadar şuûn-1 kevnîye sırasında mesâil-i tarihiyyeye de şâmil olan müfekkirenizin vüs'at ve kudretine takdir ve hayret efendim.

21 Zilkadde 1336 / Mehmed Atâ

(Cilt:4 Sayı:84 Syf: 967)

ŞU GÜZEL KIZA !

Seni görsem ne zaman, hastaya pek benzetirim;

Bu soluk çehre, soluk leb ve bu dalgın gözler,

Hepsi bir rûh -ı afli bana ağlar, inler . . .

Hangi hain maraz eyvâh, emiyor doymayarak

Nusg ve iksirini ömründen a biçâre ? Bırak

Bırak o rûh, iğneliyor kalbimi bir hiss - i elîm !

Perbe güller yaşasın gelin hüsnünde senin ! . . .

Pek yazık sonra sana, pek yazık ey ömr - i nevin !

Bu kadar erken açılmış sarı güller yaşamaz.

Daha pek gençsin, evet, belki çocuksun da biraz;

Neş'eler, handeler âlemde bütün hakkınken

Rûhumun şivesi takrir-i melâl oldu neden ?

Yoksa biçâre çocuk, sen de mi sûd - âzâdesin ? !

Kozanzâde Cenâb Muhiddin

(Cilt:4 Sayı:84 Syf : 985)

Cilt:4 / No:86

14 Eylül 1918

GÖZLERİNDEN MÛLHEM

Mâzi gibi zulmetde bütün âlem uyurken,
Rûhumda büyük gözlerinin her gece şâtır,
Vâzih ve hakiki ne tecellileri vardır
Bir peyk -i semâvi gibi sen, sâkit u rûşen,

Pigûle-i hicrânıma âtiden inersin. . . !

Hissimde de başlar yine bir şiir - i mübeşşir

Bir sıtma, senin tühfeti'1 - hâmin olan bir

Daüssıla, daüssıla -i aşk ve mehâsin

İbhâm - i leyâlideki bir şi'r - i serâir

Enfâs-ı semâ nefha -i şeb - münteşirindir

Rûhum senin âheng -i sükûnunda fezanın

Hâmûşi - i esrâr - i ziyâdarını dinler ;

Elhân -ı nihânında bahârın ve hazânın.

Hâkilere meçhul olan eş'ârını dinler.

Ey yâdı eden fikrimi âtiye itâre

Enzarın okur şiir -i şeb -i ârâ-yı sipihri ;

Hüsnünden olur kalbime vicdânima sâri :

Hep nâ-mütenâhiliği hiç bitmemek üzere

İmlâ eden âheng - i umûm -i bedâyi' . .

Aşkınla inandım ki bekâ rûhumu bekler

Çeşmin bana gösterdi ki var gökte melekler

Oldum yine hüsnüle ulûhiyete kâni' .

Karşımda bir âsude ve pakize tabiat ,

Hep meşkalem ondan sana, senden ona koşmak . . .

Gökten değil ama bu hakikât, bu kâniât,

Çeşminden edilmiş bana ilhâm ü hediye :

Şâyeste olur , mazhâr olur rûhumuz ancak

İdrâk-i mehâsinle hayat -i ebediye

Fâik Âli

(Cilt:4 Sayı:86 Syf: 1009)

Cilt:4, No: 89

12 Teşrinievvel 1918

GÜFT U GÜLAR

Saçların bir küme halinde iken

Ona şâh-efser-i dünya dediler

Kayd-ı meşâtâdan âzâde iken

Şû'leden şeh-per-i sevdâ dediler

Hilkâtın şi'ri olan gözlerine

Üdebâ mahşer-i mânâ dediler

Güzelim şa'sa-i peykerine

Hande-i hâver –i Mevlâ dediler

Lâl-i nevşînine sahbâ-yı ezel

Ebedi kevser-i hülya dediler

Sîne-i nârına bir Adn-ı emel

V'ad eden pister-i rüyâ dediler

Sana velhasıl ey en şûh güzel

Misli yok dilber-i hüsna dediler.

Cilt:5, No: 91

26 Teşrinievvel 1918

ÇİÇEK LÎSANI

Çiçek lîsanı denilince hâtıra "Çiçeklerin de lîsanı olur mu imiş?" suâli [?] eder. Halbuki tabiatta nebâtî uzviyetin rengârenk, rengârenk bir nev'i mozayiklerini teşkil eden çiçeklerin bazı milletlerce kendilerine göre ma'nâları, lîsanları vardır. Kadîm Yunânilerde çiçek etimolojisi esâtîri hikâyelerin en lâtif ve şâ'irane olanlarını teşkil eder.

Fakat biz, çiçeklerin Yunaîler nezdindeki ma'nâlarından bahsetmeyi sonraya bırakıyoruz, yalnız bu makalede çiçekleri seven ve bu zamanda yaşayan medeni bazı milletlerin çiçeklere ne gibi ma'nâlar atfettiklerini anlatmak isteriz.

Bu vakitler çiçek muhabbetinin büyük bir feyz aldığı Fransa'da Madam La Baron de Ferezen nâmında oldukça şöhret kazanmış bir kadın, nezaket-i ictimâiyeye dair neşrettiği bir eserden sonra biz de "çiçek lîsanı" namıyla çiçeklerin lîsanına aid hurûf-ı hece tertibiyle bir lûgatçe vücûda getirerek çiçeklerin kadın ve aşk mehâfilinde ifâde ettiği me'âni ve bu me'âninin Lâtin ve Yunan etimolojisinden ne sûretle istihraç edildiğini bildirmişti. Eser oldukça şöhret kazandı. Bütün çiçek meftûnu kadınlar salonlarda balolarda daha yüksek mehâfilde kendilerine takdim olunan zarif çiçeklerin ne gibi ince mânâları hâiz olduklarını öğrendiler.

Hakikaten Fransa gibi şiir ve edebî mebzul-i sanayi-i nefise gibi efkâr ve ihtisasâtı incelenecek me'âlisi çok bir memlekette şekil ve cismi ve tarz ve telebbüsü çiçek kadar zerâfet kesbetmiş güzel bir kadının parmakları arasına alarak koklamak istediği bir çiçeğin neşrettiği lâtif koku ile ifham ettiği refik-i mânâyı da anlaması çiçek, aşk ve muhabbetini lezzetle arttıracak bir zevk-i edebi teşkil ediyordu. Meselâ şark'ta Hz. Muhammed'in cennet çiçeklerinin ulusu ve beyi "Seyyidü'l Ezherü'l Cenne" diye tavsif ettiği ve Fransızlar'ın "Rende Flor" çiçekler kraliçesi unvanını verdikleri "gül" "güzellik" manasını ifham ediyordu. Hatta bizim sadberk ve latinlerin "roza santikolya" tesmiye ettikleri "yüz yapraklı gül" "gayrı sabit bir aşk" ve muhtelif mevsimlerde açan "Yediveren gülü" z=daima yeni bir güzellik=ma'nâsını, "Sarı gül" de "Sadakatsizliği" ifâde ediyordu. Her millette olduğu gibi Fransızlar'da da bir "gül goncası" "genç bir kız" diye telâkkî ediliyordu.

Sonra bizde kendi nâmına koca bir devir açan ve devrin kahramanı İbrahim Paşa'nın mahbubu olan (Lâle) "ihtişam ve debdebe" ma'nâsına geliyordu. Öyle bir ma'nâ ki bizde de belki o devri anlatır. Hakikaten bizde de bu çiçeği sevenler ona ne kadar güzel ma'nâlı isimler vermişlerdi. Hattâ meşhûr lâle perestândan "Uşşakizâde Osman Efendi"nin bir soğanı yüz elli kuruşa satılan bir nevine "sahib kıran" ve Şeyh Mehmed Lâle-zârı "veşşan" Yirmi sekiz Çelebi "nize-i gülşen" tesrihiye etmişti. Böyle ince bir ma'nâ ifham eden bu çiçeğin bir soğanına yüzlerce lira veren acaba yalnız bizler mi idik? Hayır Hollandalılar da bu hususta bizden geri kalmadılar. Hattâ Fransızlar'ın meşhûr klasik şâ'iri Balzac, bu çiçeğin lisanından,

"Evet ben Hollandalı bir lâle çiçeğiyim" dedikten sonra, "Bir memleket ki soğanlarımdan bir tanesi bir elmastan daha pahalıdır" diyerek Hollanda'da vaktiyle bu çiçeğe ne derecelerde ehemmiyet verildiğini söylüyor.

Bizim millî çiçeklerimiz arasında eski meraklılarımızın "Hayâl-i Merâm", "Rûh-ı Gülrenk", "Şem-i Münir", "Mehtâb-ı Cedîd", "Mağribî", "Mîhr-i Münir", "Nakş-ı Riyaz", "Aşk-ı Mücessem", "Tasvîr-i Aşk" gibi isimlerle tevsîm ettikleri "Karanfil" Garp'ta "saf ve şedid bir aşk" ma'nâsına telâkki ediliyor. "Zerrin Kadeh" de "İlûf u atıfet" i temsil ediyor.

Düşünülmelidir ki bizim tarihi bir tâbirimizle "Ser-şîşeli Meccâlis" olan bir çiçek demeti nazarları süsleyen, göntüleri alan türlü türlü renkleri, şammeleri okşayan nev' nev' kokularıyla beraber başka başka manâlar da ifâde ediyordu. Yani bir fağfur saksı, yahud billur bir kâse içine vaz' edilmiş böyle nebâtî bir mozayik, hâiz olduğu manâsıyla zâ'irin yalnız nazar-ı maddisini değil, belki bâsire-i ma'tubetini de okşuyordu. Meselâ demetin yaprakları arasına sıkışmış bir beyaz "Akasya çiçeği"ni gören aynı zamanda "Amor platonik =aşk-ı eflâtunî"yi penbesine bakan "Elegans =incelik, zerafet" i anlıyor, diğer taraftan "Kamelya" ya nazar eden "sebat ve devam"ı bir "Sardunya" ya nigâh eden de reccâniyeti hissediyordu. Sonra fazla olarak bir "sarmaşık yaprağı" dostluğu, bir "sisam çiçeği" asflığı, bir "Yonca" hayatı anlatıyor, bir "Herca'i Menekşe-yanse" yi yani "mefkuve". "düşünce" yi, nergis de "aldatıcı bir ümîd" i gösteriyordu. Hattâ büyük bir itina, zevk-i selim ile tarh edilmiş bir bahçede fiskiyeli, çağlayanlı bir havuzun kuytu kenarlarına sıkışmış yosunlu sular içinde açmış bir beyaz (Su Nilüferi) su içindeki vaz-ı acizânesiyle "adem-i iktidar" ı beyan ettiği gibi bir lâfn kenarına mevzû' "bir saksı içindeki "Sabır çiçeği" de "sabır ve sebat" ı, bir "palmiye" de muzafferiyeti ilân ederdi.

Görülüyor ki çiçeklerin hattâ çiçeksiz süslü yaprakların bile milletlerce kabul edilmiş kendilerine mahsus hususi bir lisanı, manâları vardı.

Fırsat düştükçe biz bu mânâlardan yani bu çiçeğin lisanından bahsedeceğiz.

Kalamış / 22 Teşrin-i evvel 324

Cevad RÜŞDİ

(Cilt:5 Sayı:91 Syf : 1093)

Cilt:5, No:92

3 Teşrinisânî 1918

ÂYİNE-I DEVRAN NE GÖSTERİYOR?

Zâhir-perest olma! Yakın gör yakın !

Yezidin kurnazı Ali görünür.

Aman çarpılırsın kendini sakın !

Uğursuz münâfık, velî görünür!

Çarşıda tükeler alıp satan var

Ma'rifet gösterip fili yutan var

Aklını beğenip kafa tutan var.

Fesini eğdikçe keli görünür!

Belâ, ele girmez bir mendil gibi;

Başa da takılmaz karanfil gibi.

Bu belâ öyle ki -koca Nil gibi-

Rahmeti görünmez seli görünür.

Maksada yaklaştık yok ıstibâhım

Lâkin bunda benim nedir günahım? !

Komşunun damına çıksam, -Allahım

Virân bağlarının gülü görünür !

Bir sürü mehdi var, şimdi ortada;

Galâguz çoğaldı, gemi vartada .

Ser-hoşluk istemez, çünkü hartada

Türkistan'la Baykal Gölü görünür.

Kâdir-i Kahhar'a ben inanırım

Hem onu her yerde görür, tanırım,

Butün bu azizlik ondan sanırım,

Her işte hep onun eli görünür!

Hükmü yok, ne ha'in ne sâdıkların

Ne muhalif, ne de muvâfıkların

Kıyâmet gününde münâfıkların

Alnının yazısı celi görünür!

Hey Rıza bu nasıl hikmettir? Bilmem!

Ukala geçinir bir sürü sersem.

Böyle hengâmede-ben zannedersem-

Aklı olanlar deli görünür.

(Zaman) / Rıza TEVFIK

(Cilt:5 Sayı:92 Syf : 1105)

Cilt. 5, No:93

9 Teşrinisâni 1918

BİLMEM BİLİR MİSİN?

Bilmem bilir misin, senin ey hüsn-i saf u hâr

Rûhın harâm-i hüsne hep girmek isteyen

Bir hal-i münîsin var. . . Akâlim neş'eden

Bir lem'âsın. . . Seza desem enmûzec-i bahâr

Şarkın derin semâları, günlük seherleri

Olmuş vücüd-ı nâzına bir mehd-i perveriş;

Ondandır işte gözlerinin reng-i dilberi,

Vechinde fecr-i hilKate ondan bu benzeyiş

Oldukça gözlerin bana meyyâl-i in'itâf,
 Hülyama bir kazâ-yı ilâhi olup mütâf,
 Rûhum meleklerin vatanından peyâm alır,
 Dünya değil seninle benim cây-ı nisbetim;
 Âzâdedir kuyûd-ı zamandan muhabbetim;
 Hüsni, hayâlimin ezeli âşinâsıdır.

Fâik ÂLİ

(Cilt:3 Sayı:93 Syf : 1123)

Cilt:5, No:94

9 Teşrinisâni 1918

Rehber-i Müverrihin

MÜKEMMEL VE MUNTAZAM TARİH-İ OSMANİ NASIL YAZILIR?

Mükemmel bir tarih için tarz-ı tahririn ehemmiyeti az değildir. Çoktur. Evvel emirde burada müverrih için en ziyâde ehemmiyet verilecek madde ileriye sürdüğü fikrin doğruluğunu isbât etmek için tarihine müstenid dela'il-i mukann'ah bulmak ve bu delâ'ili yerinde ve mâhirane yerleştirmektir ki bu gibi ahvâlde ibraz edinilen maharete "san'at-ı tarihiye" derler.

Zamanımızda tarih yazmak, evvelki asırlarda yazılan tarihlerden bambaşka bir san'attır. Eskiden yazılan tarihlerin en iyileri basid bir tarzda ve mübalağsız bir sûrette vekâyi'i harfiyen nakleden tarihlerdir. Bizim 'Osmanlı müverrihlerimiz miyânında ve usûl-i tahrirde en ziyâde şöhret kazanan zâd, merhûm Naimâ Efendi'dir.

Fakat asrımızda böyle bir tarih vücûda getirmek kâfi değildir. Getirirse bile o kadar şâyân-ı ehemmiyet olamaz. O âdi hikâye nüvislikten 'ibâret kalır. Asıl lâzım olan şey "tenkidî tarih" vücûda getirmektir kim müverrihin mahareti, vus'at-ı mağlumâtı akıl ve iktidarı burada tezahür eder. Eski müverrihler vakayii nakletmekle iktifâ ettiği halde yeniler, vaka'-i tarihiyeye rûh verecek sûrette icale-i kalem eder. Vak'a vuku'a geldiği'asrı iyice tetkikini ederek bu vak'aya ait oradan buradan cem' ettiği delâ'il ile kari'lerine yalnız bir menba'dan değil başka başka menba'dan ma'lumât verir ki mevzu'-ı bahs olan madde hakkında fikr-i tam edinmek mümkün olsun. Yeni müverrihler tarihte ismi büyük olan ve ahali tarafından tehcil ve takdis olagelen zevatı tanımaz. Onların hareketlerini'akıl da'iresinde tahlîl eder. Şâyân-ı medh ise bu ciheti söyler. Fakat bazı ahvâlde büyük tanınılan zâtın hareketi merdûd ise bu ciheti dahi ortaya koymaktan çekinmez. Müverrih olan zât bu dünyâda evliyalara olmadığını, insanlar hangi'asırda olursa olsun yine insan olduklarını, bir zâtın şahsında pek çok meziyet ve fazilet cem'olunabileceği gibi yine o evsafda bulunan zâtın ahlâk ve nezaretinde merdûd diğer bazı evsaf-ı gayr-ı lâyık olabileceğini ve bu gibi zevatın emsali tarihlerde çok def'a tezahür ettiğini bilir, ona göre tenkidini yürüttürken işte o zamanda tarihlerde esamisi geçen simalar hakkında tam bir fikir edinmek mümkün olur.

"Asrımızdaki meşhûr müverrihler birkaç mevadi nazar-a mülâhazaya aldığı halde mucid ad olunabilir. Bunların mucidliği yok yerden hikâye düzmeğe değil, mevcûd vekayii etrafiyla tetkik ettikten sonra onu kari'lerine öyle bir şekilde irâe edebilmesindedir ki müverrih bir vak'a hakkında kendi ihtisasını kârilerine dahi intikal ettirebilsin. Bu maksuda vusûl ise müverrih için vasi' kari'ha ve tasvvurâta mâlik olmasına mütevakkıftır ki şu işte bir müverrihin şâ'irlerle müşâbeheti varsa da müverrih hakîkatten yani zabt olunan vak'adan ayrılamaz. Türkçesi vak'ayı tağyir edemez. Ederse müverrih olamaz, şâ'ir ise bu ka'idelere ri'ayet etmez, istediğini yazar.

Bir müverrih eserinde bahs edeceği vak'ayı lâyık vechle tasvîr etmek için gayet mükemmel teşrihci olması lâzım gelir. Vak'aya sebep olan ahvâli, ilcaât-ı tabi'iyeyi müsebbiblerin ahlâk ve evsaflarını teşrih edebilmek istidâdı pek mühim bir meseledir. Vak'ada tesâdüf-i ahvâl ile muktezâyı beşeriyetle vuku'a gelen kâziyeyi tefrik etmek cihetini dahi tahlîl etmek hususu unutulmamalıdır.

Bir de müverrih olan zât hoş bir kitâbete, daha doğrusu usûl-i tahrirî mâlik olmalıdır. Şüphesiz bir müverrih, romancı değildir. Eserini roman lisanıyla yazamaz. Fakat hoş bir üslûba mâlik bulunursa, kari'lerini daha ziyade memnun eder. Eseri çabuk rağbet bulur. Bu vasıta ile efrâd-ı millet tevsi'-i ma'lumât edinmiş bulunur. Bu hal tecârib-i kesîre ile isbat olunduğu muhakkak ise de bir çok müverrihler tarihe ait ciddi bir eserin ahalinin hoşuna gidecek sûrette yazılmasını muvâfik

görmeyip ciddi lisanla daha doğrusu muğlak lisanla yazarlar ki bu cihet hiç de matlûb olan ahvâlden değildir. Avrupa müverrihleri meydandadırlar.

Mükemmel bir tarih vücûda getirmek için mühim olan maddeden birisi de yazılacak eserin evvelden planını matlûba muvâfik bir surette tanzim etmek olur. Bazı vekayi hakkında mufassal ma'lumât verilir. Diğerleri ihtisar ve tenkis edilir. Bu hal müverrihin fikir ve planına göre değişir. Fakat burada en en ziyâde dikkat olunacak madde şudur.

Bir müverrih tarihte ismi zik olunan şahıstan bahs ederken hiçbir vechile evzâna meyl veyahut'adavet göstermemelidir. Da'ima şahıslara karşı bî- taraf bulunması lâzımdır. Çünkü aksi halde tarihin ehemmiyeti düşer. Asrımızda vekâyî-i tarihiyede zikr olunan simaların ehemmiyeti hakkında pek çok mübâhase ve münâkaşa geçmiştir. Ve elan geçmektedir. Birçok müverrihler, vakayî'de tarihi simaların icraat ve efallerinin, bunların hüner ve iktidarlarının vakayî'a zerre kadar tesiri olmayıp vukû'-ı hal ilcaât-ı tabi'yeden neşet edip tabii bir silsile vuku'at teşkil ettiğini iddi'a ve bu sûretle vak'a-yı tarihiyede şahısların ehemmiyetini düşürüyorlar. Diğer müverrihler de bunların külliyyen 'aleyhinde bulunuyorlar. Meselâ meşhûr "İspenser" bu bahiste "benim fikrimce vekayî'-i tarihiye meşâhirin tercüme-i hallerinden ibarettir. " diyor. Meşhûr İngiliz ulemâsından "Mörli" bu fikrin "külliyyen aleyhinde bulunuyor. Her milletin tarih-i ilcaât-ı tabi'yesiyle meydana gelmiştir. " diyor.

Her ne ise: biz şurada mükemmel ve muntazam tarih yazmak için müverrihin ne gibi evsâfa mâlik olmak lazım geleceğini, müracaât edelecek vesâikler neden 'ibaret bulacağını kaleme alınacak tarihin ne sûretle tahrir etmek lâzım olduğunu söyledik. Şimdi de yukarıda zikr olunan kavâid' ve şerâiti bil-fiil Osmanlı tarih-i vekayî'ine ne sûretle tatbik olacağından bahsedeceğiz ki bu maksat için de bizde mevcûd eski ve yeni tarihlerimizi sathî bir sûrette olsun gözden geçirmekliğimiz lâzımdır.

Bizde devr-i istilâ ve münevvehât vekâyîini zabt eden tarihler beştir. Bunlardan evvel hânedân-ı 'Osmânî padişâhlarının medh ve tebcil için kaleme alınan bazı eserler var ise de bunlar nazmen yazılıp ehemmiyet-i tarihiyyeleri laşe hükmündedir. Bunlardan birincisi "Hamzavî"dir. Diğerleri bu zâtı takib etmişlerdir. Cümlesi Acem şeyhnâmeleri nakilbeden yazılmıştır. Vekâyî'i zabt etmekten ziyâde her padişâhın evsâf u meziyatını lâyıki vechile tavsif ve binâen'aleyh bu gibi eserler için hükümdarlar tarafından verilecek ihسانlara nail olmak için kaleme alınmıştır.

Yukarıda zikr ettiğimiz ve miktarı beşe varan tarihler böyle değildir. Mü'elliflerinin ber-hayat buldukları'asra göre muvâfik yazılmış veka'yî-i umûmiye sırasıyla zabt edilmiştir. Bunlardan en eskisi "Aşî'a Paşazâde Tarihî"dir ki mü'ellifi Murad-ı Sanî, Sultan Fâtîh ve Sultan Beyazîd-ı Sanî mu'asırındır. Kendisinden evvelki vekayî'i mesmuata nazaran kaleme almış ise de verdiği ma'lumât diğer tarihlerin muhteviyatına muvâfiktir. (mabi'di var)

Ahmet SA'İB

(Cilt:5 Sayı:94 Syf : 1133)

Cilt:5, No: 94

16 Teşrînisânî 1918

ZİYÂ GÖKÂLP BEYE

Birçok zamandır işte, ey en eski arkadaş

Hâk-i vatanda haşr olan âhvâl-i dilhırâş

Kalbimde bâr-ı kahrımı her gün biraz daha

Sıkletle artırıp duruyor menzil-i rehâ

Bir baad-ı bî-nihâyede nâ-bûd olur gibi.

Hep mustarîb bu şeb yine saydam kevâkibi

Rûhum zebûn-ı savleti bin fikr-i müz'icin

Geldim bugün seninle biraz hasbihal için,

Koynunda ey Ziyâ, eb u ecdâdımız yatan

Bir hıta-i mübâreğe, bir kıt'â-ı vatan
 Meydan-ı mülhemeyle bugün hemhudûd iken
 Senden coşar, . taşar sanıyordum hakîkaten
 Feryâd-ı infi'âl ile isyân-ı figânları
 Ma'lûm olan fecâyi'a bâdî olanları
 Dest-i hammiyetindeki kilik-i Sinan- eser
 Sandım ki muttasıl hedef ta'n u la'n eder
 Birçoklarıyla halbuki birlikte sende âh,
 Turan masallarıyla bu bî-çâre, bî-günâh
 Akvâmı aldatıp da uyutmaktasın, Ziyâ !
 Bî-çâre memleket, sana her şey kazâ belâ :
 Hürriyet öyle, sulh u sükûn öyle, öyle harb . . .
 İster tutuşsun ister uyusun bu şark u garb,
 Pâ-mâl olan, dūcâr-ı harâbî ve fakr olan
 Ancak sen ey zavallı vatan, ey güzel vatan!
 Bilmem ki kaç 'asır sademat-ı vekâyi'in
 Ma'rûz da'imisi o narin ve nâzenîn
 Bağrın delik deşiktir, o bağrın ki serteser
 Yer yer hâzıra-i şühedâ, enbiyâ-yı makar.

Bîçâre milletim sana da'im zarar keder. . .

'Âlem senin hayâtına hep sûî-kasd eder

"Âlem" sözünde kendi hükümetlerin de var;

Öyle ise kim, cerihanı kim, hangi el sarar?

Herbâr akan senin kanın, eyvâh o hûn-ı saf;

Her yerde, her zamanda sen âmâc-ı i'tisâf.

Almaz bu zulmü mahşer-i gadr olsa havsalam

"Kendi elinle yâre kesip verdiğin kalem

Fetvâ-yı hûn-ı nâ-hakkımı yazdı ibtidâ

Olmakta her hükümete eslâfi muktedâ;

Lâhıkla sâbıkın diyemem farkı var bugün.

Bak, var mı bir hükümet-i meşrûta? . . . Gördüğün

Zindân-ı zâlim içinde düşündüklerin midir?

Bî-keslerin bugün bu vatan en yetimidir.

Bilmem fakat mübâl'âğadır der misin burta?

Beyhûde gayret eyleme setr-i ayûbuna

Bir firkanın ki hükmünü fâruk hayr u şer

Vicdân-ı hak beyân-ı umûmî verir gider

Evvelce vardı ortada zannımca, ey Ziyâ,

Bir parçacık hicâb ile, bir zerrecik hâyâ

Bir nebze hakk-ı va'dle riâyet , veya biraz

Keyfi mu'âmelat ve mezâlimden ihtiraz

Lakîn bugün ne halka ne ahlâk u halka

Asla riâyet etmeyen ervâh-ı fâsıka

Olmuş bu mülk ü kavme birer hâkim-i cerî

Bunlar görülmemiş, yeni, bambaşka bir çerf.

Murdâr cerîdeler gibi her gün demet demet

Kânunlar oldu vâsıta-i cer-ı menfaat

Amâl-ı cem'-i mâl ile efkâr-ı ihtikâr

Fıkr-i vatan yerinde bu vardır, ve hep bu var.

Bilmem ne dersin işte bütün hüsn-i niyyetin,

Aşk-ı vatanla hiss ü şîâr-ı hamîyyetin

Birden bu istîhale-i sû-i siyahına

Onlarda hep refah ile dârât ü tantana;

Millette hep mezâyıkâ, endişe, ıztırâb;

Onlar yesâr u kibr ile ser-mest ü kâmiyyâb,

Millet fütur u fakr ile sersem, çökük , harâb;

Her yerde bir şekavet bi-hadd-ü bi-hesab.

Hep men'at: Ne hubb-ı vatan ve o ne havf-ı Hakk

Meydanda haşır olan bu müsaviye karşı bak

(...)

Fâik Âli

(Cilt:5 Sayı:94 Syf: 1136)

Cilt:5, No:101

4 Kanunisâni 1919

YANLIŞ BİR TELAKKI

Son zamanlarda epeyce taraftar kazanan bir fikre tesâdüf ediyorum: Gûyâ memlekette muharrirden, şâ'irden, edipden fazla bir şey yokmuş, hemen herkes ya muharrir veya şâ'ir imiş. Halbuki bize asıl lüzûmu olan fen ve sanat adamları olup bunlar da pek mahdûd bir derecede imiş. Ah keşke kendilerine hiç lüzûm ve ihtiyaç olmayan bu şua'ra ve muharrirîn kâfilesi yerine nisfi kadar ehl-i fen ve sanat olsa imiş. . .

Bu fikre zahip olanlar ya memleketin hayat-ı edebiyesini tedkik etmemiş ve yâhud eline kalemi alıp iki satır yazan her sahib-i kalemi, edip veya şâ'ir olarak tanımışlardır. Bizde noksan-ı vukuftan mutevellid garip bir hal var: Herhangi ufak bir hareket bizi derhal müteessir ediyor ve mıntıkamıza hâkim oluyor. Bugün iyi olarak kabul ettiğimiz bir şeye yarın fenâdır demeliğimiz hep bu vukûfsuzluğumuzdan ve bin-netice fikdân-ı tetebbu' ve tedkikimizden ileri gelmektedir. Vatanımızda şâ'irden, muharrirden fazla bir şey olmadığını iddiâ eden zevata sorarım. Bana hakîkaten bu sıfatlara lâyük muhîtimizde kaç şahsiyet gösterebilirler? Bir gün bir sürü mecmua ve risâleleri dolduran imzaları lütfen tedkik buyursunlar. Bunlar içinde hakîkaten edip, şâ'ir olarak gösterilecek kaç isim bulunabilir? Ben eminim ki biraz ciddiyetle icra edilecek böyle bir tedkik üzere elde edilecek netice, memlekette şâ'ir ve ediplerin bî-lüzûm fazla değil malesef işret mertebesini aşamayan pek mahdud bir miktarda oldukları hakikâttir. Halbuki bu yeküne mukâbil fen, sanat müntesibîni pek de istifâr edilecek kadar az değildir. El-hâletü hâzihi ale'l'âde bir şâ'ire mukâbil on iyi mühendis, ressam, mütefennin mevcûd olduğu gibi on muharrire karşıda yüz tabib veya daha ziyâde sanat adamı bulmak güç değildir. Burada kemâl-i ehemmiyetle nazar-ı dikkate alınacak bir nokta vardır ki bu fikri tevlid eden esbâbın en mühimlerinden biridir.

Bizdeki fen ve sanat ashâbı herhalde zümre-i muharrirînden fazla olmakla beraber tamamıyla ferdi bir hayat yaşayarak kendilerini tanıtırmamaları ve diğer taraftan bir iki ecnebî kitabını karıştırarak telhiz ettikleri doğru-yanlış birkaç satırın altına bilâ-tereddüd zahmetsizce imza atmak sûretiyle geçinen ve ilm ü irfân nokta-i nazarından bu unvana hiç de lâyük olmayanların kesretidir. Burada pek acı bir hisle itirâf ederim ki bu kâbil muharrirler bizde hatırları sayılır mertebede boldur. Mamafih bunları nazar-ı itibâra alarak umûma teşmili tabi doğru olamaz. Öyle şarlatanların idâme-i mevcûdiyet edebilmeleri ancak kendilerini okuyacak kari'lerin bulunmasına va-bestedir ki bu gibi kariler bizde maalesef az değildir. Bu sınıf kari'ler böyle muharrirleri okumakta devam ettikçe elbet bu efendiler de azalmaz. Bilâkis çoğalırlar. Şöhret-i sehîle peşinde koşanlar için bundan tabii bir şey olur mu ya? .

Bugün bilfarz medeniyyet ve ilm-i heyetle asla münasebeti olmayan biri bu fenlere ait birkaç kitap karıştırarak sırasıyla üç dört makale yazsa ve beşinci makaleye imza ederken "medeniyyet ilm-i heyet-i mütehasıslarından" sanatını ilâve etse eminim ki bizde bu sahtekârlığın farkına varacak pek az kimse bulunacaktır. Onlar da ihtimal o galem lâyükıyla mütevekgil olmadıklarından ibarettir. Bakî kalan sâir kari'ler imzanın üzerindeki kayd-ı ihtisâsı ihtimal ki tedkik bile etmezler ve olduğu gibi kabul ederler. Bizde hakîkaten takdire lâyük şahsiyetlerin takdir edilememeleri ve bilâkis şöhret-i sehile mutaassıplarının alkışlanmaları alel-ekser âlâkadârânın lüzûmu kadar bir hâmûle-i fikriyye ve irfâniyye mâlik olamamalarından tevellüd etmektedir. Binnetice îzâh etmeğe lüzûm gördüğüm bu gibi yanlış zihniyetlerin mevcûdiyeti bu gibi esbâb ve müessirâtın netice-i tabiyesidir.

Memleketimizde halâ edebiyat, sanat ve fenne ait ifâdelerin teşekkül edememesi bu gibi keşmakeşlerin devamına ayrıca büyük bir sebep daha oluyor. Eline kalemi alan bir adam yazacağı yazının kıymetini esâsât-ı ilmîyye tevfikân takdir edebilecek bir konu karşısında görürse zannetme ki kalemi istediği gibi suistimal edebilsin. Dün ziraate müteallik yazı yazanın bugün ictimâiyyat üzerinde icale-i kalem etmesi hiç şüphesiz yazılarının mâhiyet-i esâsiyesini teşrih ederek erbâb-ı mütâlaanın azlığından ileri geliyor. Her gün muhtelif mevzûlara dâir yazılan birçok yazıların altındaki imzalara bakıp da memleketimizde edip, muharrir ve şâ'irlerin kesret-i mûndericâtını iddiâ etmek bu yazıların üzerindeki pek hafif yaldıza aldanmaktan başka bir şey değildir. Kari'lerim emin olabilirler ki bugün bizde muharrirler vardır ki Avrupa hayat-ı matbuatında olsalardı kendilerine pek bir kıymet verilir. »

Şuraya kadar serd ettiğim mutâlaatdan istihraç eylemek istediğim neticeye gelince, o da arz ettiğim gibi memleketimizde edip, şâ'ir ve muharrirlerin bî-lüzûm kesreti değil ihtiyâca kât'îyen kâfi gelmeyen pek az mevcûdlarıdır.

(Cilt:5 Sayı:101 Syf: 1255)

Fâtın Tevfik

GAZEL

Derûnum keşf idersin nakş-ı didâr hazînimden

Okursun nüsha-i takdirimi levh-i cebinimden

N'ola teshir iderse sözlerim sana lâhûti

Gelen hep hikmet-i arşiyedir rûhü'l-eminimden

Felek incimle işler sanihâtım tâk-ı gerdûna

Seherler berk urur her hikmet-i halvet-güzînimden

Benim halvetgehimde ilm ü hikmet hemnişînimdir

Beni işgal edenler devr ederler hem nişînimden-

Kelâmında dilerse ey Veled bulsun beni ahlâf

Garik-i zevk olup tertîl-i âyât-mübînîmînden

Veled Çelebi

(Cilt:5 Sayı :104 Syf: 1300)

No: 104 / Cilt:5

25 Kanunisâni 1919

VED'A'

Dağladık hasretinle kalbimizi

Anayurdundan ayrılırken biz

Yola çıktık ve yolda her seyyâh

Gördü: Biz serseri birer kalbiz

Arkamızdan bir ağlayan bile yok!

Bize bîgâne kalbimizdekiler

Nerede yorgun bakışlı sevgilimiz

Ki bu تنها şehirdedir dediler?

Her geçen yolcudan haber sorduk;

- O semâvî kadın bu ülkede mi?

Ve bugün bir sarayda bulduk onu

Sarışın bir yabancının haremi

Yolumuz düşmeden güzel Şark'a

Söñüyor kalbimizde son sevdâ

O beyaz tenli Şark ilâhesine

O derin gözlü şehri-yâra ved'a'!

Faruk Nafiz

(Cilt:5 Sayı : 104 Syf : 1301)

No: 106 / Cilt: 5

6 Cemaziyel-evvel 1337

TEVKİFÂTA DÂİR MÛTÂLAA-İ ŞAHSİYEM

Evvelse günden beri İttihâd ve Terakki cemiyetine ve eski hükümetlere mensub bir takım zevat ve eşhâs harıl harıl tevkif ediliyor. Bu elbette bir vakı'a, tarih kitaplarına basılacak bir vâkıadır. Bunun bir politikacı gözüyle muhakeme edecek olursak bu icraata ya taraftar oluruz yahud da hilafkir. Haydi şu küçüklükten vazgeçelim Bunun biraz fevkine çıkalım, ve eğer kendimizde de kâbiliyet varsa meseleyi müverrih gözüyle tetkik edelim [İ'tilaf ve Hürriyet] taraftarları ittihatân hükümat-ı zâileden zarar görmüş kimseler. Bunu arzu-yı millî şeklinde gösteriyorlar ve ilân-ı şad-mane ediyorlar. [İttihâd ve Terakki] mensupları ise bit-tabî bu hareketi tenkîtte kendilerini haklı görüyorlar. Biz hiçbir fırkanın canıbdarı ve dâvâ vekili olmadığımızdan bî-taraf bir nokta-i nazardan bast-ı mütalaa edeceğiz.

Bu devletin külliyyat-ı kanûniyesi, buna dahil olmak üzere bir ceza kanûnnâmesi, bir usûl-u muhakemât-ı cezaiyesi, sâ'ir nizamat-ı vukûanın müteferrikası, az çok bir anane-i adliyesi var. Beş on seneden beri de memlekette bir hayli fezayif ve mezalim irtikâb edildi. Yanlış bir harbe dahil olduk

. Mülk mükasemeye, ahali fikir u fakaya uğradı. Allahlık bir hale geldik . Ekseriyet fakir düştü, ekalliyet zengin oldu. Anâsır birbirini tehcir etti. Kâtiller garitler, haydutluklar vukû buldu. Ortada azim mesuliyetler sırtıyor. Eğer biz bu mesuliyetleri teker teker yakalayıp tetkik etmez ve erbâbını cezalandırmazsak ibtida taib ve müstağfir olduğumuz sabit olmaz. Bir ekaliliyetin cürüm ve günahı umûm millete sari' olur. Saniyen itilâf devletleri aleyhine harb eden kimseler cezaya çarptırılmazsa bu devletler nezdindeki itibarımız hiçe sıfıra müncez olmaz mı?

Evet, "veleküm fil-kıyasi hayate ya ulul'elbab" fakat bu cezanın sur-ı tatbikiyesi var. Ortada bir cürümün bir cinâyet-i mütenahiyenin vücûduna şüphe yoktur. Elimizde kavaninimiz duruyor. Bunları tatbik ile lâzıme-i muadeleti ifâ' etmeliyiz. Ben min-el-kadîm kanûn ile ülfet peyda etmiş bir kimse olduğumdan mücazât-ı idariyeyi bilmem. Ancak mücazât-ı kanûniyeyi tanırım. Örf ve idare iyi mefhumlar değildir. İdareten tecrimlere kalkışan İttihad ve Terakki idi. Onun için ittihad ve Terakki halefleri ancak bu usûllere zıt olan kavaid adlî dad mûcibince hareket etmelidir ki işleri doğru olsun.

Hükümet beğteten bu zevât ve eşhâsı habs ediyor. Bu tevkifatın esbâbını suret-i resmîyede tahkik edemedik henüz hükümet ketum davranıyor. Binaenaleyh iki türlü tahminde haklıyız: 1- Bu kimseler ceraim-i sabıklarından dolayı tevkif olmuyorlar. 2- Bu kimseler yeni bir teşebbüsten dolayı tevkif olunuyor. Şu ikinci şık mekarin-i hakikat ise, emr-i tevkifde bir [hikmet-i hükümet] mevcûd değildir. Şık-ı evvel varid ise usûl-u muhakemât-ı cezaiyeyi kanûnu mûcibince olanca muamelât-ı adliyyeye tevessül olunmalıdır ki iş doğru görülsün. Hiçbir vakit-kavânin-i cezaiyemiz ahkâmı ihmâl edilmemeli, harfiyen tatbik olunmalı. Mücrimler tecrim edilmeli. Mücrim olmayanlar iade-i itibar edilmelidirler. Asıl bu sûrette hükümet kanûn-perver ve nizam-perest bir hükümet olduğunu vukû ve itibara lâyük bulunduğunu isbat edecektir.

Bu ita'i ceza hakkındaki nokta-i nazarımızı evvel u ahir yazmıştık, bunu eğer kari'lerin kelaline badi olmazsa tekrar edelim ; Ancak cürüm irtikâb edenler, harekatı bir mûcib-i kavânin-i cürüm teşkil edenler ukubete giriftar olmalı, yoksa mahza cemiyete uzaktan yakından mensubtur veya hükümet-i sâbika zamanında memur idi yollu bahânelerle kurularla beraber yaşlarda gittmemelidir. Bu mütâlaamızda sabitiz. Hikmet-i cezaiyede maslahat ve menfaat-ı amme asıdır, intikam, felsefe-i hukûk mu'terizesinden hariçtir. Bir de her âmelin bir aksûlameli olmak tabi bulunduğundan bu gibi icraatde siyaset de der-piş edilmelidir. Soğuk kanlılıkla düşünmeli ve harekât edilmelidir. Şahsımıza evvel u ahir bî- taraf bir mûnekkid telâkkî edeceğimizden, erkân-ı sâbika sukût ettikten sonra kendilerini hırpalamak tenezzülünde bulunmadık.

Erkân-ı sâbıkadan birçokları birkaç muharrir rüfekamız İttihat ve Terakkiden ve hükümetinden şahsen ve maddeten zarar gördüklerinden bittabi şedid ve umûmi mücazâtın tatbiki hususunda ısrar ettiler. Bunların mukalâtı şedid olmalıdır. Bununla beraber Ali Kemâl bana [sabah] da münteşir son makalatından birinde fikrimize bir temâyül vardır.

" .....Ah, evet, biz de nifaktan müteneffiriz. Biz de ittihad isteriz, fakat evvel emirde yukarıdan beri mahiyetlerini derece-i mesuliyetlerini arz ettiğimiz mesullar ortadan kalksınlar, derece derece cezalarını görsünler. Hak yerini bulsun Ondan sonra velev İttihat ve Terakkiye vaktiyle intisâb etmiş olsada-beis yok-fakat yine de pak kalmış nâsiyeler tezahür eyler. Öyleleriyle uzlaşmaktan, birleşmekten beraber çalışmaktan hiçbir muhalif çekinmez. "

Biz Türk'ler, bir devlet ve bir hükümet-i muntazama sahibi olmak istiyoruz. Eğer bu fikirde isek vecibe-i adlî hakkaniyeti kemâliyle tamamıyla eda etmeliyiz. Usûl ve nazmı madde-i kanûniyesi ve madde-i kanûniyenin rûh ve ibaresi mûcibince bir heyeti-i istintakiyyenin huzûruna sevk edilen bir maznun ondan sonra müttehem her ne gibi fazayih irtikâb etmiş ise onun ceza-yı sezasını çekmelidir.

Bir hayli kimseler,

1- harbe sebep oldular;

2. Taktil, tehcir, haydutluk yağma gibi eşna'-i fezayihi irtikab ettiler

3. İrtikab, irtişa, ihtikar, ihtilas ceraimi ile lekelediler.

4. Birçokları sadece bendegandan, kase lisanndan, mensubinden hatırlılardan falandır. Eğer ? bir heyecan ile bunların cümlesini bir tutar ve ceza hususunda da müsavat kaidesine teb'iyet edersek bu hareketimizde bir devlet, bir hükümet-i muntazıma olduğumuzu isbat edemeyiz İnkılâp bir halet-i fevzuyeyi mûcib olmamalıdır. "Şer'in kestiği parmak acımaz" derler. Lakîn parmağın şer'an kesilmesi şart evvel ve sani ve salıstir: Fenn-i hukûkta mütearifedir Bir masumun tecriminden ise on müttehimin teberiyesi yeğdir"

Bu gibi mehamm-ı mesalih-i adliyyeye keyf u heves, kapis karışamaz. Bu inkılâbtan, heyet-i Osmaniye pak çıkmalıdır. İttihat ve Terakki Sultan Abdülhâmid-i sani, merhûmun istibdadı üzerine re's-i kara gelince bir takım enkâz hükümeti ibtida Bekir Ağa bölüğüne, sonra kızıl adalara en sonra Cazair-i Bahr-i sefid'e, Suriye'ye, Trablus ve Bingazi'ye sümüştü iki ihtimalden biri 1- Bunlar mücrimdi; öyle ise bu idare-i nefiyler ne demektir? Bunlardan neden alel-usûl muhakeme olunuyor da

kanûnen cezaya çarptırılmadılar? 2- Bunlar mücrim değildi; öyle ise, yine sorarız: Bu idare-i nefiyler ne demektir? Herhalde bu muamele İttihâd ve Terakkinin defter-i hasenâtına geçecek bir madde değildir, işte bu gibi halâttan tevakkî etmekle hükümet-i hâzıra temayüz etmelidir.

Geçen devrin ricâl ve erkanı nasıl ve nerde muhakeme edilecekler?

Kanûn-ı esâside madde 92: Divan-ı alinin "...vazifesi vükela ile mahkeme-i temyiz rüesâ ve âzâmın zât u hukûk-ı şâhâne aleyhinde harekete ve devleti bir hal-i muhataraya ilkaya tasaddi eyleyenlerin mahkemesidir. " diye münderictir lakîn, 15 Kanûn-ı evvel 1918 tarihli (âfî) de -Büyük muhakemeler ünvanıyla yazdığım bir makalede ariz ve amik söyledğim üzere ". . . . her medeni memlekette iki kanûn-ı asli vardır ki bizde bunlar eksiktir. 1 mesuliyet-i vükela kanûnu 2. Divan-ali kanûnu. Kanûn-ı esâsiyemizin otuz ikinci maddesinde harfiyyen: (Vükeladan ithâm olunanların usûl-i muhakemeleri kanûn-ı mahsus ile tayin edilecektir) deniliyor ki ta, 1293 tarihinden beri böyle bir kanûnun tanzim edilmemesi şâyân-ı telehhüfdür zannımda hata yoksa Hüseyin Hilmî Paşa'nın sadâreti avamında böyle bir kanûn tanzim edilecekti, lakîn gavâil buna imkân vermedi. İşte bunun içindir ki sabık heyet-i vükelanın muhakemesi bazı teknik müşkülata müsadif oluyor. Fi-l-vaki-kavânin-i cezaiyenin dâire-i şumulüne dahil olabilecek ahvâlden dolayı vükela-yı salifeyi her zaman mesûl etmek ve cezalandırmak mümkündür. Çünkü *ceza* kanûnumuz amelden sakıt değildir; fakat birde bunun fevkinde bir mesuliyet vardır ki o da mesuliyet-i siyâsiyedir. Bu da kanûn-ı esâsiyenin muaddil otuzuncu maddesinin fıkra-i ibtidaiyesinde şöylece Mûsârrahdır: [vükela-ı hükümetin siyâset-i umûmiyesinden müştereken ve dâire-i nezaretlerine ait muamelatdan dolayı münferiden meclis-i mebusana karşı mesuldürler.] Bu mesuliyet, sadece adem-i itimat kararıyla bir heyet-i vükelanın veya bir nâzırın sukutundan ibaret midir? Zannetmeyiz mesuliyetlerin derece derece olması lâzım gelir; çünkü cürmler de derece derecedir. Bazı hatalar ictihâd hatası olabilir. Bazıları ise bu dereceyi tecavüz eder. Bunları tayin ve tasrih edecek ancak ve ancak 32. maddede ki kanûndur. Eğer vaktiyle bu kanûn-ı asli tanzim edilseydi, Sait Halim ve Talat Paşa'ların hükümetleri, siyâset-i umûmiyelerinde ne kadar ictihâd hatası ettiler ve bu hatayı ne mertebeye tecavüz ettiler, bu cehaletler müttezak olurdu. İstinaf ve temyizden biri olan divan-i alinin muhakemat-ı sâire içinde usûl muhakemesi kanûn şeklinde maât-teessüf halâ tedvin edilmemiştir. Bu noksan tatbik-i cezada ve murefaatde mücib-ı müşkülattır.

Türk hükümeti ve ona izafeten Türk milleti bu dâvâ-yı uzmadaki ibraz edeceği adalet ve hakkaniyetle cemiyet-i düvelü akvâma dahil olduğunu [evye] nazariyelerinden istifâdeye sahibi bulunduğunu ispat edecektir.

Türk hükümeti ve ona izafeten Türk milleti, cemiyet-i düvel ve milel içinde hakk-ı hayata müstehak bulunduğunu derme-çatma bir küme ve kitleden ibaret olmadığını, onun da onüç asırlık anane-i şerriyesi altı asırlık anane hükümeti olduğunu münhasıran bu muhakeme-i kübradaki şime-i hukûk perverisiyle âleme ilam eyleyecektir.

Büyük dâvâlar olmuştu Fransa'da [Dreyfus]'un mahkûmiyeti, [Şeytan] adasına nefi Fransız milletinin sukut-ı itibarına badi olmuş iken dâvânın bir macera-yı salime ircai ve [Dreyfus]'un adem-i mesuliyeti ve beratına hükmedilmesi Fransız adliyesini ve bina'enaleyh hükümet ve milletini âlem nazarında erka ve ala eylemişti.

Bu lâzıme-i muaddeletin şimdiki başvekil mösyö [Jerus Kallemansu] badi olmuş ve meselenin bir netice-i hakkaniyete iktiranından sonra bu esesat dahilinde, mösyö [Kallemansu] ilk kabinesini teşkil etmişti. Adil olalım. Mösyö [Kallemansu]'nün hüsn nazarını ancak Osmanlı [Dreyfus] dâvâsının sûret-i halli celb edebilir. Harb-i umûmiye duhulümüz bir vaka-yı kübradır: Mesullerin müdafaatı bir bir dinlenmelidir. Garez, hırs, çocukluk, saru intikam hisleri asla bize reh-zen olmamalıdır. Fransa ihtilâl-i kebirinde [leterdukâşe] denilen kâğıt parçalarıyla bir takım erbâb-ı nâmus, eshab-ı ihtirasın hedef danesi olmuştu. Dünyanın en meşhûr alim-i tabiat-şinası [Lavuazye] böylelikle şehit olmuştu. Kadîm Roma'da [Neron] ahdinde de böyle hareket-i itisafiyeye kurban gidenler la-yuaddi yirminci asırda Türk milleti böyle itisafıtan münezzeh ve mücerreddir ve böyle mezalim irtikabından acizdir. Kur'an ve kanûn bedest tatbik asabiliriz, kesebiliriz. Lakîn keyf ve hevesimizde hiçbir kimseye bir fiske vurmamız. "İnnallahe ye'nuru biladli velihsan" adaletimizden hüsamamız bile emin olabilir ve mutmain olabilirler. Adaletle Kanûn-ı hüsn-i tatbik olunmayı mücrimlere ceza görmeyi, masumlara berat etmeyi temenni ederiz.

Dakika pek mühimdir. Mütebassir ve müteyakkız davranmalıyız. En büyüğümüzden en küçüğümüze kadar cümlemiz bilmeliyiz ki kalem bedest müverrih-i âlemin vukuâtımıza nighbân oluyor ve münkir ve nekir bütün havadisimizi kaydediyor.

Celâl Nûri

(Cilt:5 Sayı: 106 Sayf: 1329)

GAZEL

[Yeni kapı mevlevi dergâh-ı şerifi post-nişini Mehmed Abdulbaki Dede Efendi'nin eserleridir.]

Gönül ki bir meh-i sîmîn nikâba meftûndur.

Kenâr-ı mücerrede ya mâhtâba meftûndur.

Nücûm u mihr u mihendin usandı dünyanın

Fezâ-yı aşka doğa af-tâba meftûndur.

Şu nameler ki bütün tercümanıdır kalbin

Şikeste beste hazin bir rubaba meftûndur

Hemişe ben ki tulû'-ı visâle meftûnum.

Fakat şebâb ise hep igtiraba meftûndur.

Siz olmak istiyorum ben bütün bu hissimle

Gönül bu sevdiceğim inkilâba meftûndur

Firâkımla dilim şerha şerhadır şimdi.

Bu hali şerh edecek bir kitâba meftûndur.

Gönül ki mesâil-i dergâh-ı lütfunuzdur âh.

Sürûrî mûcib olur bir cevaba meftûndur.

Nigâh-ı cazibenizle döner bütün âlem

Cihân dedikleri bir incizaba meftûndur.

Bahâr-ı hande-nisâr u şüküfeler, güller

Cemâlinizde vird-i hicaba meftûndur.

Firâkınızla da dil başka neşe hisseyler

Acaib oldu gönül ıztrâba meftûndur.

(Cilt:5 Sayı: 106 Syf: 1335)

5. SONUÇ

1.Dünya savaşı yıllarında İstanbul'da yayın hayatına başlayan Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası dilin sadeleşmesi Batıda teknoloji,ticaret,askerlik ,ziraat ve fen 1. Dünya savaşında cephede haberleri halka aktarmayı meydana gelen yenilikleri ve gelişmeleri takip eden edebiyat yönü ağır basan bir mecmuadır.

Mecmua yazı yazan herkese sayfalarını açmış, farklı düşüncelere mensup yetenekli birçok yazara,gençlere düşüncelerini ifade etme imkânı tanımış daha sonraki dönemlerde de Türk Edebiyatı'nın önemli kalemlerinin yetişmesine zemin hazırlamıştır gazete yazarları arasında kadın yazarların da bulunduğunu görürüz.Dergi toplumu bilgilendirme ve eğitme görevini Türkçü ve İslâmcı bir çerçevede yerine getirmiştir.Edebi türler yazıların büyük çoğunluğunu oluşturur.Şiirlerin yanı sıra hikâyeler , tenkîtlar, edebî makaleler, ziraî ve fennî yazılar denemeler, cepheden haberler ve daha birçok yazı yer alır.Sanatçıların ruh hallerini içinde buldukları duygu ve düşünceleri, hayata bakış açılarını yazılarından çıkarmak mümkündür.

Derginin sahibi ve baş yazarı Celâl Nuri dönemin önemli kalemlerini dergi etrafında toplamayı başarmıştır.Dönemin önemli fikir münâkaşaları dergi etrafında cereyan eder.Bu fikir çarpışmaları ve yayınlanan ürünler I. Dünya Savaşı yılları düşünce hayatına ışık tutacak mahiyettedir. I. Dünya Savaşı yılları basın yayın hayatı hakkında birçok rengi bünyesinde barındıran ve fikir hayatına yön veren Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası bu yönüyle dikkate değerdir.

Bu çalışma Osmanlı arşivlerinden alınıp eski yazı metinlerden günümüz Türkçe'sine çevrilerek 1916-1919 yılları arasında geçen süreye ışık tutması amacıyla hazırlanmıştır.

Tezin son kısmında metinler günümüz harflerine çevrilmiştir. Eski harfli metinlerin günümüz alfabesine çevrilmesi sırasında mümkün olduğunca günümüz fonetiği esas alınmıştır, inceltme işaretleri korunmuş, anlam değişikliği doğurabilecek veya telaffuzu okuyucuya yabancı gelebilecek durumlarda uzatma işaretleri de konulmuş bunun dışında çok gerekli görülmedikçe işaret kullanılmamıştır. Yabancı özel isimlerin yazımında orijinale uymaya gayret edilmiş, bir

kısımında ise sadece Osmanlıca metindeki okunuşu ile yer almıştır. Dipnotlar orijinal metinlerde olduğu gibi muhafaza edilmiştir. Metinlerde yer alan anlatım bozuklukları anlamı çok değiştirmiyorsa dokunulmamış, olduğu gibi alınmıştır. Ayrıca az sayıda okunamayan kelimeler, baskıdan kaynaklanan karartmalı kısımlar parantez içinde soru işareti ile belirtilmiştir.

Mecmuanın orijinal sayfalarından örnek olarak birkaç sayfa tezin ekler bölümüne eklenmiştir. Son kısımda yer alan metin çevirilerinde çevirisi yapılan her mecmuanın başına o sayının tarihi, dergi numarası, cildi açık olarak yazılmıştır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

a. Kitaplar

- AKYÜZ, Kenan :Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1995.
- BANARLI, Nihad Sami :Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB Basımevi, İstanbul, 1998.
- BEKİROĞLU, Nazan :Şair Nigâr Hanım, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998.
- DEVELLİOĞLU, Ferit :Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara, 1993
- DUMAN, Hasan :İstanbul Kütüphaneleri Arap Harfli Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu, 1828-1928, İstanbul, 1986.
- İNAL, İbn'ül Emin Mahmut :Son Asr Türk Şairleri, 3.Baskı Dergâh Yayınları, İstanbul, 1988.
- İNUGUR, M.Nuri :Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi, Yenilik Basımevi, İstanbul, 1970.
- İSKİT, Servet :Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları, Başvekâlet Umum Müdürlüğü Yayınları, 1943.
- KURNAZ, Şefika :Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları İstanbul,1992.
- SAMİ, Şemsettin :Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1996.
- ŞAPOLYO, E.Behnan :Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönüyle Basın, Güven Matbaası, Ankara, 1971.

- Türkçe Sözlük : (Cilt 1-2) , Türk Dil Kurumu, Ankara, 1988.
- TOPUZ, Hıfzı : 100 Soruda Türk Basın Tarihi, Gerçek Yayınları, İstanbul, 1973.
- UNAT, Fâik Reşit : Hicrî Tarihleri Milâdi Tarihe Çevirme Kılavuzu, Ankara, 1994.

b. Diğerleri

- Ana Britannica Ansiklopedisi, Ana Yayıncılık Anonim Şirketi, 1992.
- Büyük Türk Klasikleri, Ötüken Neşriyat A.Ş İstanbul, 1992.
- İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 1988.
- Meydan Larousse, Büyük Lügat Ansiklopedi, Meydan Yayınevi.
- Türk Ansiklopedisi, MEB Yayınları, Ankara, 1952.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1971.

EKLER

دارالایتام یاورولرینه :

کیمیکیز بر شهیدک اولادی ،
 کیمیکیز بر زواللی عائلهدن .
 پیتمه یور غملی گونلرک یادی ،
 قلبیکیز دولدی اُسکی بر جلهدن .

زاله لر تیتمه نیجه کالرده ،
 سزه بر قیش قادار صوغوقدی بار .
 گل آچارکن بوتون گوکالرده ،
 سزه ذقوم صاچاردی رایجه لر .

آراسه م عمرکنزده هیج بولامام
 بر ماصال سویله یین سویلی دادی .
 کویکیز ، بلده کنزده هر بایرام
 سزی گوز یاشلریله قارشیلادی .

آنا یوزدک منکته رنکنده
 آقشامندن قازاردی گوزلرکنز .
 آی ، گونش گورمه مش بر اُنکینده
 ایگله یین دالغالردی سوزلرکنز .

کیجه کنز دائما قارا کلفدی :
 نه صیجاق بر دوشک ، نه آننه دیزی !
 کیزلی بر نیجه ایجتوب صیقدی
 بو یندک ایچنده قلبیکیزی .

کابک ، قوش ، چیچک ، چوچوقانده
 سویان هر نه وارسه ، بییکسلر ،
 سزه مهیم قالدیدی بوقلنده .
 آشنا کیزدی آغلایان سسلر ...

قلبیکیز سانکه بر قیریق نیدی ؛
 صولدی مهتابه گولمه یین یوزیکیز .

بر آسبی گونش بلرسته یدی
قلبیکزدن دوغاردی گوندوزیکز .

نه قادار بیل بو فجری بکلهدیکز :

دوغدی اُک صوکرما مام افقندن .
آرتق آغلاشمايک ، چوجوقلر ، سز :
چوق زماندر اوسانديکیز بوندن ...

او سیدی، قورقوبی ماضی گچنجه ، هرگونگی
قارالتیلر سونویور قارشیبسنده صوک کدرک .
چوجوقلر ، آغلامایک ، حقه شکر ایدک ، چونکه
قورولدی معبدیکیز شفقتیله بر بدرک .

بوکون صیجاق یویاگزوار ، حضور ایچندهسکز ؛
حاضر لایور سزه ملت گوزل بر استقبال .
سمایه چیقمالی بیلله سن چوجوق سسکز ،
نشیده کزله داغبا سین همیشه لرده ملال .

خیالی قلبیکز اوستقنده تیرته یین دمتی
بهار شفقلیزیک سرپیاچه لاله لری ،
سزکده صنعتیکز ، علمیکز بو مملکتته
یارین کتیرملی آلتون ظفر هلاله لری .

چاغیبا، اسین جوشارق نلبکزده منبعلر ؟
امیدی سزسکز ، آتیمی سزسکز وطنک .
فقط صوگنده چالیشمازسه کز هلال آغلار :
سارار حیاتی ظلمت هلالی آغلاناک .

چالیشیق عمزی قازانق ، چالیشماق بر یوک :
نسیم اوقور چالیشان ناله شانل دستانلر .
اونالده دورماییکز ، یاورولر ، وظیفه بو یوک :
سزگله نشلنه چک بوش قانان گاستانلر ...

مالد فخری

اوقات عمومی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

تاریخ تاسیسی

غره محرم ۱۳۳۵

نومرو : ۲۵ - ۵۶ - ۲۵ - ۵۶

۲۳ شباط ۱۹۱۸

مدرجات

- ۱ - ایران ادبیاتک ادبیاتمه تأثیری . . . . . سلیمان تطیف بک
- ۲ - ینه سن هرزمانده ، هریرده شعر ا . . . . . فائق عالی بک
- ۳ - طامات غرام ا شعر ا . . . . . یشار شادی بک
- ۴ - شایب ا منظومه ا . . . . . رشید بریا بک
- ۵ - عطاءالله افندی . . . . . جواد رشدی بک
- ۶ - حیات صنعتکارانه . . . . . محسن نعم بک
- ۷ - فرانسه اختلالی و روحیات انقلاب . . . . . احمد ساقی بک
- ۸ - عثمانیلرک اوروپاده کی مستملکاتی . . . . . جلال نوری بک
- ۹ - هفته‌لق تاریخ حرب و سیاست . . . . . هیئت تحریریه

محل اداره‌سی : باب عالی جاده‌سنده ۷۱ نومرولو دائره مخصوصه‌در

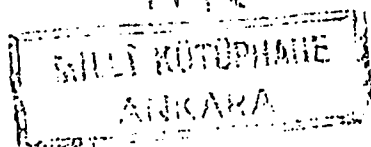
تلفون نومروسی : استانبول ۱۷۸۵

رئیس‌مخاسی ۲ غروشدر

مدل اشتراک : سه‌لکی بر ، النی آبانی بارم لیرای عثمانیدر .

(آتی) مطبعه‌سی

۱۳۳۵

ÖZGEÇMİŞ

Artvin'de dünyaya gelen Ayşegül KÖSA babasının görevi dolayısıyla Anadolu'da pek çok yerde bulundu.İlkokula Kayseri'nin Develi İlçesine bağlı Çomaklı Köyü'nde başladı.Develi Ortaokulu'na devam etti.Babasının tayini dolayısıyla 1989'da Trabzon'a geldi.Trabzon'da Atatürk Ortaokulu'ndan mezun oldu.Trabzon Lisesi'nden mezun olduktan sonra KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü kazandı.Bu bölümden 1999'da mezun oldu. Aynı yıl bölümde açılan yüksek lisans sınavını kazandı fakat öğretmen olarak tayininin Rize'nin İyidere ilçesine çıkması sebebiyle bir yıl kayıt dondurdu.Ertesi yıl eğitimine kaldığı yerden devam etti.Halen öğretmenlik yapan Ayşegül KÖSA bekâr olup İngilizce bilmektedir.Bazı gazete ve dergilerde yazıları yayınlanmıştır.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ